Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Liber de amore - Cod. Ettenheim-Münster 35

Pamphilus <Maurilianus>

[15. Jahrh.]

urn:nbn:de:bsz:31-103127

Visual Library

E. M.
35

E. M. 35

+

Liber pamphili de amore
Dicta moralia philosophorum
Summa de casibus fortuitorum

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

[illegible] ... hui[us]mo[d]i [illegible] ... posse[ssionem] ...
... camerarij capituli singulos [illegible] ... et ...
... [illegible] et tenores [illegible] accep[tan]d[i] vobis omnibus et singulis ...
... p[ro]ut ... [illegible] ... fra[tres] ... postq[ua]m
... dies [illegible] p[ro] primo dies p[ro] s[ecund]o ... dies ... vobis ...
... [illegible] receper[un]t et ... [illegible] ... et [illegible]
... [illegible] quol[ibet] illius detentore [illegible] ...
... gradus ord[inis] dignitatis ul[terius] condicionis existant ne ...
... possidere ipsius q[uo]q[ue] fructus redditus et proventus ...
... ip[s]i Johanni in aliquo sup[er] p[re]missis [illegible] ...
... eidem Johanni de [illegible] ...
... nisi infra p[re]dictos sex dies [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] termi[n]us in hui[us]mo[d]i scriptis ...
... [illegible] ul[terius] aliq[uo]d [illegible] aut alios seu quevis ...
... [illegible] p[rese]ntis instrumenti [illegible] in huiusmodi scriptis ...
... [illegible] in [illegible] ...
... [illegible] clericis [illegible] ... nos ...
... Canonicis Archidiaconis Camerario et Canonicis tam cathedralis quam ...
... [illegible] seu Tabellionibus publicis quibuscumque [illegible] ...
... [illegible] ad nos [illegible] ...
... et [illegible] nisi infra sex dies [illegible] p[re]dictum Johanne[m] ...
... [illegible] et mandamus [illegible] ...
... [illegible] in hui[us]mo[d]i exequendo [illegible] ...
... [illegible] ubi quando et quotiens ...
... [illegible] in [illegible] vobis omnibus et singulis et aliis ...
... [illegible] seu quevis alia [illegible] ...
... [illegible] aut [illegible] ...
... [illegible] ad [illegible] ...
... nos [illegible] ...
... [illegible] et [illegible] eidem Joh[ann]i integre respondere Et [illegible] ...
... [illegible] Joh[ann]i [illegible] seu [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] seu [illegible] ...
... [illegible] in aliquo [illegible] ...
... [illegible] negocium tangentes [illegible] p[re]dictum Johannem ...
... [illegible] in [illegible] scriptis ...
... Absolucionem vero omnium et singulorum qui [illegible] ...
... [illegible] in [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] et [illegible] ...

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

E.M. 35

1

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

1v

Huius libri titulus est Incipit Pamphilus de amore vel incipit
liber pamphili. Et sumptus est nomen libri a nomine auctoris
Materia libri est amor mediante mit' amorum licitum et illicitum
Unde triplex est amor prohibitus unus et est plurimum ad viduam vel maritata
tata et hic dicitur Mechania. Alter est illicitus et est liberi ad liberam
vel soluti ad solutam. Tertius est licitus et est viri ad uxorem
Intentio versatur circa unum
Utilitas est ut perlecto isto libro cognoscamus iocundum amorem
Causa efficiens est nota per titulum Causa finalis vel publicat
Materialis per intentum Causa formalis autem est duplex scilicet forma
tractatus et forma tractandi. Forma tractandi large sumpta
est metrica Forma tractatus est diuisio libri Iste liber
non diuiditur more aliorum auctorum sed introducit tres personas
modo dramatico scilicet pamphilum galatheam et interpretem
Pamphilus dicitur a pan quod est totum et philos amor quasi totus in amore
Galathea dicitur quasi tota pulcra. Interpres per se patet

Adolescens quidam nomine pamphilus Galatheam puellam suam
circumvicinam suam amabat Cui cum non audebat conferre
ingentem amorem suum Allocutus est deam amoris veneris rogando eius auxilium
cuius opera se dilectionis puelle putabat obtinere Sed ipse per solam
sed a venere non obtinuit Pamphilus tristis abiens puellam Galatheam
(in margin: [illegible]) ipsi femine se ei obvidit. Accepit amorem suum fingendo
eam durante myrdimoch nocte multum tamen generis valens
Recepit ipse quidam gradu cum mira alliciente et incepit
et suum optatum obtinuit. hec est summa tocius fabule
Quam eam poeta miro modo elongat:

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Incipit Pamphilus

Vulneror et clausum porto sub pectore telum
Crescit et assidue plaga dolorque mihi
Et ferientis adhuc non audeo dicere nomen
Nec sinit aspectus plaga videre suos
Unde futura meis maiora pericula damnis
Spero salutis opem nec medicina dabit
Quod peto si ipse viam meliorem carpere possem
Heu mihi quid faciam non bene tutus ero
Conqueror et est mihi iustissima causa querele
Cum sit consilii copia nulla mihi
Et quia multa nocent opus est querere multa
Nam solet ars dominum sepe iuvare suum
Si mea plaga suos denudet in ordine vultus
Que sit et unde venit, armaque quis posuit
Perdet et ipsa sue fortassis spem medicine
Spes vitiat dominum, fallit et ipsa suum
Si tegat ex toto factum, morbique doloris
Et numquam querat plaga salutis opem
Forsitan eveniunt peiora prioribus illis
Et me compungit protinus inde mori
Estimo monstrare melius nam conditus ignis

Maior effusis pacior esse solet

Ergo loquar veneri: venus est mors vitaque mea

Dirigit que suis omnia consiliis

Pamphilus ad venerem

Pam Unica spes mee vite venus inclita salve

Que facis imperio cuncta subire tuo

Quam timet aula ducum, servitque potentia regum

Supplicibus votis tu pia parce meis

Non sis dura mihi precibusque resistere noli

Sed fac quod posco non ego magna peto

Dixi non magna, misero mihi magna videntur

Sed tamen ista dare non tibi difficile est

Ni modo tu liciam ianuque beatus habebor

Esse cernuntur prospera cuncta mihi

Hic pamphilus narrat

Est mihi vicina vellem non esse puella

Si non subveniat gratia vestra mihi

Nam solet amoto plus ledere proximus ignis

Et si mota foret lederet ipsa minus

Fertur vicinis formosior omnibus illa

Aut me fallit amor, omnibus que superest

Hec mea traiecit duris precordia telis

Tela nec inde queo vi removere mea

Vulneris in mei crescit dolor omnibus horis

Decessat qz color vis qz decorqz meus
Hoc nulli dixi nisi que mihi vulnera fecit
Iustaqz causa fuit dicere que pecii
Dicitur et fateor me nobilioribus orta
Huic igitur metuo dicere velle meum
Afferitur et uerum qz me sit ditior illa
Et donis et dotis copia sepe rogat
Nec mihi sunt dotes / decus ingens copia grande
Sed quod habere queo quero labore meo
Dum modo sit dives cuidam nata bubulci
Eligit e mille quolibet illa virum
Illa in forma meos remor occupat artus
Et magis hac nostrum dicere causa vetat
Concipit ingentes animos fiducia forme
Inqz modo dominam non sinit esse suam
Has de corde meo tentavi demere curas
Sepius obstantis tunc magis arsit amor
En mala nostra vides / en nostra pericula nosti
Unde precor precibus mitis adesto meis
Non mihi respondes nec dicis pericula aures
Nec tua clara meum lumina lumen habent
Aut tu tolle tuas nunc de corde sagittas

Aut mea seua nostris vulnera pasce modicis
Quis posset tantis curarum tolerare laboris
Cui dominus flenti premia nulla daret
Insto precando tibi me nam dolor anxius urget
Assiduasque preces concipit ille dolor.
Nunc venus hinc inquit. labor improbus omnia vincit
Quolibet hoc poteris ipse labore frui
Et monstrare tuos animos nulli verearis
Vix erit e mille quae neget una tibi
Quam que precando petis precio cita forte negabit
Sed leue pondus habet illius asperitas
Nam iurando precium quos venditor ipse negabat
Venales census improbus emptor habet
Nec mare transisset pauidus si nauta fuisset
Turgida cum primum restitit unda rati
Ergo tuis primum si non fauet illa loquelis
Arte vel officio fac tamen ut faueat
Ars animos frangit et firmas diruit urbes
Arte cadunt turres arte leuatur onus
Et piscis liquidis deprenditur arte sub undis
Et pedibus siccis per mare currit homo
Rebus et in multis ars adiuuat officiumque

Pauper saepe suo pastinum offitio
Et quamvis iusta sedaveris principis ira
Servat et illesum corpus et opes quas vult
Et gaudet locuples qui flere solebat egens
Et modo vadit eques qui solet ire pede
Quod donare sibi minime potuere parentes
Hoc exercenti mox dedit officium
Officium quod tu primum si forte recusat
Tu servire tamen esto paratus ei
His superare minas poteris cessante amice
Fiat amica tibi que prius hostis erat
In quibus esse solet loca copia illa frequenta
Quid potes pulcris pascere pasta iocis
Gaudia pro amat et ludicra iuventus
Et iuvenum mentes haec in amore movent
Nec nisi semper ei te levis volubus offer
Est cum leticia pulcrior omnis homo
Non nimium tactus nec vana supervacua dicas
Despicit et minimo saepe puella virum
Excitat et fovet facundia dulcis amorem
Et multos animos mitigat ipsa suos
Si locus est illi iocundis viribus vista

Quod vix sperasti mox dabit illa tibi
Non sunt interdum pudor illi premere votum
Sed quod vult cupit hoc magis quod negat
Turpe esse putat sic perdere virginitatem
Sum dicit dest fac mihi velle tuum
Hoc unum caveas sit tibi parva supellex
Ne sciat esse tuam paupertatemque tuam
Eloque pulcra ducit solercia victum
Conjungendo qui suas ore tegit lacrimas
Quod non est simulare potest dictis habitusque
Maxima spes parvo crescit ingenio
Plurima mundus habet sua que vincta nescit
Degebis apta sibi plura referre potest
Credo que interdum multis mendacia prosunt
Et qui nocet plurima verba loqui
Et famulos famulasque domus sic sepe loquentes
Allice colloquiis muneribusque tuis
Ut referant dicere sic bona verba vicissim
Et pascat dominam laudibus usque tuam
Dum dubias dubio mites in pectore curas
Non faciat ut non nescia velle tuum
Nunc illam multo tentamine sepe fatiga

Ut cinis possit mutare amore sui
Vellitur huc animus tamen compellitur illuc
Sepe labore brevi dum manet in dubio
Et placeat nobis interpres utrisque
Que causa referat quicquid utrique placet
Emula nam iuvenum diiudicat acta senecta
Et sit hos prohibet delitiosa loqui
Incipe et spes melius dabitur et dedit omnia tibi
Nec minor illis erit in quibus esse solet
Non tibi plus dicam vincens studiosa amica
Incipe deque viis mille patebit opus
Incolumis leniter egro solatia prebet
Nec minus infirmus sentit abesse malum
Consilio veneris mihi non dolor alleviat
Sed meo in tristi pectore regnat amor
Hactenus auxilium spes fuit omnis in illa
Spes mihi decessit et manet ipse dolor
Non miser evadam me nauta reliquit in undis
Sed portum quero nec reperire queo
Sed modo quid faciam mea spes spectat ad illam
Illi me novit quem te loqui
Tam formosa deus nudus venit illa capillis

hoc quod utrique placet

Vergiliu[s]

Quanta et esset ei nunc loci inde loqui
Sed subito tantum mihi iam venere timores
Nec mea mens mecum, nec mea lingua manet
Nec mihi sunt vires, trepidantque pedesque manusque
Attonitus nimis congruus est habitus
Mentis in affectu sibi dicere plurima partim
Sed timor excussit dicere que volui
Non sum quod fueram, vix me cognoscere posse
Non bene vox sequitur, si tamen inde loquor
Alterius ville mea neptis mille salutes
Pro me mandavit officiumque tibi
Nec te cognoscit dictis et nomine tantum
Et te si loqueris est ipsa videre cupit
Illic me volucer mei retinent parentes
Deque decens illa redundat modo
Hi mihi spondebant cum summa dote puellam
Plura et que non est cura referre mihi
Quam poposci tu sola mihi placuisti
Respueram pre quaque in orbe manet
Ludendo loquimur, loquitur sic sepe iuventus
Verbula mixta iocis iurgia nulla movent
Sed modo dicamus cordis secreta vicissim

Dicatque preter nos nesciat ullus homo
Denique et inde fidem fieri sic precor dicas
Primitus incipi, primitus inde loquar
Nos modo gaudere debemus vera fatemur
Gratior in mundo te nulla michi manet
Ut te dilexi iam tempus preterit annus
Vix ... nec ausus eram verba referre tibi
Tempore non longo loquitur sapientia studio
Nos qui diu frustra non decet inde loqui
Te constanter amo, modo tibi plus dicere nolo
Donec tu dicas quod placet inde tibi
Sic multi multas multis temptamine fallunt
Sic multas fallit ingeniosus amor
Infatuare tuo sermone vel arte putasti
Nam falli vestro non decet ingenio
Quere vias alias magnis moribus aptas
Quas tua falsa fides et dolus instituit
Decipis impedimur istos peccata malorum
Hic noceret alterius non mea culpa michi
Si tamen auscultet me quod vestra benigna
Sollicitat dum pauca dicere mecum
Inde deum caeli testor quod numina summi
Non loquor ista fraude vel ingenio

Hoc manet in mundo non te mihi gratius ulla
Carius et nullam mens animusque videt
Sed loquor incassum tua mens puerilis et etas
Quid noceat aut prodest noscere nescit adhuc
Junior antiqua qualis sit acutior etas
Nam in multa senes plura vident juvenes
Sed quamvis juvenis fac ut cognoscere possis
Quis sim que mea res quis ve meus sit amor
Cunctatur vero prudentia distinet usu
Usus et ars docuit quod sapit omnis homo
Ire venire loqui nec non dare verba vicissim
Est sit tamen deprecor ut liceat
Non nisi colloquio cognoscimus intima cordis
Ipsa referre potes quid placeat inde tibi
Ire venire loqui nec cuiquam prohibebo
Cuiusque ubique vias iure viator habet
Convenit est et honor ut det responsa petenti
Et quoscumque videt queque puella vocet
Hoc credo satis a te mihi ut quilibet alter
Huc veniat salvus semper honore meo
Auscultare licet et reddere verba puelle
Conveniunt ista tamen ut moderanter agant
Verbula si dederis ludendo verbula reddas

Sed si forte nocent hoc tibi non patiar
Nos sic esse pares solos / sic esse remotos
Non decet in solo nos habitare loco
Nam loca sola nocent / infamia nascitur inde
Tunc ergo loquar plebe vidente tibi
Pā Non mihi parva modo sed numera magna dedisti
Nempe in plus sufficit alloquium
His meritis dignas nequeo tibi reddere grates
Equari nobis non valet hoc meritum
Sed fortassis adhuc veniet tempus atque dies
Quo se monstrabit si quis amicus erit
Non tibi displiceat non audeo dicere queque
Quid is te petere pauca libenter adhuc
Nos alternatim complexus basia nec non
Ut dare possimus / cum locus afficerit
Ga Quamvis illicitum complexus mihi amor
Et fallax dominam basia saepe suas
Hoc plenum patiar sed tu nil amplius addas
Nam cuiquam preter te talia non patior
Sed modo de templo veniunt utrique parentes
Et mihi ne noceat querit ire domum
Tempora sunt veniunt quibus pariter ambo loquamur
Et memor interea quisque sit alterius

Letior in toto non est nec fuit in orbe
Figitur in ripis ancora nostra suis
Me subito nimium deus et fortuna beavit
Nam dives redeo qui miser ante fui
Ipsis et frustra ut sim memor illa rogavit
Quam de mente mea nec labor excutiet
Nec meum sentit quia eam desidero nescit
Dum memor ipse sui sit memor illa mei
Multaque expedior quod adhuc me plura coercent
Degis ipse meum nescio gratia
Si studiosa eam verbis istis iterisque frequentes
Auferet assiduas garrula fama vias
Firmet amicitiam si nulla sequentia nexus
Non bene firmus adhuc forsan abibit amor
Usu crescit amor puer decrescit abusu
Otium et impastus attenuatur amor
Nutrito crescit tigris crescit ut ignis
Detrahe ligna foco protinus ignis abest
Sollicitat tantis curis animisque periclis
Detrahor in quantis nescio mente modis
Hac mente nullam video in prosperitate
Non habet et tutum mens mea presidium
Obstitit interdum factis fortuna virorum

Posthumusque sic non sinit esse loco
Sic nocuit multis multos in ipso beavit
Vivit in hoc mundo taliter omnis homo
Providet et tribuit deus et labor omnia nobis
Proficit absque deo nullus in orbe labor
Sit deus ergo mei custos et rector que laboris
Omne gubernet opus propositumque meum
Non mea interpres fuit sicut quasi nepos ue
Nam nullus leviter invenit inde fidem
Iura fidemque nepos nescit servare nepoti
Nec frater fratri cum furor ille venit
Causa pusilla nocet sapiens nomina vitat
Ergo nos aliam querimus ecce viam
Hic ... degit anus sibi et ingeniosa
Artibus et veneris apta ministra satis
Oppositis auris adeam vestigia vitam
Et sibi consilium notificabo meum
O fama tue laudis nomenque tue bonitatis
Causa miserunt me tibi consilium
Id loquor ausculet pietas grata quaestu
Alter et assensu nesciat absque meo
Diligo ... tibi quam nostri galatheam
Ipsa ... dixit me nisi fallar amat

Non loquor ut vellem nam mille pericula cerno
Quitquid in orbe nocet sollicitus timeo
Crimine crescit si non cito fama quiescat
Quamvis mentitur crescit eundo tamen
Parva nocent miseris miseros mala multa sequuntur
Resque laborque mea spes manet in dubio
Tu mala nostra vides en nostra pericula nosti
Deprecor ut nemini clam eundo regas
Am Alter amat quod amas et quod petis hoc petit alter
Sed tamen assensum non habet inde meum
Est nimis ille probus et honesta coniuge dignus
Sed mihi displicuit quod dare disposuit
Promisit vestes cum pellibus in pellicea
Sed si vile meum munus ademit opem
Si datur quod ipse dat et aufert omne munus
Has leges sic destruit ingenio
Quam petis (ut credo) non pro me nulla habebit
Nam nimis impie subiacet illa meo
Insuper ipsa sui pro dux et consilia facit
Et facit illa meis omnia consiliis
Non loquor ipsa diu tibi me permittit aliqua cura
Carpat et quisque viam et sibi querat opem
Pa Hoc non prestat opus nec me permittit aliena cura

Hanc mihi si dederis [illegible] prestiteris
Conuenit externos mercari sepe labores
Incipium crescat capiat prima digna labor
Any Nulla pro te tuo frustrabor ipsa laborem
Nunc quibus indigeo si mihi prouideas
Pa Deprecor hoc tantum mercedis dic mihi non
Et quecunque mihi dixeris ipsa dabo
Am Multa uolunt et plures petunt quibus instat egestas
Quantis indigeo tanta referre pudet
Diuitias multas habui dum floruit etas
Copia discessit pluribus indigeo
Me mea debilitas nimium spoliauit et etas
Comoda nulla dabit aetas laborque meus
Si modo nostra tibi prodesset iuuamina senis
Deprecor ut pateat hinc mihi uestra domus
Pa Hinc tibi nostra domus et cetera cuncta patebunt
Utque sub imperio copia nostra tuo
Multum grata mihi modo nos gaudia iungunt
Pacemque soliciter inter utrumque fides
Hinc precor ut vigilet sollertia uestra laborque
Et ron sua rem bene prouideat
Principium finemque sibi prudentia spectat
Rerum finis habet crimen et omne decus

Nota Verbi principium finem quoque conspice verbi
Ut melius possis premeditata loqui
Hac manet in villa nimium formosa iuvencula
Crescit et in cunctis moribus ipsa bonis
Non fuit in mundo melior nec dulcior ea
Sustinet ipsa modo tam bene pauperiem
Precellit cunctas omni bonitate sorores
Pamphilus et patrios laudibus exuperat
Est stultis stultus est mitis mitis ut agnus
Nota Stultitie sapiens iure consistit homo
Non manet hac tante pubes (?) … in urbe
Quas adquirit opes non vocat in glacies (?)
Est nimis ille probus / bona nam fuit eius origo
Nota Arbore de dulci dulcia poma cadunt
Demonstrat signis prolem natura sequentem
Saepe solet similis filius esse patri
Et iuxta portam video stantem galathea
Forsitan audierat que locuta fui
Hic non est nisi quisquis galathea putabat
Sed tamen ipsa nimis vera locuta fui
Pamphilus ac certe cunctos precellit in urbe
Egregie vitam possidet ipse suam
Illi crescit honor et laus et gloria semper

Et merito nullus invideat inde tibi
Est nimium locuples, pro quo tamen inde superbit
Illius et nullam copia crimen habet
Esset ut iste tuus vellem galathea maritus
Hec eadem velles si bene tu saperes
Velle meum dixi, sed non tamen ille rogavit
Vos simul esse meum iudicat arbitrium
Et genus et probitas et forma decens utriusque
Hec mea credunt vos sic esse duos
Verum modo famulis deducunt ocia verbis
Res in interdum grandia plura movet
Et minima magnus scintilla nascitur ignis
Et gradus exiguus grandia principium
Mens mea concepit horum primordia rerum
Atque loqui nostris ceptis inde reor
Sed si rebus in his tua mens aliquid movetur
Si placet an displicet ponis inde loqui
Deprecor ut dicas que dixeris ipsa tacebo
Si celare velis sive referre loquar
Dic mihi ne dubites stultum depone pudorem
Hic venit a sola rusticitate pudor
Non in rusticitas stulcior sic pudor obstat
Primo sed admiror unde sit iste tuus

Hunc miror si te transmisit casus an ille
Pamphilus, an querit premia sponte tua
Semper iniquorum scelus impedit acta bonorum
Penas sepe luit quas homo non meruit
Diuitis pauper ego non sic sua premia quero
Nam mihi sufficiens est mea pauperies
Primitus ut dixi mea mens cogitat illud
Altera ni nostri conscius omnis abest
Hoc satis esse puto, si uos sit ambo uelitis
Hoc utrique parit absque pudore parem
Nobilis ille quidem, nec nobilis es minus ipsa
Est utriusque mihi nota propago satis
Pulcrior hic socijs, socialibus pulcrior ipsa
Cum specie species conuenit atque placet
Hoc utrique probat par copia parque iuuentus
Famaque si sciret ipsa probaret idem
Rite pares estis sociari iure potestis
Desinat in uobis nil nisi solus amor
Quod mihi nunc dicis dici debeceat amicis
Assensu quorum quilibet optat thorum
Hos prius alloquere ut ut Pamphilus ille
Res erit ad libitum pulcrior ista suum
Conuenit ut tua sit consensu teda parentum

Sed tamen interea militet ignis ei
Excitet corda iuvenum venus ingeniosa
Quisque per hoc studium colligit ingenium
Inflat hec animos dat largiter odit avaros
Letitiam sequitur tristiciaque fugit
Narraret nullus veneris quam valet usus
Huic nisi parueris rustica prorsus eris
Ga Deueneris morem virgo cum perdit honorem
Igneus ille furor nescit habere modum
Non leve vulnus habent violenta cupidinis arma
His male sedata quaeque puella timet
Nescio quid sit amor nec amoris sentio nodum
Sed scio si quis amat nescit habere modum
Sepius immeritas maculat fama puellas
Omnia nec cessat carpere livor edax
Quod peius annuere fame et culpa timere
Que magis in tali crimine livor habet
Omg Rebus in his maior nimis est infamia vero
Sed superat verum timor et ipse cadit
Murmura rumoris curasque levabo timoris
Vos vestrosque iocos calliditate tegam
Nam veneris mores cognoscimus et eius artes
Et sic tuta meo res erit ingenio

Illum cum videam mihi consule quid sibi dicam
Que mihi proderit tutius ipsa loquar
Ga Nescio velle meum tibi fraterque fateri
Nam dolus insidias mittit ubique suas
Sed tamen experiar que sit tua lingua fidesque
Et qua per tuum me trahat ingenium
Pamphilus ipse meus sibi perdit nuper amorem
Nos sibi et vera iunxit amicitia
Sed nimis hoc cela soli sibi postea revela
Non tamen incipies hac ratione loqui
Illum sepe prius multo temptamine tempta
Quod dixi dicat forsitan ipse tibi
Hinc modo discede facias prout omnia caute
Et tibi que dicat verbis in tuta refer
An Multociens hominum frustratur spesque laborque
Non res ut volumus pamphile nostra venit
Tardius ad verum nimis adducit ipsa iuvamen
Nam prodesse nequit ars laborque meus
Res ut testatur galathee tecta parantur
Miror in tulos quos parat illa domus
Sunt tamen cause quibus illud suspitor esse
Sed simul ista tua zelat utrumque parens
Hoc tibi quod dico sapiens accipe postea

Mitte qd esse nequit quere qd esse potest

Pamphilus ad amicum — Pā

Heu mihi quo fugiunt vires et corporis usus
Mens mea non fuit nec mea lingua mihi
Heu miser in nostris est nulla potentia rebus
Horum quodque suum denegat officium
Spes mea discessit nec venis ossibus heserit
Spes procul abcessit nec tamen ignis abest
Nulla parte sios certum mea turbata potest
Nec sentire potest anxia nostra salus
Nescit nostra sua quo querat cura salutem
Affert galathea mei sola doloris opem
Causa mee mortis hec est et causa salutis
Qua si non potiar tunc placet ut moriar

Amicus ad Pam. — Ang

Dulce quid insanis cur te dolor urget inanis
Adquirit gemitus premia nulla tuus
Tempore ergo tuum modus et prudentia fletum
Terge tuas lacrimas prospice quid facias
Concipit ingentes animos inanis egestas
Et facit hec homines sepius artificem
Ars homines magnum superat studiosa periclum
Et labor atque vigil forte iuvabit adhuc

Pan ad amicum — Pā

Quis labor heu tantum posset superare periclum
Spes mea tota perit imminet hora thaij

Nec iuvenis suo mihi nuberet illa marito

Crimen legittimos est violare thoros

Ad nichilum processit labor et meus iste redactus

Et mea cura suam perdidit artis opem

Nulla dies mitem dabit et nox nulla quietem

Semper me miserum carpet inanis amor

Ang ad Pam — Ang Sepius exigua labor ingens labitur hora

Ingens et parvis ymbribus aura cadit

Est quia serena dies post longos gracior imbres

Et post triste malum gracior ipsa salus

Tu modo respira dolor absit tristis et ira

Huius spe magna nec gaudia tristitie

Nostra velle tua faciet nobis galathea

Omnino nostris se dedit imperiis

Pam ad ang — Pā Ut pia promissis matris galathea vanis

Ploratores pueros admonet ut taceant

Ut dolor a nostro pectore tristis eat

Ang ad Pam — Accipiter volucer delapsus ab ungue feroci

Protinus in caveis hunc timet esse locum

Sic me nulla tibi mentiri causa coegit

Omnia que dixi vera si invenies

Pam ad ang — Pā Si mihi vera refers et verba redibit ista

Tunc dolor a nostro pectore totus abit

Sed sua non sequitur primordia finis
Inceptum casu sepe retardat opus
Cursu fatorum nescit mens ulla virorum
Solius enim scire futura dei
Desperare nocet / novum labor unguibus implet
Ars atque vigil magnas sepe ministrat opes
Sorte sub ambigua spes et labor omnibus habenda
Crescat principio spes tamen ipsa bono
Noscere nunc potes / hoc si me diligat an non
Vix celare potest intima cordis amor

Amica ad Pam.

Dum loquor eius adest mihi mens atque loqui
Dulciter omne meum suscipit alloquium
Curvat et ipsa suos circa mea colla lacertos
Et sibi missa dicere verba rogat
Dumque tuum nomen rationis novat ordo
Nominis amenitate sit stupefacta tui
Dum verbis fruimur pallet rubetque frequens
Hesitaque si tacere me monet illa loqui
His aliisque modis cognoscimus eius amorem
Nec negat ... mihi quin sit amica tibi
Nunc mea mens pro te successum sentit adesse
Crescit et auxilio gratia nostra tuo
Improbus interdum dubius labor expedit acta

Magna q; segnities commoda tollit iners
Quandoque potes tepido superare laborem
Nec mora segnis opus differat ulla tuum
Ut reor ante tibi per me tua vota parantur
Hec promissa mihi res manet indubie
Et mens nostra suis contraria saepe loquelis
Nec factis sequimur quod loquimur
Trita venales fallunt promissa labores
Cum fidei sibi nil mihi forte dabis
Est scelus immensum si dives fallit egenum
Te quoque si fallam gloria nulla mihi
Nec te nec aliquem mea fraus sic decipit unquam
Famaque si queras crimine nostra vacat
Ergo fidem mei constans fiducia facit
Hec tibi nostra facit quod que metuis
Plebs miser ingenio superari sua potens
Ira cadit causa pauperis exigua
Est et ubique fides prisco spoliata colore
Hec regitur sceleris artibus innumeris
Nulla tamen forma potest obsistere fraus
Dat mare saepe metus nulla praeda tamen
Que promisisti fortune munera mande
Hos que promisi dona tamen rapies

Conuenit ut uadam nunc exorare puellam
Si placet ut ueniat huc tibi sola loqui
Vos si nunc sit solemnia conuocat ambos
Si locus affuerit te precor esse uirum
Mens animusque manet inconstans semper amantis
Forte tibi parua quod petis hora dabit
Occultare nequit sua lumina maximus ignis
Occultare potest nec sua uota uenus
Omnis uestrarum michi res pandit ordo
Quarum mente memor uix teneo lacrimas
Nam nosco satis et non sapienter amat
Res est ipsa sue nuncia sedulitatis
Pallida furtiuos facies designat amores
Atque dolore grauis et habida facies tuas
Pamphilus ille miser pallet nimis omnibus horis
Quam male durities compit ipse tua
Nocte dieque satis puerilitter ille laborat
Nam si nulla refert femina dura agere
Quis nisi mentis inops sua semina mandet arene
Cum mercede labor gratior esse solet
Hunc tua forma prius et post tua lingua fefellit
Hiis duobus cum uulnerat atque amor
Ut promisisti sibi non medicina fuisti

Inde sibi gravior assultat ille labor
Nunc ope plaga caret dolor eius et abundat
Et licet ipsa taceat te quoque flamma gravat
Inflammatque sepe malum perit ingesta necemque
Vos quoque tectus amor sepe gravare solet
Ergo quid inde velis celeri circumspice mente
Et mihi sint animi nuda verba tui

Ga ad An — Ga
Me premat ignis feris venus improba sepius armis
Et mihi vim faciens pro amore iubet
Me iubet contra pudor et metus esse pudicam
His quoque coacta meum nescio consilium

An ad Ga — An
Sit timor iste procul non est hic tam dolor
His rebus nudam proditor ullus erit
Ut tuus existat tibi hoc pamphilus optat
Nititur omnis ad hoc cura laborque sui
Mille modis auras habitus ipse perdidit ignes
Cum mihi flens complauderet talia verba daret
Est galathea meus dolor et medicina doloris
Hec dare sola potest velud opemque mihi
Illius ad lacrimas pietas me flere coegit
Sed tamen in tacito pectore leta fui
Dum tenebam fieri sic ipsa volebam
Ardentes sensi nos sub igne pari

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Ledere flāma solet precor ergo pater uobis
Vos qui duos meorum iungere possit amor
Quod petis annuere nihil est mihi carius esset
Si meus annueret illud uterque parens
Illud enim nostris fieri non conuenit casis
Si tamen uellemus nec locus esset ad hoc
Nam mater mea custos mihi semper habetur
Totaque me seruat nocte dieque domus
Ingeniosus amor portas et claustra relaxat
Vincit quemque obest ingeniosus amor
Vanos pone metus pueriles corrige curas
Meas dulcis amor te petit ut uenias
Es modo facta mee fautrix concordia mentis
Huius res est melior per te mihi consilium
Ut mihi consilium te deprecor utile dones
Et te non pudeat consuluisse mihi
Est pudor atque nefas seducere fraude puellas
Hinc decus et magnum crimen hec potes
Non pudibunda tegam famam cupit ante loquatur
Nec mea facta negas consuluisse tibi
Nunc quicumque uolet meus hic contrarius esse
Prosternat hic uos quem obesse potest
Viribus hic totis ueniat contendere mecum

Aut vincit tractat aut modo victor erat
Si mentis modica ratio compesceret illum
Cum verbum nullum diceret ille michi
Vir bonus et pulcher genus altum copia grandis
Dulcis amor nec post erit auxilium
Fama loquax tractat / tractat quod murmur iniquum
Absque timore suas res habet ista vias

Ga. O deus inquietant animum versatur amantis
Quem timor hac illac pellit amorque gravis
Hii duo discordes hunc nocte dieque fatigant
Esse quod optat amor hoc vetat ipse timor
Quid faciat nesciat quis per devia currens
Errat et errando vulnus amoris alit
Me si subdit amor illi licet usque repugnem
Meque repugnantem fortius urit amor
Sic affecta diu casso quod fessa labore
Mesta loquor quam sic vivere malo mori
Ut maiora suo surgunt incendia motu
Sicque repugnando maior et ira furit
Sic venus ipsa suis ipsi sit noxia bellis
Surgit et opposita vulnera lite fovet
Non potes ergo meas bellis extinguere flammas
Hanc ad pacem meus mitior ignis erit

Impetio veneris factus nova miles habetis
Ne tibi sit damno lib(er)q(ue) laborq(ue) tuus
Insipiens tenere male p(er)dis gaudia vite
Teq(ue) tuos(que) dies noxius error habet
Tantum mente vides voltu tibi absentis amici
Nec minus ipse tuos nocte dieq(ue) videt
Alter in alterius tantum fert lumina voltus
Res dabit ambobus ista morando nece(m)
Sed vereor quod amas leviter depellere aedis
Huius dissidii mors fera finis erit
Parte iuventutis compleatur gaudia vitae
Leta decet letis pascere corda iocis
Tu modo p(er)la veni paulisper ludere mecum
Nec tibi nostra domus poma nucesq(ue) dabit
Vix erit iste meus sine fructibus angulus unq(uam)
Hec quibus ipse fruor quolibet in potes
Sed modo nescio quis fortiter hostia pulsat
Vir fuit aut venti si vereor esse viru(m)
Est p(er) quoddam nos prospiciat ecce foramen
Pam(philu)s est voleus si scirem nostra sinos
Arte seram retro paulatim usq(ue) reducit
Ad nos ingrediatur qui mo(do) esse loqui
Am Cur furiose fores confringis Pamphile nostras

Rumpitas nempe meos destruis ecce fores
Quid uis aut cuius venisti nuncius ad nos
Dic si quid habes dic celer atque redi
Pā O galathea mee spes om causa salutis
Da mihi prolongas basia mille moras
Non tamen his sumptis sitiens meus ardor abibit
Sed crescit flammis acrior ipse suis
Et ego tota meis mea gaudia laudo lacertis
Et complector onus dulce piumque mihi
Huc mea direxit felix vestigia casus
Nam tenet iste locus hoc ad amo melius
An Me mea vicina vocat loquar illi idque dicat
Nam nimium vereor huc modo ne veniat
Quid clamas revertemiens ad te hostia claudo
Nullus enim remanet hic nisi sola domus
Me mea cura tenet mihi dicito dicere quod uis
Me tamen longas non decet ire uias
Et modo dulcis amor uiridis que iuncta locisque
Nos galathea monet pascere corda iocis
Et lasciua venus nos ad sua gaudia cogit
Unaque prosus usus nos iubet ire modo
Quid moror huius ope supplex mea uota rogabo
Tu patiens voti deprecor esto mei

Ga Pamphile tolle manum te frustra nempe fatigas
Nil valet iste labor quod petis esse nequit
Pamphile tolle manus male nunc offendis amicam
Nam cito redibit anus pamphile tolle manus
Heu mihi quam parvas habet omnis femina vires
Quam leviter nostras vincis utrasque manus
Pamphile nostra tuo cum pectore pectora ledis
Et me sic tractas est scelus atque nefas
Desine clamabo quid agis male detegor a te
Perfida me misera quam redibit anus
Surge precor nostras audit vicina lites
Que tibi me tradidit non bene fecit anus
Ulterius tecum me non locus iste tenebit
Nec me decipiet ut modo fecit anus
Huius victor eris facti licet ipsa reluctor
Sed iam inter nos rumpitur omnis amor
Pa Nos modo paulisper requiescere convenit ambos
Dum fessus cursu noster anhelet equus
Cum male dilecto respectus luminis offers
Curque lavas lacrimis flebiliter ora tuis
Sum reus ex toto modo qualibet accipe poenas
Ut maior merite poena sit ipsa meis
En quecumque voles patiens ad verbera presto.

Sic peccassem tamen non mea culpa fuit
Et modo iudicium si bis veniamus ad equum
Aut modo sum liber aut ratione reus
Ardentes oculi caro candida voltus herilis
Verbula complexus basia grata iocique
Fomenta sceleris mihi principiumque dedere
Instat hortator his mihi rebus amor
His furor incubuit rabiesque libidinis arsit
Nocturnaque mihi facta nefanda sequi
Ast meos sensus peruertit pessimus error
Quem nostra tibi gratia fuda fuit
De quo accusor merito culpabilis esse
Vos huius fueras materies que mali
Nam grauis ira duos non conuenit inter amicos
Sed si forte venit sit tamen ipsa breuis
Sed amans delicta satis pene debet amari
Culpe quamvis fer paciencie onus
Nam que redibit amans tristes pone exue voltus
Ne nos per lacrimas senciat esse reos
Ante fores fatuus tenuit me femina nugis
Nec maciem iurgio vinceret ergo ego
Nec galaitica tuo triumphis linua fecit
Quem mihi demonstras hic dolor unde venit

Absens dum fiam quod tecum pamphilus egit
Te galathea precor ordine cuncta refer
Sa Convenit ut queras nostros quasi nescia casus
Cum vero consiliis facta sit ista tuis
Fructibus ipsa suis que sit cognoscitur arbor
Tu que mihi factis nosceris ipsa tuis
Poma nucesque mihi bene non dare disposuisti
Cum steterit ante tuas pamphilus ipse fores
Ut locus esset ad hoc tua te vicina vocavit
Expoliata forem virginitate mea
Quam magna foris te fecit causa morari
Rem bene vidi quas arte tegit insidias
Impleverunt vos scelus et fallacia turpis
In laqueos fugiens decidit ecce lepus
An Anxcepor iniuste procul hoc crimen abesse
Qua ratione volet me satis expediam
Cra vestre male nomen quevit tingi
Creditis an tanti nec studiosa mali
Siqua mea cepta fecis contrario vobis
Contigit absens que mi culpa fuit
Sit quevis pro mille ad me lis utriusque
Quam movet insipiens non ego vester amor
Dic tamen ignoti seriem mihi pamphile facti

Hg origo mali ne sit apta mihi

Pam ad dom Pa Arguor e minima si fatet ordine culpa

Est qi meis meritis durior ira mihi

Sed decet archanu celari pectus amantum

Nam dixisse pudet sed pudor omnis abest

Tantum lenire vix est tibi quemit ire

Quod supest inter nos decet esse modo

Pa lo Ga Pamphile dic illi nostros quasi nesciat actus

Res ne percipiat qualiter ista venit

Quod tibi gsuluit a te quasi nescia querit

Ut videatur in hoc non nocuisse sibi

Artibus innuis mihi devia plura dedisti

Sed tamen indicijs ars patet ipsa suis

Sic piscis avidum iam captum prendit hamum

Sic avis humanos capta videt laqueos

Et modo que faciam fugiam capta per orbem

Hostia iure mihi claudit utrasque parens

Quo ferar ignoro merens sine fine dolebo

Pro pereunte thorolag eo careo

Mettar hac illac oculis vigilantibus orbem

Leta tamen misere mihi spes nulla venit

Pam ad gal et pam Am Ut graviter doleat non ponet ad sapientem

Cum dolor ad dom prima nulla refert

ferat

Hoc moderanter habe reparari ad neque arte
Quod male perfecit immoderatus amor
Convenit ad vestros modus et prudentia casus
Quodque sequi deceat querere consilium
Mordet enim graviter discordia pectus amantis
Et fuerit in bellis vulnera certa suis
Que bene vos foveat placitum gerdet partem
Nec tua sit quinze uit sit et iste tua
Per me vestrorum iam compos uterque fuerit
Per me felices este mei memores.

Explicit Pamphilus de amore
Anno domini 1474 in
festo sancti Udalrici episcopi
In studio Ingolstatensi

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Ad Lectorē.

Flores verba sonant, cortex mysteria condit,
Sub gemino sensu perlege lector opus.
Sanguinis est virtus cunctas diffusa per artus,
Viua medulla imis ossibus ipsa latet.

Epigramma

Dædalicos quisquis Labyrinthi nosse meandros
Aurea et Hesperidum carpere mala cupis,
Colchis et exuuias, rapuit quas Victor Iason,
Argolicas postq̄ circuit orbe rates.
Quæ canat Ægypti vates miracula, quæq;
Doctus Arabs tenebris occulit ingenij.
Hanc viridem lustres Syluam doctosq; recessus,
Queis CHYMIÆ immensus cingitur oceanus.
Hic tibi Dædalicos perplexus arte resoluet
Hic tibi Thesei numinis instar erit.
Altera nunc ~~[illegible]~~ Colchis, surgat nunc alter Iason
AVRATVM VELLUS continet iste liber.

G. G.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

I 22

Incipit liber philosophorum moralium antiquorum Et primo dicta seu castigationes Sedechie prout inferius continentur

Sedechias primo fuit per quem nutu dei lex recepta fuit et sapientia intellecta. Dixit ergo Sedechias quod credens quilibet habere debet in seipso sedecim virtutes. Prima est deum cognoscere et angelos suos. Secunda est discretio boni et mali: bonum ad operandum, malum ad vitandum. Tertia est obedire regi quem deus loco et vice sui ordinat super terram dans ei potestatem in populo. Quarta est honorare parentes. Quinta est benefacere hominibus iuxta possibilitatem suam. Sexta est pauperibus elemosinam erogare. Septima est tueri alienigenas et peregrinos. Octava est inniti vehementer ad servitia dei. Nona est vitare fornicationes. Decima est habere patientiam. Undecima est esse veridicum. Duodecima est esse iustum. Tertiadecima est esse liberalem. Quartadecima est offerre sacrificia deo pro beneficiis populo suo collatis. Quintadecima est regratiari deo pro eventis qui iugiter eveniunt mundo. Sextadecima est esse verecundum et temperatum et modice contentionis. A No[ta]

Et dixit quod prout decet regiam dignitatem populum sibi subiectum esse obedientem ei, sic decet quod sit rex studiosus circa statum eorum plus quam circa suum, quia sicut est ipse penes eos sic anima penes corpus. B

Et dixit si rex cogitat adunare thesaurum per extorsionem et iniustitiam cogitat quod non est veritas, quia non aggregatur sic thesaurus nisi per depopulationem terre. C

Et dixit si rex omittet investigare sui populi statum, militie sue et ministrorum, non erit uno die securus de regno suo. D

Et dixit quam bonum est populo cuius rex est bone discretionis et boni consilii et sapiens in scientiis, et quam male E

f est ipsum quem antiquid predicatorum desinat ei ¶ Et d. cum rex despiciet aliquid
modicum de his que facere debet augebitur illud: sic debilis infirmitas regis.
g cui si non occurritur ad mediam magnificabitur: et tunc eum molestabit ¶ Et d.
si rex eludatur adulatoribus inimici. et dulcibus uerbis non habendo respectum
ad opera ipsorum. non erit securus quin subito inuadatur ab eo. sic illi qui leo-
h nes saltu subito et inprouiso inuaduntur non possunt euadere mortem ¶ Et d.
interest regis informare filium suum qualiter suum equum consueuerit. et qua-
liter sit recte in populo suo: et qualiter dirigat miliciam suam: ne permittat eum
multum uti conuersacionem cum aliis uagatoribus et instruat eum loqui composite
i et uitare faciat uanitates ¶ Et d. interest regis quod sua beneficia in bonis
uiris appareat: et in hiis qui scire nituntur: ut ob hoc ad perditam pro-
k fite melius inuitantur ¶ Et d. interest regis cum uoluerit seruiri ab aliquo
quod sub misterio scire proprius mores ipsius. et qualiter se gubernet et domum suam
et socios. et si percepit eum esse bonorum morum. gubernatorem status sui. et obseruatorem
legis. et tolerat patienter que contingunt sinistros euentus. faciat sibi seruiri
l ab eo. si non. detestetur eum ¶ Et d. puerum amici diligentem te: scito me-
liorem fratre et patre et matre optare mortem tuam ut hereditet bona tua
m ¶ Et d. quod ebrius appetit suum sitire ¶ Et d. qui non mansuescat et adquiescat
castigatione blanda. fac eum mansuescere correctione turpi et aspera
n ¶ Et d. maiores diuicie sunt sanitas regis. et maior alacritas est satisfaccio
o cordis ¶ Et d. obediencia ex amore est firmior quam obediencia ex dominacione
p et metu ¶ Et d. experiencie efficiunt bonas [fortune] castigaciones. et aspectus ad
q fines rerum bonam efficit felicitatem ¶ Et d. melius est in hoc mundo
Nota r et nobilius firma bona. et alio mundo exclusio a pena ¶ Et d. ualencius
est tacere quam loqui cum ignorante et solitudinem querere quam se iungere malo
s ¶ Et d. cum rex est malefactus. melius est ei quod non noscit eum. quam qui magnum
Nota t habet bonum cum eo ¶ Et d. melius est homo sterilis quam habens filium ineptum
Nota v ¶ Et d. melius est stare cum paupere sapiente quam cum diuite ignorante
x ¶ Et d. per sapienciam adquiritur humilitas. bona uoluntas. pietas. et prouatio
y proborum ¶ Et d. non recte agit qui querit sapienciam non legendo: et non
laborat studens in eadem adquirenda: et similiter qui cogitat eam habere

ad aqua habilitate e ignorādis ¶ E d. qui desistit in eo qd' tenetur a Nota
creatori suo multomagis desistit in oibus bonis opibus aliis ¶ E d. nō a Nota
credas illi q̄ dicit se scire ueritatem et facit contrarium eius ¶ E d. sic pueri uti b
comedere dulcia si prohibeantur nō omittunt illa comedere ita ignorātes sequuntur
appetitu corporali/ nō esuriunt/ nec uitam diligunt nisi propter se/ et sapientes nō
diligunt uitam nisi ut bona operentur/ et dimittunt delectatores mundi. quia
norunt. in sic diuisitate operationum et uoluntatum. et similium formarum ¶ E d c
quare recepit pater hominum opera qui conantur ad presentia et preterita prospicienda
ad opibus iterum qui non sunt in obtinendis suis uoluptuosis exercitiis intitur
. Multum interest inter illum qui nititur se immundare et inquinare immun-
dicijs in hoc mundo nociuis et in anno ¶ E inter illum. qui nititur in-
deposito firmato in celo ¶ E d. non reputatur studiosus. qui omittit d
inuatiua et laborat innocuus ¶ E d. amara et aspera sapientes tolerant e
quasi sint dulcia/ ut mel. eo quod sciunt finem illorum esse iuuatiuum ¶ E d f Nota
quod bonum est hiis benefacere qui merentur et quod utile et quod malum est nō mere-
ntibus et inutile. quia qui hoc facit perdit laborem suum. nam qui benefacit
non merentibus est ut pluuia in arena que in deperditur ¶ E dixit foelix g
est qui cognoscat et discat faciendo quod quilibet. et qui nō accipit ex mundo
nisi id quo excusari nō potest. et qui operatur bona et quilibet mala dum
uiuit in mundo ¶ E d. nō decet iudicare homines ex dictis. ymo ex operibus h
quia dicta maiori parte uana sunt. opera consequuntur commoda et damna ¶ E d i
eum elimosina datur debilibus indigentibus prodest manifeste. sic medi-
cina que conueniens offertur infirmis sanat. et elimosina data nō egentibus
est sic medicina disconueniens infirmo oblata ¶ E d: qui elongatur k
ab ignorantibus elongatur a sordibus et facit quiescere uisum et auditum
suum ab ipsis ¶ E d. decentius est etiam toto tempore uite hominis. quod l
expenditur in seruitio dei bona operando. et mediocre est quod
expenditur in necessariis. quibus excusari non potest in uita. sic
in comedendo bibendo. et dormiendo. et curando infirmitates contin-
gentes. et peius est quod expenditur in malis operibus etc.

Castigatio hominis pro

Depositum pro deo sanctum absconditum

Castigatio Hermetis philosophi

A Hermes in Egipto natus fuit. et Hermes dicitur grece Mer-
curius et in Hebraico Enoch. Qui fuit filius Iared filii
Malalael filii Cuenam filii Enos filii Seth filii Ade
Et fuit ante magnum diluuium quod mundum submersit
et hoc primum diluuium post quod fuit aliud diluuium quod
submersit Egiptum tantum. Et recessit Hermes ab Egipto et ambulauit
totam terram octoginta et duobus annis. inuitans omnes ad obediendum deo
cum septuaginta et duabus linguis Et construxit centum et octo villas.
et instruxit eas scientiis. Et fuit inuentor primus scientie stellarum. et stabiliuit omni
populo cuiuslibet climatis legem conuenientem et querientem suis opinionibus. Cui obe-
dierunt reges. et tota terra et habitantes insulas maris Et inuitauit
omnes ad legem dei et confitendum veritatem. et horrendum mundum. et obseruandam
iustitiam. et querendam saluationem alterius mundi Et mandauit fieri orationes
et ieiunare die sabbati quolibet mense et expugnare inimicos fidei. et dare
hiis qui dei pro pecunia ut auxiliarentur pro eis debiles et impotentes. Et pro-
hibuit eos comedere carnes porcinas et zebrarum et camelorum et alios plures
cibos. et inhibuit eos quouis inebriari vino. et stabiliuit festiuitates
multas certis temporibus. et offerre sacrificia aquarum ex eis in introitu solis
in primo signorum. et aquas in prima visione lune. et in coniunctione pla-
netarum Et et quando planete intrabant domos proprias et exaltationes suas
aut in aspectibus planetarum Et offerebat sacrificia de rebus omnibus de
floribus scilicet rosas et de granis triticum et ordeum. Et de fructibus uuas et
B de potibus vinum Et ista sunt dicta eius vero. Et dixit. nemo
C sufficit regratiari deo de bonis quae fecit sibi. Et dixit qui adherere
voluit sapientie et facere bona opera elongari debet ab ignorantia. et a malis operibus
Sicut bonus artifex sciens instrumenta sua: cum ceperit suere: sumit ad hoc
propria instrumenta omittens instrumenta carpentarie Et cum ceperit scribere su-
mit instrumenta propria. deserens instrumenta sutorie Ideo non est amor huius
D mundi et amor alterius nunquam communicare possunt in corde vno Et dixit.
O homo si timeres deum. et timeres vias duorum ad malum non caderes in eas

¶ E d. non te allinat voluptas carnal' et mundi huius dulcedo. q̄ curare e
d' aīām tuā intendas. Ne sis sic qui suffocatur in aqua despiciens aīaz
ꝓpt' rē ponderosā in fundo quā diligit. nō mittitur quā euadat ab
aqua. ymo ꝓpt' illā tollendā. expost se suffocatum. et ꝑdit se ad ī.
¶ E d: nō cognoscunt hoīes excellētiā dei. n' quia eos cōuert' ad suā f
seruitute. et ꝓphetas suos dilectos: qui bonū sē ꝑ ꝑprium sēm: qui duxerit
ad dei mandata et obseruantiā legum eius. incedere uias quae placeat
ei. q̄ ducunt ad etnā uitā et gaudia sempitrna ¶ E d. nō exaltetis g nō
clamores ad deū cū ignorāt. nt cū uolūtatibus corupt. nt sitis inobe-
:mali expositores
dientes. nt ꝑuaricatores sue leg. nt credit' aquis corum id facē sono
qd' nolit ꝑ dm̄ sē fieri. et sitis contādes et diligatis uos ipos inuicem
et cūm̄ ieiunijs et oronibus nō uolūtatibus puris et mundis. et tenentes
ad opa bona. dantes debita deo completa. et sitis humiles uitātes
supbiā. ita qd ꝑducat bonos fructus opa ura. elongetis uos a so-
cietate latronū et fornicatorū et utentiū mal' opibus ¶ E d. ne h nō
sitis ꝑiuri. adhereatis ueritati. et sit uim uerū sic. sic. et nō. nō
nt iurare faciatis mendacia. quia participes eritis pctōr. qui faciūt
eos deierasse. et timebitis uos deo. qui scit secreta. et ipē iudi-
cabit uos in equitate die quo remunerabit bona facientes ꝓ bonis
opibus. et facientes mala ꝑ mal' puniet ¶ E d: sciatis ꝓcerto. qd i nō
timor dei ē maior sapiā et maior delectaō: et ē is a quo fluit oē
bonū. et aperit portas intellectꝰ: et ꝑa. deus .n. qui dilex' suos
suos dedit eis discretō. et ꝓpos statuit ꝓphetas et nuntios ꝑfusos
spiritu sc̄o. patefaciens eis secreta legis: et ueritatē sapie eo qd ui-
tent errores et loquantur uerū. ¶ E d. cotam̄ sapiā et prosequam k
legē. et assuescatis mansuetu'. et ornetis uos bonis donū. et
cogitetis bene in uestris rebus. nō uos ꝑcipitantes in eis. et mīto
magis in puniendis malefactoribus. et caueatis et non oporteat
uos penitere. et in ingressu tal' uie excludentiū aīe ure a seruitute
ignoranc. nt obesse poterit et lascivia iuuentutis ¶ E d. si l
aliquis eorum egredietur modum uteris aquis quo peccatur. uiter i d.

Unio pacis

patientia

semel
non decipiens se propterea: quia bonum sese subtraxit ab eo et propterea
q a m at revertatur ad idem. quia licet non puniatur pro eo in isto mundo. pu-
nietur in die grandis iudicii et affligetur grandi pena absque aliqua
MM pietate ¶ Et dixit: corrigite vos mirabiliter. quia deus vos corrigit: et sequi-
mini sapientes discentes ab illis virtutes bonas. et sint corda vestra desideria
elevata ad adquirendam bonam famam. nec exaltetis ea ad maleficia
no N nec ad res fallaces ¶ Et dixit: cavete vos a malis amicis. et vitetis vilia
lucra. quae sicut replebunt bursas vestras ~~sic~~ pecunia. sic evacuabunt
O corda vestra divina gratia ¶ Et dixit: honorate bonos et malos. bonos
no P scilicet ob suas bonitates. et malos vero ut non offendamini ab eis ¶ Et dixit:
cavete ab eis qui se non gubernat veritate. sed tamen audiunt eam et non operantur
no Q per illa ¶ Et dixit: non pateatis laqueos vestros nec noceatis bonis. nec cavete co-
nemini ad damnificandum eos. Nam ista sunt res quae non absconderetur. quia
R licet non cognoscatur a principio. cognoscetur finaliter ¶ Et dixit: addatis amori
fidei cum amore sapientie conantes viriliter addiscere eam. et si poterit
vobis fieri. quod fiat toto tempore vestro in mundo isto, et non in altero fiat. quia
vobis lucrabimini: et de nobili virtute existimatior perfectus quam thesaurizare
aurum et argentum vel alia pecunia: quia thesauri huius mundi non durant
no S et thesauri alterius mundi durant et numquam finiuntur ¶ Et dixit: sitis in mito
et extra in libris quod loquimini adimplere nec sit quod lingua exprimit diversum
T ab eo quod conditis in corde ¶ Et dixit: obediatis vestris principibus. et
humiliate vos vestris regibus. honoretis vestros maiores. et ad alios ministros
vestros. diligite deum et vestrum. et consulatis fideles et possitis securi per-
no V manere hic et salvi a culpis ¶ Et dixit: sit ora vestra ad laudes. in hora
no X tribulationis et refrigerii. et tempore paupertatis et divitiarum ¶ Et dixit: non come-
det vos nisi ex vestris operibus nec iudicetis iniuste. et diligite magis paupertatem
cum bono opere quam divitias cum peccato: nam pecunia perditur et bona opera
Y permanent: nec credit nemini videre: nec umquam deridere ¶ Et dixit: si pri-
piaris in aliquo aliquam lesionem ut aliquam maculam. aut aliquam turpitudinem
non dehonestet vel derideat eum sed credat eidem quod decet esse tantum ex-
cena materia. et qui steterit non assecuratus ut ad tempus non mandat

in celo. quare decet, qui videritis quicumque tale elevare oculos ad deum gratificantes eidem de salute vobis gressa. et petentes misericordiam ut vos custodiat
¶ Et d. qui disputabunt vobiscum contrarii fidei vel aggressus et fortibus
verbis: non respondeatis equo modo eisdem sed cum mansuetudine et humilitate
dicentes deo: Domine dilige caritatem tuam: et ducas ad bona contra et
salvator eterna. ¶ Et d. multiplicetis taciturnitatem in consiliis: ne
solvatis linguas vestras coram inimicis: caventes ne eis quidquam vos pariat
arma detis. vincientes continuo et superfluitates vestre ¶ Et d. vita
anime consistit in sapientia et sapientia in credendo deo. et credere in deum est servare
legem: quia sapientia et credere in deum non dividunt se abinvicem. una
bona existente altera erit. et si non. non erit altera ¶ Et d. non poterit esse iusti si non habuerit timorem dei. cum quo adquiretis spem
suam. quod apperiet vobis portam paradisi. per quam ingrediuntur anime vestre
ad animas mundas. quae merentur vitam eternam ¶ Et d. cavete a societate
malorum. invidorum: ebriorum et ignorantium. et qui cogitabitis benefacere faciat
in continenti: priusquam impediamini. vel contraham voluntate vestra et faciendo
desistas ¶ Et d. non invideatis malo cui bene succedit sed quia stabile non est
nec erit boni finis ¶ Et d. fac filios tuos a sua pueritia discedere,
priusquam procedat multum. et trahantur a malitia et paribus in eis ¶ Et d.
sint desideria vestra levata ad deum orantes cum mundis cogitationibus
et sic vos exaudiet et respondebit vobis. et auxiliabitur quocumque ibit
et liberabit vos a laqueis diurnis et humiliabit capita vestra
inimicorum sub pedibus vestris ¶ Et d. qui incipitis ieiunare mundificetis animas vestras ab omni perditione ieiunantes puris cordibus. et exclusis a pravis cogitationibus. quia deus refutat immundas voluntates
et maculatas. et sic abstinetis ieiunando a cibis. ita a peccatis abstineat.
non enim satisfit deo abstinendo a cibis solum. sed a viciis et a peccatis omnibus
in quo enim satisfaciat ieiunium. ad opera fuerint inhonesta. et voluntates
immunde ¶ Et d. insistet in vestris ieiunio domos dei: insistentes orationibus et clamoribus. non fuientes deo propter pompam: sed cum mansuetudine
et humilitate. et cum festa celebrabitis, existite hilares in domibus vestris

Margin notes: a, b, ad, c, d, No, e, No, f, g, punitur, h, No Ieiunium, i

¶ Hermes

No K ad familia. recordem pauperu largientes elemosinas et bn̄ficia ¶ Et d.
confortetis angustiatos et tristes: redimatis captivos. curetis infirmos:
induatis nudos: cibetis famelicos: scientes potest eripiat pessimos. satisfa-
L ciat creditoribus. tueam iniuria patientes ¶ Et d. non addatis afflic-
afflictionem. ymo confortet et iuvet eos placide verbis et ornatis operibus. et si
sint homines qui dampnificaverint vos, parcatis eis, sufficiendo vobis
No M quod passi estis ex pena ¶ Et d. vitam amicos adquirere examinantes
eos priusquam consideritis nec confidatis priusquam expiamini. ita quod non dam-
No N nificatum per eos. ne vos penitere contingat ¶ Et dixit quod deus exaltavit
in mundo non reputet se maiorem socio: ymo exaltatum ipsum reputat nam
quod deus creavit pauperes et divites, eorum creator meus. respectu eius omnes
O sunt equales ¶ Et d. non egrediatur ex ore vestro indignatio neque
P verbum turpe. quia hec est res dehonestans et ducens ad penam ¶ Et d.
qui compescit iram. et refrenat linguam. et moderat verba et mundat
No Q animam, occupat omnem verbum ¶ Et d. non querenti sapientiam cor quaerat
eam ob meritum et premium: sed propter delectationem quae est in ea: eo quod prepositus
No R est aliis rebus ¶ Et d. cor sapientia est munus fortune. et indicatrix omnis
S discipline. et mortificatio malorum ¶ Et d. melior et nobilior rex est. qui
T in regno suo commutat legem malam propter bonam ¶ Et d. liberalitas est
esse liberalem tempore paupertatis. et patientia est parcere cum adest possibilitas
V vindicandi ¶ Et d. qui honorat sapientes diligit iustitiam. bona operatur.
et nititur acquirere sapientiam. et bonos mores invenit quod appetit de hoc
No X mundo et de alio ¶ Et d. infodix in hoc mundo et in alio est. qui
No Y tacet sensu sapientia. et doctrina ¶ Et d. qui non docet quae scit
in sapientiis et moribus bonis: augebitur per id ignorantia malorum in eo. et
qui denegat scientiam apto privatur suo beneficio in hoc mundo. et dene-
gat eam non ignoravit. et si modice non fuerit scie: erit exitus volun-
No Z tatis et mundus ¶ Et d. melior est liberalis in scientia. quam in divitiis
liberalis. nam de sciente relinquitur bona fama. nam divitie annihilantur
No Et. et scientie perveniunt ¶ Et d. decet homines non odire: nec offendere
illum. qui eum offenderit. ymo benefaciat. et mitiget motum et iram eius

q̄ potiora opa sapientis. ꝑ tria. fatē d' inimico amicū. d' nesciente sa-
ciente. & d' malo bonū ¶ Et dixit bonus ē is d' q bonis ꝑcipuē aīs A
& qui reputat alioꝝ bona ꝑpria ¶ Et dixit qūmodicū ē profectū sāe b No
ad cupiditate multa. & qūmulte profectū modicū sic retrahendo eam
a cupiditate ¶ Et d. morbus ē sic sagitta emissa. & vita ē sicut quādo c No
elongatur a te ¶ Et d. maior pietas ē misereri insipientum d
¶ E. d. cui non sufficit qd hr. no ꝓfert multa habere ¶ E d. e No
Delator suggestorum vel mentitur cui suggerit. vel ē proditor Binetter
eius q deferet ¶ E d. derisio facit perdē timorē sicut ignis f No
ligna ¶ E d. inimicus amicus ē is qui ē in ꝑntia. & inimicus
is qui distat. & ē amicus noīe inimicus opero ratione ¶ E d. mūdus g
non natus sunt n vt despiciat ¶ E d. multū peccatus ē qui est
sine culpa. & multum meticulosus qui iacet in culpa ¶ E d. no h
obediatis cupiditati vre. qa ipsa no obedit discretioni vre ¶ E d.
ad ira habet eam scitum ē levis. & cui no ē grauis ad sedandū
¶ E d. qui dat alii ꝯsiliū incipit ꝓfice sibi ¶ Et quesiuerūt i No
ab eo quid ē qd molestat hoīez graui impedimēto R̄n̄t Ira & invi-
dia & magis ambobus cogitatio ¶ Et interrogauerunt. quare sapientes No
magis incedunt ad portas diuitum. quam diuites ad portas sapientum
Et R̄n̄t q sapientes sciunt ꝯfectum diuitiarum. & diuites ignorant ꝯfectum
sciēe ¶ E d. districio sine patefactione ē sic arbor infructifera k
¶ E d. oportet sapientē nolle obedire alteri exquo impotens ē anime
sue ¶ E d. qui qui cognoscit ignorātiā sapiens ē. & qui non cog- L No
noscit ē ignorans Et qui ignorat seipm non cognoscit alium.
¶ E d. hoīes sunt duorum modorum. aut quesitor no inveniens M No
quae querit. aut inventor no proficiens qd inuenit ¶ E d. sapia ē
sicut margarita quae inuenitur in concauis profundi maris quae
haberi non pt n p scrutatores qui sciunt descendē ad fundū maris
¶ E d. no pt ee perfecti sensus. qui complete castitatis no est. sicut N No
esse complete sic. qui no est ꝑfecti sensus. & ꝑfecti sensus ē com-
pletus discretione ¶ E d. disciplinatio ē ornatio sensus. quo coronada O

P ē discretio quādā p̄gl'a ē ¶ Et d. discreti nō p̄mittūt letari uitia
p̄r̄ id q̄ apparet in suis bonitatibꝫ ¶ Et d. castigare eos dam-
Q nū palā ē dehonestū ¶ Et d. excusatio bonitatis fugit a culpa
nō̄ facit credari erroris ¶ Et d. nō ēmitti' p̄cciū q̄ id inficiant ¶ Et d.
ignorās ē puer licet decrepit⁹ & sapiens maior licet sit iuuenis ¶ Et d.
nō̄ R Terra ignorat̄ ɔsistit ī uō solo. & sapientis ī opibꝫ ¶ Et d. mūdꝫ
conspicit illud quē ɔsueuerat honorare. & terra comedit illud cui
ɔsueuerat dare comedē ¶ Et d. motiuo inuidet pauci: & d' eo
S multi mentiū' ¶ Et d. de mūdo suffiriat ti tristari qm̄ letaris
nō̄ ¶ Et interrogauit quidā senex V. grathē uxor̄ dixit. Rn̄t qui nō
nō̄ T pt ī mari natare. quar' aliud pt portare sup̄ collū natando ¶ Et d.
caue a societate mendosi. quae ē sicut Sarab q̄ licet ɔ nō ɔficit
¶ Et d: studiosꝫ ē q̄ nō impedit magna delectat̄ō in his quae
d' suo exitu operari intendit: n't impedit queꝫ mag̃ occasio q̄ru liceat
V q̄ tuea' ab ea ¶ Et d. qui p̄sumit contra aliud p̄ter te. p̄sumet
nō̄ ꝑ d° aduersū te ¶ Et d. qui laudat te d' eo q̄d' in te nō ē nō ē securū q̄n
.I. X uituperad̄ ti d' eo q̄d' nō ē in te ¶ Et d. ira eoꝛ p̄turbat: quousqꝫ bō
nō̄ operanda nō cognoscat: n't mala uitanda ¶ Et d. qui laborat p̄ eo q̄d'
nō ɔficit. p̄dt p̄p̄ea id q̄d' ɔficit ¶ Et d. concordia. quā quibꝫ pari'
Y commissoe maloꝛ: turbat & impedit concupiscentiā eorundē ¶ Et d.
q̄n errabit penes te amicꝫ: nō credas ab eiꝰ amicitia donec remaneat
aliquid ī eo quo ip̄m uideris posse certificari ¶ Et d. bonꝰ amicus
qui obliuiscit' eiꝰ ī quo errauit erga eū. amicus n't si inficiand
nō̄ Z p̄p̄ea. n't iniustitia illata inp̄perat ¶ Et d. meliꝰ ē certificari a tempe
nō̄ q̄ ab altero ¶ Et d: mali socij sūt sicut arbor ignea: cuiꝰ unꝰ
ramꝰ aliū comburit ¶ Et d. responsio sup̄ aliquo eō ē tacē & aliquo
nō̄ confinio. ē redere alteriꝰ ¶ Et d maiꝰ q̄d' fecerit deus in h° mūdo
ē homo. & maiꝰ in hoīe ē ratio p̄ quā p̄uat iustitiā & recedit a p̄cc̄o
¶ Et d. fatuꝰ non sentit aliquid turpe: & ignorās sentiens re unā
nō̄ credit aliam: & timorosꝰ timet q̄d' non sentit ¶ Et d. ɔmendabilē
res ē apud celū & terrā lingua ɔficiens ueritatē ¶ Et dixit

mali socii

Hominis natio dat ei bonum et malum: ergo ille est fortunatus quo
bona recipiuntur et infortunatus quo mala recipiuntur ¶ Et dixit: decet A
reges non dare posse nisi dominis in pietate habentibus et ex hoc diliget
omnes suos bonos pater bonos filios ¶ Et dixit· finis anime rationalis est scire veritatem
et anime concupiscibilis est vita· et finis anime irascibilis est pax ¶ Et dixit: sufficit B
iniuriam patienti peti indulgentiam ab errante ¶ Et querentibus ab eo quid
est liberalitas respondit· liberalitas quod te liberes tua pecunia· et quod de accipi-
enda pecunia ab alio absolvaris ¶ Et dixit propter notos dona ignotis C
et indulgeas illi qui obsunt tibi propter illos qui prosunt ¶ Et dixit· vita huius
mundi est ita brevis quod homo non debet tendere contra aliud odire ¶ Et dixit· Nota
estime iram tuam in directo ~~sapientie~~ patientie tue: et tuam ignorantiam in
directo tue sapientie: et tuam oblivionem in directo tue memorie ¶ Et D
dixit suo discipulo musice move cordam secundum modum fortitudinis· Intelli-
gis quod dico· respondit sic· Dixit non video quod intelligas· respondit discipulus
quare vides hoc· respondit non te video hylarem· et intelligendi signum
est hylaritas ¶ Et dixit· nobilis est verecundia in puero que ostendit E Nota
quod erit boni sensus ¶ Et dixit· melius est quod benefacias cui bene succedit: Nota
quam cui male successit: quia forte non suppetunt facultates ¶ Et dixit· F
qui moratur in provincia in qua non est dominus ultor· et iudex iusti-
ficator· et medicus sapiens· et forum abundans· et fluvius currens
se et suam pecuniam exponit fortune ¶ Et castigavit regem Amon dicens G Rex
·Primum quod tibi principio est timere deum· et obedire eidem ¶ Et dixit· qui Nota
dominatur hominibus: nosce quod habere memoriam propter trium rerum ¶ Prima est
gentis sibi subiecte ¶ Secunda est quod liberi sint sub suo domino non ut liberi
sui et non tamquam servi· Tertia est quod sua dominatio durare non potest nisi modico
tempore ¶ Agitur ergo te o Amon quare auias tuam bonam voluntatem et
verbo veritatem· nec debes vacare de impugnando in deum non credentes·
et de cogendo eos ad subeundum sui obedientiam· nec cupiscas eorum
pecuniam qua dimittas eos in dei inobedientia· Nec velis habere
divitias nisi fuerint de bono adquisite· Et scias quod populus obedit benefacienti

NB
Sane non potest bene accidere regno nisi quod abundat populo. nam cum
Nota — deficit eo erit defectus sui tantum. Igitur attendas facta tua Et cogita
prius de anima tua. muniens te ex eis quibus dirigaris in aliud mundum Et
sic dirigeris in factis istius mundi. et si forte contingat super his mundi negociis
specialiter bellicis te adesse presentem. caveas tibi sollicite de hostium inopinato
insultu: et oportet cum presentabis te in pugna: ut sis sollicitus in omnibus tuis
actibus: et caveas tibi de inopinato insultu: quo possis pati repulsam:
quia repulsiva cessio contingens exercitui non potest cito resumi: et mul-
tiplica excubias. ut scias per continuam inimici caveas ne te decipiat
Et cum preceperis aliquid servetur. sicut precepisti efficere. et si non serva-
Chr... beris minus timoris habebunt Et cum preceperis scribi carta aliquam: non si-
gilles priusquam legas: quia plurimum reges decipiuntur ex hiis. Et cave
habere consilium cum aliquo: nec patefacias cordis tui secreta: nisi propriis tuis
de quibus plene confidas: et ut agas prudenter. quod tam milicia quam populus
solacientur. libenter tecum super laudabili gubernacione. qua gubernes eos
Et sit tuum dormire quantum sufficiat ad quietem tui corporis: non intro-
mittas te nisi de veris rebus: ut sint tua opera veritas et non derisio: et
in exequendis que oportuerit non exhibeas moram: et si pugnare te con-
tigerit in parcendo sis pius: et consideres quae emittis: et attende penes
[in operantes. scilicet magna alchimia]
operantes scilicet magna alchimia, exhilarabis eos: et tales sunt agricole:
Nam non est alchimia aliqua sic fecundare terram ad plantacionibus et semi-
nacionibus quibus populus gubernatur: milicia multiplicatur: et domus replentur
diviciis et regna roborantur Ergo oportet te omni quomodo conservare sicut con-
venit. cum honores quemlibet iuxta condicionem suam et ipsius districtionem et iuxta
sui statum publicando honorem quem feceris ei coram populo manifestentur bona
merentes: et bifarias quereri statum: ut accrescat voluntas eius ad ea
adquirenda et intellectus illustretur et estimatur cogitatio ex hoc modo
et provincia recipiat exinde profectum Inflictis autem pena malefactoribus
terre ex quo constiterit delictum. Et qui impedierit regnum tuum decapita
eum publice coram aliis terreantur et latroni incidantur manus. et spolia.

.:. ab

tores secundum statutum suspendantur ut stratae fiant securae. Sodomite comburantur · fornicatores fustigentur quinquaginta percussionibus et fornicatrices lapidentur si se comperiant. Caveas tibi a susurrantium eloquiis, quos aut punias et punire publice et quiescere facit cor tuum ab excitatione. Et concedis requirere captivos scilicet qui liberi inventi et liberandos liberes et ensfaries eis; et puniendos punies incontinenti. Et quibus videris criminum indulgentiam, donec constet denegatio sua, eos propitias custodiri. Et caveas non innitaris cui tamen consilio sed consulas illud qui fuit bone discretionis et etatis provecte quia in pluribus est expertus. Et pluricotaris consiliis in magnis negotiis et inveneris quod verum sit in aliquo eorum illud assumas alioquin validiori consilio adquiescas et deus te diriget. ¶ Et dicit nobilis est bonitatibus utens et maiores bonitates sunt iustitia castitas et concessio liberalitatis ... petatur. ¶ Et dicit debet quilibet querere scientiam roborans eam in se; non terreatur a supervenientibus, non extollat se nobilitate scientia divitiis aut domino. Voluntas vero dictum et opera equantur et sic assecurabit deus nisi propter sua si propter discretionem propter castitatem et propter opera bona sua. ¶ Et dicit omnia pereunt nisi bona opera et omnia possunt permutari nisi natura et omnia possunt rectificari nisi mores mali et omnia possunt vitari nisi dei iudicium. ¶ Et dicit non est mirum si sit bonus qui omisit cupiditatem sed mirum quod sit bonus remanentibus cupiditatibus etc. ¶ Et dicit non in ignominia infligas penam peccati sed intermitte spatium ad excusandum. ¶ Et dicit certe sapientis est sic sicut fractio navis que dum submergitur ipsa facit submergi multos. ¶ Et dicit fiducia est servitus quedam et diffidentia est libertas. ¶ Et dicit qui rex non potest reprimere suos sensus nec suas cupiditates quomodo poterit suos familiares reprimere. Et qui non potest suos proprios famulos reprimere quomodo poterit reprimere populum et distantes a se. Ergo debet regem incipere dominari sibi et alienari a domino aliorum et demum aliis dominari. ¶ Et dicit decet regem suspiciosum non esse quia suspicio facit a se homines elongari et apud regem suspiciosi et maxime detractores et debellatores abundant. quos si rex in domo sua patitur familiares fidedignos et consiliarios sufficientes =

habere non potest etc.

Dicta Tat

ltē N Tat dī. qui nō ꝯtinet ſpm ſub poſſe ſuo. nō ꝯtinet
ira ¶ Et d. rex ſapiens allectat eū maſue*tudīe* / et
placibilitate / qd nō imperat eū diſplicibilitate / et
O ſupbia ¶ Et d. ꝑ id quo congregat rex pecuniā. ꝑ id
idem ꝑdit eā / et ꝑ id quo putat ꝑdē. ut3 / largiendo
et diſtribuendo ꝑ meritis aggregat. et populabit villas ſuas. et opp:
met ſcoris inimicos ¶ Et d. decet regem ſtudioſū. nō diſcordari cū
P impotentiori ¶ Et d. cū rex uicit ſuos inimicos oz eū ſequi bonas ꝯ:
ſuetudines in iuſticia. in liberalitate pecunie. in paciencia. in indulgencia /
et in alijs et magnis conſuetudinibꝫ quae alliciant etiā inimicos ¶ Et d.
nō Si rex aggregauit theſaurū et non expendat ī conuenit. aut ꝑdet
Q illud aut regnū ¶ Et d. in concordia ſtatutorū ꝯſiſtit lex. et in ꝯ:
ſiſtencia legis conſiſtit regnū. et ꝑ conſiſtencia regni populabitur mundus
L ¶ Et d. hōies reg/ ſunt cum eo. ſicut uentus cū igne. nam ignis
qn accenditur abſqꝫ uento. eius opus debilitatur / et tardat ipſius ocnā
R ¶ Et d. decet rege cognoſcere adherentes ſi quorū qꝫbꝫ ſtatuat ſuo loco
iux̄ exigenciā diſcrecionis / ſapiēn̄ et fidelitatis. puidendo eōmuniqꝫ. iux̄ exigencia
meritorū. n̄ ſunt talia dona. q nō acceptentur ut / placeat ipē in collatōe
donorū. et ſubditi magis ad obedienciā animentur ¶ Et d. decet re:
am trelich anſichti
Conſue. gem nō uti hōie mendoſo / et prauo. ſpectando cauſā affectione ipſos
poſſe ſuā ꝯtrā deteſtari naturam. eū grauiſſimū ſit ꝯtrias permu:
S tare naturas ¶ Et d. non addiſcas ab oībꝫ oīa quae ſciunt. ymo
decet q diſcas a comendato ī oībꝫ oīa. et a comendato ī re vna.
vcm illam tm̄. quia maciana non ſolum delectat odore ſui. ſz ex
etiā et ſapore / et roſa non niſi odore tm̄ delectat. ſolium aūt ſamus /
nō ſapore ul̄ odore ſz uiſu tm̄. et eodē mō competit ut addiſcas a comen:
dato in ſmone. et diſcrecione totū qd ſcit. et ab eo qui comendatur ī uno /
ſolū illud tantū addiſcas / et cautus ſis eodē mō q non laboret ad docendū
ni apud doctū / nā excerpe mel ex flore pt apis et nō hōme ¶ Et d.
dz hōi ſtaz ut ī ea diſcipulos inſtruat. et fuit ſcriptura ſigilli ſui ad
primaria cauſa me teneo

Dicta Zaqualaquum dicti Hermetis

Zaqualquium dixit qui diem cognoscit non obliviscitur apparatum ¶ Et dixit: Sortes recipiunt bona creationis sue sicut petierint: ergo tenentur regratiari, tunc maxime si et implorare veniam pro peccatis ¶ Et dixit: quantum temporis dehonestastis et quam processistis ad aliud tempus commendastis illud. Et quot negotia abhorruistis in principio ipsorum quae in fine desiderastis: Et qui dimittit mundum et servit Deo est in initio sicut asinus molendini qui circuit et casum ignorat ¶ Et dixit: melius est egere necessariis quam querere a quo diffidit ¶ Et dixit: donum malo concessum malitiam auget. Et non nescienti concedere est beneficiis spoliari. Et docere insipientem est ipsum stultiorem facere. Et querere beari illud despicit scripturam ¶ Et dixit: Miror eos qui cavent a cibis nocivis ne [illegible] nocumentum incurrat, nec cavent a peccatis alium perdere facientibus mundum ¶ Et dixit: multiplicate silentium quod est a peccatis evasio: et certamini veritate quae est disciplinatio [illegible] ¶ Et dixit: qui pius est vobis vos a deceptione absolvit. Et qui odit vos [illegible] ¶ Et dixit: querite habena legem concedere suo amico pecuniam: noto bonum aspectum: et inimico iustitiam non negare: et sic ab omni eo quod coinquinat recedere / castigationes Homeri

Castigationes Homeri

Homerus fuit versificator antiquior apud grecos: et maioris status inter eos: qui fuit post Moysen quingentis sexaginta annis: et edidit multa bona: et omnes versificatores grecorum imitati sunt eum: et discipuli ab eo processerunt etiam eius. Igitur ipso captivato: et tamquam suo conditioni exposito: affuit unus ex eis qui volebat eum emere: concerat. Et vendit de patre suo et matre: Et dixit ei quis te emat. Et dixit quare consulis me de tua pecunia. Et dixit ei ad quid bonus esses. Et dixit ad liberandum: et moratus est in captivitate longo tempore: et ad finem liberaverunt eum: Erat vir bone magnitudinis: pulcre forme: remissi coloris: magni capitis: et strictus inter humeros: habens [illegible] aspectum:

et in facie signa variolarum. Et erat multorum verborum. De honestate illorum qui
praesserant eum tacuit et laudavit dominos. Finiens vitam suam in centum et
B octo annis. Et ista sunt dicta eius. Et dixit: Discretus est ille qui
linguam suam refrenat. Et dixit: Quaerere consilium est quies tibi et labor alterius.
C Et dixit: Fraudatoris denegatio vita est amicitiae. Et dixit: Sequaris bonos et
eris bonus; sequaris malos et eris unus ex eis. Et dixit: Liberalis est qui cogi-
tat in negotiis praeteritis et mundanis quae decent. Et qui viderit ea perficiat antequam
D eveniat nimia occasio et impedimentum. Et dixit: Qui cor est tibi
existit sapientia et pollet virtutibus. Et dixit: Os ostendit quod iacet in corde.
E Et dixit: Multa taciturnitas facit hominem esse nescium. Et dixit: Perfidia
aufert discretionem et levitas continentiam. Et dixit: Aspectus ostendit quod iacet
F in corde plus quam verbum. Et dixit: Qui providet in factis suis securus est
quod non peniteat. Et dixit: Qui non gratificatur bona quae confert, si
G invidet ille. Et dixit: Mirum est de illo qui potest assimilari deo et conatur
assimilari bestiis. Et dixit: Non convenit operari vel dicere aliquid de quo
H accusatus doleas, quia si feceris eris accusator tui. Et dixit: Adquiras
bonitates, quia per ea perdentur malitiae. Et dixit: Sapiens quidam per fractionem
navis submersus ductus est ad insulam in pectore maris unus et descripsit
in arena figuram quandam geometricam. Videntes eum duxerunt illum ad regem
loci illius. Postquam rex mandavit per provinciam hoc modo: Lucremini vos homines
vitam ea lucrari quae remaneat, si adversa omnia in mari per naufragium
vobis contingant. Et talia sunt vere delectationes sapientum et bonae orationes.
I Et dixit: Homo defert super suos humeros duo onera, unum ante et
aliud retro. Ante tenet errores aliorum, retro autem proprios suos.
Et dixit: Fili comprime tuas cupiditates, quia pauper est qui gubernatur per eas.
K Et dixit: Si fueris patiens appretiaberis, et si superbus fueris despicieris.
Et dixit: Bonus est melior omnibus animalibus terrae, et malus est vilior omnibus
L animalibus terrae. Et dixit: Sapientia est posse operari per sapientiam. Et dixit: Melior est
cognitio quam ignorantia, quia per cognitionem vitatur cadere in ignem, et per ignorantiam
M nullum vitatur periculum seu damnum. Et dixit: Iste mundus est domus mer-
cationis, et est informatus qui recedit ab eo cum perditione. Et dixit:

p cautione magna consequitur homo qd cu[pi]t · et instructio domui e de-
lectatio cordis · mansuetudo eloquij aufert tedium · promittere et non com-
plete · spuat bonitate · et qui incipit benfacere et non complet non potest
ei mereri ¶ Et d · qui hr aliqd posse in isto mundo gaudere non potest A
et qui non hr despicitur ¶ Et d · nl e vilius qm mentiri et non habe- No
aliqd bonum in mendoso ee ~~dicta zolonis~~

Dicta Zolonis

Zolon atheniensis leges statuit · Zolon composuit plures O
libros preditorum bonarum · et fuit de atheniis quae
erat civitas sapientum illo tpe · et fecit versus quibus
caverent homines prauas voluntates · ad utendum se-
dicionibus · et ostendendum se cum inimicis · Et ista sunt
Dicta eius · Et d · qm volueris aliquid facere non sequaris voluntatem P No
tuam omnino · ymo queras consilium · qr p consilium facies veritatem ¶ Et interroga- No
uerunt eum quid e difficilius de homine · Rndit · qd cognoscat homo qd de eo e · et
qd consuetus sua legalitate · et qd non loquatur in quo loqui non d3 · et qd non
molestet se ex eo qd non consequitur id qd homo conatur ¶ Et d · res homo modi · Q
et statuta consistunt sub duobus ensis · s · et vexillo ¶ Et d · non pt multis p= No
cipere qui sibi soli obedire non pt ¶ Et d · cum ex discipulis suis caue a= R
derisione · quia ex hoc nascitur odium ¶ Et d · non sunt virtutes homis qs
sibi ascribit · sed illa que sibi ascribuntur ex opibus suis ¶ Et interrogauerunt S
eum quis esset liberalis · Rndit · qui suarum rerum liberalitatem · et · nc e cupidus
bonorum aliorum · ¶ Et interrogauerunt eum quid e acutius gladio · Rndit
lingua praui homis ¶ Et conuenit cum quodam diuite quae sunt bona tua / vel T No
thesaurus tuus · Rndit · meum e tale qd haberi non pt ab homie mundi hoc e sapia
absque mea voluntate · et quicquid sibi concedam de meo meum non diminuitur
· et de tuo nemini potes dare aliqd nisi patiaris diminutionem ¶ Et d · si vo-
lueris qd moretur amor amicitiis eius bene compositus / et da suo bono erraui
¶ Et d · non oz laudare aliquem de pluri qm sit in eo · quia ipsemet patefa- V No
ciet veritatem et erit illud qd adiunxeris tui defectus ¶ Et d · pacie-
ntia e forte castrum · et acceleratio inducit penam · et fructus expediendi veritatem

grahe / thera

∴ Obsequium amicos veritas odium parit

e honor ¶ Et interrogauerunt eum quare acquisiuit amicos. Respondit honorando
eos ad portas suas. et benefaciendo eis. et commendando eos cum fuerint absentes
X ¶ Et dixit. bona anima numquam dolet nec letatur. quia non accidit ei alacritas
nisi quando intuetur bonitates rei, et non eius malitias. et accidit ei dolor quando aspicit
ad suas malitias et non ad bonitates. bona vero anima aspicit in mundo. et
videt quod eque sunt in eo bonitates et malitie. quare ipsam nec gaudere simpliciter
Nota nec tristari contingit ¶ Et dixit. qui querit rem sine carentia est ignorans.
y ¶ Et perdidit Rabion filium. et incepit plorare. Cui dixerunt. Quid
prodest tibi plorare. Respondit. quod prodest hoc ploro ¶ Et dixit. video quosdam
qui non alios capiunt aliquando latrone aut fornicatore preputare eos male
facere. licet illi egerint hoc in secreto. et quem reputauerunt eos malefactores,
faciebat opera reprehensibilia publice, et publica sic priuata putabat
Nota Z ¶ Et dixit. rex faciens equum et seruans iustitiam regit voluntates populi sui,
et ille qui facit iniustitiam et violentiam. querit alium qui regnet super eo.
Nota ¶ Et dixit. oportet dominum prius certificare seipsum et erit sic qui conatur
rectam certificare umbram suam priusquam se ¶ Et dixerunt ei qualiter diri-
guntur ville. Respondit. cum principes operabuntur secundum leges. Et non reputabant
pro bono reponere de optimo magis quam cena die ¶ Et dixerunt ei rex
dedit te. Respondit. qualiter rex diligit alium regem ditiorem seipso. aut bene-
facere vult alii regi qui ditior est quam seipse etc.

Rabion

R Rabion fuit magnus defensor suorum propinquorum et habuit
aliquos amicos, contra quos voluit quidam rex procedere
credens eos interficere. Quo scito Rabion voluit se ad-
eos defensurum ipsos cum magna militia. et cum armorum
multitudine. Et quando rex sciuit hoc aggregauit suam mi-
litiam et processit contra eum. et raptum tormentari precepit. sic hoc qui fuit
contra dominum suum. et comminans ei se daturum fortem penam nisi suos socios
monstraret. Dixit Rabion. quantumcumque me iubeas penis affligi non
faciam aliquid turpe. Et cum diutius torqueretur incidit extremitatem lingue sue
cum dentibus, proiciens coram rege. et desperauit eum dicere posse rem

nociua sibi scripsi. Et fuit Kabion filii coloris compendiose magnitudinis
simus pulcre forme. Et habuit in sua maxilla signum rotundum coloris nigrorum
¶ Et fuit magni capitis et difficil' appetitus eleuans se caput in altum
fuit et multorum verborum et delectabilium bene sensatus bone discretionis et
bone gratie tenebat semper in manu sua virgam rotundam elaboratam ad signum
grandis. Et habebat quadraginta octo annos cum uitam finiuit

Et ista sunt dicta eius ¶ Et dixit discipul' suis si perdideritis aliquid No
non dicatis perdidimus illud sed dicatis restituimus quod nostrum non erat ¶ Et dixit
cum discipulis multiplicate amicos quia sunt medicamenta cuiusque ¶ Et dixit non No
conuenit sapienti conuersatio cum pulcra quia languebunt multi amore ipsius
et propter hoc despiciat ipsa maritum ¶ Et dixit omne malum stat in delectatione F
peccatorum ¶ Et accurrit ei quidam dicens quod filius eius comitis obierat
Cui Respondit sciebam me filium mortalem habere et non immortalem ¶ Et dixit No
ne timeas mortem corporis sed anime timenda est ¶ Et dixerunt ei quomodo dixisti
hoc ut teneas animam rationalem non mori Respondit cum anima rationalis
conuertit se ad naturam bestialem a natura rationali licet sit substantia
incorruptibilis mortua reputanda et perdidit uitam intellectiuam ¶ Et dixit D
natura anime est sublimis et elongata a morte nec potest anima deuenire
ad manus mortis nisi pateat ei occasiones ducentes ad mortem ¶ Et uidit
Iuuenem stantem in litore maris suspirantem propter mundi aduersitates
¶ Et dixit ei fili non suspires ob nocumentum quod habeas nam si esses E
multum diues et morareris in medio maris sub periculo corporis et tunc
optares ne aliud nisi euadere corpus tuum tunc. Respondit non aliud. Dixit
etiam si esses rex et quereret aliquis te occidere et per uare regno optares
aliud nisi euadere corpus a morte. Respondit non aliud. Dixit Kabion puta
te perdita pericula mortis fuisse et tandem persona libera euasisse
et sis contentus statu in quo es et recessit Iuuenis consolatus

Dicta Ypocratis medici

Ypocras fuit discipulus Esculapii philosophi grandis F
et fuit de genere Esculapii primi a quo et genere suo processerunt
reges in Creta diu. Et ab eodem incepit ars medicine

qua ostendit et docuit ipse filijs suis · mandans eis quod medicinas extraneis non diceret · ymo pater ostenderet filijs et sic procederet [illegible] quod artis nobilitas maneret fixa de eis / et mandauit eis sic quod morarentur in medio habitationis terre gnotum in tribus insulis · una dicitur Rodeca · 2a carridas · 3a Chan · Et docetur medicina in hijs tribus insulis · Ypocras autem fuit de insula Chan · et predictum fuit studium quod fuit in duabus insulis · et remansit in Chan · Et fuit opinio Esculapij primi · quod medicina constaret in experientia tantum · quia medicina facta non fuit nisi per experientiam.

¶ Et hoc modo usi fuerunt medicina / mille et quadringentis annis · usque quo apparuit Nutius medicus qui tenuit quod experientia esset / sed ratio dissiminosa · et usus est hijs duabus rebus quousque apparuit Parmenides medicus

ebat qui despexit experientiam dicens · quod ex ea error proueniret · quare soli rationi innisus est · qui dimisit post se tres discipulos · qui discordantes fuerunt sub trium secta · quorum unus innisus est experientie tantum · alius rationi solo · Tercius ingenijs et incantationibus adhesit · et durauerunt hoc modo annis septingentis · usque quo apparuit Plato medicus · qui inuestigans eorum dicta cognouit · quod sola experientia erat periculosa · et ratio sola non sufficiebat · et moriens se ambabus · combussit libros factos de ingenijs · et libros factos super experientiam tantum / Item libros factos super rationem tantum · libros autem

re continentes utrasque opiniones obtinuit · et conseruauit · Deinde obijt / et remansit ars medicine apud suos discipulos prout ipse composuit et firmauit · qui fuerunt quinque · fauctores eorum ipsorum ad medendum corporibus

flebotomandum Secundus ad minuendum et comburendum · Tercius ad medicandum vulneribus Quartus super curandis oculis · Quintus solidandis ossibus fractis / et ad propria loca reducendis · Post hoc apparuit Esculapius 2us · mille et quadringentis annis transactis · qui inuestigans opiniones diuersas · opinionem Platonis veram et certam reperiens · commendauit · et adhesit eidem · et dimisit post se tres discipulos · Ypocratem et alios duos · quorum mortuis remansit solus Ypocras pro suo tempore perfectus omnibus / tenens experientiam et rationem ·

Qui quidem Ypocras inuestigans quod ars medicine propinqua erat perditioni quia periclitabatur illi qui existebant in duabus insulis predictis.

Et cu ipse in insula Chan solus remanserat in ipsa arte peritus: elegit
fore utilius ipsam non tantum apud filios ymo apud quoscumque ydoneos de-
cetero debere divulgari. Rejectis i[st]a ab eadem arte aunctis opinionibus
medicorum: ipsam in librorum compilationes arctatam et clausis cum reduxit
et precepit duobus filijs suis iam provectis quod docerent deinceps omnes qui apti
essent apprehendere eam sive consanguinei sive extranei essent. Dicens quod extraneos
ad hoc ydoneos convenientius erat eandem artem docere quam consanguineos ineptos
: Et ita actum est per eum ordinavit. Et ita roborata est ars perdita usque in hodiernum
diem. Nam ipse vivens plures extraneos discipulos statuit exigens ab eis
sicut a filijs sacramenta. Unde cum moreretur idem Ypocras magnum discipulorum numerum
tam extraneorum quam filiorum et nepotum ex eis dimisit. Narratur quod Ardesser rex
Persarum misit querendo a Pylato rege insule Chan quod mitteret ad eum
Ypocratem cui dari mandavit centum quintalia auri. Erat autem regnum Grecorum
divisum per multos reges: quorum aliqui dabant tributa regi Persarum. Et misit
rex insule Chan Ypocrati quod accederet ad regem Persarum et mederetur ei
et alijs Persis super quadam peste que acciderat illis: quia si non faceret peri-
culum eveniret sibi et illis de terra sua. Non enim s. Pylatus rex non crederet posse
resistendi mandato dicti regis Persarum. Cui respondet Ypocras quod non
iret ad curandum inimicos Grecorum. Rogatus vero multum a civibus quod iret.
consulere cepit super hoc illos de villa quam habitabat. qui non permi-
serunt ipsum recedere. Dicentes prius moriemur quam Ypocras recedat a nobis
Et sic Pylatus misit se excusando ad regem Persarum. Fuit Ypocras
post centum et quadraginta annos sex a Nabugodonosor. Et composuit
multos libros in medicina. qui pervenerunt ad nos ex illis sunt triginta:
Et qui voluerit ordinate studere. oportet studere in duodecim illis libris
postquam studuerit in sedecim libris quos composuit Galienus ¶ Et fuit
Ypocras parvus corpore, pulcre forme, crispus, grandis capitis, tarde motus
multe cogitationis. tarde locutionis. ad quiescebat aspiciebat terram, fuit
modici cibi, tenebat semper in manu flebotomum minutorum. vel radium
ad oculos medendos: Finivit dies suos in nonaginta et quinque annis
xvii annis vixit studens. Sapiens vero et magister vixit lxxviii

Nota B Et ista sunt dicta eius. Et d. securitas cum paupertate melior et di-
gibilior est quam timor cum diuitijs ¶ Et d. vita breuis: ars longa: experimentum
periculosum: iudicium difficile ¶ Et d. sanitas consistit in non saciando piguitie
C ad exercitandum. et in non replendo corpus cibis et potibus ¶ Et d. minuere
Nota quae nocent est melius quam multiplicare que iuuant ¶ Et d. cor duabus efficitur
molestum passionibus scilicet tristitia et sollicitudine. Nam tristitia vero prouenit
somnus. Et cogitatu seu sollicitudine vigilia prouocatur. Nam sollicitudine in-
ducitur cogitatio / super eo quod timetur prouenturum quae vigilat. tristitia
Nota D vero est cogitatio futurorum: cum non sit nisi quedam passio de presenti ¶ Et d.: anima non
insistens nisi mundanis cupiditatibus est perdita ¶ Et d. ex quo quis regi
seruierit non coerceatur eius austeritate: coelum sublimitas fundi maris. non
timet eius calsedinem ¶ Et d. qui colit vitam suae animae affligat et mortificet
E eam ¶ Et d. interuenire potest amor inter duos sensatos qui assimulantur
sibi in sensu. sed non inter duos insensatos: licet sint similes in stultitia /
quia sensus incedit secundum ordinem: quare possunt duo concordare in semita vna
Insensatio vero seu stultitia non incedit secundum ordinem. Igitur non potest inter-
Nota uenire concordia seu amor inter eos ¶ Et d. melius quod adquiritur per studium
F est sit. non sit: Sit est de eo quod est. Non sit de eo quod non est ¶ Et d. studeas conteni
de eo quod sufficit / et sic non indigebis: quia hoc modo eris magis prope
deum: ipse enim nullo indiget. ergo quanto magis indigebis / tanto magis
eris ab eo distantes: fugiatis et malitias seu prauitates et trahatis vos
Nota a peccatis quaerentes fines virtutum seu bonitatum studiose ¶ Et d. qui querit esse
G liber non cupiat quod habere non potest: alioquin eius erit seruus ¶ Et d. omnis homo
in hoc mundo est sicut conuiua inuitatus cui quando datur ciphus cum recipit. quando non
Nota non recipit non querit ¶ Et d. discipulo suo si vis habere quod cupis: cupias quod po-
H tes habere ¶ Et quesierunt ab eo de quodam ebrio sedis. et tacuit. cui dixerunt
quare non respondes. Responsio super talibus est tacere ¶ Et d. modus non est pretium. ergo cum
petit beneficium non differat intendendo ad faciendum bona fama ¶ Et d. nisi
I gratis opus non inquirere sapientia ¶ Et d. potius velle veritatem omittere propter viam ne-
Nota sciendi quam omittere propter viam non inquirendi ¶ Et d. scientia est sicut pomus. operatio sicut eius
sic et scientia est radix operatio sicut ramus. et scientia est sicut granum et operatio sicut granum ¶ Et d.
assume modicum de scientia et tale propter quod peruenire possis ad multum ut vero

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Pitagoras uidit bonu͂ eẽ neglige͂ mundu͂ et seruire R
deo mandans sctificari se et uti iustitia / et aliis bo-
nitatibus et abstine͂ a pc͂tis / et inniti adsciendu͂ ueritatem
om̄ rer / et dilige͂ hoi͂es et uti bellis / et facere multa
ieiunia · et uti studio / et mares doce͂ mares / et fe-
minas doce͂ feminas / et loqui ordinate et p̄dicare ¶ Et L Nō
dicebat · q̄ aīa ē eterna / recipe apta meritu͂ aut pena͂
¶ Et moderabat suu͂ cibu͂ comodo q̄ nō erat neque tenere grosso
neque tenuis sicut mater. Erat et aīe ualde subtil̄ · diligens
benefacere amicis suis peius q̄ fuerit · dicens q̄ bona amicor
deberent eẽ communia / et dixit scias eor p allegoria͂ · compo-
suit CC lxxx libros et dicebat malu͂ non durabile / ē eligi-
bilius bono nō durabili / et erat scriptu͂ in suo sigillo ¶ Et d. M
sic initiu͂ nr̄e creationis ē a deo · sic oz q̄ nr̄e aīe reuertantur ad-
deum ¶ Et d. si uolueris cognoscere deu͂ / nō cogites ad cognoscendu͂ dos
hoies ¶ Et d. sapiens nō reputat deu͂ honorandu͂ suis eloquiis s̄ Nō
suis opibus ¶ Et d. sapia ē deu͂ dilige͂ · et deu͂ diligens agit opa q̄ N
deus diligit · et opans q̄ diligit deus ē ad eu͂ / et q̄ circa eu͂ ē bn̄ ē circa eu͂
p̄ximus ¶ Et d. non honoratur deus ppt ea q̄ offeruntur ei sacrificia · s̄
ppt acceptabiles uoluntates ¶ Et d. q̄ melior locus in eo ē signu͂ q̄ Nō
paru͂ cognoscit ¶ Et d. uideris quamdiu hora q̄ feceris aliqd ex bonis O
opibus corpis uel aīe / q̄ deus ē circa te / uidens oīa opa et cogitationes
et te habebis uerecundia͂ pro eo ¶ Et d. hoies sapientem tendentem deu͂ Nō
cognoscit deus · ppt qd non uidebis si hoies te nō cognoscunt ¶ Et d. p Nō
deus nō ht locu͂ sup terra͂ magis conueniens sicut anima munda et pura
¶ Et d. decet hoies de rebus nobilibus loqui / et si nō sit ei possibile
audiat loquentes de illis ¶ Et d. tunc uinci te sedata tua uel aīo uerecun- Q
dans dece͂ magis q̄ de aliquo aō ¶ Et d. satage lucrari bona lau-
dabili mō / et expende͂ consimiliter ¶ Et d. ad audiendu͂ moderata sis pa- Nō
tiens in audiendo ¶ Et d. de opibus peius cogitam / q̄ nō alloquantur hoies sic eis R

¶ Et dix(it) attende salute(m) tui corporis · ut sis moderatus in comedendo.
bibendo · iacendo cu(m) mulieribus atque laborando ¶ Et d(ixit) · id facere converis
Nota. q(uo)d alij te videat ¶ Et d(ixit) · no(n) sis dissipatus sic ignorans / q(uo)d habes · n(e)c sis
parcus / ut non fias pauper / ⟨?⟩ i(n) o(mn)ibus habe moderantia(m) / q(uia) davitis e(st) vil
No(ta) mensura ¶ Et d(ixit) · sis vigilans in tuo (con)silio quia dormire in eo e(st)
participare ad morte(m) ¶ Et d(ixit) · q(uo)d no(n) decet facere te no(n) deveniat i(n) tui con-
temptu(m) ¶ Et d(ixit) · s(er)mo mendosi / oratio eius / et sacrificia sua sunt sordities et
gratia deo ¶ Et d(ixit) · ho(min)is culpare sem(per) utilius e(st) s(ib)i q(uam) culpare amicos suos
¶ Et d(ixit) · q(uo)d no(n) e(st) intentus / exercitatus (n)o(n) attingit ¶ Et d(ixit) · carentis s(c)i(enti)a co(n)-
mo(do) se h(abe)t sua laus et vituperiu(m) / et vita eius e(st) derisio ¶ Et d(ixit) · reputas
No(ta) germanos tuos illos / q(ui) te iuvant ad sciend(um) ¶ Et d(ixit) · iudex no(n) iudicans
recte meret(ur) de malu(m) ¶ Et d(ixit) · no(n) sordides lingua(m) rusticitate / n(e)c ea(m)
No(ta) auribus audias ¶ Et d(ixit) · statue s(e)nsu(m) tuu(m) p(ro) gubernatore vite tue ¶ Et d(ixit) ·
non p(otes)t homo esse liber [exinde] p(ro)nus ad mala op(er)a q(ue) adassuevit p(er) (con)suetu(dinem)
¶ Et d(ixit) · no(n) oportet ho(min)i i(n) h(oc) mundo niti adquirere bona · n(e)c facere
grande op(us) : q(uod) remaneat p(ost) mort(em) sua(m) ad (con)vivia alterius · ymo nitatur
No(ta) lucrari q(uo)d p(ro)ficiat s(ib)i p(ost) mort(em) ¶ Et d(ixit) · melius e(st) ho(min)i in lecto ligneo
credendo in deu(m) iacere · q(uam) in lecto aureo iacere dubitando de eo ¶ Et d(ixit) ·
nitaris q(uod) tue matres sint pudices et non corpales · Sic erunt tua lucra no-
No(ta) bilia et non vilia ¶ Et d(ixit) · fundamentu(m) timoris dei e(st) pietas ¶ Et d(ixit) · cu(m)
volueris offendere aliu(m) · scias te no(n) posse evadere an(te)q(uam) offendas ¶ Et d(ixit) · p(re)para
a(n)i(m)a(m) tua(m) ad recipiend(um) ea que contingu(n)t s(ib)i de bono et malo ¶ Et d(ixit) · excludas
te ab o(mn)ibus vanitatibus mundi quia v(er)itatem (con)turbat ¶ Et d(ixit) · no(n) (com)ponas
te addormiend(um) donec (con)sideres op(er)a q(ue) fecisti eo die ut scias si errasti
et in quo si feceris q(uo)d no(n) debuisti fecisse / vel no(n) feceris q(uo)d facere voluisti
Et si inveneris q(uo)d male feceris tristeris / et si b(e)n(e) feceris et p(ro) hoc gau-
b(e)n(e) deas q(uod) sis circa deu(m) ¶ Et d(ixit) · cu(m) incipis aliquid boni op(er)ari incipias
deu(m) rogari q(uod) t(ibi) b(e)n(e) succedat ⟨?⟩ ¶ Et d(ixit) : s(i) experiaris a(m)icu(m) et invenias
q(uod) no(n) sit conveniens / ut sit amicus tuus ne illud faciat inimicus ¶ Et d(ixit) ·
No(ta) experiaris ho(min)es suis op(er)ibus et no(n) d(ic)tis · q(uia) plures invenies quor(um) mala
s(un)t op(er)a et bona dicta ¶ Et d(ixit) · decet homine(m) non errare / et si errat q(uod)

cognoscat errorem / ad quem non redire sit cautus ¶ Et d. uicium inimicatum
anime et corruptio est florum operum et est sicut qui adicit ignem igni ¶ Et d.
debet homo esse obediens dno suo / non tamen sic absolute quod sui impediat
libertatem ¶ Et d. conuenientius est homini uelle mori quam animam suam incidere
in membris nefariis ¶ Et d. non omittas pulcra opera facere / eo quod non
gratificantur ¶ Et d. recorderis semper anime tue / et stet in nobili cogitatu pauci
n[on] parallegaceris ad ipsum hoc sublime statum ¶ Et d. pura anima non delectatur
in rebus terrenis ¶ Et d. caue prope iniquum qua est causa inimicitie ¶ Et d.
petere amicos adquirere propter te. et non propter ea que habes ¶ Et d. conuenit non facere quod cupis sed quod debet ¶ Et d. debet scire horam. in qua
sit queriens loqui / et in qua tacere ¶ Et d. qui non refrenat animam
in suo corpore corpus est anime sue fouea ¶ Et d. liber est qui non perdit de-
bitum ex his que debentur anime. ob cupiditatem nature ¶ Et d. ex-
clude sensum a cupiditatibus et apparebit ueritas ¶ Et d. non potest sciri
id quantum inquiritur ¶ Et dixerunt ei / quis est liber / Respondit qui suus
est honestate / ¶ Et d. non est patiens qui tamen quantum est quantum tolerare
potuit et sustinuit. Sed i[d est] qui quantum est contra possibilitatem sue nature
et sustinet ¶ Et d. Sicut non bonus censetur medicus qui curat / alios
: et se ipsum non curat. Sic modo est non bonus gubernator sui : qui aliis
mandat bene operari / et cauere a malo / et se ipsum omittit ¶ Et d. mundus
uariatur uice cona faciens tecum / aliam contra te. Igitur si dominaberis
ei benefac / et si tibi dominabitur humilia te // qui potest a quatuor
abstinere malis / grauari non potest s[cilicet] importuna festinantia : pertinacia.
arrogantia : et pigritia : quia fructus festinantie est penitere : pertinacie
perditio : arrogantie odium : et pigritie desperatio. ¶ Et uidit quendam
indutum nobilibus pannis : indecenter loquentem. Cui dixit. aut loquaris
sermone proportionato tuis uestibus : aut induas pannos proportionatos
tuis eloquiis : ¶ Et rogauit eum rex Sicilie cum morari cum eo.
Cui respondit opera tua / tuis sunt preceptis opposita et tuum officium eradicat
fundamentum. Igitur morari tecum nolo. nam scriptus non est medicus qui non
infirmetur cum suis infirmis ¶ Et d. plurima malorum aduersantium

q[uod] — No[ta]

ob aliquam ex cupiditatibus

No[ta]

Et dixit

No[ta]

animalibus que non loquuntur / et hominibus qui loquuntur ¶ Et dixit suis discipulis. Non
queratis res / quas diligitis / ex qualitate ipsarum / vel sapore. Sed illas.
que diliguntur in se ¶ Et dixit. si volueris / ut non careat filius tuus vel suus / id quod
quod est ex natura ¶ Et dixit. anima inter bonos / est in delectatione et gaudio
Nota et inter malos in dolore et tristicia ¶ Et dixit. sapiens dat animam suam cogitationi.
nota sicut dat corpus suum ¶ Et dixit. assume tibi amicos qui veritatem sectantur
Nota ¶ Et dixit. cogita prius quam operis ¶ Et dixit. sicut egrotus medico mentiens ab
ipso sanari non potest. Sic homo amico suo veritatem non exprimens bonum
consilium ab eo non potest: nec diu amor eius durare ¶ Et dixit. In multis in-
imicis minuitur perfecta tranquillitas ¶ Et cum Pittagoras sedebat in
sede sua istis castigationibus utebatur. dirigite pedes vestros. mensurate
passus / et salvi incedetis. temperate cordis cupiditates et salus vestra durabit.
vocatum justitia et diligemini. Non acquiescatis magnis delectationibus
corporis quia sustinere non possetis postmodum adversitates advenientes /
Nota ¶ Et commendaverunt coram eo divitias Et dixit. non laudo divitias que
ad liberalitatem perducunt et ad paritatem et avaritiam vertuntur ¶ Et vidit
quendam senem cupidum scire. Sed in addiscere verecundum. cui dixit. quod
verecundaris in extremis vite tue esse melior quam in eius principio ¶ Et dixit.
ad si volueris inimicum desperatum facere / non ostendas te ipsum ei inimicum
tenere ¶ Et dixit. decet regem sollicite requirere regnum suum: sicut orti dominus
ortum diligenter requirit ¶ Et dixit. queritur regi quod sit primus qui leges
suas incipiat custodire. deinde ut causas custodiat qui sunt domestici /
et amiciores eius ¶ Et dixit. non decet regem multum sibimet arrogare.
nec suo solo consilio gubernari: nec incedere semita quam ignorat: nec
angusta: nec equitare nocte obscura / decet quod sit hilaris multum
et aspiciens homines salutet eos libenter: Et ut placide conversetur cum
hominibus / quia populus ista et similia multum attendit: sint etates mulierum
sue uxoris convenientium quinquaginta annorum et ultra si masculi fuerint
sint multorum dierum / et turpes fide seu crudelitate et cum dormire
excitari delectatione voluerit requirat per custodes / si fuerit debeat
custodiat et si quis in custode deficiat puniat eum careat ab alimentis

sumendis de manu mulieris zelotipe / aut de manu cognatorum vilium ad
suscipere personae ¶ Et dixit: desiderantes cupiditates corporales servi sunt
sensuum / desiderantes spirituales servi sunt rationis ¶ Et dixit: bonus attendit
ad sua vitia / malus ad suas virtutes ¶ Et obiit uxor sua in terra No(ta)
aliena et collegerunt se tunc amici dicentes ei: frater inter morte
evenientem in terra aliena et propria est nec distantia. Quibus respondit: a quacumque
parte est ingressus ad alium mundum ¶ Et dixit: sit homo contentus mo- No(ta)
dico in hoc mundo et sic mutabitur ad alium mundum ¶ Et dixerunt ei: quae
est delectabilior res mundi. Respondit: id quod homo desiderat ¶ Et dixit cuidam
iuveni volenti addiscere: O iuvenis si non toleras laborem disciplinae
patieris laborem ignorantiae ¶ Et dixit: deus diligit inobedientiam suis malis
cogitationibus ¶ Et dixit: bonum eloquium est melius subterfugium quod poterit
praesentari deo ¶ Et dixit: prius quam alloquaris deo facias opera grata sibi etc.

Vita Diogenis (vita diogenis)

Diogenes dictus caninus fuit sapientior sui temporis, abho-
minatus mundi, et negligens eum, nec habebat mansionem aliquam
quiescens in quocumque loco ubi ei noctescebat, nec dimittebat
comedere vel refici quacumque hora famesceret aut expe-
diret sibi absque verecundia aliqua, sive de nocte, sive
de die, et abundabat et erat contentus duabus vestimentis vel vestibus la-
neis Et sic fuit vita sua quousque decessit. Et dixerunt quare nuncupaverunt
te caninum. Respondit: quia latro ignorantibus et blandior sapientibus ¶ Et occurrit
ei alexander primo nec curavit de eo. Qui dixit: o Diogenes quid est quod me
despicis quasi me non videaris indigere. Respondit Diogenes: ad quid indigeo
servo servi mei. Dixit alexander: quomodo sum servus servi tui. Respondit diogenes: ego pre-
valeo cupiditatibus refrenando et subiiciens eas, ut mihi serviant, cupiditates
autem prevalent tibi, et servis eis, ergo tu es servus eius qui mihi servit ¶ Dixit
alexander: si tu quereres a me aliquid, quo iuvares te quia habeo mundum dare No(ta)
tibi. Respondit: quare a te peterem cum sim ditior te, nam modicum quod habeo
sufficit mihi magis quam tibi multum quod habes ¶ Et dixit aliquis: quis se-
peliet te cum morieris. Respondit: qui volet a se cadaveris fetorem

A fetore remoue ¶ Et dixit Diogenes: non est bonus qui malum omittit sed
Nō qui bonum facit ¶ Et vidit quendam iuuenem bene morigeratum/ turpis tamen
faciei. Cui dixit anime tue bonitas dat multum pulcritudinis faciei tue —
¶ Et interrogauerunt quae est hora comedendi. Respondit. Cunti cum habuit
Nō appetitum et non habenti cum habere poterit ¶ Et interrogauerunt qui sunt
Nō amici Respondit quorum vna est anima in diuersis corporibus ¶ Et vidit quendam
contrahere cum quadam. Cui dixit modica quies multum laboris inducit —
Nō ¶ Et interrogauerunt a quo deberet caueri. Respondit ab inuidia amicorum et fraudibus
inimici ¶ Et interrogauerunt quare sic abhominaris homines. Respondit ab horreo
malos propter vilem vitam ipsorum / et abhorreo bonos quia conuiuunt cum malis
¶ Et vidit quendam subhumare filiam Cui dixit bonum generum suscepisti
¶ Et dixit quemadmodum corpus apparet maius tempore nubiloso. sic ira apparet maior
in corpore irascentis ¶ Et vidit quendam preditorem insequi latronem Et dixit
Nō Miror quare publicus predator sequitur ¶ Et dixerunt ei ad quid non emis domum
Nō in qua quiescas. Respondit quiesco quia domo careo ¶ Et vidit quandam pulcram
mulierem. Et dixit modicum boni et plurimum mali ¶ Et dixit Alexandro non
appreciaris tu rex ob tuam pulcritudinem nec propter pulcrum vestimentum: nec ob
tuum pulcrum equitare Sed conueniens appreciari te propter bonitatem et liberalitatem
Nō / que in te consistat ¶ Et dixit quando reputaueris pro malo quod videris in altero
Nō caueas ne simile in te existat ¶ Et dixit cum videris canem dimitte domum
et te sequi / propicias cum lapidibus quia elongat te sic domum ¶ Cui dixerunt
quare comedis in platea. Respondit quia in platea famesco ¶ Et vidit quendam
oratorem deum qui gaudet si sapiens. Cui dixit non oremus propterea sed conare addi-
scendi potius ¶ Et dixit in quibus virtute homo est vtile magis consequi vel in
Nō loquendo ¶ Et dixit commendare aliquem super eo quo est inhonestum est et turpe
¶ Et erat quidam pictor tempore suo / qui factus est phisicus Cui dixit estimo quod sciuisti
quod error picture patebat oculo / et error medicine latebat sub terra propterea
Nō omissa pingendi arte factus es medicus ¶ Et vidit quendam formosum facie
tamen ignarum: cui dixit o quam bona domus et malus hospes ¶ Et vidit quendam
insciolum stare super lapidem: cui dixit lapis super lapidem. Et consueuerat
dehonestare scientias odientes: Et quadam die ascendens ad locum altum

clamauit Duos deos querite / et querentibus dixit non vos voco ymo
est homines ¶ Et interrogauerunt eum quid sunt diuitie . Respondit absencia a cu-
piditatibus ¶ Et quesiuerunt quid est amatorium . Respondit infirmitas hominis Nota
quae est in vagatione et exclusione a qualibet alia cogitatione ¶ Et infirmatus
est et visitauerunt eum amici sui dicentes ei : non timeas quia hoc est a deo . Et respondit Nota
propterea timeo magis mihi ¶ Et vidit senem quendam tingentem capillos
Cui dixit quia tamen oculos non poteris abscondere senectutem ¶ Et vidit
quendam stultum cum anulo aureo . et dixit ei magis te decorat aurum quam ornet
¶ Et dixit ponis eligas adire medicum qui cum aduenerit quia necesse habes
medelam querere donec sis sanus et fortis et non tamen nimium expauit egri-
tudo veniat ad te medicus et similiter dico de medico anime ¶ Et dixit cum volueris Nota
aliquem corripere non te geras velut hostis optans de aliquo habere vindictam . ymo
agas velut medicus ipsum curare volens . Et cum volueris corripere te ipsum
exponas te sicut medico eger exponit ¶ Et interrogauerunt quid agendum
est ut homo non irascatur . Respondit videdetur semper quod non est necesse ut sibi semper seruiatur
per quod aliquid vite seruitur ei est nisi omnino ut iugiter obediatur ei . sed interdum obediat
alteri / nec est necesse quod tolleretur ab aliis semper . ymo quandoque patiatur et ipse et cum
hoc seruit debilitatur contra ipsum ¶ Et vidit Alexandrum coram quo stabat ver- Nota
sificator quidam / laudans eum / et ipse assumens panem / cepit comedere .
Cui dixerunt quid est quod agis . Respondit hoc ago / quod utilius est quam audire mendacia
et dixit si bene egeris ad quod te collaudat / non eris melior propter hoc ¶ Et Nota
dixit . non loquaris adulterum donec prius audias eloquia sua / et prepones com-
parationem sermonis eius et tue / et si respicitis quod sit melior / taceas intendens aliquid
adipisci ab eo / quod si eo melior te habueris proferas quod volueris ¶ Et dixit
discipulis . Si quis dederit vobis bonum cum amore consilium / ei prestate cum
amore obedientiam ¶ Et dixerunt ei quis est qui magis prevaleat anime sue . Respondit
qui cupiditates sue omnino vincit ¶ Et dehonestauerunt quidam deliciosi vitam
Diogenis . Et respondit si vellem possem libere vitam vestram / vos tamen et si velletis
non possetis libere meam ¶ Et dehonestauit eum quidam / cui respondit nolo Nota
tecum contendere super re in qua is qui obtinet vilior reputatur contentor /
quia ex eo quod est in tuo vase hauritur eo / et vas omne iure id quod continet manat

Nota Cum diceretur eidem loquendo te dehonestauit in absentia tua. Respondit si percutis
me in absentia mea non curabo. Et uidit quosdam conantes mulierum
obtinere amorem ex largitione bonorum uestium et multorum denariorum. qui dixit
eis uos mulieres instruitis diuites amare non meritos. Et dixit qui respondet
dehonestatori inhoneste est uilis et nobilis est respondens dehonestatori cum
Nota patientia. Et dixit non est thesaurus melior quam sensus siue discretio. nec pau-
pertas improbior quam ignorantia. nec melior amicus quam bonus mos. nec gubernator
Nota melior quam fortuna. nec hereditas melior bono documento. Et dixit infirmitas est
Nota corporis carcer et tristitia carcer anime. Et dehonestauit eum quidam gloriosus
obuiliatate sui generis. Cui respondit mea sublimitas a me incepit. tua in te
desinit. Et stabat Diogenes cum cono in silentio. Cui dixerunt quare
non loqueris. Respondit uirtus boni uiri consistit in auribus alterius non in eius lingue
Nota Et dixerunt ei talis uir te scidit. Respondit si fecerit maius dampnum infert
sibi quam michi. Et dehonestauit eum quidam nec respondit ei. Cui dixerunt quare
non respondes. Respondit non possum magis dehonestare eum quam seipse quia dehonestauit
quoniam dehonestauit eum qui ipsum non dehonestauit. Et dixit ei quidam
quomodo turbari faciam inimicum. Respondit quod sis ualde bonus. Et dixit si uolueris
magnificare bonitates tuas in oculis hominum. non reputes eas magnas
apud teipsum. Et dixit si dederis pedem sub amico tuo cum suos pedes tuis
supponat. supponet in crastinum collo tuo. Et dixit mulier est ineuitabile
malum. Et dixit qui bonum facit propter ipsum bonum continuique benefacere debet et tota
Nota quocumque laudatore sit et dehonestatore. Et quesiuerunt an cognoscitur
Nota amicus. Respondit in necessitatibus. quia in gaudio quilibet est amicus. Et deho-
nestauit eum quidam non indignatus est. Cui dixerunt quare non indignaris
Respondit iste talis uel est ueridicus uel mendax. Si ueridicus ob ueritatem non
irascor. Si mendax quanto magis deest indignationis causa ex quo nescit
Nota quid dicat. Et audiuit quendam multa dicentem. Cui dixit adquiesce tuis
auribus natura propterea habuisti duas aures et unum os ut plus audias quam lo-
quaris. Et dixit quidam regi eorum ad te propter fiduciam quam de te gero et
recepi tua mala ut insigni pacientie. Et quesiuit Alexander quomodo possem assequi
bona premia dei. Respondit bene operando. Et transiit per quendam custodem

capiente vectigal. Cui dixit custos defers aliquid. Respondit sic. Et deposuit
onus in terra in quo nihil inveniens decimarius ille dixit. Non est quod ferre
te dixisti. Et distorquens peram suam dixit. Hoc est quod ferre me dixeram
¶ Et vidit iuvenem decorum sapientiam inquirentem. Cui dixit bene agis fili
volens decori corporis anime pulchritudinem querere etc. — Socrates

Socratis Vita

Socrates in greco vult dicere virtutis observator, natus fuit
Athenis qui reliquit tres masculos et quos fecerunt cum con-
iuge contra suam consuetudinem facientes, sicut bonos cum bonis
contrahere ut coniugium durabile fieret inter eos, et contraxit
cum crudeliori muliere quam esset in terra sua ut tolerancia
nesciens ipsius et malorum morum facilius toleraret simplicitates hominum in-
doctorum. Et adeo voluit sapientiam honorare quod sequaces suos impedivit.
Nam noluit quod sciencie scriberentur in cartis dicens quod sciencia est res pura et munda
quoniam est quod solum in puris animalibus recondatur, non in cartis vilibus
vel mortuis pergamenis. Et ideo non composuit aliquem librum nec discipulos per
libros instruxit, ymo in eloquio disciplinabili voluit eos esse contentos. Et
hoc didicerat a suo magistro Timeo. Nam cum ipse Socrates adhuc puer
existens diceret eidem quare non permittis recondi in libro documenta que a te audio
respondit et dixit quare despicis pelles viles mortuarum bestiarum et ingenia nobilia
vivorum abhorres. Pone quod aliquis in via tibi occurrens de quadam questione tuam
scienciam seu tuum consilium requireret, esset ne bonum ut diceres sibi sustinendum esse
quousque domum revertens prius de ipsa questione consuluisses libros tuos. Nunquid
honestius est ad mentem internam recurrere statim quod ut de facili cuncta du-
bitanti expedire nitaris. Igitur mente recondere que addidiceris non in
cartis. Et sic hac semita Socrates incessit. ¶ Ipse Socrates ydola Nota
prohibuit adorari illud dicens adorandum qui omnis materie creator extitit
et non adorandam materiam ydolorum quam fecit ipse creator propter te, neque
ipsorum formas quas tempore forte fecisti. Et ob hoc documentum condempnatus
mortis excepit a xii^cim iudicibus Atheniensium qui mandaverunt eum toxi-
cum bibere, quod opium nominatur. ¶ Ex hoc autem multum doluit rex ipsius patrie

tamen non potuit sententiam evocare: sed mortem ipsius fecit per aliquot dies prorogari.
Navis enim certa quam ipse rex ad magnas expensas destinare ad ydolorum
domum certis temporibus consueverat moram protraxerat propter adversitates ventorum
et ipsum in custodia habebant non occidere quousque navis reverteretur
Athenas. Inclusus autem in carcere visitabatur ab amicis inter quos quidam socius eius
cui nomen erat Critos dixit ei: navis ergo applicabit forte cras aut post cras
et nos interim quod tu poteris dare volumus pecuniam custodibus tuis ut te forte
cras summo mane dimittant, tu autem Romam pergens et ibidem commorans Athenien-
sium potentiam regibusque eorum amplius non timebis. Cui Socrates respondit: quod habeo non
est quadringentos argenteos. Cui dixit Crito: bene scio te non posse dare
quod petunt. Sed nos satis habemus pro te et cum magno desiderio satisfa-
ciemus custodibus ob hoc ut evadas. Cui Socrates respondit: haec civitas
a qua ista patior est locus meae generationis, et factum in hoc non quia merear sed quia
confuto opera iniusta, et non credere in deum verum et adorare ydola vana.
Et propter hoc me occidunt. Si ergo ista meae generationis gens me ita propter veritatem
persequitur, quid ergo facerent quocumque iero quia numquam omittam veritatem tueri
et opponere me iniquis. Et Romani etiam miserebuntur mei quia isti sunt de terra
mea. Cui dixit Criton: memoreris filiorum tuorum et uxoris quia malum
erit eis post mortem tuam. Et respondit: melius erit eis quam Rome, nam quod fuerit
est spero eorum auxilio et tutela. Et adveniente tercia die venerunt mane
sui discipuli sicut moris eorum erat et invenerunt quod fuerant ibi duodecim
iudices qui iam solverant eum a compedibus, et stantes duo discipuli
cum eo interrogaverunt eum super quibusdam arduis dubiis cum quo locutus est diu
donec complevit sermonem suum: ita pulchre sic faciendo consueverat tempore maioris
alacritatis. Illi vero multum admirabantur tantam in hore constantiam
quam ipsam mortem sperneret. Et dixit Simon quidam ex discipulis suis: inquirere
a te documenta in hoc statu posito sermo est nimis grave, et certe omittere
nobis est valde dampnosum, cum in terra post te non dimittas aliquem tibi similem in
doctrina. Propter quod Socrates respondit: non omittatis querere quantum volueritis
quia coram inquisitio mea est alacritas. Et locutus est de eis ac et pervenerunt
fine tenus ad ea que scire voluerunt propter hoc convenerunt super statum mundi

super motu celi et super compositione elementorum / quibus omnibus respondit / exponens
eis multa de diuinis. Et postquam compleuit hoc dixit / existimo quod iam tempus
est hora mortis. volo ~~balnea~~ balneari et dicere oraciones. Non enim hec oportet
laborare post mortem. et vos interim abscedite si placet / tunc ipse intrauit
quandam domum et balneauit se et oraciones egit / post hoc exiuit / vocans
filios et uxorem quos castigauit et expediuit se de eis emittens eos. tunc
dixit Eudicon. quid precipis nos facere de filiis tuis et uxore. Respondit non
aliud quam quod precipere consueueram. scilicet bene faciendo erga deos ut tenemini et potestis. animas vestras dirigatis ad illud qui vos cauit. Tunc aduenit quidam
a de duodecim iudicibus missus / dicens / O Socrates bene scis quod non sum ille
qui te occido. sed illi iudices a quibus mittor. qui preceperunt quod ego te occidam
ad tu sis melior homo qui ad hunc locum peruenerit ante medicinam bibe
eam patiaris quam vitare non potes. Respondit Socrates facio tibi et sine culpa.
Et accipiens bibit eam / et cum viderent eum bibere / irruperunt ab eis qui
aderant magni gemitus et ploratus. quibus respondens eos dixit. nonne ego
misi hinc mulieres ut non ipse facerent quae vos facitis / Et incepit
deambulare dicens O deus miserere mei. Cum vero post modicum / pedibus
rigentibus / et stupidis / iacere cepisset / quidam de sub pedes pupugit eum
quadam subula. querendo ab ipso Socrate sic. Sentis puncturam quam facio tibi
in pedibus. Respondit non. Et inualescente frigore et rigore / ut eciam post pedes
crura penitus occupasset / pupugit eum sic in cruribus. interrogando an sentiret puncturam. Qui respondebat se nihil sentire. post hoc fuit rigor
frigoris usque ad latera et ~~cost~~ costas. Socrates autem dicebat eis. quod
frigus sursum ascendebat. et quod cum peruenisset usque ad cor tunc moreretur.
Cui dixit Eudicon. O domine sancte fons / et sapiens / usque facis in sensu tuo
precipe nos. Et respondit non vos emoriens aliter precipiam quam facerem viuens.
Et extendens manum accepit manum Eudiconis applicans eam sue faciei. Cui
dixit Eudicon. domine precipe in quo vis. Et ipse responsum non dedit. post hec eleuans
oculos dixit / presento animam meam summo et omnium creatori / Et in hiis mortuus
est. Eudicon clausit ei oculos et eius maxillas constrinxit. Socrates dimisit duodecim milia inter discipulos / et discipulorum discipulos / et ordinauit

homines diuidendo eos tribus ordinibus. In sacerdotes scilicet reges et populum
Et ordinatio sacerdotum erat super ordinationem regum. Et ordinatio regum erat super
ordinationem populi. quia sacerdotes debent rogare deum pro se: rege: et populo
Rex pro se et populo: populus autem pro se tantum ¶ Et fuit Socrates rubei coloris.
competentis magnitudinis, calvus. decorus facie. expansis humeris. grossorum ossium
. modice carnis. oculorum nigrorum. tentarum palpebrarum, multi silentii. membrorum
quietorum. cum ambulabat conspiciebat terram. multe cogitationis. Cum loquebatur
mouebat digitum qui dicitur index. Vixit lxxxii annis. Et scribi fecerat in
suo sigillo. patientia et credulitas dei facit hominem uincere. Et in suo cingulo
scriptum erat. per considerationem et aspectum finis acquiritur salus anime et corporis
Et misit leges quas statuit in oriente et occidente. septentrione et meridie
Ita quod non remansit homo in terra illo tempore qui non gubernaret se per illas ¶
No. Et dixit. primum in quo figas uoluntatem tuam. sit seruare iustitiam diuinam,
et seruire ei et mitti ad obediendum voluntati sue, non cum sacrificio tantum, ymo
No. non faciendo iniustum, nec iurando sacramento fallaci ¶ Et dixit. sapientia
est scala sapientis, qua qui caruerit non potest stare circa deum ¶ Et dixit.
sic eger euadit ab infirmitate suffragio medicine. Ita infidelis liberatur
ab infirmitate per legem ¶ Et dixit. ob iustitiam assecuratur anima. Et dice-
bat cum se statuebat ad demonstrandum ego sum seminator: et anime sunt scientia
et studium est aqua, cum qua conuertitur, et tamen scientia non fuerunt munda, et aqua
No. non fuit sufficiens, suum seminare non potest perfici ¶ Et dixit. mirandum est
de illo qui obliuiscitur ab ipsum mundum finibilem bona alterius mundi
infinibilia ¶ Et cum uidit se cum rege qui eum occidit. dixit ei rex. tu es
ille qui deridebas nos, prohibens adorare ydola. Socrates respondit. non est
bonum socii et est bonum regi. Et dixit rex quare hoc est. Respondit. Quia bonum
non est sapienti. bonum vero non sapienti. quia sapiens perpetua quia deum cogno-
scit et nouit quod placet ei non indiget aliquo quod diuertat a maliciis
nam ex se exequitur quod eum oportet facere de voluntatibus dei, et qui non est sa-
piens indiget eo quod faciat a maliciis diuertere: et propter hoc posuerunt
ydola facientes credere illa esse deos eorum ut timerentur et ex hoc recederet a
malis operibus quamuis velut monita nec obesse valeant nec prodesse n

¶ Et d. bona aīa diligit bonū mandans ea fieri / et puersa diligit Nō
malū et mandat id fi ¶ Et d. bona aīa plantat bonū / et fructificatio Nō
sua ē saluatio / et aīa puersa plantat malū / et fructificatio eius ē dampnatio
¶ Et d. bona aīa cognoscitur eo q̄ delecū recipit veritatis / et mala
delecū mēdatia ¶ Et d. cū aīa dubitat in re dubia / et adheret maioribus
ē signū q̄ ē intelligens ¶ Et d. aīe bonorum dolent in opibus malorum Nō
/ et aīe malorum dolent in opibus bonorum ¶ Et d. qui cupiditates imitatur Nō
/ finaliter ē perdens / et ē cito dehonestatus : et qui odit eas ē cito adquirens
et insimul commendatus ¶ Et d. bona aīa saluat seipam et alie saluantur per eā
mala aīa perdit seipam et alie perduntur per eā ¶ Et d. aīe similes conueniunt
et dissimiles contrariantur adinuicem ¶ Et d. aīa ē agnitrix om̄ rerum : ergo qui Nō
cognoscit aīam cognoscit om̄ia / et qui nō cognoscit nichil cognoscit ¶ Et d.
anima ē iacinctus incorporabilis / et q̄ nō cognoscit eum nō ē contentus eo /
in eo quod inuenit ¶ Et d. q̄ si parcus ē alterius magis ē parcus et
qui liberalis ē alterius sibi ē magis liberalis ¶ Et d. bone aīe sufficit mo- Nō
dicum documenti / et mala ad multo nō proficit ¶ Et d. si taceret igno-
rans molestias discordias cogitatus minime pateret ¶ Et d. sex sunt
nunquam amittentes tristiciam : Ille qui nunquam obliuiscitur despectum quae
fit sibi. Inuidus nouas habens diuitias / Qui moratus ē cum sapiente
et non potuit proficere : Diues q̄ nititur se pauperem uideri . Qui
nititur ad statum incompetentem sibi : Et qui moratus ē cum sapiente
sed non ē talis qualis ipse ¶ Et d. qui instruit malam aīam ē sic Nō
qui domitat fortē equum : in si modicum remittunt habene fit impetuosus
sui regiminis ¶ Et d. nō reputes irā eius qui contentus ē cupiditatibus ¶ Et d. L.
honorem uti multum amore hominum / facit malum lucrari amicum / et elon-
gari ab eis multum facit adquirere suam inimicitiam . ergo nō assuescas neque
elongeris ab eis multum ¶ Et d. melior ē bono qui operatur bonum
Et malo peior ē qui operatur mala ¶ Et d. sensus seu discrecio sunt
dona dei . et sapientiam adquirit homo per seipsum ¶ Et d. sapiens ē medicus
legis / et peccatum ē infirmitas legis / et ad medicum non pertinet curare se
ipsum quamdiu aliam curabit ¶ Et d. non eris completus quousque assecuere

d'te inimicq. g° qual' eris si nō assecurabi' d' te tuus amicq ¶ Et d.
cauere ab ill' quos corda uiā abhorent ¶ Et d. nō ē laudabil' uita
n' duobq. sc̄ ei q' scit / alo' et audit et intendit ¶ Et d. mudq assimula'
uie spinis cardones ~~sub terra~~ tectos ex terra. quos ignorans incedens cal=
cat : et ex eis offenditur : et sciens diuertit ab eis : q' diligit mudu labōat
in eo : et q' ab horret quiescit. sc̄ciq bonī finis cū ab eo recessit ¶ Et d.
quō ē simplex qui rēcq ē eodē mōdo : et nititur pplare ipm̄ et edifi=
Nō care in eo ¶ Et d. mdq ē sicut ignis accensq. si suma' modicū ad
illuminādū euaditur a calefactōe ipiq. Et si multū assumit āquib ad=
Nō illustradū cremat' eū ¶ Et d. qui ponit cogitatū suū ī mūdo pdit aīaz
Nō suam. Et qui ponit in aīā odit mūdū ¶ Et d. qui sequitur mūdū
corū illoz malret col' inuidiam maioris col' despectuz minorū
¶ Et d. qui nititur sbīē aqd quo inuidetur si' sbī inimicitiā cū eo qui
nititur pō eō / et q' sbī inimicū paratq ē cadē cū casu iux' qditioz eiq.

¶ Et d. hi' mūdq ē transitq ad aliū mūdū : ergo q' parat se nāriis sin=
Nō gul'. hiq transitq assecuratq ē nō transire p piaula ¶ Et d. nō impe=
diat aīas eorās in adqsitōe mūdaliū. Et sitis sic aues celi quae
cum recolat ex nido mane / nō cogitat n' adquirē escā eomq re=
fectionis / et non colr' qd' spt. Et sic bestie siluarū q' descendentes a=
montibq ad qrendū escā uentres rēplent et reuertūt' ad cauea suas
¶ Et d. erro' cognoscit' ex fine malo / qui consequit' ex errore. g°. nō
potes rectum cognoscē / usqq° errabis ¶ Et uoluit Plato facere
iter. et dix' Sortati munias me. Cui sūt. dubites d' hiis q' cogno=
scis. et caueas ab hiis q' non cognoscis. n' d' inde nō ambules dis=
calciatq : nō d' nocte : nō gusta plātam ignotā : Incedas uiā tritā
liq sit multū longa : n' ostendas deuianti errōi / qa instrue' a te
Nō et erit inimicq ¶ Et dixerūt Sortati qre te nūqū uidemq tristem
R'nt. qr circa eo quo spūs compellatur contristari. si rex abundantia
Nō ¶ Et d. si non poteris carē mulieribq / cotere eis sic carnibq morti=
cinis : quae nō comedūt' n' nāitat causā / et si plq q' spt' qmeda'

d' his intermiñt ¶ Et d. Duo sut laudabilia bona lex sii et sapia No
Nam lege cohibemur a petis et sapia adquirimus bonitates ¶ Et d. No
qui volt hre qd cupit / cupiat qd hre pt ¶ Et interrogauerit in-
quo confert hoibus rex · Rñt · no pmittit vnu alium offendere ¶ Et
associauit se cuidā diuiti in itine · et aduenientibus latronibus · dixit
diues · malum ē m / si me cognoscant · Et Socrates dixit bonū ē m
si me cognoscant ¶ Et d. decet / sensatum amittere tpus ī hoc mudo
· in duobus modis viz · aut in eo q faciat hre gaudium ī q° mudo / et
ī 2° · aut ī eo q fat bona fama ī isto ¶ Et d. h' mudus ē delectao No
comus hore et dolo plurium · et d9 ē modica paciencia / et longa a-
maritas ¶ Et d. pugna ad cupiditatibus / comitentibus aias usq q° comas 11
cas · sic ē ebrietas et ira / et spes hoibus sic voluis eos ēē tu ¶ Et d. No
quicunq docet te vnu verum scire maxime benefacit ti · et exhibet
ti melius q thesaurum ¶ Et d. non nixes p deum ob alqd lucrum qui
occidio · quia ad y te suppitabitur mendacem / et a y cupidum perauum No
¶ Et d. si g te cracat amicus patiaris cu tpe ire / et qu sedabitur
ita tue culpes eum ¶ Et d. non ponatis dona coram ns in locis gptis
quia plures simplices exhibent non indigentibus et phibent indigentibus
¶ Et d. dic bona amico tuo cu vis cauere / eo q initium amoris ē bn-
dicere / et initium odij ē maledicere ¶ Et d. oz rege elongare se a mal'
q2 mal' ab ill' facta imputā2 eid ¶ Et d. vita absq disciplina no No
ē vita hois ¶ Et d. maior certificatio / ē obsuae opiniones / cupidi-
tates refrenande / et malos mores abolere ¶ Et d. qui errat prius q No
consilet scire veritate sui erroris indulgentiam meretur ¶ Et d. qui
munit aiam sua ad tolerandas ignorantias hominum pt eē acceptus gptis
et conditionibus aduersis ¶ Et di cuida[m] iniurianti si' Socr q erat uil'
gnis: ego genus meum ornabo pot genus meum / sic dirt et genus tuum opp te ur
¶ Et d. disputari super res cui ceritas uitari no pt / ē ignorantia ¶ Et d. No
melius inter oia opera ē medium ¶ Et d. hoies in hoc mudo sut
sic figure / in folijs libri · cuius apto vno folio apparet q sut ī i9
face / et q sut a pte altea oculantur ¶ Et d. q multum currit ce[ssi]tat /

¶ Et d. sensus hoīs non dnatur alijs existentibus in hoīe / adnullabitur
Nota alijs uincentibus ipm ¶ Et qui non discernit inter bonum et malum ē bestia
¶ Et d. bonus amicus ē qui facit amicū diuertere coctus bonum / et robustus
qui aufert damna / et bona uita ē bona adquisitio et moderate expense
Nota ¶ Et scripsit regi cui mortuus fuit eius filius. Deus stabiliuit hunc mundum
domum tempestatis / et aliū mundum domum letitiæ et remuneratiōis Et
statuit tempestatem huius mundi / occasionem remuneratiōis alterius mundi
Nota ¶ Et d. Nemo reputatur sapiens quousque vincat cupiditatem suorum
Nota ¶ Et d. mundus predicat illis qui remanent propter illos qui recedunt
¶ Et d. mundus est perditio eorum / et predicatio alterius
¶ Et d. qui gaudet in mundo habendo quod est decipitur / et qui suspirat in eo est sollicitus
¶ Et d. euentus rerum ad uoluntatem hoīs facit perdere sensum
¶ Et dedit ei quidam ex discipulis suis quendam munus quo recepto statim incepit plorare
¶ Et interrogauerunt quare ploras Respondit quia recordaui amorem pro de receptione muneris
Nota ¶ Et d. patri et matri studeas tales esse quales filios tuos uolueris tibi esse
¶ Et d. non videas nec irascaris multum quia ista duo sunt opera fatuitatis
¶ Et d. de eo quod verecundiam facit conuenit nobis verecundiam loqui
Nota ¶ Et d. pugna cum cupiditatibus iuuentutis tue / reprimens eas / quia ipsum est
pulcrius testimonium quod uideri possit ¶ Et d. caue a delatoribus ne fiant
de te et quamuis te licet sint mendacia quia non omnes cognoscunt ueritatem
et singuli habent aures ¶ Et misit Plato significando quod interrogo
de tribus ad que si responderis / discipulus tuus ero. Qui sunt hoīes qui
magis miseri sunt. Et propter quid negotia hoīs male incedunt. Et propter
quid recipit homo retributionem bonam a deo. Respondit hi quorum quorum
miserendum est sunt tres / quorum primus est bonus qui est in regimine mali. Et est
iste semper dolorosus super eo quod uidet et audit. Alter est sensatus gubernatus
per primum quia semper est in dolore et tristitia. Tertius est liberalis qui oportet petere
ab auaro quia hoc magna est angustia. Et incedunt male negotia
hominum cum bonum consilium fuit in eo qui non audit et arma in eo qui
non utitur et diuitie in eo qui non expendit. Et bonam retributionem
recipit homo a deo multum placendo sibi in obediendo plurimum et

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

in cauendo a prauis. Et venit tandem Plato ad eum et factus est discipulus
eius quousque finiuit vitam suam ¶ Et dixit: despicite mortem et viuentes ali- No
ure / et sequamini iustitiam et salui eritis ¶ Et dixit: quies sapientis est inuentio
veritatis / et quies ignorantis est inuentio vanitatis ¶ Et dixit: dicens sen- No
satum loqui ad ignorantem / sic loquitur medicus cum infirmo ¶ Et dixit: qui querit
mundum a dolore non potest excludi. nam si non habet quod cupit: dolet quia non habet
illud: si habet timet ne perdat illud / et ille qui est de non perdendo securus
dolebit cum perdet illud per obitum suum ¶ Et dixit cuidam discipulo: fili No
sufficiet tibi comedere quod famem auferat: bibere quod sitim extinguat: in-
duere quod cooperiat te / et famuleris anime tue: nec habeas pro quo decipi-
pias aliud / sequeris bona opera et disce sapientiam a melioribus qui fuerint
tuo tempore / euitans laqueum quem mulieres parant viris quia est impeditiuum
et disturbatiuum sapientie / et facit assequi malum statum ¶ Et dixit: querens mundum
est breuis vite et multi cogitatus ¶ Et dixit: qui querit mundum est sicut No
mare intrans: de quo si euaserit dicitur quod exposuit se fortune / et si
moriatur dicitur quia decepit se ¶ Et dixit: querens mundum est sicut videns
zarab credens eum aquam, de qua satietur / et dum ad eum venit et laborat
illuc venit: inuenit se illusum et remanet siticulosus. est enim
zarab est quod ex calore solis estiua per plana videntur a longe
sicut aqua ¶ Et dixit: vita hominis in hoc mundo est velut umbra non
habens habitaculum firmum propter quod mutatur de loco ad locum ¶ Et dixit:
homo in mundo est penosus in omnibus suis statibus: quia non remanet sibi
quod lucratur a rebus suis / nec suis delectationibus datur aliqua procurata
et habet fugere angustias de amicis suis quos perdit in eo ¶ Et dixit: amor N
mundi huius facit hominis surdescere ab audienda sapientia / et facit cecitatem
cordis / ut non videat lumina veritatis ¶ Et dixit: amor huius mundi
facit lucrari inuidiam / et recusat a benefaciendo ¶ Et dixit: iste mundus
decipiens absoluit / in ostendendo se sui mutatorem / et querentem eum
decipit / in prestando se aliquam delectationem / demum ad amaritudinem mortis
intendit ¶ Et dixit: qui vero cor suum cecitate magis regere, viuet sibi seruire
¶ Et dixit: qui seruit alii quam sibi non est liber ¶ Et dixit: non respondeas

nō sup eo tū saucijs veritate · nc̄ operis nō aput q̄dit / nc̄ incipias
aliquid qd̄ ad bonū finē pducē nō possis ¶ Et dix̄ quidā Socrati
qualit̄ es paup · R̄ n̄t · si sciires q̄ esset paupertas mag̃ d̄ tua pau-
ptate doleres q̄ d̄ mea ¶ Et d · maiꝯ mirabile mūdi ē hōiez sen-
Nō sciēdo dolere ¶ Et d · mōs ē ineuitabil̄ · nc̄ eā hōret ea nisi qui
De Morte – cōmisit multā iniquitatē et modicū justitie / et ē securꝯ d̄ dam-
Nō natōē sua pꝯ mortem ob mala cōmissa ¶ Et d · q̄ manifesta ē bo-
nitas mōtis ea · n · fit trāsmutaᵒ a mūdo dedecoris ad mūdū ho-
noris / et a mūdo sensibili ad mūdū pꝑetuū / et a mūdo stultitie
et vanitat̄ ad mūdū scīe et rationis / et a mūdo fatigatōis ad mūdū
consolationis et quietis ¶ Et d · ob mōtē desistas a tuis q̄cijs et oīd-
res bonis tuis scitibꝯ ¶ Et d · q̄lennis ē mors illi / q̄ certū ē eiꝯ qd̄
Nō accidit ei pꝯ eam ¶ Et d · qui uiuit bona uita moritur bona morte
¶ Et d · meliꝰ ē mors mūdi q̄ꝯ q̄ uita vituperiosa ¶ Et d · mōs ē

quies iꝯ qui sūꝯ ē cupiditat̄ · q̄ quanto mag̃ elongat̄ uita ipsiꝯ
tanto ampliꝯ multiplicant̄ ipsiꝯ cupiditates / et sic mors festina est
ei decentior q̄ prolixa ¶ Et d · mors praui facit mūdū quiescere
Nā a malitijs ipsiꝯ ¶ Et d · mors ē bona bono et malo · bono ꝑ reci-
piendis retributiōibꝯ · malo et non ampliꝯ excedat in malicijs suis ꝟ̄ ī ꝑmis
¶ Et d · uita indirecte judicat inter uiuos et mors judicat recte inter
Nō – mōrtuos ¶ Et d · q̄ fēdū ē plorare / ꝑ eo qd̄ occiditur iniuste et q̄ bonū
ē ꝑ ioꝯ q̄ occidit iniuste · q̄ qui occisꝯ ē iniuste letabitur / et tristabit̄ qui
iniuste occidit ¶ Et d · qui vereatur aliquid nāc tēr opari ꝑ q̄ asse-
curetur ab eo · Ergo timens ptōꝝ penas pꝯ mōtē operād ut uitet
piculū ¶ Et d · ad volūs aliquid fac̄ · uideas ꝑ̄t quod fit illud
et si volūs finē assequi labora ad hoc / et si non desistas ¶ Et d · meliꝯ
ē hōdꝯ honoret se diminute q̄ inhonorare se petendo aliquid ei qui
ꝑ multo reputat / modicū qd̄ concedit / et ꝑ modico reputat ī honorare se
petendo aliquid ¶ Et d · non reputes aliquid tu fecisse illud q̄ hōᵒ fecit ī
honorando te ipm maiꝯ ē damnū inhonoratōꝯ q̄ lucꝝ qd̄ fecisti ꝟ
¶ Et uiderunt addiscē musicā jam senē · cui dixerūt non uerecundaris

in senectute studio. Respondit. maior verecundia est in senectute ignorare
¶ Et vidit quendam iuvenem / qui dissipatis bonis suis colligebat olivas Nota
et comedebat. Cui dixit si olive iste sufficerent tibi ad tuam comestionem non ve
nires ad egestatem ¶ Et dixerunt ei quid est illud quod delectabilius est. Respondit. Nota
adquirere sciam / et audire rumores non dictum auditos ¶ Et dixit. nobilius quod provide
inquiritur est scientia qua deviet a malis operibus ¶ Et dixit melius quod lucratur
homo est fidelis amicus ¶ Et audivit quendam dicentem Securius est quis ex si-
lentio quam ex multiloquio. quia per collocutores potest invidi movere. Respondit. hoc
non contingit sicut qui loquitur ¶ Et dixit comodum tacendi minus est comodo
loquendi / et damnum loquendi damno tacendi est maius ¶ Et dixit sensatus cogno- Nota
scitur ex multa taciturnitate / et ignorans ex multa loquacitate ¶ Et dixit.
magnum lucrum esset tacentis quod aliud non esset nisi quiescere a disputatione
quanto magis ad pro hoc bonum sine lucro ¶ Et dixit qui per se non tacet Nota
cogetur tacere per aliud. et minus appreciabitur ¶ Et dixit qui tacet donec ad-
loquendum inducatur est melius eo qui loquitur donec tacere iubetur
¶ Et dixit locutio est in posse hominis donec loquitur, et deinde evadit a posse Nota
ipsius ¶ Et dixit qui posse habet non loquendi nisi in loco suo maius posse habet
quam non negociandi in loco non suo ¶ Et dixit tacere est bonum in pluribus locis Nota
habet et loqui ¶ Et dixit si homo loquitur cognoscitur si perfectus est aut dimi- Nota
nutus / et si tacet dubitatur qualis sit ¶ Et dixit qui vult loqui prius consideret
et appreciet suum commune / quia melius est quam ipse, quam alter ¶ Et dixit cuidam
ex discipulis suis: si loquaris eloquium tuum vitaris lecte preiudicare
aut taceas ¶ Et dixit qui tacet scrutatur coram aliorum, et loquens coram scru-
tantur alii ¶ Et dixit qui dolet ex eloquio assecutatur quod non sit processa
¶ Et dixit despicere mortem quia non habet aliam amaritudinem nisi timorem mortis Nota
¶ Et dixerunt ei que est bona adquisitio. Respondit. que consistit expendendo ipsa
¶ Et dixit ebrietas defformat animam, et quod peius est liberet illud quod istud
efficiat ¶ Et dixit qui incedit in mundo preter sui dispositionem / non est requirendus
ad danda aliis consilia. quia non datur nisi arbitrio voluntatis in qua persistit
¶ Et dixit bonum consilium ostendit in principio finem rei ¶ Et dixit ei quedam mulier Nota
attende senex quomodo tua facies turpis est. qui Respondit. nisi esset speculum

turbidā uidere in te melius in ea pulcritudo ¶ Et d. q obsuat secretū
nō e discretus / et qui patefacit e insipiens. ¶ Et d. oz homēz occultare
secretū s' commissum. Et gratior e qui occultat. q' non s' secrete committit
nō ¶ Et d. cū tuū secretū cor tuū nō capiet / multominus capiet in cordibus aliorum
¶ Et dixerit ei quidam sensatus petit consiliū. R. qa sui uoluntatem uere quae
suo sensui seu rationi misce ¶ Et d. qui e bonorū morū e bone uite
et scire et homines diligunt eū / et qui e malorū morū et male uite. et
homines fugiunt eū ¶ Et d. si scires qui multos uidit dulcibus q' mederer
nō e ex comestione acetosorū / non tū intereunt comestione ipsorum ¶ Et d.
discipulo. fili non confidas in mundo: qa nunquā soluit qd' pmittit: corde
nō homines morubus et diligens ¶ Et castigauit suos discipulos dicens / assue-
fatis esse contenti modico / et ex hoc cito cognoscetis melioratum / et non repu-
tetis p modico modicū si eueniat: quia ipse potest et multiplicari / et ad-
quiratis amicos cū amore / nec umquā eis ostendat aliquod odij signū
¶ Et interrogauerūt quantū differt inter ueritatem et mendatiū. Rn
quantū inter oculū et aurē ¶ Et d. querenti celes sufficientiā suā nō sufficit
id qd' habet ¶ Et d. suscipe excusatores hominū ex suis culpis et amittet
nō eorū errore ¶ Et d. cuidā discipulo non confidas in tpe qr cito deficit
·1· confidenti ¶ Et d. fili non decipiaris pulcritudine iuuentutis tue / nec
tui corporis salubritate / quia finis salutis infirmitas e / et mors est
infirmitatis extremū / et non potes euade infirmitates mundi: quia non
e sine dolore gaudiū: nec absque turbine claritas: nec requies sine la-
bore: nec aggregatio absque diuisione: nec nexus aliquis sine decisione ¶ Et d.
euentus mundi sunt aliquibus amissio et alijs pmunitio ¶ Et d. mundus facit
letari de inimico equaliter faciet de se inimicum letari ¶ Et dixit ei
quidā locutus sum de te ad tali qui dixit q nō cognoscebat te. Rn qui
non nosset me qr defectum / in aut nullū efficit defectū ipsū non cog-
noscere ¶ Et d. qui statuit se in loco conueniente de mundi piculi e securus
nō ¶ Et d. sensatus est qui exhibet se rectificandum per alium
¶ Et d. qui amore mundi suā aiam replet. tribus replet eā: s. paup-
tate quam nunquā uitabit et ad diuitias puentat / fiducia q nunquā pueniet

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

ad fine / et impedimento sine aqua expeditione. Et d. indigentia ca-
stigatione d' celando secreta. nunquam secretum committere. Et d. maius est
sensatus circa prodere / quam sanus colere. Et quesiuit quidam quare aqua no
maris est salsa. Rn^t. pforas in pfectum que d' hoc sciendo habebat
et ei dicit. Cui dixerunt quid lucratus es per sapientiam. Rn^t. per eam sum
velut homo expositus litori maris / ad uidendum simplices et ignaros /
quo girant se in undis maris. Et d. libertas est seruire hoc bono No
et quanto magis seruitur tanto liberius efficitur. Et d. non sequaris cupi-
ditates tuas / ne quiescas in loco perditionis. Et d. qui querit habere No
amicos / expiantem primo in se ipsis. an possit suis expugnare cupiditatibus /
et si poterint. bene uiuet ad amicos. si non. cautius eis esset desistere q' p' intuba
quam in mal' suis moribus aggrauare eos. Et d. mulieres sunt laquei
parati / in quos non incidit nisi. aut uolens / aut incautus. Et dix
nullum maius est impedimentum ignorantia / nec malum molestius muliere
Et uidit mulierem ferentem ignem. Cui dix. delato molestior est delatus no
Et uidit quandam mulierem infirmam / egrotam. Et d. malum cum malo quiescit No
Et uidit quandam mulierem ductam ad ymolandum / et mulieres d^as plorantes pro
ipsa. Et dix. qui perditur malum malum tristatur. Et uidit quandam puellam no
discentem dist scribere. Et dix. ne multiplicetur malum cum malo. Et d. ig-
norantia hominis 3^bus d' causis cognoscitur. In non habendo cogitatum super
sui ipsius notificatione. In non expugnando suis cupiditatibus. et in gube-
nando se consilio sue sortis in eo quod scit et in eo quod nescit. Et d. disci- No
pul' suis. volens quod ostendam vobis cum quo euadatis ab omni malo. Illis
annuentibus eciam. Dixit. ob aliquam causam non obediat mulieribus. Cui dixerunt
quid d' uxore sua bona et honesta. vel sorore. Rn^t. sufficiat uobis quod dixi
omnes. n. d malo sunt similes. Et d. qui uult sapientiam adquirere no
non exhibeat potentiam mulieribus super se. Et uidit quandam mulierem
se polientem. Cui dix / mulier est velut ignis cum incenditur calefacto per appo-
sitionem lignorum. Et dixerunt ei quid dicis d' mulieribus. Rn^t. sunt ipse No
arbor adelfa. adelfa est arbor venenosa / habens pulcram et bonam apparentiam
et cum qui d' aptum comedit d' ea / occidit. Cui responderunt quomodo mulieribus

uituperat quia non existentibus tu non esses. Respondit. mulier est sicut palma / in qua sunt spine. que si corpus intrant homines / vulnerat eum / et nichilominus dactulos
No. producunt ¶ Cui dixerunt quare fugis a mulieribus. Respondit. quia video eas bona fugere et mala sequi ¶ Et dixit miser mulieribus numquam absolvitur ¶ Et vidit quendam clamantem ignis ignis: Cui dixit quid habes tu / Et dixit ei quam male
No. vis tu aliud quam me: Respondit. non verecundaris tu / offerre te / non penitet. Et dixit bene bene me confortasti etc. ¶ Et dixerunt ei. quales sunt sermones quibus oportet puerum informari. Et respondit id est ex quibus pueri ignorant / casus
No. verecundiam patiantur ¶ Cui dixerunt quando incepisti adquirere virtutes bonas
No. Respondit. quando incepi castigare animam meam ¶ Et dixit. cum homo intantum intendit adquisitionem sapientie. quod propter hoc contemnit omnem vulgi derisionem tunc est sapiens et
Sustinet ¶ Cui dixerunt. verba quae illi dixisti edita non sunt. Cui Respondit. non curo ipsa edita non fuisse. sed curavi si non fuissent diversa ¶ Et dixit. bonus in altiori statu est: qui nititur bonitates habere propter se: et in secundo statu qui nititur audire illas ab alio: Et qui neutro modo curat de ceteris est vilis
¶ Et dixit cuidam discipulo suo / non sis invidiosus pro eo quod simile est. Sed sis invidus pro eo / quod preciosum est et fixum ¶ Et dixit. non seruteris homini comitata. Et ipsi tua non exquirent ¶ Et dixit. propones sensum / seu discretionem / circa te
No. in omnibus tuis rebus / et eris bene munitus / ad exequendum eas ¶ Et dixit. non omittas facere bonum: licet homines non cognoscant illud ¶ Et dixit. vere nescius est
No. qui impingit in eodem lapide bis ¶ Cui dixerunt quid est / turpis facies tua. Et respondit. non existit in meo posse / non habere turpe faciem. Igitur ex hoc non debeo culpari: Illud autem quod in posse meo est: paro et polio / sed tu quod erat in posse tuo dehonestasti ¶ Et dixit: cuidam ex discipulis suis / ordina animam tuam contra tempestates: quia: qui in mundo est, non securus aliquo modo est non pati eas ¶ Et dixit. sis legalis. committenti se tibi. quod de te gerit fi-
No. duciam. et fidelis. et eris securus. malum vitandi fine ¶ Et dixit: facias alteri
No. quod tibi vis fieri: et non facias / quod tibi fieri non vis ¶ Et dixit: propter ~~propter~~ experientiam homo corrigitur: et propter mundi transmutationem perditur ¶ Et dixit. liberalis est
No. qui bone fame delectatione plus appetit quam pecunie ¶ Et dixit. patientia est forte castrum. et festinantia penitentiam adducit: et homo est securus veritatis

¶ Et dixit per veritatem et legalitatem honorabunt te tui amici. et per No 44
omittendum quod non proficit, complebitur tua bonitas ¶ Et dixit sufficiat homini
scire, quod mittetur de contingentibus mundo: et per id die quolibet per novam
scientiam acquire ¶ Et dixit qui bona querit, honoribus est honorandus, et qui mala
perpetrat. et custodia non proficiat iniuriarum. iusticia aut securitas est ¶ Et dixit No
qui accipiat seipsum liberatur. et qui se negligit perdit. et qui paciens est conse-
quetur bonum: et qui non penitebit, et qui tacet seipsum salvat ¶ Et dixit semina
bona et fructus alacritas ¶ Et dixit hec modicum et sufficit est honor. hec
multum et non sufficit est dedecus ¶ Et dixit societas sensati est quies No
et ignorantis est labor ¶ Et dixit ad ignorantes exquire, et ad errantes dirige,
et ad male facientes penitencias. et ad penitentes non redeas, et cum aqua bona
pergeris occultes: et ad non facientes ea bona excusari compensat ¶ Et dixit No
qui bene agenti retributionem impendit, debitum compensat ¶ Et dixit non asso- No
cieris non cognoscenti se, nam cum tali non potest bene ducere vitam ¶ Et dixit illius
qui non curat de eo quod preteritum quiescat. et sensus clarescat ¶ Et dixit ... No
qui non gratificat bona collata, non recipiet in bonis prosperis incrementum: et qui
redarguit seipsum assecuratur de redargutione alterius ¶ Et dixit compositum est qui mo- L
derat suam vitam, et est in sui custodia ¶ Et dixit non pudeat te veritatem L
credere cuiuscumque dicentis. quia veritas de se nobile quid est. et sua nobilitate suum
nobilitat referentem ¶ Et dixit quod facit homines excusari a dedecore est melius No
diviciis dedecorum inducentibus ¶ Et dixit defectus non potest sui ipsius propter defectum
et si pendet excessum alterius comparatione sui dolore ... ¶ Et dixit cuidam qui
fugiebat de bello devictus. male facis fugiens mortem et venias ad ig-
nominiosam vitam ¶ Et dixit cum exirent eum de carcere ut occiderent. vidit uxorem
suam plorantem: cur ploras. Cui dixit. quomodo plorare non debeo. quod video te
contra rationem occidi. Et dixit Socrates. velles magis quod secundum iusticiam me occiderent
quam contra ¶ Et dixit miseri excedunt miseriam eorum a morte: sicut vita ¶ Et dixit
qui erat peccator quam veritate cogitata ... in se veritate utitur. quare est indulgendum
eidem: sed erranti veritate cogitata indulgeri non debet ¶ Et dixit vinum et sapientia No
non possunt in eo existere cum contraria sint ¶ Et dixit expertus sensato est castrum, quo se
tuetur a temporibus: et inscio, est incessus ad ea ¶ Et dixit blandimentum seu ~~compassio~~

No. compescuit iram silentio. ¶ Et dixit: quod perdidit a nescio non computabo. Et quod hic sapiens fuerit,
iterum sciendum est. ¶ Et vituperavit eum ignotus. Cui dixit vir qui es sortis: concede mihi li-
No. centiam ut te audiam. Et respondit: sapiens non est si quis male operanti exhiberet licentiam. ¶ Et dixit:
No. iustitia roboratur singula et iniustitia infirmantur. ¶ Et dixit: quicquid facias, scias certe
quod occultari non potest, quia licet lateat illud modico tempore, postmodum erit sanctum. ¶ Et dixit:
bona fama est pecunia melior, nam pecunia consumitur, fama durat. Sapientia vero est opu-
lentia que nec perditur nec minuitur. ¶ Et dixit: cave ab ebrietate, quia spiritus mero occupatus
No. similatur equo prostranti assessorem et currui libere evaganti. ¶ Et dixit: vide si quis super tuis sub-
ditis considerat quomodo ipse se gubernet in suis, nam si male se habet, quomodo in tuis bene? Ante magis
No. aspiciet quam seipsum. ¶ Et dixit: cave ab iustis legibus propter utiles mercedes. ¶ Et dixit: male adquisite
divitiis eligibilior est paupertas. ¶ Et dixit: homo sine scientia est sicut provincia absque rege. ¶ Et dixit:
deus regit ad sua iustitie beneficia qui pericula regnaret bonum et fidelem cognovit.
¶ Et dixit: quod exspuit a domino deus est certo amicos habere non potest. ¶ Et dixit: divites suis committant
omnia coram deo nec penitus excludant. ¶ Et dixit: non propendas tua peccata nec oblivioni
No. addas eis. Et aliter opera tua bona non magnifices quia adhuc melioribus indiges. ¶ Et dixit:
divites suis caveant a modo ubi statuerint oculos, velut cardone super quod calcat oculos oculis.
No. ¶ Et dixit: sicut utuntur sensibus corporalibus irasci desinunt in presentia regis, eo magis con-
siderandum quomodo iracundia desinunt timore et presentia dei, qui ubique est omnibus semper presens
No. est. ¶ Et dixit: non despicias de patientia patientis, quia sandali licet sint frigidi
ex eorum tamen collisione fiunt, cocentes impellentibus ignis adquirunt qui etiam tota
arbores comburunt. ¶ Et adduxerunt quidam qui vituperaret Sortem. Et ille accedens ad eum
in iniuriam est ei. Cui respondit: si scires invenire aliquem modum quo de me lucrari posses quo sa-
tias, cum tamen quidam sunt fuit alterum alteri reverentia maior quam sorti. Cui dixerunt: nunquid
invides ei cum sit super te honoratus. Respondit: dolerem si ipsum esse inferiorem non ante. ¶ Et dixit:
No. sapientia et bona fama non alibi repudiuntur quam in bonis. Meliores quidem sunt quam divitie que sepe
No. inveniuntur in fatuis et vilibus personis. ¶ Et dixit: cogitet animam tuam bene agere et corpus faveat ei.
¶ Et dixit: quod extendis in anima non abscondas aliis, quia fedum est tenebras in domibus extendere
secreta vero caelum aliis fide licet aperire. ¶ Et dixit: quidam Sorti quem videret humili modo
vestitum: est ne hic Sortes conditor legum Atheniensium. Cui respondit: non sit in vestitu sed
No. veridica sed in scientia et virtute. ¶ Et dixit: divites suis despiciant mortem et semper mortem timere.
¶ Et dixit: sapientis interest scire quod sua anima quare est bona &c. // ~~de plato~~

Platonis dicta

Plato interpretatur completus, qui fuit de bono genere generatus
de genere Esculapii, ad matre fuit de genere Zolomis legum
conditoris. Et cepit primo discere artem poetriam, placentibus ei
que discebat in ea sed abhominabatur que faciebat in ea.
Non recedens a Socrate priusquam audiret eum quinque annis
et obeunte Socrate intellexit quod in Egipto erat quidam Pitagore
discipuli, ad quos accessit et proficiens ad eos rediit Athenas
et statuit duas scolas in sciencia, ducens laudabiliorem vitam quam possibile
esset in faciendis bonis operibus et fovendis egenis. Atheniensibus ipsum
ipsum invitantibus ad dominatorem sui dominari noluit, quia reperit
mores ipsorum male ordinatos, nec confidebat eorum mores
posse de facili permutari, et primo si ipsos ad correctionem compelleret et
doceret, videbat sic de Socrate factum in statu, scilicet mortis periculum
imminere. Vixit lxxxi annis, et fuit bone disposicionis
morum bonorum, collator bonorum consanguineis et extraneis, et
multe paciencie, multos habuit discipulos. Post eius mortem
susceperunt scolas eius duo, unus dicebatur Xenocrates et alter
Aristotiles, et ostendit scienciam suam per allegoriam occultans eam et
ipsam non intelligeret nisi sapiens. Didicit a Thimotheo et a
Socrate assumens ab eis plures opiniones, ex quibus composuit
hos libros. Et fuit demissi coloris, pulcre bone disposicionis, formosum
oculorum, et in barba eius signum erat, fuit sibilans vox, diligens plus secedere
ad desertum et erat vox sua qua aliquociens exaltabat locum eius non
pateficeret quasi duo miliaria intra desertum erat inhabitans. Et predicavit
hominibus. Dicens. Gratias agite deo propter bona et maiestatem suam et quod omnibus
benefecit equaliter ita quod nec potentes sua potentia salutem magis quam debiles
consequantur. Similiter propter scilicet quos deus habent ab eo. Non cogitens in eo quod
necesse non est, sed in eo quod convenit. Quid nisi confert vobis aurum et argentum,
et nisi proprietatis sue, quare ea diligit. Deus ordinavit quod cooperaretur in
isto mundo, et in alio, et illud est sapiencia et modus eius, quare sunt claves bonitatis Nota

ꝑt q͛ lucrari omitteris q͛ me uos efficit odiu͂ et inimiticia͂ Si n̄ sciret
ꝯsile ē, q͛ appriam, potius odiretis. Sequimini delectatōz, que puenit ex
ꝯpletate forme, et non sequamini multu͂ comestiones et potatōes, que sūt
a proprietate materie. conemini forme assimulari et nō materie, q̄ forma p-
ficitur. Et bn̄ dix Homerus materia͂ attribui femine et forma͂ mari
Rectificate actus vestros, et rectificare alios studete, q͛ si nō feceritis
dampnificabit vosmetipsos. Dico vob in ueritate, q2 hilaris existo.
eo q auru͂ et argentu͂ abhorrui. Maioꝝ habeo nunc delectatōz. q̄ qñ
qñ congregaba͂ diuitias, quia tunc augmentaba͂ mei cogitatus, et nunc mea
crescit alacritas in sapiam adquirendo. Et signu͂ q̄ i auro et ar
gento non sit bonu͂ aliquid ē, q inuenimus aliquas terrarum modicu͂
ossis eburei emi p auro multo et alicubi p ere treabi. aut uitro, aut
alijs rebus. q͛ si eet bonu͂ p se, auru͂ diligeretur vbilibet. Sic sapia
Lu° eligitur et laudatur ubiq terrarum. Et d. iniquitate animarum uirtu-
tes et salui eritis, non laudantes uituperabilia, nec laudabilia uituperantes,
uitamini non ee abhominabiles, nec conemini adquirere q͛ cito perdetis
Sequamini bonos predecessores vestros, ornetis vos Iusticia et castitatis
vestes induite, et felices eritis et laudabuntur acta vestra. Et d. con-
suetudo preualet omnibus rebus. Et d. mali mores dampnant, et infitiunt
Lu opa sicut aloes infitit mella. Et d. non decet sapientem aduertere
sup eo q͛ perdidit, sed residua conseruare. Et d. qui non benfacit amic
suis dum pot. deserent eum dum indigebit eisdem. Et d. bonitas sapie
seu scie de qua nō pt̄ priuari p alium, sic pt in alijs rebus priuari. nec
he pt aliquis priuari eadem sic alijs rebus. Et dixerunt ei p q̄ cognoscitur
sapiens q sit sapiens. Et respondit qñ non irascitur dum iniuriatur, nec
qñ laudatur exultat. Et dixerunt ei p quae cognoscitur quis ab inimic
ho Respondit p incrementa prope bonitat. Et d. aspiciunt hoies ad oculi cecitate
et proinde dolent, nec de anime cecitate turbantur quia nō uident ea. Et d.
discipulis suis conemini lucrari sensum ad quo vestras dirigat uitas. Et co-
nemini legendo obseruare. qua sit creator vester gentes. Et uidit quenda
iuuenem amittentem bona paterna quae hereditaverat a patre. Cui dix.

terra devorat homines et iste devoravit eam ¶ Et dixerunt ei quare
non comminuis sicud et thesauros · Respondit quia ex eis sum complendo stare non potest
¶ Et dixit qui confidit in sua fortuna non est sollicitus ad prosequendum bona · re-
trocedit ab eis sicut retrocedit sagitta resiliens a lapide quam percussit ¶ Et dixit
qui instruit alios in bonis quae non operatur est sicut aquis ad candela alios
illuminans et non se ¶ Et dixit qui non molestatur adulari populo non in tolerandis
malis moribus ipsorum magnis / eorum gubernator censetur ¶ Et dixit non est rex
qui regnat in servis sed in liberis / non est dives qui censum cumulat / sed qui
in prosperis divitiis ipsum liberaliter expendit ¶ Et interrogaverunt eum quid
oporteat agere aliquem ut alio non indigeat · Respondit si dives sive moderate vivat
si pauper in labore persistat ¶ Et quaesiverunt eum quanto tempore homo debet esse quie-
tus · Respondit tamdiu quamdiu videt quod non expediat adulari alicui · nec defectum habeat
eius quod necessarium est ei ¶ Et dixit discipulis suis ad studere cessaverit / spaciemini
in bonis historiis ¶ Et dixit decet sensatum non concupiscere amici divitias
ut non despiciat eum / quod si adequari desideret ¶ Et dixit non spernas modicum
si quod sunt potius quia modicum erit multum ¶ Et dixit meditari tego in scriptis
die una est dettenis quam uno anno tripudiari ¶ Et operari per sapientiam est res cog-
noscere et distinguere eas / et agere per ignorantiam est gaudere eas et sub dubietate
relinquere / et agere per certitudinem est res statuere per loco sua ¶ Et dixit non credas
esse patiens donec prevaleas tuis cupiditatibus ¶ Et quaesivit quare
ad tanta studia pervenisset · Respondit plus olei in vocabulo quam vini ex cipho sumpsi
¶ Et dixit cum cum conveneris aliquem primum / videas ei ut possit sedari eius error
alioquin malignabitur ¶ Et interrogatus quis expediat ad gubernandam villam
Respondit qui gubernat bene se ipsum ¶ Et interrogatus quis meretur portare nomen sapientis
Dixit qui magis consultat et magis dubitat ¶ Et dixit vasa aurea probantur
per sonos quos reddunt in sui percussione / ut experiantur utrum sint solida vel rimata · eodem modo comprobari debent homines eloquiis suis · quibus cognoscitur
sapientia et prudentia sua ¶ Et dixerunt ei quis est plus ignorans in actis suis
Respondit qui magis innititur suo consilio et qui numquam obedit sibi / et qui propter defectum
suspicionis ad res se audacter exponit ¶ Et dixit · sapiens qui liberalis est
aliud donum est naturae / et sapiens qui non est animi liberalis naturae suae eripit

Plato

Et dixerunt ei quis est salvus a turpibus operibus. Respondit qui ponit sensum suum
presidentem et predicatorem pro freno. et patientiam suam exclusorem, et eius timorem suam
No. progeniem, et loqui de morte suum spatiatorem ¶ Et dixerunt ei Quis fuit
maiorem iniusticiam. Respondit qui se iudicat cui non debet, et qui gratificat se lau-
No. des abs ignoto ¶ Et dixit. ignorantes iudicant formosum et turpe secundum quod exterius
sensus discernunt, et exterius non discernunt nisi membrorum superficialem
pulcritudinem. pulcritudinem vero forme non distinguit nisi sensus interior, qui ratio
dicitur ¶ Et dixit. querens per viam semitam sapientie recipit eam. Et plures errantes
in ea non errant nisi quia non per viam semitam perquirunt eam et per illam viam non pu-
niendo ad eam non querunt per aliam. ymo dampnant eam dicendo eam mendacem
No. ¶ Et dixit qui ignorat formam sapientie non cognoscit seipsum, et se non cognoscens
est omnibus ignorantibus magis ignorans ¶ Et dixit. qui novit quid sit ignorantia
est sapiens et ignorans est qui nescit quid sit ignorantia ¶ Et dixit. ira est ho-
No. nor adducens post se dedecus ¶ Et dixit. rex est velut magnum flumen nascens
de parvis aquis. Unde si dulcis est dulces sunt omnes parvi. et si salsus
des erunt salsi ¶ Et dixit. si volueris durabilem tibi esse rei saporem non perve-
nias ad extremum rei saporose, sed aliquid omittas ex ea residuum ¶ Et dixit.
caveas in prelio ne confidas in tua fortitudine solum et negligas rationabilem
sensum. quia aliquando sensus sufficit ita quod non expediat fortitudo aut a naturali
sensu excusari non potest ¶ Et dixit. eloquium sine opere est velut inundatio flu-
minis submergens in se habentes absque profectu sui ¶ Et dixit. mali est moris
est homine suspiciosum esse quia ipse male vivit ¶ Et dixit. nullam delectationem
huius mundi senties quousque omni sensu et ratione seu intellectu de predictis
gaudeas ita quod non advertendo sic admirari quia concordans preditus in unum
et cognoscens pulcrum et turpe quantum differat ¶ Et dixit. per tua scientia qua per-
cipis ignorare te, sciendi eam habebis intellectum ¶ Et dixit. non commendas aliquid mag-
No. litate. quia eo quando quantum commendatoris mercabitur et redundabit in tui defectum
¶ Et dixit. si negligantur iudices in regnorum negotiis et solum ad ramorum guber-
nacula intendatur. regna perduntur. Et sic. si omissis operibus que expedirent
feminis fiduciis intendatur. Item si ad populationem terre non intendatur. Item
No. propter diversitatem guerrarum regna perduntur ¶ Et dixit. finis indignationis est

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

erubescit de seipso ¶ Et interrogauerunt eum quid sapiens maxime molestat
hominem qui cogitur ignorantes sociare sibi ¶ Et dixit in quocumque videris districtam
perfectam eo/ terre suas/ et in cupiditatem fore debiles et infirmas ¶ Et dixit No
natura est anime famula si non anima infirmetur et retrahat se natura
a famulatu ipsius/ alliciendo animam et trahendo ad oblectamenta mundana
¶ Et dixit debilitas animi cognoscitur qui habet de loco inexcogitato peruenit bonum
et malum de loco de quo non suspicabatur ¶ Et dixit ne non desperias modica
quia poterit incrementum habere ¶ Et dixit non arguas hominem dum est iratus quia tunc
eum rectificare non poteris ¶ Et dixit non associes duos homines quorum No
alter alterum superare intendit ¶ Et dixit non letteris de casu alterius quia ignoras
quid contra te tempora euoluantur ¶ Et dixit statue sensum tuum a dextris et veritatem
a sinistris et eris saluus et letus ¶ Et dixit numquam doluit anima mea nisi super tribus de causis No
scilicet de diuite qui deuenit in paupertatem/ et de honorabili qui despectus
mansit. et de sapiente quem ignorans decisit ¶ Et dixit non te associes
malis quia resultat beneficium quia recedis ab eis ¶ Et dixit quod ignem precedit No
de melius famulatur cupiditatibus sensui/ et quod egrius intendit sensus cupiditatibus
famulatur ¶ Et dixit non petas quod agatur opera illicito: sed cor agentis stat
quia quanto temporis opus imperfectum fuit homines non inquirunt. sed tamen si bene
¶ Et dixit bonus plus est bono quam quod conuenit quia si sibi stipendia multa darentur No
¶ Et dixit via beneficia bono collata retribucionem expectunt. et impensa vili ad
plura pendent inducunt ¶ Et dixit mali sequuntur malicias hominum et prauas
negligunt bonitates: sicut musca que infecta et corrupta depascit/ et sana
omittit ¶ Et dixit omnis sensatus in suo sensu consistere potest/ sicut No
qui per mare vehitur/ tamen cum si motum euadit nemo timet non exinde
¶ Et dixit qui de se non suspicatur plus quam sit/ tuetur quod facit/ et quod nouit
cogitans in corde suo contrarium est error ¶ Et dixit debet sapiens se non No
exaltare super ignorantem/ sed humiliter ei se ostendere inquantum deus ipsum
exaltari voluit super eo/ et quod tenetur suo posse extrahere ipsum de dubio
ad veritatem. quia ei prauo resistere est crudelitas/ et gubernare eum suauiter
est industria ¶ Et dixit bonus ex sapientibus aspicit ignorantem sicut respi- No
cit infantem cum quo pie agendum est atque laborem subeundum pro rectificando eundem

¶ Et d. no satisfit hoīs voluntati quousq₃ fuit duorū inimicorū amicus
¶ Et di. duo disputatores veritatē inquirentes. non tenēt cōm se odiat.
qa ipsorū qd̄ ē ad id / et si alt alterū cōmtē intendat cū causa ex q̄o hec
potuit. eo q coru quilibet conatū alterū ad suū uelle conducit ¶ Et d ad q̄li:
exis dari aliquid / et non consensisit tl illud. d te qui petiuisti erubescas pecij
q̄ d eo q non concessit ¶ Et d. nitere adquirere sensū et sapiēn / et dñabetis
omnibus / cognoscent. n. te tui speciales melius p ea q sās. d̄ꝯ vero generales vel
communes p ea q̄ habes. ¶ Et d. no pt bene gubernare multos / qui coriā
animā suā gubernare no pt ¶ Et d. peior parsimonia q comittitur erga
illū qui petere erubescit: et grauius superbia que eterd illud infringitur
a quo no ē damnificari secus ¶ Et d. aspice te a deceptoribus soluente
et si obloqui cepit de hominibus non incipias deceptionis absolutum ab eo
¶ Et d. oportet sensatū cor qd petere sic petat suauiter / et planc / et mo:
dicis causis. qr sanguisuga d sanguine plus leute trahere solet. q̄ sim:
plices inquietans / ac voce incitans que pungit ¶ Et d. debilem animā
tedet leuiter eius q diligit ¶ Et d. vita anime constat ex suis bo:
nis operationibus venientibus eam ad mortem / quia mortem non patitur ipsa
n ex mal operationibus. nc aliquis pt eā occidere sic corpus occidit. cū sit sub:
limior et nobilior eo ¶ Et hec sūt castigationes Platonis. Deum cognosce
et timeas / et nitere ad faciendum bonū / et ad ostendendum aliis magis q̄ in
tuis quotidianis necessitatibus habendis. non petas a deo qd non ē utile
semper. Sed petas bonū durabile tantū ꝑ. Scias et q cause malorum
sūt multiplices. non diligas bona uitam solummo. ꝑ diligas bona morte
principalis ¶ Et d. felix ē qui sui finis ē immemor / a sua malitia
diuertens / non stabas tua lucra in rebus existentibus q̄ te. non expectes
merentibus benefacere quousq₃ requirat illud. ꝑ eis benefacias a teipso. non
ē sapiens qui in aliquibus rebus mundanis letatur nc qui desperat in aduer:
sitatibus suis. Vilitas quād sensus in multiloquio reponitur eorū qui no
conferunt in relatione rumorū. Cogita pluries. deinde loquere / et scias quia res
de facili permutantur nc irascaris subito / qr si facis assuetus dnabitur contra te
Si cepisti aliquid dare indigenti noli estimare qa qd d te contingere debeat ignoras

Delatum adiuua ne mala opera eum deferat. Ne sis sapiens dicto solum
sed facto etiam. quia tamen sapientia verbalis perit in mundo isto: Et sapientia facti
continua est in mundo eterno, quia qui bene operatur licet taceat ipse, pro nobili reputat
deus: Et corpus prohibemus a multitudine cibi, ob sanitatem ipsius, et prohi-
beamus nos a multitudine viciorum ob sanitatem animarum nostrarum ¶ Et dixit.
nobilitati sui generis dicit sue nobilitatem adequari. Ille censetur bonus. qui
non nobilitatem anime despiciat solum paterna gloria vituperando propinde quibus
maioritatem demerens ¶ Et dixit. non emas seruum multe cupiditatis. quia
nunquam tanti aliud appetet dominum. nec fortis ire quia tunc vilipendet dominium
Nec magni sensus quia quod te fraudem aliquam committet. Non exultes propter valorem
quo excedis tibi similes, quia hoc fructum meliorationis absorbet ¶ Et dixit. si
regi magis alijs fidelis extiteris, et stipendia tua alijs sint equalia. non
doleas. quia tua durabilia erunt, istorum autem non ¶ Et dixit. si aliquis inuidet tibi
ob bonitatem tuam nitens postea obesse tibi deferendo te non vindicas. quia in
quo meruit et vicinam non inueniat rationabile per quam tibi mala parat
quam non desistet satagendo ¶ Et dixit. non est idem vetus opus in temporibus diuersis
accidunt tamen mitaris ac opera iuxta qualitatem temporis in quo eris. non dero-
gando propterea fidei nec bonis moribus, quia si hoc facere nequiueris ab eis desistas
alioquin magis perdes in anime tue offensa quam in opere ipso adquiras ¶ Et dixit. blan-
diaris hominibus tempore dominij tui, quia ad hoc prualebis in istis ordinibus: qui
a te declinare tenentur ¶ Et dixit. non attendas ad aliquid iuxta statum et conditionem
in qua tempus promisit. sed propter incertitudinem sic tibi attendas, quia iste est eius status
et conditio naturalis ¶ Et dixit. non potest quibusque ad amicum suo confusa amore.
nisi quod est suauium morum, amicos sustinendo eadem erradere ¶ Et dixit. querit sapiens
eligere bonos ad consilia sua: sic ipsi eligunt bonas vias ad consolandum ipsorum
¶ Et dixit. modicum crescens non despicias, licet stat ad plebem terris operibus, quia certo
est sic humor malus qui licet mutatur ab alijs contrarijs, tamen nisi cito
expellatur crescendo est ne prualeat alijs eiusdem quibus interuallo temporis causa-
ditur ¶ Et dixit. ad fueris domini domino noli fieri equalis sibi: nisi in fide et consi-
lio pariter. In alijs vero nequaquam caueris ne te aspiciat sibi equale in statu
, aut vestitu, aut alijs delicijs ¶ Et dixit. non existit denique a te seruiri ad

No.

No.

No.

No.

No.

No.

Nota

no te putes amplius eo scire. si reputes te credunt forsitan qua ignita demulcere
non possibilia digitis apprehendi. Ergo quanto saucius magis eo in eo quo
sit sauciis. tanto magis humilis ei existas ¶ Et d. si volueris scire naturam dei
sui aliquo consules eum / et ex hoc cognosces suam iniquitatem vel equitatem / et suam

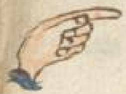

bonitatem vel maliciam ¶ Et d. non indiget magis ingenio in carens magis
lu eo quod potest ¶ Et d. viles reputant propter bona que agunt homines obligare /
et honorabiles reputant se fecisse deo et propterea se exonerant tamquam exoluerit te
reverenciam ¶ Et d. bonus contristatur de bonis acceptis usque possibilitatem conferret
et satisfaciat recipientis. Vilis vero non contristatur in usque quantitate collatorum
g° Nota ¶ Et d. cum homines laudabunt tuas virtutes / malitias tuas attende / in teipso
latentes / confide magis in eo quod in teipso conspicis / quam in eo quod homines dicunt
¶ Et d. cum viderit aliquis animum suum reputare convenientem hiis que sole-
bat extendere manum suam / et in bonis que conferre solitus fuerat aggravari / non in
ex aliquo contingente defectu sciatis quod adventurum est aliquid quo humiliabitur
status eius ¶ Et d. pena liberali est pena merenti bona sua solita non conferre
et illiberali est pena obesse non diligenti eum / eo quod nunquam deus benefacit ¶ Et d.
ru cum litigaveris cum inimico / non obedias ire que magis inimicatur tibi quam ipse ¶ Et d.
no cum posse habebis utere ira / et non permittit rei inspice finem. ymo nitaris
eos qui occasionem iniuste tueri / et infortunatis prodesse. Et ideo exaltabitur
status tuus mittere satisfacere homines quod illud est validius castrum et arma que
no homo poterunt fortiora ¶ Et d. adversarium tuum contra mediante amicitia
ad equitatem reducere potius quam procurare vindictam. Nam vindicta est semper dam-
ubique nosa / et perseverans equitas utilis ubique ¶ Et d. Bonitas palme assimulatur
que fructus tarde producit et vix temporis diuturnitate recipiunt ¶ Et d. ho-
no mines huius mundi sunt credunt homines conducti ad aliquod opus faciendum / quorum
cuilibet concessa est quedam comitiva / ad eorum auxilium in opere ipso. Unus in
ex eis conatus est ad perficiendum opus ei commissum / non in alio / ymo occupat bene
se sauciri a comitiva stabilita sibi / compellens eos / et dirigi eos fecit donec
opus eius erat completum / et bene evenit sibi ex laudabili expeditione ipsius.
quare reputatum sapiens / cum sit unus suum statum laudabiliter operatus. Alter
vero misit se facere quod solius fecit / si habuit impossibilitatem satisfaciendi

d' mercede sue comitiue / et licet adularetur et blandiretur eis / non tamen damni=
ficatur e in opere suo / et iste e delitiosus Tertius vero rexit se auxilio societatis
sue q' pro toto mercedem exhibuit / qua data ad eis se oblectamentis exhibuit
quousque oblitus e omni quae commissa erat si / et dum postmodum vellet in=
cumbere opi / non valens perficere destitit quia male successit si. et iste e
venenatus in cupiditatibus ¶ Et d. reduc homines ad equitatem suauiter. aliquin
eris in labore et pugna cum eis ¶ Et d. avarus e gte receptionis / et
immense detentionis / et male tolerantie: et hoc deputatur loco beneficij
et a quibus homines magnanimus reputatur quem melius altero. Nam appreciatur
potius bene recipere et non dare / quam dare et male recipere ¶ Et d. debilior
inter homines e qui impotens e celare suum secretum / et robustior e
qui potest suam vincere iracundiam / et patientior qui suam scit abscondere
paupertatem / et temperantior e cui sufficit quod habet ¶ Et d. noli sperni ab aliquo
de eo quod non inest a natura si / licet ex debito teneatur / quia plurimum
totum turbabitur cum laborare oporteat in faciendo eo ad quod non e aptus
¶ Et d. non te cogat adulari hominibus / quia perdes de beneficijs aut magis
eo quod lucraberis cum eis ¶ Et d. ad deterioratum tempus / virtutes de=
spiciuntur / et vilitates conducuntur et precio habentur / et timor divitis maior
existit ¶ Et d. liberalis avarum deridet in obitu ipsius et avarus deridet
liberalem in paupertate ipsius ¶ Et d. ita cupiditas et alij affectus anime
habent in se quantitatem quandam qua dirigitur et gubernatur hominibus status
in quo consistunt / qua quantitate excedente provenit nocumentum. Nam ista
assimulantur sali quo cibaria conduntur. quod si fuit decentis et moderate
quantitatis cibaria apte parantur. Si vero magis cibarium devastatum / et sic
se habet in alijs virtutibus ¶ Et d. Et quod est regnum quod assimulatur
puero. aliud iuveni / et aliud seni assimulatum. Verbi gratia. Si proventus reg
sumptus ipsius et familie excedunt. regnum id dicitur puer. quia osten=
ditur durabile satis: Et si equantur invicem proventus et sumptus
dicitur iuvenis. Et si sumptus redditus superant. dicitur senex diminutus
viribus. quod regnum est modice durabilitatis ¶ Et d. decet regem satis=
facere de stipendijs stipendiarijs si servientibus. aliquin societas sua despiciet eum

et dominium suum ¶ Et rex regnans in rectitudine et iustitia secretorum
sui populi rex est / et regnans cum iniquitate et violentia omnium apparentem cum
velle libenter regem eorum . in veritate inclinat cor eorum ad aliud qui domi-
netur et regnet in eis ¶ Et dixit obedias benefacientibus et aliquid concedentibus
tibi / et vos dominos tales stabilias / quia hii sunt domini tui ¶ Et dixit aliqui reges
student pro bono consuetudinem suorum statuum communiter ex subditis suis . et in hoc valde
falluntur et errant quia communiter genus hominum non nutritur et regitur et stabit eo
ymo semper variando status eorum / et minuuntur bonitates generis eius / assimulans
terre in qua seritur continuo semen eiusdem nature / que temporis processu corrumpitur
et mutatur ¶ Et dixit oportet dominum recedere a populo et non familiariter conversari cum
eis . Alioquin despicietur ab eis naturaliter populus enim sit despicere se minores
et conversantes cum eis . Unde quibus conversantur communiter et ita reputant sibi pares
¶ Et dixit In veretandia in quoquam est veritas quam sui cogitatus eo / qui non cogi-
tat in rebus emergentibus sic / et procedit agit sic sicut debilem visum / qui
res modicas et minutas non videt / sed alter incurrit casus ¶ Et dixit bonitates
regum sunt secundum dispositionem aspectuum et considerationis quos habent ad leges
suas / et eorum a bonitatibus defectus est iuxta quantitatem elongationis ab eis
Nam per observationem legis et intuitum ad eam conferunt ipsi reges populo que con-
ferre tenentur et debent . vel ab eodem auferunt que habent auferre . et
dum non habentur ad legem intuitum auferunt a populo que auferre non debent
et ad que tenentur eis regi debitam non impendunt . propter quod reges ydem
extunc reges iusti reputantur autem pravi ¶ Et dixit Illi quos reges magis
diligunt sunt hii quos ~~plus~~ sciunt amici sibi esse / et cupiditates vicisse
¶ Et dixit errores odiosi impedientes . ero in navium gubernatione / et in obser-
vatione domorum et regum / et in pugnarum ordinatione commissi ¶ Et dixit quem
pater non instruere studet / non instruit artem vel siquidem quod aliquid lucretur
seu perficiat . filius ipse non tenebitur necessitatibus respondere parentis ¶ Et dixit
cum rex adiunxerit te sibi / sit tua petitio minor contra receptionem ipsius si aliquid
petere te contingat / et quando vadis ad partem secreti / loqui super tuis non
paretis agendis . ymo referas quod satisfacias voluntatis ipsius ¶ Et dixit non
feras coram rege inimici sermones aliter quam sunt prolatum ab eo / nec occultes

eum in aliquo, ne forte cum initiaris ei habeat te suspectum. ¶ Et dixit: Ad
in utilitate regni processeris magis quam tibi equali, propterea quod melius agas eo
minus · subire non debes: quia ex hoc nimis reputabitur quod egisti. Via mitis des
ad compescendum aciem tuam ab invidia, et ad acquirendum hominum corda ut
ipsorum fruaris amore. ¶ Et dixit: Ad vituperandum id quod laudasti non redeas,
immo sustineas conatus applaudere; quia ex eo quod prodixisti videris obligatus
eis. ¶ Et dixit: Patitur deus iniquum donec venerit contra statuta legis, que
ad excessum opponit se sibi et destruit eum. ¶ Et dixit: Cum eloquium cohoret
voluntati loquentis quiescit auditoris voluntas. Alioquin non potest suum am-
plecti sermonem. ¶ Et dixit: Consilium non petas a fratribus quibuscumque, sed ab
illis quos intelligis expertos multorum. Inexpertos vero aliquatenus non
consultes. ¶ Et dixit: Bonus rex iste censetur, cum claret in vita fama lau-
dabili, et decus post obitum promotionatur virtutibus. ¶ Et dixit: Magistrum
non approbes in sciaz multitudine pro indefessibus vitiorum. ¶ Et dixit: Cum
videris mortuum scruteris in anima tua si natura est sibi equalis. Et sic
qualis fuit moriens ad eandem et quidem pervenire debeo. ¶ Et dixit: Pre-
munias te per cibo necessario ex itinere tuo, et quod eorum dimoveri expe-
diat mente circa. ¶ Et dixit: Non iudices priusquam utrosque audias conten-
dentes. ¶ Et dixit: Te iniuacatio non placeat, nec de bona tua fortuna
confidas, nec peniteat de bonis operibus tuis. ¶ Et dixit: Qui inopiam timet
et casum, ad obtinendam non nititur famam. ¶ Et dixit: Stolidior est qui
de suorum malorum [illegible] procedit domino, et sic non obedit ire, et qui
inter adventus hominum minorem debito se reputat statum suum, et qui suos eo
modo non distinguit introitus quam exitus non audeat. ¶ Et dixit: Amor in
rebus habitus ipsarum celat malitias, et odium habitum in eis bonitatem
occultat. ¶ Et dixit: Si iniquus precipit aliquis, quae complere non potest, contra
quos irascitur eum perficere non potest, et ita de suo fine cogitare non per-
mittit, quia suus sensus perversitate anime obumbratur, quare anima sua perversa
simulatur deo stanti loco obscuro quod sol illustrare non potest. ¶ Et dixit: Male
divitie periculose sunt domino, et eo maxime sunt maioris periculi quo ipsarum
superfluitas excedit conditionem habentis: nam assimulantur cibo stomachi

excupanti uirtute qui impedit et debilitat comedendum ¶ Et d. cum volueris sup
aliquo rem consulere quae attende possit / in umbra singula sint partes consilij [illegible]
pndes / quia consilium est sicut locus in umbra [illegible] et distractiones [illegible] quare
deficiente aqua alia habebitur mittentis ¶ Et dixit non uiuimus naturali uita
ut uitam consequamur intellectualem Agitur exeque uitam naturalem non nisi propter
N. intellectualem appetimus / naturali indulgeamus uirtute non amplius quam expediat
Nu propter illud ¶ Et d. oculus amantis cecus in amato censetur ¶ Et d. propter bonum
labotate labori sustineas / et propter mala que non commisisti non tristeris
¶ Et d. deliciosus ad ea que si constricta oblectamenta accedit. prius quam iniciatur
si bene operari quam male ¶ Et d. maxime partium est qui non credit id quod
N. alijs satisfaciat et si defectum non facit ¶ Et d. certificare non conceris
caldee corruptum / quia prius cum uerificatis corrumpis ¶ Et d. boni moueri
specialis ut bona indulgeat quam mala impediat et magis quam pro malis
ad recompensandum pro bonis. Mali uero in contrarium operantur ¶ Et d. iniuri-
Nō ator excusat se consuetudine / et bonus uero ¶ Et d. cum ad doctos loqueris
tuum non prolonges sermonem / et cum ad indoctos loqueris proroges quia
Nō ex fine uero quod non potuit ex principio apprehendet ¶ Et d. non profi-
cit in sapientia qui fructum uolet eam adquirere / quia hec utilitas persone
in imperfecta aia esse non potest / in qua nec accessit sed nec fructus
ponat ¶ Et d. qui docebis discipulus quod non leuiter distat que ostendes
[illegible] / et non sed labore capiat / immo cor cogites in his que doctus sta-
tuos loqui obscurius Et cum uideris eum intelligere impotentem quod clausum
Nō f. est ostendas aperte ¶ Et d. sed expediet tibi consulere aliquem
sup aliquo emergente negotio / primum iuuenem debes consulere. deinde
senem consulas ¶ Et d. consilium aeque sapientis ut tu melius est
quam tuum / quia tua uoluntas que te a bono consilio retrahit eligendo in-
alio non existit ¶ Et d. non uereris illud qui propter te intendit in eo per quod
N. tua bonitas minuatur ¶ Et d. boni semitam generant et multiplicant
Nō et mali semitam corruptionis acrescunt ¶ Et d. modicum non reputes unum
inimicum tuum. quia malum maius quam cogites tibi poterit oriri ab eo
¶ Et d. Res que contra naturam uiuent sunt suo initio fortiores et res nat

in fine ¶ Et d. cetam ē conforme et ob hoc indiuere fini ē facile et
difficile dare / et hoc ē simile emissioni sagitte que cum recte dirigatur
ad signum longus expedit usus / et contrario non ē opus usu ut recte
eadem dirigatur ab eo ¶ Et d. Non ē conueniens prauorum dominium,
quia licet bonum uideatur aliquo tempore, ad malum tamen deueniet finem ¶ Et d.
Maius detrimentum quod regnum habere potest / ē propter elatos corde / qui Nō
habentes meliorem quam meruerint statum / aliorum se meliores despiciunt
et tali modo ordinatio regni peruertitur / et turbatur. Expedit ergo domino
ut statuat et ordinet quemlibet modo et loco suo cum meruit / uelut
medicus operatur equalitatem et moderanciam humorum corporis inuestigando
et seruare nititur qua durante salus egri perducet. ¶ Et d. sensus Nō
est honorabilior uoluntate / quia sensus temporis te statuit dominum cum
temporis nititur stabilire te seruum ¶ Et d. Magni cordis est qui Nō
non concipit ex paupertate gloriam. ¶ Et d. Bonorum morum qui-
cumque malorum morum amicum pati potest ¶ Et d. habens bonas uirtu-
tes substancialiter ē nobilis / et si accidentaliter hec facit se nobilem
cum ille non sit ¶ Et d. Saluus est qui regibus in fidelitate / et cum Nō
pietate populo fuit . nec statum in quo ē decipit eum . nec propter malum de-
sperat aliquatenus quo grauatur ¶ Et d. Moderata concordia facit honorem
quod competit sed superflua facit omitti quod competit et diminuta et mo-
dica aliquid quod non competit cogit inuadi ¶ Et d. consulas in negociis Nō
equalem tuum / quia ipse maxime intelligit quod opus ē tibi ¶ Et d. non
molestus erga dominum sit de omnibus suis negociis tibi non incumbit
nec per te sua manutenencium agenda ¶ Et d. cum inimicus ad posse N.
tuum peruenerit / inimicorum numerum exiit / et sociorum consorcium est
adeptus ¶ Et d. Boni quando aliquid petunt ab aliquo et conceditur eis
sicut pro eo retributionem impendi dare: quia reputant ad terminum tamen
emptorum fuisse / et obligatos existere ad soluendum / et tamen non conceditur
eis propterea non cogitant nec irascuntur contra illos qui non gesserunt eis /
sicut accidit homini qui non cogitat super eo quod uoluit emere et non
emit. Mali uero non sic se habent quia propter id quod conceditur non

non putat retributorem impendi / et ideo quod illos indignari qui si non donat
quia perdit donaria que exolvere non disponit ¶ Et dixit inimici aliquando sunt
nō utiliores amicis eo quod inimici sua aspiciunt vitia a quibus propterea cavere stu-
debit: et quoque propter metum ipsorum ne vinditare se valeat / bona consuat ut non
subeat paupertatem ¶ Et dixit Non te intromittas ad aliquid faciendum nisi usque
n sensus perviderit illud delectabiliter faciendum ¶ Et dixit malo te non associes
quia tua natura absque tui notitia aliquid surripiet de natura ipsius ¶ Et dixit
nū consultores de bono consilio quia licet tibi non sperabas non accidat confortaberis tamen
attente eo quod per te non remansit agere quod debebas ¶ Et dixit decet homini
in speculo faciem suam intueri / quia si viderit eam decoram / pro malo gerere agere
turpe opus. Si vero turpem censuerit / noller duo turpia aggregare ¶ Et dixit
expedit sensato quod in potum dulcedine medicine amaritudinis memorem
n ¶ Et dixit bonitas est finis quod habeat quis verecundiam de seipso
¶ Et dixit quod bene ad ea que profertur attendit ipsemet tibi proferente exponit
¶ Et dixit nullus erubescit de fine ob sui etate / vel ob albedinem capillorum
sed erubescit propter sui sensus substantiam illustrantem eundem ... poterit ut
tu eam in nobis sui substantia pudore habentes ab ea turpibus non utentur
n ¶ Et dixit si ratiocinando cum eo nobilem victus te gratius diliget et potius
honorabit. Et si obtinueris contra vilem vilis te odiet ¶ Et dixit cum dominus non
attendit ad sua negotia sperans se si sufficit tunc ad ea transiens po-
terit pervenire aliquid faciliter adusum ¶ Et dixit oportet iudicem non rigidum esse
sermone contra maleficii perpetratores / quia si non scitabatur hoc modo abutitur
auctoritate censoris ¶ Et dixit qui bona cibaria comedit nutritur ab eis et et gravis
nō sustentatur ¶ Et dixit si volueris ostende tui servis quod a serviendo se excusari
valeas / et ut tibi serviant sis attentus / quod etiam possis tuis multis divitiis a
suis familiaribus non ostendas: Sed id procures efficere / quod sic si de
nō plurimo sit tibi de uno modico sufficiat ¶ Et dixit Molestiis contra inter omnia labo-
boriosius. pauperem divitiis sapientis ignarum. Robusti debilem apparentiam
n facere / nec obstare poterunt quin vituperia graviora pingat ¶ Et dixit
Rex regi prohibita censetur ebrietas / quia cum rex regni sit custos / quod turpe
erit ipsum sui ipsius custodia indigere ¶ Et dixit inter reges est foelix

ipse in quo dominium predecessorum dirigitur et infeodix in quo ipsum subiatur et pcuatur ¶ Et d. ex consuetudinibus unaquique quidam N
malam reputat / quidam bonam / preter fidelitatem quam reputat omnes bonam ¶ Et d. bonorum bonitas invicem bonos cogit diligere
: malorum malitia invicem cogit odire · Nam videre potes quod veridicus veridicum diligit / et fidelis fidelem · mendax vero abhominatur mendacem / et latro latrone capit nulla in eo cupiens propinquitatem
¶ Et d. qui constantis est anime bono se regit consilio · qui vero Nota
infirme ac debilis committit omnia dispositioni fortune ¶ Et d. convenit vicedomino regis ut erga populum patientiam habeat / et iram Nota
suam compescat : Et si forte rex crudelis extiterit / ipse eum laboribus mansuetudine operiat : Et si rex multum fuit mansuetus / ipse rigiditate servandum / quam supplicat regis defectum ¶ Et d. expedit nullum absolute super regno prestare consilium / nisi illud quod rex statuit per seipsum in regno esset preterea consilia non emergant in eo ¶ Et d. mali credunt de bonis quecumque mala fecerunt / esset malignandi ius habeat / et eo quod malis consuetudinibus potiantur ¶ Et d. non utaris opibus N
dum eam sufficiant ¶ Et d. qui legi non credit eum mederi non Nota
cogitemus / quia qui ob cibaria suffocatur cum aqua medendum / qui vero aqua suffocatur ~~et~~ curationem non recipiunt aliquo beneficio
medicine ¶ Et d. Non inhabites terram in qua sumptus lucra excupant / et in qua prevalent mali bonis / et ad plurimum dominum Nota Nota
metuunt ¶ Et d. utile est tacere super eo quamquam quod sciens dicere posses
¶ Et d. quod spatium addiscit ob nobilitatem facit / non quia lucrum aliquid Nota
extra nobilitatem adquirit / qui propter lucrum aliquid addiscit non sic
¶ Et d. si volueris insipientem domini amore / sua sequere voluntate Si vero sapientis / et fuerit ad propositum esse contra quemquam ne omittas
¶ Et d. cum tuo adversario cum contendis contra eum non stabias corrigi esse efficiatis sicut sagittatoribus signum et speculum oculis intuentis
¶ Et d. in eo qui tuum requirit amorem falli non debes / quousque N
sciveris quare requirat ~~ipse~~ ipsum / quia si quevis cum propter substantiali

quam in te sunt amor potuit esse firmus. Si igitur amalia non potuit esse
No(ta) firmus, eo quod ex defectu eorum ipsorum euanescit amor ipsius ¶ Et dixit: oportet
sapientem requirere et fouere amorem amici, decentibus operationibus, et inductionibus
bonis, sicut puer requiritur et fouetur tempore nutritionis, et plantacula
cum plantatur et demum fructificat, igitur sollicitudine habita in cultura
ipsius ¶ Et dixit: valde vilis est qui se ad ignorantem humiliat: et qui cum
No(ta) non habet notitiam laudes acceptat ¶ Et dixerunt ei qualiter possumus
cupiditatem vitare in quibus pericula corporis nostri sitas. Respondit: In quocumque
est cupiditas, est ratio quam illud per quod deviat deviantem tamen discernere
recipere potest obstare. Igitur qui se ratione gubernat cupiditatem potest effugere
servitute ¶ Et dixerunt ei quare potest bene dari consilium. Respondit:
No(ta) duabus de causis, scilicet aut multiplici experientia, aut viribus rationis
immensis ¶ Et dixit: aliqui alii inuident pro eo in quo sua iacet tempestas
¶ Et dixit: cupiditates et hominum voluntates reprimuntur igitur regum
No(ta) sciorum cupiditates et voluntates ipsorum ¶ Et dixit: mitte tamen remunerare
illum qui benefactor est tui, quod si agere id es impotens verbo
grates impende, verum tamen non sis contentus donec satisfactionis opera
No(ta) possibilitati se exponant ¶ Et dixit: si aliquid contra alium commiseris, licet
sit modicum, non dormias donec querenti satisfactione solues illud
bonum facere / nota ¶ Et interrogaverunt eum propter quid homo sit benefacere. Respondit: potest quia benefacere
est gratias agere deo, et memoriam a cupiditatibus malis excludere: Et hec
No(ta) sunt duo que homo agere se potest ¶ Et interrogaverunt eum quid est
quo cognoscitur iustus. Respondit: ex eo quod non agat aliquid damnosum alicui
nec loquatur mendacium absque profectu ¶ Et dixit: deterior est quam
omnes homines qui recto terretur ¶ Et dixit: non inuideas in divitiis qui
No(ta) sua gubernare ignorat agenda ¶ Et interrogaverunt eum quomodo sapientiam
quis adipisci potest. Respondit: non expectando quae evenire non possunt
No(ta) nec de presentibus contristando ¶ Et dixit: non extinguitur ignis pro eo quo magis
ex lignis occupatur, sed per defectum ipsorum, eodem modo sapienti sapientia non
minuitur addiscendo, immo crescit, minuitur in defectu discipulorum. Igitur
cor quam nostri non sit avarum ¶ Et dixit: spes est fallacia animarum ¶ Et cum

Plato

Discipuli Platonis requirerent ut legeret eis / et instrueret eos. Respondit: prius
veniant auditores. Et respondens veniente dixit / loquamur quia iam venerunt
auditores ¶ Et dixit: malum est quod pauperem te facias et si iniquitate facias
est peius ¶ Et dixit: cum habueris amicum / expedit ut sis amicus ipsiusmet — no(ta)
amicus. Non expedit quod sis inimicus ipsius inimici ¶ Et dixit: insipiens est
qui ex bonitate sue vestis et indumentorum et non ex semetipso reputat se
sensatum ¶ Et dixit: bonus est qui levius potentiorem patitur / et gravius minus — N(ota)
potentem ¶ Et dixit: decet sapientem non servire nisi qui sibi moribus est co-
equalis ¶ Et dixit: bonitatum initia insipida sunt. fine tenus vero sunt dulcia / penitentie — N(ota)
contraria ¶ Et dixit: fideles domini sua legalitate omnem thesaurum sui principis
possident ¶ Et dixit: non assidues te hiis qui de aliis obloquuntur / quia sic de te sic de aliis — No(ta)
faciunt ¶ Et vidit quosdam plorantes super mortuo. Quibus
dixit non plorentis super eo quod plorare non confert. Sed vestra peccata
lugeatis ¶ Et dixit: bonum quod velis non reputes modicum qui modicum erit
multum ¶ Et dixit: sapiens est qui ea que noverit discere aliquando non mittit preter quod — N(ota)
ignorat ¶ Et dixit: non laudatus sum ex scientia nisi in quantum scio quod non sum adhuc
sapiens ¶ Et dixit: convenit sapienti quod parcat singula ex hiis que homo
peccat / et pro hiis que videntur necessaria obtinendis. Et non quemadmodum impos-
sibilia sit vilipendat peccata et specialiter cum illa peccata non sunt certa
ymo sunt casualia circa quibus homo assecurari non debet ¶ Et dixit: male — N(ota)
cogitatus hominis contingentes sui corporis corrumpunt organa / et ipsius
bona ordinamenta depravant / Et si hoc tolerans patientie multe
non fuerit / ad alias virtutes anime se transfundent / et eius modo similiter con-
dimenta corrumpent ¶ Et dixit: ad correctiones puerorum non sint aspri multum — No(ta) le(ge)
quia ad correctiones valde asperas pravi fiunt. Assimulatur enim puerorum
rigidus castigator nitenti sufflando magnum extinguere ignem qui
flatibus parvis inflammatur ¶ Et dixerunt ei: Quare quis nititur ad ob- — No(ta)
tinendas divitias senex aut existens. Respondit: Quia melius est in obitu
relinquere adquisitas divitias inimico / quam in vita paupertate petere ab amico
¶ Et dixit: duplex est dieta communis et propria. Communis est non nisi cum
appetitu comedere. Propria est vestigare humorem aut qualitatem vincentem

Plato

n° Et eos obtemperare grā apponendo ¶ Et d. natura ē dic servitrix
· ergo non inebrietur anima 7 tūc famulabitur sī natura Ebrietas vero
anime constat in omittendis bonis operibus & malis ymitandis / 7 nature
servicia sunt ad delectaciones mūdi eam allicere / & ab alterius mūdi
n delectacionibus cohibere ¶ Et d: sāā ē anime virtuea 7 ingibiliā tomo.
de non iniungitur n̄ prius ab immūdiciis suis purificentur ¶ Et d.
Cum tua distrectio cohibuit aliquid te facturū / inobediens ēē nō debes /
q̄ magis petiū q̄d pt accidē / ē q̄ instigens te id agere / q̄d vetavit / ~
¶ Et non oportet super dictis opus impendē ꝑ vti habita consuetudine
n ¶ Et d. mali capitale ē fraus / cuius vero gubernato ē ira ~~~
n ¶ Et d: cena ex sās bonitatibus ē q̄ ea sic a ȳs accidentibus separari n̄ potest
n ¶ Et interrogavit eū Aristotiles An quo cognoscitur sapiens · Resp̄
in eo q̄ per ea que novit non se magno habeat precio / nec gra uim.
parite aliqui irascatur · nec cum laudabitur fiat elatus ¶ Quid ē q̄d
minus amandū ē · Resp̄ · insipientis dehonestatio ¶ Et interrogaverunt q̄ quem
n° or Resp̄ · ab inimico patente / 7 a dño predatore ¶ Et d si scire volueris
n° quis ex bonis sit in consiliis que sine causa diligas sistitur ¶ Et d malus
inimicabitur bono / quia dolet eum de eo bona dicuntur / q̄i h̄t bona
n ad contumeliā sui sunt ¶ Et d. pravus sapiens delectatur in gradiendo
do sapientibus predecessoribus suis · Sapiens vero bonus ex sapientum
amissione tristatur optans magis suam dialesticā suis collectionibus
sapientum q̄ in dominationis obtentu perdere ¶ Et d. ex quo remittendo
non est conveniens imperare delictu / 7 generad melius inscium reputo
antequam remittand eidem ¶ Et d: qui sua iuventute ira & cupiditatibus utitur
cui sīc ī sua senectute molestiam / tū voluptatibus frui nō poterit debi-
litate membrorum · & qui a iuventute discretione potitur / licet eidem et sit
n° molestum / senectus in etate cui bone quietis & status ¶ Et d. avarus
cor pl̄s magnā remittē iniuriā factā sī q̄ retributorum modico beneficio
elargiri ¶ Et d: licet sis senex nō erubescas addiscere / & si fuerit infantulus
qui te doceat in ignorancia voluntaria sit detrio addiscendi ¶ Et d. leta
n sapiens q̄ novit se a mūdi turpitudinibus cavisse · assimilans illi cui

confracta navis et ad litus maris
fluctuando collapsus, qui dum a(qu)is
respiat p(er)iclitantes in undis, se
R. evasisse letatur. ¶ Et instruxit di-
scipulos dicens Eum fessi a studi-
do vacabitis vacetis bonis histo-
Nota riis q(ue) tedio careat. ¶ Cui dixerunt
q(ui)s est sapiens magis completus. R(espondi)t. qui
amplius a(li)is magis consulit et q(ui)
se mul(tum) amplius dubietatibus p(ro)p(te)r q(uo)d
quousq(ue) inveniat semitam fidei et
veritatis. ¶ Cui dixerunt quis est
incipior in suis op(er)ibus. R(espondi)t. qui
nimis se suo sensu gubernat, et
qui nimis contra seipsum incedit, et qui
sic se in rebus exponit intrepide ut
m(u)l(tum) suspicari videatur. ¶ Et interro-
gaverunt eum unde p(ro)venit substancia-
litas int(er) ... R(espondi)t. ex p(re)clara et
pura natura et ex conversatione cum
Nota sapientibus in vita. ¶ Cui dixerunt
q(ui)s ex hominibus est complectionis bonitatis.
R(espondi)t. q(ui) suam refrenat iracundiam et
suam voluntatem impugnat. ¶ Et dixe-
runt q(ui)s multum est liber a turpibus
op(er)ibus. R(espondi)t. q(ui) sua discretione statuit
p(ro) suo fideli, et timorem p(ro) suo vicedno
et p(re)dicatores p(ro) suo ..., et patiam
suam gubernatorem, et dei timorem suum
socium, et collatione de morte suam
solatiatorem ...

Aristotiles interp(re)tatur
in ydeomate Gre-
corum complectus
bonitatibus. qui
habuit patrem
nomine Nichomachus. et int(er)p(re)tatur
disputacionem vincens. Hic fuit valde
sapiens in arte medicine, et extitit
medicus Cpidu patris philippi
patris Alexandri. Natus fuit in
Aristotiles in villa quadam dicta
Stagira, et tam pater q(uam) mater
descenderunt de genere Esculapii,
qui fuit melior ex genere grecorum.
Et cum ad octavum pervenit annum
ad civitatem Athenarum quae dicebatur
civitas sapientum pater eius adduxit
et assignavit rethorica poeticis
et etiam aliis gramaticis instruendum,
non q(uod) studuit p(er)ficiens novem
annis. Huius sic ydeomatis lingua
nome imponentes vocabat eum
circumdatorem p(ro) eo q(uod) erat notaria
apud omnes, et q(uia) erat organum
et scala ad sciendum artes, et aliqui sa-
pientum inter p(ro) nihilo reputatores
et rethoricorum poeticorum, et gra- tarum
maticorum artem. Sic Pitagoras
et Piteras deridebat singulos
qui in his distendis artibus laborabat

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Dicentes in nulla sapientiarum illas existere oportunas tunc Gramaticam non
sunt nisi ad pueros instruendos. Poeticam ad narrandas fabulas, et mendacia com-
ponenda. Rethoricam vero ad suadendum viris politis, et blandiciis exornatis.
Quibus auditis Aristoteles erubuit valde et motus acriter et conatus tueri
ue Gramaticos, poeticos et rethoricos rationabiliter contra illos dixit quod sapientia et pre-
dictorum scientia excusari non potest. quia cum ratio sit scientie instrumentum. Et hoc
manifeste apparet cum scientes non sunt nisi voce utentes, cum hec sit pro-
gativa hominum bestiarum respectu, dignum est ut inter homines nobilior et carior
sit qui est magis ratione completus, et qui melius et decentius exprimit
corde recondita, et qui profert ea loco convenientiori et tempore. Et quia sapientia
est nobilissima rerum meliori voce et decentiori quam exprimi valeat, decet omnibus
et verbis magis appropriatis, et certis, et brevibus magis absque impedimento vel
errore. nam si sit ratio imperfecta nomen scientie perditur, et cogit hesitare
legentem, et dubium efficiat auditore. Et postquam Aristoteles scientiam grama-
tice poetice et rethorice finiuit, visus est scientiam ethice, et quadriuialem,
naturalem, et theologicam. Et sciens se discipulum Platonis audiuit
ab eo in quodam loco qui dicitur opidemia athenien, tempore quo peruenerat
ad xviiim annum. Et tunc Plato 2a vite peruenit in Siciliam dimisit
Aristotilem in scolis loco sui in villa eadem opidemie in qua addiscebat scientiam
~~uitam~~ victorum. quia Platonis opinio fuit conferre corpori ambulatorem moderatam
ad delendas superfluitates ab eo, et molestias quemadmodum prouidetur anime cum
sapientie documento, et propter hoc quod discipulos suos docebat ambulando scripsit
ambulantibus nominati sunt ipsi et subsequentes eos ambulatores. Postquam vero
obiit Plato Philippus rex misit pro eo, et accedens ad eum in Macedonia moratus
est in toto tempore Philippi sapientiam demonstrando. Post obitum vero eius Alexander
filius eius regnauit, et Alexandro recedente de Macedonia ad expugnandum
eos de regione Asie. Aristoteles rediit in Athenas et mansit ibi docens de-
cennio. Tandem ob inuidiam cuiusdam sacerdotis. idem sacerdos suasit ciuibus
quod conuenirent eum super eo quod ydola adorare nolebat, quae ciues tunc temporis
adorabant. Quo scito Aristoteles ab Athenis recedens, ad suam terram Gra-
ciam se reduxit, metu compulsus, ne id sibi conferret quod Socrati intulerunt

qui pertinebat generi, et postpositis tunc factis regiis, totum se ad[converti]t
ad docendum. Et postmodum incepit exercitare se ad benefaciendum hominibus et in-
elemosinis pauperibus largiendis, et in pupillis et orphanis maritandis
et in gubernandis eis, concedendo aliquid studere volentibus cuiuscumque conditionis
essent, et ad qualemcumque scientiam intenderent, et renovavit Stagirie fabricam,
et posuit eis leges, quem reges plurimum honorabant, sublimi statu tenentes
eum. Obiit postmodum anno lxviii. Cuius ossa accipientes hii de Stagira
miserunt in urna quadam quam situaverunt in loco ubi consilium solebant
pro magnis agendis, circa quam ossa morari maxime delectabantur. Et dum
molestabantur aliquo negotio quod cum scientia perpendere non valebant, recurrentes
ad locum eundem vocabantur, ibidem tamdiu disputantes donec pertingebant
ad notitiam veritatis, putantes quod propter hoc quod ubi ossa Aristotelis deposita
erant sensum haberent clariorem et subtiliorem intellectum, faciebant et hoc
eciam ut honorarent post mortem et quantum dolerent de amissione sui de-
monstrarent. Et habuit iste Aristoteles discipulos reges et filios regum.
Et composuit bene C libros, et ex illis qui nunc inveniuntur sunt xxviii
in logica, et viii in naturis, et liber ethicorum, et liber de regimine civitatum,
et liber methaphisice qui theologia nominatur. Et liber de ingeniis geo-
metricis. Et reprehendit eum Plato super eo quod ostenderet in scientiis com- vi
poni debere libros. Cui tamen Aristoteles se taliter excusando: Scio
est et notum non decere agere aliquos vel diligentes scientiam perdant eam. Bonum
est igitur ut libros componam quorum beneficio addiscatur, et cum a me-
moria labitur recuperetur mediantibus illis. Illi vero qui oderunt eam non
proficient in ea quamvis sit redacta libris, quia gravatur mensibus eius, et recedunt
ab eis. Cum circuiverim ipsam et roboraverim fortibus muris, taliter quod
rudes et ignari non volentes in ea proficere de adquirenda ea se nulla-
tenus intromittant, ordinavi et ea ordinationibus talibus quod sapientes eam
intelligere poterunt, abhorrentes vero ipsam nullum poterunt exinde emule-
ari profectum. ¶ Et fuit Aristoteles albus, bone stature, magnorum ossium,
parvorum oculorum, gracilium narium, parvi oris, ampli thoracis, et cum solus incederet
celeriter incedebat, et cum cum sociis incedebat lente, semper inspiciebat libros ...

libent intendebat interrogationi. Habs eis paucis uis et bene/ ad q intendo horis dici intendebat p campos et riuos/ delectatz q in bonis sonis audiendis: et in morando cu disputatoribus/ mites semp et ad veto suum errorz cognoscens si eum contingebat errare/ moderatus erat in se uestiendo/ in comedendo/ bibendo/ et mulieribus adhaerendo: tenebat
Nota semp in manu sua instrumentum astrolo ¶ Et d. Aristotiles in hoc mo e melius bona habere famam/ et dei gratiam obtinere q si defensibi cons sidas ti a malo cauebit si qd contrare alij machinantur ¶ Et d. Rogi te non certificato prius/ tuum populum certificare non potes/ nec gubnare ipm pons te errare/ na quo potuit ceus ad ducere: paup ditare ad inhonoratus seu honore carens aliquem honorabit. et debilis quo pont suis viribus alios confortare. certe nuq potuit aliquis dirige aliud n q sciat et dirigat principa semetipm. Igitur si immunditias aliorum volueris abstergere primo cor tuum illis absterge/ eo q anima tua existente immunda non poteris aliam expiare/ nisi ager velis esse medicus qui morbo quo ipse
mittit curare nititur alium/ et se ipsum curare non pt ¶ Et d: qd mag
N. dirigit negotia pplorum e hic domus directum/ et qd penitus ea corrupit e duos corruptos hic/ eo q e domus pplorum species sic anima se
Nota hic species corporis/ que absq eo actionem pticipare no pt ¶ Et d. a concupiscencijs caueas/ quia si in huius negocijs cogitabis/ certe inuenies q no sit laudabile huius mundi uelle honorem/ et alterius mundi dedecus subire/ cu hic mundus fluctuationis sit causa/ et quo sumus transseundi sit
Nota domus ¶ Et d. si volueris esse diues qd habes parum ti sufficiat quia ei cui qd hz no sufficit/ ille diues esse no pt/ quamq et satis abundet ¶ Et d. pt sanitatem huius mundi prauitas sciri/ in quo absq uituperatione alterius alter honorari no pt/ nec sine depauperatione cuius
ualet alius diues fieri no pt/ ¶ Et d. si te ordinate qd seculi habuis col certe oportet qd possideris possideris. ad tuum ppterea no reuertaris
N. errorz/ nec ex hoc a certe operando desistas ¶ Et d. qd optauis nulli uertas nec aliquid agas qd alios q te nolueris gessisse. tuc gaudentis repugna concupiscentias uitare/ nemine odias/ mundia animum tuum absterges et si q

te erraverint aliqui non indigneris, propterea quia nullus evadat errore
Caue a concupiscentiis que racione impediunt et excitant annullant
quia non alio quam parcendo fides subsistit et mundus. Et si tuam animam
trahi contingat ad concupiscencias et ad deteriorem statum qui possibile sit
euenire te trahat, plicare ad ea, et quantum possibilitas tua permittit
te tuearis ab ea, ut quantitatem erroris usque modicum reputes et usque
modicum plurimum usque attinges ¶ Et dixit in re inutili tua non excedas
uita, et si in aliquo delectaris abstinere non potes cum sapientibus conferas
et studeas in libris ipsorum. Vita mendacia, quia non mentitur aliquis
causa mendacem nisi ex arte sic et racionis ignauia, quia mendacia quem in-
sequitur damna ignorat. Vnde minus damnum quod potest evenire mendaci
est ut cum acciderit ei vera proferre non credatur ei, et minimus
ab hiis que voluit elongatur in occidens applicat quod in oriente
invenire sperabat ¶ Et dixit: Bonorum corda concordat sicut aqua pluvialis No
leuiter miscetur, corda vero malorum concordat ut difficile quivis
societate discordat quemadmodum bestie que licet se amplectantur adinvicem
amiciciis sunt ignare ¶ Et castigavit Alexandrum dicens Dixi pluries
quod expedit, ut statuatis sicut decet, et dicetis quod nulli contra iustitiam consequitur
et qui astant vobis veritatem sciatis, et iniuriosos caveatis, prauos aut
fallaces damna aliis inferentes assequi rigidas penas a vobis.
hiis enim coram corroborabuntur regna et reputabimini sapientes ¶ Et dixit No
si in aliquo dubitaveris ad sapientes recurre, quia a nullo certificatur
negotia dubia magis quam a sapientia quia sapiens insipientem excedit
Et si quando sapientem consulueris te despiciat, ipse non deceris propterea
si sciens nomine sed vito esse posse. Igitur ob aliquod vitium extens in
aliquo, sed a quarta parte cecitates affuerint non omittas eius consilium
implorare. Scias etiam quod damnum quod te propter impedientes contingere
potuerit erit molestius quam confusio ab auxiliatoribus assequendis
¶ Et dixit: Justitia est mensura quam deus statuit super terram, cum suffragio N
debilis a forti, et verax eripiatur a mendace. Et qui hanc mensuram de-
lere voluit fatue procedit et est in seipso deceptus

Aristotiles

Et dicit: cognoscit ignorantiam sapiens eo quod iam fuit ignorans. Ignorans vero
(qui ignorans) nunquam sapiens fuit sapientiam non agnoscit. Et dicit: ex fiducia consequendi
(Nota) finem non peto scientiam, sed ut sciam illud de quo dubito, quia prae ignorantia
magnus ascribitur error defectus. Et dicit Alexandro: Scias quod quelibet
res dupliciter se habet: quia aliqua res est modica quam non decet te
agere, aut generalis quam decet alteri committi. Nam si pro modicas te
exercueris impedictus es in magnis, et si grandia commiseris aliis consuma-
bitur indecibile, et damnum proventurum maius censebitur quam profectus.
Et dicit: liberalitas est conandi indigenti et merenti iuxta possibilitatem
donandi, quia qui contra possibilitatem excedit liberalis non est, sed erit
vastator, et qui non indigenti concedit non est accepta, sed est velut
qui aquam spargit in mari, et qui non merenti exhibet est velut
(Nota) muniens inimicum quatenus certat contra eum. Et dicit: sapientia est orna-
men anime et speculum rationis. Quamobrem felix est ille qui initium eam
perquirere, nam ipsa sit laudabilium fundamentum et nobilium radix, per ipsam
in bonis adquiritur finis et auditum a tormento. Et dicit: O Alex-
ander, in utendo est non debentem domino invidia oritur, et ab invidia
mendacium provenit, a mendacio odium, ab odio iniusticia nascitur, ab in-
iustitia inimicitia erumpit, ab inimicitia bellum, bello lex perit
et habitacio perditur. Et in utendo est debentem domino veritas speratur,
a veritate procedit iusticia, a iusticia amor pullulat, ab amore
dona procedunt et tutela consurgit, per quam lex manutenetur et multus
populus adaugetur. Et dicit: Qui suum regnum statuit sub suo rege
debet regnare. Et qui legem subiicit regno, regnum angustat. Et dicit:
oportet regem esse magnanimum, multe cogitationis, et rerum finium
inspectorem, piumque, et refrenatorem iracundie ut decet et quando excan-
descere cum oportet, debet suarum concupiscentiarum repressor esse, non
perfidus sed procedendum sub via equioris semite gubernatus et ordinatus sin-
gulorum in eo quod meruerint statum, et servator legis et fidei, et quod in
benefaciendo vitandum, et quod fortis existat. Fortitudo vero eius duplex:
una est ut sit fortis animi, qui nulla occasione terreatur. Alia

e fortitudo corporis / que due si fuerint in rege rex eximius erit com-
plemento completus / et si forte deficiente corporis alia supererit sibi
sufficiet / ¶ Et dixit rex qui suo se sensu gubernat non est laudibus
extollendus / et rex qui alij / quam suo uicedomino secretum exponit est
debilis rationis ¶ Et dixit si bonus gubernator esse volueris / ab infligendis
penis bonis abstineas / et qui uindictam de malefactoribus quique con-
fidat ¶ Et dixit diuitias pete non transitorias et incommutabilem uitam
et regnum quod non auferatur / et durabilitatem perpetuam. Vis plus non tu
ea pictate quae gustatur in damnum: ymo penam merentibus inferre
non differas / et ad roborandam legem labora / quia in ea dominii timor
consistit. Cum uideris inimicum posse obtinere uindictam non differas / eo
quod uariantur mundi conditiones et status ¶ Et dixit non audias ueritatem
Habentem. nec contra fautorem fidei litiges / et fidem statue intra regnum tuum /
quia qui contrariantur fidei tue / et regni tui inimici existunt / et predecessores
tuos melius est quod emendetis quam per te subsequentes emendentur
¶ Et dixit bonos honora: ex hoc enim populi obtinebis amorem: non
senties sequi mundum / quia modicum perseuerat in eo / et qui suos annos huic
mundo stabiliunt illos admitte ad illud perpetuum ignorare. Honora
sapientiam et roborare nitaris eam magistris et discipulis stipendia
exsoluendo / et etiam exhylarando eos / et eos qui ad aliquem statum
in ea peruenerint ad tuis familiaribus statue / sciens quod honorabilior
titulus est titulus sapientie / et delectabilior erudiatio est erudiatio perquirendi et in perquirendo eam maior perfectio existit et ideo per eam maius
comodum nullo dubio consequeris ¶ Et dixit Cor ad aliud dirigam hunc quia iste
mundus non appetit meipsum quare curandum / ad modicum sit morandum in eo.
et uos loquor quia modicum diligo mundum / et deum deprecor cor/ato
eximar ab eo ¶ Et dixit bone discretionis est / et fortis animi / et lau-
dabilis fidei / qui tolerat / aduersitates ad uenerint. quia qualis sit ego
in prosperitatibus non probatur. Confortare igitur ex eo quod superest tibi. et ex eo
quod deus te absoluit a pestibus / et quam tibi contulit non abneges dona. de-
biliores ex inimicis tuis fortiores te reputes eo modo tuam acquires militiam

velut rex magnis causis emergentibus egens ad sui tutelam requirit eorum.
¶ Et d. multas populum tuum sit cui scandalizatum est regnum et multiplicati
inimici requirunt observatores fidei sue legis fideles promoveas / et ex hoc
reputaberis in hoc mundo compositus / et in 2o fine consequeris optatum / malos
refrena et corrigere studeas / quia tunc ego a lege diriges et populum tuum conser-
vabis. non es de anima tua securus quousque hostes assecurentur a tuis illatoribus
penis et super eo quod te contigisse male non reputas aliud non molestat ¶ Et d.
non potest dignus esse qui multum ad amici vitia attendit / et qui multum appetit
ipsum / et qui debet facere de proximo non omittit / hostes de proximo moliuntur ¶ Et d.
mori honorate est melius quam vivere vituperiose tristem ¶ Et d. dies suos
mori perveniunt qui regi repugnant / et ego qui alii opponitur suum perdit honorem
¶ Et d. pauper moritur / qui mundum maxime diligit / et dives moritur qui
non diligit eum. Sapientia non generosi est honor / concupiscentia ducit
ad eam que restitui non potest satietatem / avaritia hominem dirimit quam parentes
antea conservaverunt. Insipientia est favus pravus / et sic pendere ab alio est
absque potentie subsistere non possit mors prima censetur. Oportet rectorem
sui gubernatoris suum populum non thesauri loco seu hereditatem tenere sed
eos consanguineos et amicos / nec in his que ab eis compellit per violentiam lucrum
sed ex eo quod ab eis assequitur ex recto / qui habet iustitie non habet unde deum
vereatur. Pauere dixerunt aliqui quod iusti non habent unde deum formident
ex quo quod ipse deus voluit imitatur / et sic obediunt mandato. Si rex iusta
non est non est rex / sed predo et spoliator violentus / mali timore obediunt / beneficio
vero boni / sic hos duos modos agnoscens libenter omni beneficiabis / reliquos
penam infligas / tua ita non sit nimis aspera nec lenis plurimum / quia contra
temporum consequitur mores. 2a pilos ¶ Et scripsit alexandro in epistola
sua. Tribus de causis reges honorantur. Ex legum institutione bonarum / et legi-
timis conquerendis / et ex destructione populatorum terrarum ¶ Et scripsit ei epistola
hominum non ad unguem discutias / quia ad hoc non possint erroribus deo ex-
cludi si multum examinentur diffinite confundetur discretio tua. Igitur ab aliquibus
erroribus avertenda sunt oculi et indulgendum eis / his enim sistentibus penes te
tolerandum diligentur eorum et prodire ad melius facta tua / et non punici congerit

aque non te veluti colore viriditatis sapientie ostendas sed veluti dignitatem tonante. Et in hoc medicos ymitare qui quamquam sanant infirmos plurimum ex morbis quos patiuntur molestijs pati adparantibus ipsis qui non agenda agunt, vel non omittenda omittunt, nolunt tamen curant eos non medicaminibus asperis in pena eorum que commiserunt sed eos leniter et blande mederi conantur. ¶ Et transiens per quendam manibus mutilatum dixit: qui diu non fuit priuauit eum non suos priuatos. ¶ Et dixit: qualiter amicus erit alterius insipiens qui non est sui metipsius amicus. ¶ Et dixit Alexandro benefaciendo populo dominetur et tuum dominium durabilius erit. Et inde sequitur in aggrauando eos vade ad eorum divicias antea temporibus, deinceps dominabitur animis, propter iusticiam quam gradeas. Et stabis et propterea dicto presumptuose facile ad facta collabitur. Igitur mite qui non labatur ad dicta et sequendo qui non ad facta labentur. ¶ Et dixit: felix est qui non alio castigatur. ¶ Et dixit: non est quod magis valere faciat aque sic bona ingererare que fecerit. ¶ Et dixerunt ei vos sapientes a quoque dicto quare gemalis non gerit. Respondit: et scire valde utile reputamus. ¶ Et dixit: qui benefaciendi posse non habet, saltem a malefaciendo abstinere nitatur. ¶ Et dixit: veritatem diligimus et Platonem sed cautius diligo veritatem. ¶ Et dixit discipulis suis: aures habere quatuor duabus audiat quod prosit, et non pertinentibus duas reliquas relinquat. ¶ Et dixerunt ei quid est ex rebus utilius cuncti. Respondit: vestigio mortis pauor. ¶ Et dixit: in animo turbato aque experiri non conuenit nisi eius fuit de suo dominio vel aquo petendo. ¶ Et quadam die Platonem vidit iratum, cui dixit: magister ad quid es iratus. Respondit: ex eo quodam quod quidam de te retulit fidedignus. Cui Aristoteles: de quo vere fidendi est ponendum est non malivolentie dignus. ¶ Et dixit: in rebus singulis multo est leuius modicam nisi in adeptione sic, que quanto maior fuit leuius est ad portandum. ¶ Cui dixerunt quae sit ad lucrandum oportuna discretio. Respondit: que naufragante eo cum in mari et nudus terram euadens nihil ex eis amittit. ¶ Et dixit: omni ex suis digne melius, sicut facit apis que dicitur melissa exploret. ¶ Et habens ipse quandam hereditatem nobilem, viduam illam committebat gubinandam, ipse vero numquam visitabat eandem. Cui dixerunt

quare tua non requiris hereditatem. Rn^t qr non adquisiui ipsa ut eam
p[ossem] et meipsum requirere, et multas mittendo adquirere hereditates ho[c]
No mode ¶ Et d[ixit]. insipientis lingua est clauis sui interitus ¶ Et d[ixit]. Quidam
iuuenem sciencia pigritantem acquirere: Si p[ro] inquirenda sapiencia laborem no[n]
No pertuleris detrimentum sue pacieris ¶ Et d[ixit]. cuidam ex discipul[is] suis.
fili non te n[isi] tantum noscente[m] seipsum associes. quia degere in uita bene non
potest qui se associat ignoranti seipsum ¶ Et tamen anima semp[er] p[ro]clima ad
uicia, sic non recipit incrementum ¶ Et d[ixit]. ob concupiscencias suas co[rpus]
non increpa, tamen hoc sua natura requirat. Et dicas argue que q[ue] decet
No et dedecet intendit et noscat et turpi dnatur ¶ Et d[ixit]. formicato[r] laudari
non potest nec esse hylaris iracundus. nec liberal[is] inuidus. nec cupidus
.i. esse diues ¶ Et d[ixit]. sic aurum igne p[ro]bat homo suis p[ro]bata operibus
No ¶ Quidam ex discipul[is] suis maledix[it] d[e] socio. Cui dix[it]. Con[tra] eum nolo
credere uerbo tuo sic gratia te non confidimus uerbo suo ¶ Et d[ixit]. ei quidam dicenti
mihi quod malum contra me cogitasti. Rn^t Ego non tantum cogito quod ex tribus
infra scriptis unum omitterem. Vid[e]l[icet]. in aliquo stabili cogitare, aut in aqua
cogitacionem ex hylarante a[n]i[m]as, ut exercitari in aliquo ope[re] bono ¶ Et d[ixit]. Cum
audit ad scias bonus discipulus est contentus malus non tamen d[e] ea diffidit
¶ Et d[ixit]. sic pluuia facit pullulare non potest in lapide gramen. sic ex multo
insipiens studio assequi p[ro]fectum non potest ¶ Et d[ixit]. lingua hominis siue discreti
Conualesco. es. ere sil[icet] ualere. sanare ad sanitatem redire esse radicare. In conualescens. pro qualiscu[n]q[ue] .. uel indiscreti est scriba qr quicquid dici uolunt ipsa scribit ¶ Et uidit
quendam conualescentem qui superflue comedebat Et dix[it] ei ex multitudine
ciborum corpus subintrancium uires non crescunt: s[ed] ex multitudine conueniencie
No q[uo]d ex eis recipitur ¶ Et d[ixit]. sapiencia decorat diuites diuicias, et pauperis
No paupertate[m] occultat ¶ Cui dix[it] quidam quid est benloqui. Rn^t dicere modicum
et complere et ~~dice modicum~~ responde laudabi[liter] et confestim ¶ Et scripsit
Alexandro homines se reputabunt fortitudine coram contentos ut eos uoluntas
magnificencia, et p[ro]pt[er] coram mansuetudine eos amabunt, et si utrumque
uxerit utrumque apprehendet effectum: Significauit eciam ei Gratis quondam
nobil[is] dn[u]s, et adhuc ad nobiliorem procedet dominium, si eorum
rectificauerit populum, et n[on] laudabi[li]x populi erit dn[u]s, et non uimpari et ....

nec eorum sit predacionis officium, nominetur enim tunc predone domino non sunt liberi
sed eorum fui. Et qui seruorum magis quam liberorum colit dominus est assi-
milatur ei qui bestiarum pastor est plus diligat quam virorum; nec est apud re-
gem minus decoris aliquem predari tunc regis interest eorum patris
sic gerere. Rex enim persarum a admirare sui dominij satis depressus extitit
ex quo cepit suos nominare subiectos ¶ Et dixerunt ei quid est quod
dicere non conuenit licet sit veritas. Respondit: est laudare seipsum
¶ Et d. qui veritatis aliquid expresserunt oportet gratias habere quia ex eo
modico nos abilitamus ad multum ¶ Et d. quo animalia singula No
transcendit est racio. Si quis igitur ea non utitur efficitur bestialis
¶ Et d. Inter alia omnia quanto magis nouum est aliquid est melius. nisi No
amor qui nouo melior vetustatis existit ¶ Et d. bibere consueuerat inualeo es. :
et sitis inualescebat. sed eo cognito non bibi et extincta est sitis ¶ Et d. valde valere
Abrachis domine scienciarum quod est primum quod discere debet querens sapientia esse. abundare
Respondit: quia anima est sapiencie munus cuius scientia primo querenda est ¶ Et d. vel inualescere i[n] regno hic grecus
quid est anima. Respondit: qua sapiencia fundatur et diuinitas illustratur ¶ Et
d. iterum quomodo inuestiganda est. Respondit: ad animam scipsa ¶ Et d. quo potest ani-
ma scipsam inuestigare et perquirere. Respondit: sic querit infirmus a phisico
de egritudine sua. et sic cecus querit a circumstantibus de colore suo
¶ Et d. quo non intuetur anima scipsam et est mater sapiencie. Respondit: ad
anima sapiencia caret. nec se nec aliud valebit cognoscere. sic visus nec se
nec alterum videre potest luce absente ¶ Et d. omnia proprietates habent et proprietas
discretionis est eligere bonum ¶ Et d. non debet quis arguere qui non videt 12
querendi quousque sciatur si bonum quesitum quesierit, eo quod congrua questio
responsionis congruentis est causa ¶ Et d. quicquid adquisierunt domini
luxuriantes sunt tunc studio et labore proprio varia pericula incidentes boni fines
existunt. Eum qui viuerent in gaudijs numquam sencientes eorum parium eorum.
et signum est in hoc quod villas multo labore populari videmus. delicijs
vero multas depopulari et destrui. nam tunc delicijs non regna producunt
nec populi diriguntur ¶ Et d. vox aecloranis illius facit orare ¶ Et d. 13
mitor in eo in quo non sunt bona que de ipso feruntur et tamen ipse acceptat 14

et de eo de quo mala pscitur que de ipso no sunt et inde turbatur ¶ Et d.
qui aliquis opibus dulce gustat laborando ad id habendum amarum tolerat
et qui aliquis utilitatis delectatur inuicem inualescere in eo conatur ¶ Et d.
non te gerat uice cribelli quod recondo furfure farinam emittit ¶ Et d.
a conchis marinis medullam aurum ex terra et sapiam a quoque excipe
defendere ¶ Et d. gubernare populum non conuenit puero . neque ei qui
mundanorum negociorum est ignarus . neque suam imitanti concupiscenciam . neque
ei qui sine deliberacione agenda presumit . neque ei qui plurimum comite
concupiscit ¶ Et d. non est differencia inter puerum etate et puerum moribus
quia mores hominum non pendent ex tempore sed ex eo quod in suis actibus per concu-
piscencias imitantur ¶ Et d. qui concupiscencias cibi quanto quanto et ut
querit imitatur bonus ad gubernandum existit ¶ Et d. natura est quasi ad hoc
ut sit bonus solum quod sit per se habilis ad ueritatem sciendam et actu operandum
per eam solum quod ab illo distat quia qui per se intelligere non potest certe per alium
apprehendere bonus esse non potest ¶ Et d. bonum dicitur dupliciter
unum appetitum propter se aliud propter aliquid quod propter se appetitum eo quod propter
aliud appetitur melius est ¶ Et d. bonum diuiditur tripliciter . Unum consistit in corporibus
secundum in anima et tercium extra corpus tamen inter omnia est anime bonum cuius
boni forma in bonis consistit opibus et in adquirendo eius et usu ipsius
consistit felicitas ¶ Et d. necesse est anime felicitas bonis existentibus
extra corpus quia difficile est hominem pulchre agere et quando materialia sunt neglige
sit diuitem esse et potentem Et propterea sapiencia indiguit gubernantium auxilio
ut suam nobilitatem ostendat et eam ueritate ¶ Et d. peccatum in homine
sapiencia longo tempore ~~adquirendum~~ addiscendi et bonorum morum ex bonis
consuetudinibus ¶ Et d. superabundancia et defectus opera corrumpunt quia sicut
paucitas et multitudo ciborum formam sanitatis corrumpunt et ipsorum temperancia
sanitatem efficit auget et conseruat Similiter mores eciam corrumpunt superabun-
dancia et defectus sicut timor et audacia : nam aliquis ad omnia timendus
est et intrepidus aliter et audax ad omnia et temperancia est qui ad nullum extremorum
attendit ¶ Et d. oportet nos agnoscere signa que mores hominum ostendunt
ex delectacionibus corporalibus qui abstinet sibi ex hoc placendo hic dicitur temperatus

Et qui abstinet illis dolendo est ambitiosus / Et alii mores odibiles eo
sunt ¶ Et dicit quod plures bona cognoscentes opera et non operantes bo-
nos se esse extimant. Sed tales sunt velut infirmi qui attendentes
ad consilia medicorum et nihil operantur ex eis / Et propterea eorum corpora sunt
a sanitate remota. Ita anime predictorum sunt a felicitate longinque
¶ Et dicit bene agere est res terminata / unde est grave pervenire ad eam
Et ad male agere facile pervenitur quia recedere a signo est facile et difficile
pervenire ad ipsum. Pluribus enim modis mali esse possumus, boni vero non nisi
uno modo ¶ Et dicit mores est acceptabilis quam turpibus operibus uti ¶ Et dicit
defectus sciencie est malitiarum causa eo quod per ignoranciam eorum que agere non
convenit et que fugere plures errant in licitis operibus abutentes ¶ Et dicit
Boni constanter se mutuo diligunt / quia mutuis amoribus conveniunt sicut
pueri vero qui oblectantur pluribus amatores se mutuo cito se diligunt
et cito abhorrent: nam delectabilium imperio ipsorum amor mutatur / cum de-
lectatores sint in eis mobilitatis fere / et sic eodem modo bonorum amor
stabilis est firmus: quia se mutuo assimulari nituntur in bonis abstinentes a
malis: pravorum vero amor deficiente carnali delectatione deficit ¶ Et dicit
felicitatis complementum est amicos adquirere. Nullus enim solus poterit esse
felix / cum felicitatis perfectio sit benefacere aliis. Quemadmodum infelicis indiget
beneficiis aliorum ¶ Et dicit cui male succedit aut bene querunt eum amici
et opus quia cui male successit amicorum eget auxilio, cui vero bene
indiget solacio eorundem ¶ Et dicit Non delectatur in iusticia nisi iustus
nec in sapientia nisi sapiens. In amicitia vero non nisi amicus exultat ¶ Et qui
bene agendo adipiscuntur amicitias et bonis successus. Et qui hoc adquirunt
ob corporales delectationes decipiuntur / quia corporalium delectationum concupi-
scentia consequitur ex moribus puerorum ¶ Et dicit Deum recto amore diligens
et amans sapientiam ipsius et bona opera. Deus honorat eum et curiosius
eis benefacit eidem ¶ Et dicit mali fortitudine corporis pericula sustinent
Boni vero ea fortitudine rationis patiuntur. Bona enim paciencia in manuum
vel aliorum membrorum fortitudine non consistit. Hac enim pacientia bruta
participant. Et anime pacientia bona est tolerancia cupiditatum et voluptatum

sustinet pericula propter boni finis fiduciam quam intendit ¶ Et scripsit
Alexandro dicens Gaudeo deus quod optasti et quantum obtinere voluisti
R concessit · suis in parcendo adquiesce mandatis ¶ Et d. Scire est vi-
vere et ignorantia mori Et io sciens vivificat · quia opera que facit in-
telligit | et nesciens qui non intelligit que agit opera mortificat / et annullat
R ¶ Et d. Homines rationes absque discipline informatione intelligere non possunt
: sicut eorum visus formas visibilium absque luce videre non possunt ¶ Et d. an-
tiquitas temporis opera facit senescere · linit vestigia · famam delet · nec re-
manet nisi amor qui ex bonis gestis prevaluit hominum cordibus · et quem
filii a patribus suis hereditant · Utere igitur ad bonam famam que nunquam
deficit nec abest cordibus hominum · Cum hoc nunc tua bona fama et
nobilitas perdurabit ¶ Et d. insipiens est similis cadenti in aqua ·
No Igitur alonge munias eum / ei non approximans quia si evadet lucraberis
et si moriatur nichil perdes · quia a te remotus ad moriendum eum tecum tra-
here non potest ¶ Et d. mendacium est anime infirmitas · que ratione me-
diante curatur / et nunquam mentitur tamen ¶ Et quodam introeunte ad eum
vidit eum eo portam cum passulis / et interrogavit eum quando emisti · At
ille · mensuram si dari precepit · Dicens · hac mensura metiri fuit causa
et posuerunt in sporta · Cui dixit · Non de eo quero sed pro quanto emisti · Et
R̃t Aristoteles · pro tanto hic sciat qualitatem aliquid aliud quam quantitatem esse
R et quodlibet eorum censo egere ¶ Et d. firmior sapiens est qui sensibilia
non accipiat priusquam intelligat · et allegatus melior est qui non refert
referenda nisi bene provideat · Et melior artifex est qui ad opus non acce-
lerat quousque ipsum bene disputat · nec est aliquis qui in cogitando
bene rationis habere debeat sic sapiens qui in sapientia quam intendit ·
nam recte et providere bene · pergat sapiens teneatur et concedo ago-
nizare in ea donec fructum solidum consequatur / et ad collectionis fructum
devenerit cum dolore non convenit eo quod qui labores mundi quos facit
pro seipso predicti promittit / et adquirendo sic sustinet determinata post mortem
retributionem accipiat et deinde ad mortem approximat dolet in ea quod de eo ri-
deant et vituperant eum meretrici aut ex bonis operibus consentio / velut qui

arbores plantat et edificat domum aquam, et tristis et dolorosus efficitur
de labore suo dum perficitur quod anxius expectabat. Et miror eius qui de morte
tristatur, sciens certe quod per ea suis operibus retribuens fiet ¶ Et d. discipulis N
suis maius quod possit adquirere attingere in inquisitionibus suis quantum-
tes sciaz e. quod docentes eos conentur vera proferre, et audientes non
nisi in recipienda veritate mitantur: molior enim in veritate dicenda et vos
ad eam apprehendendam moliamini toto posse ¶ Et dixit in pluribus Nota
hominum vincit concupiscentia rationem, quia cupiditates ab infantia
comitantur eos, rationem vero non assequuntur nisi etate perfecta, propter quod
ad cupiditates potius se conducunt ¶ Et dixit populi regis sicut
pueri magistros abhorrent, quia hora qua disciplinantur bona ex- N
inde provenientia non attendunt. Et sentiunt distendi labores ¶ Et
vocavit Alexandrum: ex quo desistit a docendo eundem. faciens
ei questiones super regimine magnatum et populi. Cum Alexander vidit.
Tamen Aristotiles verberavit eum verberibus magnis. Et quia
interrogaverunt eum quidam quare hoc facit: Respondit: puer iste habi-
litatus est ad regnandum: cum volui horrendum gustare saporem ut
ab iniusti se fruitione restraeret ¶ Et d. aliud recusare si ponde- N
cupias, se cupis teipsum, quia honor est et nobilitas anime tue ¶ Et
di. eis quidam Juvenis. quare es pauper: Respondit. me non offendit
mea paupertas. nec aliquid mali protulit. et tibi mala plurima tue
divitie protulerunt ¶ Et d. in libro celi et mundi. Convenit recte
judicare volenti, non odire sed gradientem: ymo sit sic cognitor
veritatis et sic pro alio justitiam eligat veluti pro seipso ¶ Et d. mundus Nota
iste est quidam ortus. et eius fossata sunt regna. Regna vero
manutenentur per leges. leges rex statuit. Rex vero per militiam
manutenetur. Militia vero pecunia gubernatur. pecunia autem
a populo colligitur. populus vero est justitie servus. Justitia vero
regitur mundus etc. etc. etc. etc. etc. etc.

Alexander

Alexander

Alexander fuit regis filius philippi . s. Epithi qui
philosophus septem annis regnavit . Causa vero
sui mortis fuit quidam de magnatibus terre sue Causus
nomine / captus amore matris Alexandri / is missus est
ad eam habendam quantum potuit . Et illa non ei con-
sensit . ipse vero conatus est occidere philippum maritum eius . ut loco sui reg-
nans eam reciperet in uxorem . Et audito Pilato rege mortuo regem Phi-
lippum mittere exercitum cum quodam de vassallis suis ut impugnaret Pi-
lati filium / qui inobediens erat / et alium exercitum cum Alexandro filio suo
transmisit ad quandam villam / quae Caracpia nominatur / ut villam impug-
naret / quae inobediens sibi facta fuerat . Videns ergo Causus quod regis Philippi
militia distributa erat / per partes diversas / reputavit aptum esse interfi-
cere eum / et adunans sibi hominibus quoscumque habere potuit / Philippum insiluit / per-
cutiens eum percussionibus multis et interponendo se hominibus Philippus
graviter percussus cecidit / et villa valde commota est / et in hoc intervenit
Alexander / inveniens patrem quasi mortuum / et matrem Causus manibus captivatam
et evaginato ense ut eum occideret / et ut matrem non perderet suis com-
prehensam manibus / a percutiendo abstinuit / Et tunc dixit ei mater fili
occide eum / propter me nullo modo dimittas / et percussit eum Alexander ense
proprio / et Causus in terram quasi mortuus cecidit / et accipiens decollavit eum
coram patre adhuc vivente . Cui dixit Alexander . Rex surge . et capto
ense / hunc inimicum occide manu propria te ulciscens . Surgens philippus Causum
interfecit / et statim mortuus est philippus . et subhumavit eum Alexander / et
regnavit post eum . Philippus consueverat dare Dario filio Darii regis
Persarum quandam quantitatem notam quolibet anno de ovis aureis / ut non
impugnaretur ab eo . Et dederat filium suum Alexandrum ~~ut non impug-~~
Aristotili pro discipulo / qui bene multa docuit / et factus est magni cordis et
bene intelligens . Et cum philippus fuit morti propinquus / vocavit filium Alexandrum
ipsumque regem fecit / et suo capiti coronam imponens / statuit eum sedere in
solio regio / et introeuntes principes in dominum receperunt eundem . Deinde

vocauit Aristotilem mandans ei, quod exhortaretur filium suum coram se
exhortationibus bonis, que post eum mundo relinqueret, prodessent eidem.
Et Aristotiles compleuit edictum. Et statim philosopho obeunte surrexit Alexander
et persuadens omnibus dixit: Scitote omnes regem vestrum fore mortuum, et ego
in vos nullum gero dominium, sed sum sicut vnus ex vobis, appeto quod vos appe-
titis, et occurrere volo quod occurrit, nec graua ire in aliquibus factis vestris. Audiatis
dicta et consilia mea, quia sicut fraudem abhominator et amator vester, et talem
me reputatis pro viuente. Mando itaque vobis quod deum timentes obediatis
ei, et illum assumatis in regem, qui magis deo obedit, et qui melius pro
populo cogitat, et qui magis pius sit vestris pauperibus, et melius inter
vos diuidat adquisita, et qui pro vobis suum corpus exponat, et qui pro
nulla delectatione vel delicijs quas sit perplexus vos negligat defensare,
et cui omnia opera mali operibus exclusi erunt, et in bonis perstantes, qui se pro
vobis vestris inimicis ad occidendo audebit obicere. ¶ Et illis audientibus
orationes istas, sic magne discretionis et subtilis intellectus, mirati sunt
multum ex eo, et quod cogitauit in eo quod sui predecessores non cogitauerunt ~~in eo~~. Quare
dixerunt ei: Tuas rationes audiuimus, et tuum recipimus consilium et absolutum
fauorabilem populi viri, propter quod nostra facta pro bono vestro exponimus. Et cupimus
vos regnare super nos semper, nos enim non tenemus quod alius melius merea-
tur esse rex noster. ¶ Et elegerunt eum et sumpserunt eum in regem et dominum,
et coronantes benedixerunt ei. Quibus dixit: Audiui orationem vestram, quam
propter me fecistis, et vestram alacritatem in efficiendo me regem vestrum. Et
ego repeto inias illi qui concessit mihi amorem firmandi in cordibus vestris
obedire mihi, quod complaceat mihi, ut obediam ei, et quod ab aliquibus delecta-
tionibus mundi non me implicem, propter quas pro bonis vestris non me intromittam.
¶ Deinde misit dicendo per literas suas maiestatibus locorum omnium regni
sui: ¶ Alexander Macedo tali et tali, deus est dominus meus, et creator meus
et vester, creator celi et terre, astrorum, montium et maris, qui posuit in animo
meo suam notitiam et timorem, et stabiliuit me ad sua seruitia obligans me, qui
me creauit, et statuit me vnum ex illis qui boni et electi prediuntur. Igitur
refero gratias ei propter bona quae conferre cepit, et supplico incepta compleri

Scitis enim quod patres mei et vestri omnes ydola adorauerunt / nec nocentia nec
iuuantia / nec videntia nec audientia / et qui rationem habent intellectus necessario
verecundiam habent de se ipsis: si adorauerunt ymagines manu factas. Unde ad
cognoscendum deum redeatis / et ad seruiendum ei / et imitari credite que magis meruit
lapide isto. Et transmisit etiam litteras significando sue milicie uitam suam et vo-
luntatem suam / mandans quod se necessariis communirent ad inimicos eorum et suos
impugnandos / et quod inducerent et munirent eos eos ad veritatem credendam / im-
pugnantes illos qui credere denegarent ¶ Receptis vero litteris suis et lectis mo-
nentes se venerunt ad eum bene muniti / et ordinans eos iussit dare stipe-
dia. Milites vero ipsi inuenerunt eum / ita robustum / sic magnanimum / et sic
liberalem quod nunquam fuit uisus rex similis illi ¶ Et post cum mansuetudine magis
et ad laudabilibus moribus / rectum satis / et pium pauperibus et debilibus se
exhibuit / potentem valde ad dei seruitia / et timentem deum / et ex hoc cogitauerunt
homines quod esse deberet magnificus ¶ Eodem vero regnante et persistente dici-
gentibus se suis negociis, rex Darius pro solito tributo transmisit. Cui Alexander
rescendit: Mortua est gallina que talia oua ponebat ¶ Eo vero Alexandro reg-
nante Grecia diuisi erant multi... non enim regebantur communi rege. Unde eodem
Alexandro eos impugnante / coegit eos taliter / quod donatus est coronis. ipse
namque primus extitit qui ad commune regis dominium eos reduxit. et exinde
motus est animus suus ad impugnandum omnes reges occidentis / et impug-
nauit eos et uicit / regnans super occidentalibus omnibus ¶ Consequenter
iuit in egiptum, edificans Alexandriam iuxta mare uirde. dominii sui anno
primo. Post iuit in terram Sem. Deinde processit in Armeniam ¶ Tunc
Dario sciente processum suum / illas de Tyro litteras suas transmisit in hunc
modum ¶ Darius rex regum Tirii populo / Notificatum est mihi
qualiter contumax latro iste cum latronibus omnibus / quos potuit aggregare
ad partes nostras peruenit. Quare precipio vobis quatenus capta ciuitate
ipsa / cum suis armis et bestiis submergatur in mari / Latronem vero dominum
ipsorum ad me mittatis non tardetis / quia firmiter scio quod coram potencia et
sapientia hoc complere potestis / cum Grecia sit nullius potencie et valoris / gre-
siam nulla pretendere potuit / nisi ope compleat ¶ Post hoc misit

contumax: superbus inobediens

Alexander et castrametatus e sup fluuio q dicebatur Granus. Cuius
sato Darius significauit sibi litteris suis hoc modo Darius totius
mundi rex . lucens ut sol. Alexandro latroni. Tu scire potes q rex celi
me terre regem constituit. Sublimitate, nobilitate, honore, diuitias et for=
titudine mihi deus concedens, nunc uero significatum e mihi q adiunctis tecum
quibusdam latronibus, ad eis obmiuisti fluuium Granum, ut damna in=
feras terre nostre et alligans tibi corona, fecisti te regem, et hoc factum e et cum
fatuitate Grecorum: quare uisis litteris istis incontinenti ab hac fatuitate desi=
stas, quia puer es, nullius potestatis, nec sum equalis tibi, quare uereri potes de te
et terra tua. Alioquin mala hora uidisti terram meam: et ecce mitto tibi arcam
unam, auro plenam, ut percipias me multi auri habere. quo quicquid intendimus
facere possimus: et speram unam, ut certificaris totum mundum manutenere.
et saccum unum de semine zizanii, ut scias me habere magna mi=
litia, et fustigatorium, ad corripiendum te velut puerum, et misit ei ad hoc
per suos legatos litteras suas. quibus lectis idem Alexander mandauit
eos exui et manibus ligari postea mandauit ensem euaginari si
eos decapitari uellet. Cui dixerunt legati Domine talem regem nunquam uidisti
suos uelle mactare legatos. Ad quos Alexander. Cum dominus me la=
tronem reputat et non regem. ipsa uobis inferre uolo more latronis
offensas: de quo me non notetis culpabilem, sed dominum uestrum mittentem uos
ad me notetis latronem existentem. Cui dixerunt nec dominus tui non habet no=
titiam: sed nos te cognoscimus percipientes tuam bonitatem, et decus, ergo
indulgeas corporibus nostris, quia nos dicemus domino nostro Dario, q de te uidimus
et erimus tibi testes. Ad quos ait. ex quo humiliatum uestris precibus animo
ut mei mias cognoscatis, qui proximus humili et a superbo elongatus
existo, et mandans eos absolui, comestione dari precepit, postea composuit
litteras istas. Alexander filius Philippi regis Dario qui regem regum
se putat, et q timent astra celi, et qui deum et lucernam mundi se dicit
quomodo e possibile q qui totum mundum illuminat sicut sol, despectum hominem
timeat et debilem velut Alexandrum. non enim te deum reputes sed hominem
arrogantem, nam mortalis homo quomodo poterit esse deus quiam eo e ut

suum pdat dominium et suum alij mundum relinquat. Certe rectum est apud deum esset indignacio contra illum qui se suo nomine nominare psumit. Unde scias me ad pugnam me terunda accede: confidens in eo qui me cauit, ut me ticaand: eius n. me comendo: Notificasti mi p litteras tuas de multo auro qd hes. Scias q auro ipso abstinere possum. misisti etiam speram unam et fustigatorum et arcam plenam auro. Scias fustigatorum esse meipm, q gra te deus transmisit, ut te gustare faciam amaritudinem ipsius, ut sim rex tuus et directio tua, et bn egisti in spera mittenda. Confido n. in deo q tota terra conducetur ad manus meas continue. ea qr teneo manu speram: arca fuit mirandum augurium: ostendens q deus qui te erit in auxilium mihi, et signum est adhoc q ad me conducentur omnes thesauri tui, et zizanium qd misisti bene est, et ad comedendum conveniens, tamen est malo sapore, loco eius sinapis tonsuram mitto violenti saporis, insup me terrere cogitasti in relatis potentijs tuis, gero de deo fiduciam q ipse debilitet te et deprimat siat te tuis litteris extulisti, quousq in terra sub pedibus relinquaris, et sigillans litteris designauit eas legatis, mandans eis aurum cipitum qd sibi mandauerat Darius, et pervenientibus ipsis legatis ad Darium invenerunt Alexandrum uicisse uicarium Darij qui victus est ad Darium venit. Post hec processit Alexander et lucratus est villas multas. Et perveniens ad villam q dicitur Emila. homines Emile clauserunt portas. Quare mandauit Alexander ignem immitti. Cui dixerunt o Alexander scias q portas n clausimus ad repugnandum ti. Sed q timemus Darium cogitare q ti apperiremus casu, et contra nos ociderem. Quibus reddit dicens. Apperite mihi illas et villam no intrabo quousq Darium vincam, et meam sciatis legalitatem quam omnibus obedientibus mihi suo. Et tunc appert ei portas duxerunt uictum annonam et alia necessaria ei: Hoc facto recessit a villa, et inde processit Alexander q obviat Dario cum quo magnum conflictum commisit durante a mane usq ad meridiem, et tantus effusus est sanguis, q sic fluvius esse videbatur. Demum gentes Darij dederunt se fuge et Macedones firmi morati sunt ¶ Et videns Darius q capitanei, et magnates exercitus sui perditi erant, et qui remanserant ex maiori parte vulnerati erant, recepit fuge

Et fugans Alexander et illos qui infirmi exiterant captivavit, inter
quos fuerunt filius, filia et uxor Darii. Et fugatus est Darius usque quo
ad quendam fluvium magnum pervenit, et transivit eundem quia coagulatus erat.
Et cum filii familia eum sequeretur in transitu confracta est glacies et submersi
sunt plures ex eis. Et videns solus Darius, ad quandam domum
ydoli sui pervenit, sperans per illud ab Alexandro se tueri. Dominus non de-
liberavit et consulens intra seipsum ipsum dixit. Nulla scio causa, qua magis
assecurari possim, quam me Alexandri equitati summittere, qui nobilis est
et fidelis. Quare suas litteras misit quibus rogabat eum, ut misereretur
ipsius, filium, filiam et uxorem mittendo ei. Persarum si se daturum thesaurum
promittens, et etiam patris sui. Alexander lectis litteris suis nichilominus cepit eum
persequi. Darius vero fugiens, ad Indie regem se transtulit, et attingens
eum Alexander ut iam alter alterum videre poterat. Duo ex magnatibus
Darii irruerunt in eum et occiderent ipsum, gratiam Alexandri per hoc impe-
trare sperantes. Quibus dixit Darius, non faciatis recordantes beneficiorum
et gratie quam vobis contuli, tamen et Alexander rex est. Unde si velitis vel credatis
ex hoc fieri gratum sibi, erratis, quia vos interimi propter necem meam faciet
eo quod reges aliorum regum querunt vindictam. Ipsi vero nichilominus percusserunt
eum, donec de equo cecidit, et priusquam moreretur applicuit Alexander quem
iactans se super eum, tergit pulverem ex facie sua, et positis super pectus
manibus lacrimando dixit. Darie rex surge, et sis rex provincie tue.
Iuro enim in deum quod potentiam regiam tibi dabo, et faciam te regnare restituens
omnia tibi oblata, et iuvabo te contra inimicos tuos. Eum enim me tuum reputo de-
bitorem ex quo cibaria tua comedi, cum occasione legationis ad presentiam
tuam perveni. Surge igitur non desperes quia reges oppressiones et gravamina
sustinere plura aliis hominibus debent, et scias fides me qui te taliter oppresserunt
ut te de eis vindicare. Cui Darius eius manus osculando dixit Alexander
Non exaltes te vel contemptum tui status, nec in modo isto confidas.
Sufficiat tibi ad tui correctionem, quod modo accidisse perpendis. Supplico per te mea
honoratam retineas, et loco matris tue statuas ipsam, uxorem vero germanis
et filiam tibi trado in ~~uxorem~~ coniugem. Et hiis dictis tacuit, et post modicum

post9 decessit · que Alexander musco et ambra mixt lauari mandauit
et sepelire pannis auro contextis / et post9 hec Grecos et Persanos armatos
in acies congregari precepit · precipiens x milia ex eis precede ferentes cum
ensibus euaginat / et alia decem milia subsequi / et x milia a dextris et
totidem a sinistris / et Alexander precessit cum Persarum magnatibus et Grecorum /
et ordinati taliter incesserunt usquequo attigerunt sepulcrum sepelientes eum
: Et tunc Alexander illos duos qui occiderunt Darium super sepulcrum ipsius
suspendi precepit · quod Persarum uidentes laudauerunt satis in amore ipsius · Deinde
significauit filie quod ordinauerat pater in testamento suo / et precedenter cor eius eo iuberet
quod annuit puella / et missis ab eo que expediebant sponse ipsam adduxerunt
ad presentiam Alexandri · hoc acto ordinauit Darii fratrem loco sui de regnis
/ et libros omnes secte gentilium cremari fecit : et libros astronomie phi-
sice phisice fecit transferri in Grecam / et translatoribus missis in Grecia / exe-
plaria cremari mandauit : et domos sacrificiorum olocaustorum / et omnes sacerdotes /
et prepositos legis fecit occidi / et morientes diuersas uillas construens eas
aliis populari mandauit ¶ Et dum Alexander attenderet ad expugnationem regnum
gentilium peruenit ad eum quedam epistola matris sue continens talis / Regina mater Alexandri
filio suo Alexandro quondam debili / dei potentia nunc robusto / et exaltato
fili non exalteris nec humilieris supra sciens quod a statu in quo es peruenis
modico · fili auarina uita quae res est inutilis · fili thesauros et
adunatam pecuniam quam aggregasti hucusque aspice / et per equites tuos bonum
ad me collocant mittas ¶ Alexander cum legis litteras peruenit a sapientibus
suis / si sciret exponere a matre transmissa / qui exponere nesciebat / et tunc ipse
uocatis scribis suis precepit eis · Edificetis de thesauri nostri nummis / et quantitatem
qua in loca cona seruat distincte / et loca ubi depositi sunt / et cartam
ipsam sic scriptam matri transmittat / ut ipsa thesauri quantitatem / et loca que
sunt deposita / et non aliud cupit ¶ Post9 hec accessit quod regem Indie
et opposuit eum ire per terram desertam et scripsit suis literis ipsi regi hoc modo
¶ Alexander rex regum mundi domino Indie · Deus meus tutus est mecum
et iuuit ad terras acquirendas ita quod superaui inimicos / et posuit me in
possessione uillarum / mittens me in ultorem contra recedentium sunt et negantium eum

ppter qd ad creatore & deu tuu & meu, te inuito · qui e tato & dig-
num ut ipsu, & no aliu adores, q bn meretur ppt bnficia q gtulit tu
stabilis te sup cunctis regib3 t(er)re, maiorib3 & sitib3 tu. Credas itaq3 con-
silio meo & ydola q hes tnsmittas, mittens in tributu, & sit d me
manet sciis. Alioqn iuro in deo meo q tota cesabo t(er)ra tua, & osemignis
ea desiru effitia, & sic agam cum 3 te q d te habeat hoies qd loquar.
Iam nosti quid fecerit Dario deus meus, & quar. 3 ipm auxiliat e m
Vn no debes appriari aliqd amplius pace ¶ Rex eo Indie quadam
tensione eius agga & pua tend. Et tc Alexander pcedns puenit ad eu,
qui iam ad pugnandum pparauat elephantes & lupos multos doctos ad
pugna, quo scito & uiso Alexander territus e quamodo, nesciens modu
quo posset 3 eos pugnare sup quo gsultauit socios suos, n scierunt
gsilia dare. Et tc conuocauit omnes suos artifices, q9 pcepit eos fa-
ceret xxiiii.or milia ymaginu erauaxu, & positas sup currus ferreos
lignis repleri iussit, q9 in acies ordinat, & ut dicebat armatis
igne int eas accendi fecit. Et rege Indie ueniente 3 eos, cu elepha-
tibus & lupis pdictis, du in hostes irruerit elephantes. du in i..as
ymagines quasi in hoies pmuslides suos gtenderet, sic face solebat
in hostes comburebant, & lupi sic. fugiebat ab igne. Viso uero Alex.
q bestie sic fugiendo recederet gsequenter pcessit ad bellu, quae pugna
uiginti dieb3 durauit · ita q ex utraq pte plures pditi fuerut. Et
tuc 3 Poru clamauit Alex. Non e honor regnis sua militiam
morti exponere, que uitari pt, uides q iam nre societates pdunt,
ad quid hc pmittimus, pugnemus inuicem nos duo, & quicunq3 nem
alteru occiderit · regnu obtineat uicti, qd multu placuit Poro, eo q
ipse magni erat corpis & Alexander parui. Cu ergo insimul ambo
pit diu & acerrime dimicasset, audiuit Porus in exercitu suo clamorem
magnum, qui stupens multu illo uertit, ut uidet q eet, & tc int
ambas scapulas pcussit eu Alexander, mortuuq3 pstrauit in terra,
& eo ipsius milicia certificata e d obitu dni sui, conati sut n'ou ad
expugnand Alexandr & suos. Cui dix Alex. Quare inpugnat nos hoc,

ex quo dominus ut mortuus est / at illi dixerunt ei Quia volumus honorifice mori
Et dixit Alexander qui sua arma exuerit et in terram proiecerit sit ab
omni malo securus / et quibus hoc intellectis arma deposuit / et sic pugna
cessavit. et benefecit pomodeis. Deinde precepit Porum honorifice tumu-
lari sicut reges decebat: et ipsi fecit pomodeis totum thesaurum suum et arma
sua. Et exinde pervenit Alexander ad Bagemios ad quos priusquam ap-
propinquaret ipsi quandam comitivam sapientum miserunt ad Alexandrum qui dix-
erunt ei Domine non habes materiam pugnandi nobiscum quia pauperes sumus
nec habemus aliquid nisi sapientiam / et si sapientiam queris, deum roga quod tibi indulgeat (concedat).
non enim cum pugna adquiritur. Audito hoc Alexander precepit suam mili-
Divertere .i. se- cedere vel exe tiam expectare / et ipse divertit ad eos cum modica militum societate / inve-
niens eos non vestitos / sed pauperes filios et filias herbas colligentes per cam-
pos et commoratus est aliquamdiu ad eos / de multis sapientie questionibus conferendo.
Tamen dixit. Querite aliquod donum a me quod populo vestro dabo, vel donabo /
Et illi respondentes dixerunt. A te non querimus aliud, nisi quod perpetuo nos
vivere facias. Et dixit Quomodo potest quis prestare vitam aliis / cum hora
non potest addere vite sue. hoc non est in posse viventis. Cui obiecerunt. Ex quo
scis hoc / ad quid tantam gentem delere conaris / et aggregare thesauros
terre / sciens te omnia relicturum. Et reddidit. ex me ista non ago / sed misit me
deus meus ut patefaciam legem suam / et eius incredulos deleam. An igno-
ratis maris undas nisi ventus excitet non moveri. Sic ego nisi preciperer
a loco proprio non moverer. Ego enim quousque supervenerit mors obediam dei
mandatis / et exibo a mundo nudus sicut nudus ad eum veni. Et misit
litteras suas deinde Aristotili de mirabilibus que in terra Indie videat.
Antequam enim peteret consilium qualiter adquisitas regiones servaret. Et in terra
transiit contra terram Tyri et ad terram tyrios pervenisset, inter utrosque re-
ges multe intervenerunt legationes / et finaliter rex Tyrii obedire se
offerens coronam regni sui transmisit. dicens. hanc coronam magis tibi quam
mihi congruam esse cognosco. Cui presentavit. c. milia libre argenti /
et mille et quingentas libras in aureis vasis / et duonias in lapi-
dibus preciosis. et c. enses pure gtextos. c. equos. duo milia pelliciarum

Hic pellicia quoddam indumentum quod de pellibus fit

De / et C. cellas. C. poma ambre / et pondus duorum milium dragar-
musti / ducentas libras ligni aloes. Mille loricas cum galeis suis. Appli-
cantibus ceteris legatis suis ad Alexandrum exhortatum est eos persuadens et pre-
cipiens imitari rectam legem / quos etiam scribere voluit leges statuens quibus
se regerent et gubernarent / et expeditus ab eis / per terras orientales et circum
perrexit / et villas comparavit et loca diversa / et reges cavit / precipiens eis
ut singulis annis certa tributa transmitterent / unusquisque secundum exigentiam
et condicionem terre sue ¶ Deinde in occidens est reversus / et dicitur
quod ipsemet Alexander assuescebat perquirere regna sua / et deferentibus
aliqua credere nolebat / donec oculata fide videret. Et quadam die dum
ignotus quandam villam transiret / occurrit cuidam ex iudicibus suis / et vidit
duos contendentes adinvicem / quorum unus conquestus est dicens: Emi ab
isto quandam domum et habitans eam inveni thesaurum quendam subhumatum
in ea / et invitavi eum ut sumeret et sumere noluit. At iudex petens ab alio
dixit ei: Quid respondes tu. Respondit: Ego nullum thesaurum subhumavi / nec
meus est thesaurus / nec auferam eum / Et ambo dixerunt iudici: Mandes eum
accipi et ubi volueris reponi. Quibus iudex: Vos a culpa recedentes me im-
mittere credentes. Et si rectum et iustum apperit quod dixero faciatis / et tunc
uni dixit: Habes filium? Respondit: habeo. Et dixit reo: habes filiam? Respondit: habeo
Et dixit: Recedite et contrahite matrimonium de eisdem liberis vestris et the-
saurus iste sit illorum. Alexander vero audiens hoc / admiratus dixit iudici
Numquam credidi videre homines qui talia iudicarent et facerent. Cui respondit iudex
non cognoscens eum: Ymo sunt nec aliqui qui sic non facerent. Et respondit Alex-
ander: plures esse qui sic non iudicarent nec facerent / Dixit iudex: pluit ne in
terra eorum. Tunc plus admiratus Alexander dixit: Tales sunt iste est firmamentum
celi et terre. Unde dicitur Alexander transisse per quandam civitatem / in qua 11
vidit omnes domos equalis altitudinis / et in portis earum foveas / et nullum eorum
iudicem. Quibus dixit: quid est quod video. Quare sunt equalis altitudinis domus
iste. Responderunt: Superflue altitudinis edificatio contra iustitiam esse nobis patet. Nos non
[illegible] iustitiam querimus. Quibus iterum ait: Quare in portis vestris sunt fovee.
Responderunt: Quia sunt necessarie domus ad quas habemus celeriter transmigrare

¶ Cum d. iterum ei quare careret iudice. Respondit. quia nos iusticiam facimus
nosmetipsi et ideo iudice non egemus ¶ Dicitur etiam quod invenerant astro-
logi Alexandrum super pavimentum ferreum, et sub celo aureo mori debere. Et cum
quadam die pergente multum ei sanguis effluxit ex naribus, quo debilitatus
descendit de equo, et tunc unus ex militibus loricam suam accipiens in terra
extendit ut sederet Alexander in ea, et panno aureo coclauerit cum propter
umbram: Quo viso Alexander ad memoriam reductus dixit. Mors mea esse
sua applicuit. Et vocato quodam scriba dixit. Componas istam literam quam volo
mittere matri mee. que incipit hoc modo ¶ Alexander servus suus filius, qui
modicum corpus suum associavit terrenis, et animam suam struit alii mundo propinquam esse
propinqua matri sue dilecte Roquie, cum qua in domo ista terrena numquam quievit
et nunc celestis ... facere iter et mansionem in domo propinqua. Deprecor
mater ut nolis in fragilitate cordis mulieribus assimulari sicut egomet
in hiis et aliis actibus viris conatus sum non equari. Sciens procerto quod de
morte non dolui, quia certus eram de eventu ipsius, et sic tu dolere non
debes, cum non sibi sit arrogans ut inmortalem me conferret. Scias preterea
quod literas composui literas sperans te confortari per eas. Igitur cogitatum meum
non patiaris intentione frustrari, et bene nosti quia quo adhuc moror
locus est peior, et melior ad quem vado. Precepta te ergo qualiter me munde
sequaris et pulcre, et famam quam consueveram regnando habere, et de sapientia
que iam desinit tu tua discretione ac paciencia suscita, nec velis aliud modo
agere amore mei nisi quod peto. Nam signum amantis quod faciat id quod
petit amatus: Scias enim mater quod homines te ipsam considerabunt respicientes
in tua confortatione et desperatione, si suasionem meam susceperis, aut spernas.
Mater meditare etiam in omnibus creaturis quomodo sunt eorum generatio et
corruptio et eorum redire corrupta debeant ad materiam de qua fuerunt,
quot generationes sunt perdite preteritis temporibus. Aspice etiam quot pulcre habi-
tationes diruti iacent. Scias enim quod filius tuus parvorum regum mores
numquam voluit habere. Similiter et tu debilium matrum regum noli subire
mores, immo secundum altitudinem tui generis sis confortationis solemnis. Sciens
quod quecumque deus fecit in initio suo fuere modica seu debilia, deinde procedunt

augentur, in posterum n tribula° siue tristitia, q statim du incipiut fortia
sunt et magna, d'inde procedendo debilitantur finaliter et sedantur
Rogo te similiter mr ut certificata d' obitu meo incipias ordinari
magnum locum in quo poni possit multum panis et uini. Inuitari faciens
hoies multos de terra Libie. Europe. Macedonie. et Asie ad diem
tertium, et incipias q nullus remoueat, quin ueniat ad mensam regine
comesturus et bibiturus, et pacq applicuerit hominum facias q nullus ibi
ad quiuand intret n soli qui sinistris euentibus nunq perturbati n'
grauati fuerunt ¶ Cum aut fuit vicinus morti, testatus e q lo-
caretur in archa aurea, et duceretur in Alexandria ad sepeliendum, et
seruantes suum testamentum qd' statuit, compleuerunt assumentes cum magnates
sup humeros, reges s. sui principes et sapientes Et flexit vnus
ex maioribus, dicens Qui non plorauit d' alijs regibus modo ploret,
et qui d' aliquo no miratus e euentu d' isto miretur ¶ Et dix
sapientibus Dicat nunc quilibet nrm aliquid ad confortandum nos et populum
exhortandum Et tunc vnus ex discipul' Aristotiles accedens sup archa
sua manum percussit eam dicens. O bene compositum quo obmutuisti
O valde honorate quo cecidisti sic venationis preda in hunc
laqueum cecidisti ¶ Et dix alt' Consueuerat Alexander obscurare argentum
et aurum nunc aurum obscurat eum ¶ Et d. alt'. Nunc expediuisti te a prouribus
sordidis, et bonis et puris adhesisti ¶ Et d. alt'. Heri h' refrenabat
hoies, hodie refrenatus e ¶ Et d. alter. Hic e qui heri reges oppressit
hodie ecce inter nos captus e ¶ Et d. alt'. Hic e qui totam perambu-
lauit terram, nunc ecce duobus contentum passibus ¶ Et dixit alt'. Heri
Alexandr' audire poterat, et nulla coram ei loqui presumebat, hodie cong-
gregati loquimur coram eo et ipse no audit ¶ Et dix alius Quanto Alex-
andri altitudo excellentior fuit. tanto grauior e casus ¶ Et dix alius.
Non uidentes Alexandrum consueuerat eo terreri. nunc qui eum aspiciunt eo
terrentur ¶ Et d. alius. Hic e cui inimici approximari nolebant, nunc
etiam amici ei appropinquare contemnunt ¶ Et d. alius. Alexand' heri terram
manutenebat potentia sua, hodie se manutenere non potest

¶ Et dixerunt corpus in Alexandriam et cum appropinquaret precepit me-
cijs omnibus qui exirent excellentiori modo quo possent. Et compleuerunt que
dixit. Illuc vero veniente, extractaque apposita mater dixit: O fili mirum est
quomodo iste qui sua sapientia celum apprehendit et usque ad extrema terre statuit reg-
na obedientibus sibi omnibus obdormiuit et excitari non potest. Tacuit et loqui
non potest. O quam magna dona concedere illis qui facerent fili tibi scire quod
exequor ea que tu suasisti. Et hoc tercie nunc dicta dum ea facere, nec de tanto
dolore meam consolationem recepissem, nisi quia scio me cito accessuram te. Deus
ergo te saluet fili viuum et mortuum, bonus fuisti viuus et bonus existis
mortuus. ¶ Alexandro itaque sic laudabiliter commendato sepulture, statuit me-
fici conuiuium, literas suas ad homines per omnes regiones transmittendo utrasque
conuiuiumque multi populi prouinciali facto fecit, neminem debere ingredi nisi
illos quibus tristes casus numquam contigissent. Videns quod quod nullus intraret ad
locum conuiuij. Dixit: quare non intrant. Responderunt tu precepisti non intrare
quibus tristitia contigissent. Et non est hic omnis huius rei expers. Tunc
dixit: O care fili, consimilia sunt tua posteriora prioribus. Qualiter me conatus
es completis consolationibus confortare ¶ Cum Alexander regnare cepit
decem et octo erat annorum, et durauit sua regnatio xvii annis. Ex quibus annis
septem consessit cum bella, et annis octo absque impugnatione quieuit et vicit
huius gentem viginti duorum modorum. Duobus autem annis perambulauit totum
mundum ab oriente in occidentem. Et numerus militum fuit trecenta et viginti tria
milia, preter famulos et alios homines. Et obijt tricesimo tercio anno ¶ Et fuit
Alexander rubei coloris, lentigiosus, vnum oculum habuit cesium, alium nigrum,
dentes minutos et acutos, faciem leoninam, fuit multum fortis, et ab ado-
lescentia sua usque est bellis. ¶ Dixit Alexander: Decet homines in committendis
No turpibus verecundos esse, tam intra domum propter uxorem et filios et suos, quam extra
domum propter obuiantes eidem. Et licet quis namo contrarium sentiat sit secretum ob-
seruam in anima omittat. Et si ex his omnibus erubescere negligat, pudeat
propter deum ¶ Et inhibebat qualibet die tribus vicibus in suis portis clamari di-
cendo: O homines obedire deo est melius quam peccare, et verum cautelam quae
debetis. ex quo confert obedientia, et contumacia ledit ¶ Et dixit: Non nisi

Inhibeo: vetare / prohibere

R

sapientia constat nuncius, nec regna ob aliud diriguntur, et commissa vobis subi-
duntur et longinque, ipsis non diu iudicantur. ¶ Et dixit: sapientia rationis est
nuncius, et si nuncius mentiatur, mittentem nunquam invenit preciosum. ¶ Et N
accidit Alexandrum per villam transire in qua vii regnaverant reges, in qua
perierit si aliquis ex genere illorum regum subsistet. Cui respondentes incole dixerunt
unus est superstes. Quibus ait: Ostendite mihi eum. Responderunt: in cimiteriis
moratur semper. Et ipse precepit eum vocari. Eodem vocato eo accedente dixit
ei: Quare cottidie in cimiteriis mortuis stando prem obsequiare omittens,
et ego volunt te facere regem loco patris. Cui respondit: O felix rex habeo
nunc agere aliquid, quo pacto faciam quod iubebis. Cui Alexander: quid
habes agere semper in cimiteriis moraturus. Respondit: ossa regia a servorum ossibus
segregare molior. Et sic invenio ipsa aliis similia, quod non possum ipsa ab
aliis discernere, vel sequestrare eadem. Cui Alexander: Tuum honorem mitatis
inquirere, et si aliquis es cordis, patrios inquires honores. Cui respondit: ymo
magni sunt cordis. Cui Alexander dixit: In quo? Respondit: quia in qua non est
mors vitam quesivi, et absque senectute iuventam, et divitias inopie inpermixtas,
alacritatem carentem tristitia, et sanitatem infirmitatibus exclusam. Dixit ei
Alexander: Celestis orbis ego non habeo. Respondit: Inquiram hec ab habente.
Dixit Alexander: Nunquam vidi aliquem isto discretiorem. Et eodem stante cum eo die per
expeditionibus hominum, putat, consueverat fieri, nullus ad presentiam suam pervenit
aliquid petiturus. Tunc dixit assistentibus: Istum diem inter dies regnatus
mei non numero. Et circumstantes dixerunt ei: In exercitu Darii sunt
trecenta milia hominum. Quibus respondit Alexander: Bonus coquus non terretur
ex multis gregibus. ¶ Et intrantes ad eum quidam sui patriarche dixerunt ei: N
Ex quo vos deus ampliavit in regnis, ad hoc vero filios habeatis
plures adquiratis uxores. Quibus respondit: Non decet a mulieribus vinci
qui homines superavit. ¶ Et introivit ad eum quidam cum ruptis vestibus bene
loquens, et ad interrogata bene respondens. Cui dixit: sicut tua ratiocinatio
sic tuus vestitus quod iuris esset in ornamentum tui corporis impendisse
sicut anime que meruit de sapientia contulisti. Cui respondit: O domine rex ratio-
cinationem adipisci valeo ex me ipso, vos vero potestis vestimenta concedere

Nota Et precepit regio munere eius mediante sublevandam ¶ Item duxerunt
coram eo quendam latronem / quem suspendi precepit / ad quem latro / dolens commisi
quod commisi · Ad quem alexander · contra dolens te suspenderet ¶ Et introivit
ad eum quidam · dicens · O rex iubeas michi dari decem milia morabi-
tinorum · Cui respondit non meritus es · Et dixit si non meritus sum tu tamen vos
dare meremini ¶ Et requisivit Platonem sapientem dicens · Quid decet
regem semper agere · Respondit de nocte cogitare de bono regimine populi / et die perficere
cogitata ¶ Et interrogaverunt eum Quid acceptabilius fuit tibi ex hiis que
tuo consilio dominio · Respondit Quia familiaribus meis ultra quam meriti fuerint com-
pensare potui quidem ¶ Et dixit darii · Cuius laudibus in meis cotat ne-
Nota gociis consule · Respondit qui suos tibi seu subiectos / et eos bene gubernat tibi que
super tuam committe miliciam / et qui hereditatem possidet / et eas decenter
gubernat / super quibus tuis ipsum gubernatorem constituas ¶ Et increpabat
Nota eum quare ipsemet pugnabat · Ad quod respondit · Alios pro me pugnare me ma-
nente in quiete inconveniens censerem ¶ Et dixit ei patriarcha · plures
habemus captivos et servos · Respondit Nolo servorum dominus esse qui dominus liberorum consisto
Nota ¶ Contendentibus coram eo duobus · dixit eis Alexander · Uni vestrum sentencia placet
alteri displicet · assenciat vero veritati et placebit utrisque ¶ Et dixerunt ei
Quare tuum magistrum patre tuo magis honoras · Respondit · quia a patre vitam ac-
cepi a magistro vero possideo sempiternam ¶ Et dixit: in meo dominio p-
rosperius reputavi quam me offendentibus tuae pondus et ex hiis omnem colasti ¶ Et quando
capte fuerunt filie darii ipsarum pulcritudine renderunt eum · Ipse autem castus non
corrumperi voluit nec eam uidenda operari · dicens turpe esse omnes homines vincentes
nobis et cetera mulieres coram nobis deputatas carceri cum comitatu et cetera
Nota ¶ Sermocionatus est coram eo quidam predicator et longos sermones egit ·
et tedio afficiens alexander dixit · Non est laudabilis predicatio que iuxta vires predicatoris
effunditur · Sed iuxta possibilitatem audientium si fiat tunc bona est ¶ Et intero-
Nota gavit comitem ex hiis qui secum morabantur · Qualis amor hominum requiritur
Respondit per beneficia que conferuntur eisdem si suppetunt facultates · Si vero non suppetunt /
non inferas lesiones ¶ Et interrogavit quendam sapientem quomodo quis absolvitur
a delatoribus · Respondit · cum que crediderint dicat ¶ Et dixerunt ei duo germani

[Margin note beside lines 20–22: Consideracio diis magistri et parentum]

contenderunt inuicem in absentia coram alio alii assente uirum erit non quam contumeliis
rex agnoscat. Alius sic respondit: gratia quod non agnoscat rex quam meretur /
nos quod mereri debemus nostre minime negligamus. Et rex mandauit eis
magna dona concedi. ¶ Et dixit: homines ex inimicis / magis quam ex amicis
sibi proficiunt / quia inimici dum nituntur sibi errores improperare ex inde aliquid
corrigunt. Amici uero inter se suos non improperant errores. Ymo potius
occultant, propter quod non abstinent ab eisdem. ¶ Et quesierunt ab eo quare
sic iuuenis existens tante fuisti potencie. Respondit: quia conatus sum super mihi
me bene tractare / et inimicis conferre et totaliter donando factus sum potens
¶ Et dixit: amissor est qui bonos perdit amicos non qui filium uel the-
saurum ¶ Et dixit: sperare homines ad beneficia tua est melius quam eos
timere te de inflictione dampnorum ¶ Et quadam die cum deambularet
super portam / quidam accedentes quod esset alius / de quo ridere solebant
proiecerunt aquam super eum. Et percepto quod Alexander esset territi sunt uehe-
menter. At ille dixit: Non terreamini / quia hoc non intulistis michi
sed illi potius quem perfundere putabatis ¶ Quadam die cum Aristoteles
duos filios regum coram ad Alexandro doceret, petiit idem Aristoteles
ab uno illorum sic: Cum regnabis, quid tu michi facies? Et respondit: Omne meum ne-
gotium in te ponam. Tunc dixit alii: Et quid tu? Respondit: partem mei regni tibi
tradam. Tunc dixit Alexandro: Et quid tu facies? Respondit: magister, super eo quod
in crastinum non facturum / tu hodie non requiras. Sed de eo quod nunc non uis agendum
si placet inquire. Nam si sicut tu dicis regnauero, et faciam quod reputabis
conueniens agere, talem et tantum tibi tantum ¶ Et dixit ei Aristoteles: Indu-
bitanter scio te regem magnum / quia tuum natiuum quam franci signum ostendunt
¶ Et dixit cuidam suo uicedomino / qui longo tempore moratus est cum eo / qui de
nullo uitio in eo existente increpauit eum. Non delectaris in meo seruitio. Cui
respondit ei: quare domine? Et dixit: Quia homo sum et ideo non totaliter immunis
sum ab errore. Si ergo tanto tempore meum errorem non percepisti es ignarus,
si sciens occultasti es mei fraudator. ¶ Et dixit: Sanitas corpus requirere non
omittit. Et corpus quia eam deserens negligit illam / sicut albedo ipsamet
in nigredinem non mutatur ymo corpus ipsam deserens transmutatur ab eis etc.

¶ Et dixerunt Nichomacho eciam tam celeriter fuerunt obedientes
homines Alexandro. Respondit omnes ypocrite id quod viguit in eo virtutis iusticie, bone
conversacionis et vite et regiminis excellentis ¶ Et consueuit Alexander
suos informare dicentes - dicens. honorate parentes vestros, amicosque
et benefacientes vobis similiter ¶ Et destituit quendam vicedominum qua-
dam sua nobili hereditate, et aliam minus nobilem commisit eidem - Cui
post lapsum temporis dixit Alexander. Quid vicedominus tibi succedit. Respondit. vice-
dominatus nobilem non facit hominem. Sed nobilis homo illum vicedominum ad
gradum nobilitatis extollit in conversacione vite laudabili et largitione
iusticie salutaris ¶ Et quidam conquerebatur de suis contra alium Cui dixit quidem est quod
cum ~~vidisti~~ nouisti. Et respondit tu dominus es. Et Alexander ait Precipiam ut ipsum nomi-
ne tibi ¶ Et quesiuerunt duo homines filiam divitis in uxorem, quorum unus
dives et alter pauper Et dare eam maluit pauperi quam diviti. Cui dixit
Alexander. Quare hoc fecisti. Respondit quia dives est ignarus habilitatis fieri
pauper, et pauper est sapiens habilitatus fieri dives ¶ Et consuluit Alex-
ander a quodam sapiente ad quibus cognoscitur regia dirigitur. Respondit in
obediencia et iusticia regis ¶ Decidit Alexandrum preliari cum
quibusdam, et superuenientibus mulieribus ad preliandum cum eo - noluit pug-
nare dicens. hec est milicia qua victa non reputarem prudentes, et si
committeremur ab ea improperium preciumque esset nobis ¶ Et dixit - benefac
si tibi volueris benefieri ¶ Et dixit. Expediamus ad regem te ipsum
cum sua negocia sunt gesta; quia pauci sunt maria temptantes
qui in tranquillitate comitem evadant, quanto minus cum fluctuat ex tem-
pestate ventorum ¶ Et dixit - quam turpe est pronunciare
aliquid et opere non complere et quam populare est opera prius quam
dicta ¶ Et dixit laudabilis liberalitas est eorum qui alia
possident ambitiosos non esse ¶ Et inspexit cum patre
ad audiendum documenta magistri; Cui respondit - Non solum
audire cupio, sed et audita complere ¶ Et dixit Turpius est
discretionis quam divitiarum habere defectum. hec.

Ptholomei dicta

Ptholomeus fuit homo valde intelligens in quadruuialibus scientiis, et maxime in Astrologia et libros bonos et nobiles edidit, et cum ex eis fuit magnus et completus liber vocatus Almagesti. Natus fuit in Alexandria maiori, que est in terra Egipti, illic et fecit suas considerationes tempore regis Adriani. Et fecit suas tabulas super consideracionibus Abrachis quas consideravit in Rhodes. Et Ptholomeus non fuit rex sicut aliqui crediderunt: ymo coniecerunt eum regem Ptholomeum sicut alius vocatus est cesar. Fuit autem Ptholomeus bone forme, albi coloris, habens in maxilla dextra rubeum quoddam signum: habuit etiam nares, dentes et os parvum, boni et dulcis eloquii, fortis ire et durabilis multum: multum equitabat et parum comedebat: bene redolebat. Obiit in lxxviii anno. Et dixit Convenit sapienti quod de deo erubescentiam habeat ut in eo plus quam in alio plurimum meditetur. Et dixit sapiens est qui in dei eloquia statuit et roborat linguam suam et insipiens est qui non cognoscit semetipsum. Et dixit qui sui plurimum est contentus dignus est ira dei. Et dixit si equitate deus gratuita agit ingrata cum et mala permittit cum agentibus et abstinentibus retributorem impendat. Et dixit morte quanto magis fuis proximus tanto plus bonis operibus invalescas. Et dixit in corde stulti sapientia non quiescat nisi velut transiens abire festinans. Et dixit bona instructio seu sensus discretionis est donas et hominibus gratus interpres. Et dixit non moritur sapientiam habens nec habens intelligentiam paupascat. Et dixit sapientes sunt velut extranei qui inter ignaros conversantur. Et dixit Sapientia est arbor que frondescit in corde, fructificatur in lingua. Et dixit quanto humiliores sapientes extiterint tanto discretiores habentur. Velut gravius locum plus aqua continet quam convexum. Et dixit insipientium sunt delitie sicut orti sunt fimi et sterquilinia. Et dixit non nisi tu nosceris veritatem disputare intendas, ne impendas nisi petenti consilium, nec nisi bene conservanti tuum pande secretum. Et dixit qui vivere cupit suum quod adquisitum

Adaptet cor ¶ Et dixit grandem efficit tristiciam attendens ¶ Et dix
ex certo quod prelectis potius quam veri platione ceteris ¶ Et dixit cum ira
scientis non sit ira tua multum durabilis, ymmo indulgeas ob potenciam
parte non omittens ¶ Et dixit bonorum corda, castra sunt secretorum ¶ Et dixit
qui ab hominibus non corripitur ab eo homines corrigentur ¶ Et dixit Cum
uxor consilia postulat quo mandatur si notum assequitur aut errauit
non culpandus ¶ Et dixit Cum tua donaria recipit liberaliter promouet
tua, nam si receptis abesset non existeret liberalis ¶ Et dixit dirige
populum est melius quam malicia abundare ¶ Et mutauit rex Ptho-
lomeus cor cum eo comederet. Cui respondit se nolle quod regibus contingere solet
sicut ymaginibus inspectoribus, qui eis contenti non sunt nisi ad eas proximo
intueantur ¶ Et dixit malum malo exime quia ferrum non inciditur nisi ferro
¶ Et dixit Senectus singulorum aufert tristiciam plurimum solacia demit
timor ¶ Et dixit sicut cibus et potus egris non conferunt, sic cordibus mundi
amore perplexis non confert via dei ¶ Et dixit numquam conati sunt homines
ad non publicanda occulta quin patefacerent ea ¶ Et dixit mundi pre-
ciosior est homo qui non est perplexus in eius prate sit mundus ¶ Et dixit
Duarum naturarum sunt homines, quidam non saciantur licet inueniant
Alii non inueniunt licet inquirant ¶ Et dixit insipiens vtile esse quam re-
putat perdere sua bona ¶ Et dixit homines sunt causa adquirendi pecuniam
et pecunia causa est ¶ Et dixit iste cum sua sensu excedit est sicut pastor
debilis gregibus scandens abundans ¶ Et dixit concupiscenciarum seruus est empto
magis seruus ¶ Et dixit quanto quis suo domino se magis excelleret tanto
ab eo probabitur magis sentiet detrimentum ¶ Et dixit Dolens est qui ne
declinet a sui sermonis meditacione eripiunt. nam quandoque grande et copiosus
euentus accidit a sermonis expectacione subduat ¶ Et dixit Certitudinis
est clauis cogitatus ¶ Et dixit rogatio peticionis est ala ¶ Et dixit negatio te-
nax in dando est melius prodigalitate uastantis ¶ Et dixit non estimas
adeo contra deo quam illi qui te offendit bonum conferre ¶ Et dixit si sapientes
fieri volueris ad rudes et insipientes non auertaris sed ad illos qui sapiencia
te transcendunt ¶ Et dixit quousque sermo perurgat exime sua spe ana

non frustratur ¶ Et d. detectio inimici q̄ a quibus latere pt ē aut
late ignara ¶ Et d. Bona voluntas boni fundamentu ē opis / et
opus bonū ē alterius mundi legatus ¶ Et d. mala renuens opiniones N
et bona assumens cor lat quietu et cordi amoi generat ¶ Et dix no
infirmitas corporis ē corpis et animi cogitatus . ¶ c̄ xxx no

Assoron

Assoron dix. quinque d̄ causis rex damnificatur
Prima ē temporis ariditas excessiva ita q uno
anno p9 aliud pluuia succedatur Secunda ē i errario
suo ęsuatos / et thesauri deserti . Tercia ē mlierz
nimi venatus / et laxamentum multiplex usus Quarta
est malos habere modos inique agendo / et in penarum inflictione ē
crudele Quinta ē plures inimicos et adusarios hre ¶ Et d. mores
elegantiores quos ē hre possibile ē ēē liberalē et verecundus ¶ Et nā
d. liberal' male viuē no pt / nc vituperari pt verecundus / nec
humil' odiri . nc moderatus comesationibg egrotare / nc penitus ēē
ad negotia ppa bn attendens ¶ Et d. no oz regem i cum de-
spiciente ęsidere / nc i cupido multu / nc in eo qui multa pdiderit
inopia / nc i eo qui quo meruit pena omisit errore / nc i illo q
dnio priuauit et bonis / nc in eo qui regis regimine passus ē damna /
nc i eo qui amiticiā cū inimico ęrit / ymo nec ē talibg nulla
credere pcuh / et si ē psbis eorum carere suffragio in nullo eis
manibus ¶ Et d. qui splendide viuit et psistit magnifice im-
possibile ē in aliq no euenire defectum . ppter qd regem sapi-
entem oportet ut cu aliq ex suis audiuerit q̄ sit commisisse delictū
hora no tiseat qn veritas ęstet eid et silr d̄ quantitate delicti et si
d̄ ęstā fuit an errore commissū / et si ęditus ē tal' / ut credatur ipm
ad tale qd facile redire aut no ¶ Et d. regi famulantibg ex-
pedit sua ostidē virtute et fide / et nobilitate gnis sui / ut consog
rex status et ęditos omnique ipsoru ad eis possit sua ęmoue negotia /
et cui expedit executioni mandare ¶ Et d. si rex obedienti et fideli

et eius dilectionem comperimus non videri / ut alii ob retributionem nituntur et
alii terrentur acerbitate penarum / nec rex reputari nec agendorum suorum
director ¶ Et dicitur regis consultor et phisicus eius in curantis. Nota sequitur
dampnificandi rex est et cui infirmitas contrario bonorum finis expectatione
Nō fraudatur ¶ Et dicitur qui regem a fraude non eripit / et medicus ueritatem oc-
cultat / et debitum pandere secretum non pandit amico / interimit semetipsum /
N ¶ Et dicitur si rex incumbet alteri de rebus quas ex seipso agere debet
grande consequitur dampnum. Et similiter si se incumbit de rebus alteri committendis
est ad proprii sui dampnum / eo quod ad aliqua rex uno modo habet respectum que
investiganda forent modis pluribus a perfecto quemadmodum in uno conting[it]
quod colore sapore substancia vel odore detestandum quam censetur. Et si quis
in uno preditorum decreuerit abiectis aliis / suorum uiciorum ignarus iudicare
N non poterit quod sit bonum ¶ Et dicitur decernens consilium regis est sensus
et ipsorum opera sunt meliora thesauris eiusdem / et inter homines verax est melior
et sapiens est melior persuasor / et meliores diuitie sunt que decenti preue-
niunt lucro et sapientiarum melior est quam recepta cuilibet reconditur ad-
quisita ¶ Et dicitur decet regem sua negocia illi committere quem fide et sensu
probauit / et si talem habere non poterit / qui ad sapientibus et bonis consiliatis
illi committat ¶ Et dicitur sapiens et intelligens inualescat consultatione pru-
dentium sicut infusione olei lumine ignis ¶ Et dicitur oportet regem discretum
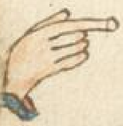
si duo habeat que simul efficere nequit / a nobiliori recipere et mag[is]
utili / et si nobilitate et utilitate ambo sunt equalia / inchoet ab altero / quod si conse-
quenter non egerit in futuro fieri non poterit ¶ Et dicitur si rex felix ex-
N titerit sua bene agentium negocia / et si sapiens sapientia sua roborata tempore
et si certus populus gaudebit cum eo / et si iustus regnatio sua durat ¶ Et
dicitur decet regem culmen et famam perquirere et alias etiam dignitates
verum cum instancia quia superbia nunquam durabile non est ¶ Et dicitur contra regem
aliquod regnum adquirentem oportet ipsum iusticie obseruatorem obseruare quia plurimum
Nō est graue regnum adquirere / sed grauius est conseruare ¶ Et dicitur sensu comple-
tior est qui seipsum agnoscat / licet plurimum abundet in bonis / et qui
obedire deo nunquam desinit / quacumque occasione contingente. Et continue

Loginon

ad gratam ipsius retributione intendit ¶ Et d. sic nubi umbra
non permanet, sic malorum amor, et lex iniqua non durat ¶ Et d. dam- Nō
nu a se sapiens conatur abijcere, et ad seipsum trahere se molitur ignarus M
¶ Et d. expedit sapienti qui regi adheret ut si viderit eum aliquid
agere sibi vel regno aut populo nocivum, recitet hystorias et exempla que in sibi 9°
negotio contigerunt, ut a tali facto desistat, eo tamen referat modo quod ipse non
percipiat pronunciata ab eo etc

Loginonis dicta

Loginon fuit niger in Ethiopia natus distens scias
in terra Sem. Servivit eo tempore David prophete. Hic
fuit quidam Iudei emptus qui eum emerat pro xxv mar.
Solebat itaque dominus suus ludere cum taxillis et ante por-
tam eius fluvius quidam currebat. Igitur cum qua-
dam die luderet ibidem cum quodam, dixerunt adinvicem
Quicunque eorum perdiderit, victoris faciet voluntatem, aut hauriet huius
fluvii aquam. Cum vero dominus perdidisset, dixit victor, Bibe aquam fluvij
sicut conventum est, aut fac quod dixero. Ad quem ait paratus sum stare iudicio tuo.
Tunc ait victor vel erua oculos tuos, vel quicquid habueris dabis mihi. Sunt
invicem hii dici terminum in crede. Ad quem victor annuo. Et remansit eodem die
cogitans multum usque sero. Tunc Loginon cum uno fasce lignorum super hu-
meris ad domum domini rediens, depositis lignis salutavit eum. Cui ille
nullum reddidit dominus, licet alias consueverat eo viso letari et videre ad eo ob
bona verba que referre solebat. Et dixit ei Loginon Domine quare es sic tri-
stis. Et ille nihil locutus est. Loginon iterato allocutus est eum dicens. Ob-
secro domine mihi dissimules meroris tui causam. Forsitan potero aliquid adhibere
remedij. Et locutus est sibi dominus aperiens totam seriem rei geste. Ad quem
Loginon nullo cogitatu plus exercens quam bonum consilium tibi dabo, dices
victori. Aquam fluvij obligavi me bibere, teneor ne aquam bibere quam
riveria continet modo, an etiam omnem aquam que de inceptis fluendo ad ipsam
riveriam pervenit, et certus sum ego responsum eius. Ut aquam quam continet
ipsa riveria bibas. Et si hoc dixerit. Allegens eidem. Aquam fluentem continuo
ad ipsam riveriam compesce, et tunc bibam illam quam ipsa riveria continet, quam

fluentem aqua comprimere non potuit, et superabat eum. Que rursus sic
exposito valde letatus est dominus. Et die altera subsequente venit viator
eum requirere. At Iudeus quem eum sic Loginon eum informaverat allegavit,
et obtinuit in causa Iudeus hoc modo, propter quod dominus contulit beneficia multa
Nota Loginoni. Et ex tunc sapientiam Loginonis singuli perceperunt ¶ Et vidit qui-
dam Loginonem cum hominibus bonis conversantem, quibus recitabat voces mul-
tum pulcras et bonas. Cui dixit non es tu ille qui tali loco mecum custodire gre-
ges solitus eras. Respondit sum. Et dixit quis te ad hunc te perduxit statum. Respondit
veritatem proferre, fidelem existere, et super inutili non curare ¶ Et ove quadam
R amissa dominus dixit eum, quod de meliori ovis loco partem ei ferret, et attendens
Nota attulit ei cor ¶ Et dicitur eum hora quadam sexta audisse vocem dicentem
Vis dominari terre. Respondit si deus sic voluerit obediam ei, et si me permiserit
eligere eligam partem ¶ Et dixerunt ei, quare non vis rex effici. Et respondit
Quia si recte iudicavero, increpationes hominum vitare non potero. Et si erravero
a semita paradisi divertar. Ego enim in hoc mundo vilipendi et vexari
potius elegi quam potens et honorandus in eo existere, quia qui aliquem mundum alie-
nat ab isto utrumque amittit. Deus exaltavit eum sapientiorem et statuit super
terram ¶ Et videns David conferentes inter se homines eo tacente dixit ei.
R Quare non loqueris sicut alii faciunt. Respondit quia non nisi de deo est bona collatio, nec bonum
silentium nisi in cogitatione divina ¶ Et dominus Loginonis ampliavit eum in
bonis, et ipse incepit ea distribuere in elymosinas, sic pignore ac cau-
tela accomodando pauperibus, dicens ad largiendum. Recipe sub dei homagio
et mihi restitue anno completo. Et ob hoc multiplicavit eum deus in bonis
¶ Et dicitur quod Loginon postquam factus est valde sapiens, se subtraxit ab
hominibus, et ipsorum maliciis, et posuit se intra arenale vel altare et tem-
Vita plum, et ibidem in solitudine stetit usque ad obitum suum ¶ Et predicans filios
suos dixit. Fili sis abstinens, et propterea cum anima tua felicius. Nam si abste-
nueris rebus per deum prohibitis, abhominans mundum, despiciens concupiscentias eius
nichil morte plus optabis appetens eam per ¶ Fili. Malum vitare et exequi bonum
convenit, quia bonum malum mortificat, et mentitus est dicens, malum non alio quam
malo damnetur, nam si verum hoc foret, ignem igni adiungeret, et ignis

totalit[er] no[n] extinguu[n]t[ur]. Sz nostras no[n] n[on] totalit[er] bono privati / q[ue]madmod[um]
destruit aqua ignem ¶ Fili d[e] deo loq[ui] [ff] quia deus de se loq[ui]t[ur] N
disponit ¶ Fili tuis c[on]siliis o[mn]ia tua op[er]a antepone / et op[er]a tua iam p[er]- N
acta p[er]corriga ¶ Fili cu[m] peccatore[m] videris no[n] ei improperes p[e]cc[at]a commissa No[ta]
s[ed] memoreris tuoru[m] / q[ui]a no[n] n[isi] p[er] tuis opib[us] requiescis ¶ Fili amore
cui[us]q[ue] mu[n]di tuu[m] no[n] i[m]pedias a[n]i[mu]m / q[ui]a non rep[er]ta in hunc mu[n]d[um] co[n]sisti
n[e]c creavit creatura deus pot[ius] h[ui]c mundo suspecta n[on] statuit s[ed] gaudiu[m]
obedienti[bus] i[n]cr[e]d[u]u[m] / n[e]c infidelib[us] pena[m] sui disposuit tempestatem.
¶ Fili modica t[ibi] sufficiat / et satisfaciat vita / et q[uo]d h[abe]t alius no[n] affec-
tes ¶ Fili co[n]tinue te[m]pora et sapie[n]tia replearis / cu[m] hiis qui de ea conferunt No[ta]
moliens iugit[er] conversari. ob h[oc] e[nim] vivificabit[ur] sapie[n]tia tua ¶ Fili sis
mansuet[us] benefactor / et multe cogitaci[oni]s / modice a[utem] in veritate loq[u]ele / No[ta]
multiplicis lucti / no[n] derideas / no[n] rixeris / no[n] co[n]tendas / ad tacens cogi-
tes. Ex silencio n[on] [nisi] bona succedet. Ego en[im] nu[m]q[uam] de taciturnitate pe-
nitui. s[ed] aliquotiens penitui de loquela ¶ Fili non sit gallus te
magis sollicit[us] qui certis horis nocturnis alis agitat[is] cantat ¶ Fili
deum time et ho[m]i[n]ib[us] garrulosus ne ostenderis ¶ Fili ex eo q[uo]d
non est in te / et tibi h[om]i[n]es attribuu[n]t / no[n] gauderis / n[e]c dicto alq[ue] No[ta]
seducaris ignari / dicentis q[uod] manuteneas margarita[m] et no[n] teneas n[on]
gypsum ¶ Fili in hiis sermonis qui[bus] d[omi]n[u]s te instruxit q[ui]a bene No[ta]
scire est illud q[uo]d p[ro]ficit / n[e]c sapie[n]s est eam imitans per gustare p[er]fectu[m].
qui n[on] sit et eu[m] desiit / non gustabit ¶ Fili qui mag[is] deu[m] agno-
scit / mag[is] co[n]cretu[m] eu[m] ¶ Fili discas bona et doceas / q[ui]a doctoru[m]
eloquia fontiu[m] aquis equa[n]t[ur] q[ui]a cono dic p[er] aliu[m] h[om]i[n]es s[unt] suavi[te]r
co[n]fecti ¶ Fili habeas q[uod] insipiens et infelix si loquat[ur] sua s[ib]i ob-
stabit locucio. Si sileat mi[n]us valeb[i]t silencio. Si op[er]abit[ur] mala No[ta] p[ro]b[atum]
p[er]dibit op[us]. Si studuit frustra ponet expensas. Si ditabitur superbiet
Si pauperabitur desperabit. Si p[re]valeat aliis superbiet. Si mi[n]us valeat
se submittet. Si petat petet gloriose. Et si ab eo petatur dare negab[i]t
Si q[ui]d dederit improperabit. Si gradatu[m] ei[us] no[n] gratificab[i]t acceptu[m]. Si
servetur s[ib]i commissu[m] evomet / i[d est]. Et si t[ibi] commisit te suspectu[m] habebit

Si inimicus te potens erit parabit mala. Et si pocior violenter tractabit
Si cominaberis eum molestaberis eo. Et si ab eo dissonabis te persequetur
Et qui corripit eum non proficit / nec eius correctio finem habet. Cui secreta sua leta
in eo nec eum mittenti dedit. Si loquatur dictum non contestatur. Si alii
loquuntur, non intelliget eos. Cum letatur sibi modo letatur. In adversis
patientia nescit uti. Si rogatur ut indulgeat parcere denegat / non est bene-
factis per deceptus / eo quod opinatur et dicit contrarium et licet cum sapientibus
discordet. Et si male agentibus benefacere reputavit / tenet sollicitum ut sit
piger et negligens / et per bono ut malus existat. Et per sapiente ut sit
ignarus. Et si veritas suo voto consonet eam diligit et commendat. Si
dissonet vituperat et abhorret. Si ad sapientibus accedit / nec humi-
liabitur nec auscultabit eos. Si accedit ad inimicus eo sapientibus / eos de-
spiciens deridebit. Et benefacere iudicat / et ipse malefactor perpetrabit. Precipit
veritatem proferre et ipse mentitur discrepans contra dicit / nec quod corde gerit
lingue coheret. Mundum istum per alio comparat. Si sapiens non fueris
te docere non curat. Et si fueris inimicus eo te deridens docere despiciet
Si fueris dives te vocitabit austerum. Si pauper nullius valoris te dicet. Si
bene egeris ob ypocrisim te id egisse narrabit. Si male / diffamaberis
ab eo. Si donaveris vastatorem: si non te vocabit avarum. Si mansuetus
et humilibus haberes ypocritam vocabit. Et si elongeris ab eis dicet per arro-
No No gantiam te fecisse. Novem vero sapientis sodalitas sunt. Bona convenientia /
Iusticia / bene agere / sollicitudo / indulgentia / humilitas / benivo suo loco / cor-
[illegible] mensura / In sui potentia liberalis / petentibus sapientia [illegible] /
Si loquatur intelliget allegata. Si monstravit mansuete monstrabit
Si didicerit bonas questiones movebit. Si benefaciat eis gratificat. Si peccatum
commisit non celabit. Et ipse si ei committat de te plene confidet. Et si
aliquid ei dederit non improperabit / volt per aliis quod sibi volt fieri. Si dita-
bitur non fuerit / dei non obliviscitur pauper fuit dives sua sua perficit
Predicanti [illegible] maiori se non adversatur / nec despicit se minorem. In que
ius non habet non postulat. Et responsione [illegible] / quod ignorat non profert
[illegible] non celat scientiam / auxiliatur humilibus / et ipsi ad eo quiescunt. Educati

anima cogit / uelit ipa / a no. Suscipit sensu suu. Corrigitur corrigi
Cito ad bonu labitur / et tarde ad malu. Constans e in bonis
opibus et lentus i malis. Cui testis fuit eius testimoniu erit com. Si
iudex / erit iudicabit a equu. In actis fidel determinatur. p mal bona
impendit. Aliena no appetit / exeneu se reputat mudo huic. no tiet n
sui exitu cogitadu. Vnfare pcipit / et ipsemet vnfuat. Malu phibet
et ipsemet / uitat illud. Qd corde gerit et qd lingua pfert concordat / et sic
dicta facit ¶ Fili intellige sapientia et ppletates oes aium prementes Nō
et exercitare i ea nc in alio cogites. Cui acquisiceris ad letitis. sciens q
non nr ad mansuetudinem adquirendu ipsa / nc absq lingue custodia. Na
lingua e armarij sapientie hostiu. qd n laudabilit obseruetur que
noluit introibit / et si ostiu obseruat armariu saluu erit et lingua erit
mali et boni clauis. Igitur sigilla eam sic aurum et argentum sigillas ―
¶ Fili noli amitte tua et aliena seruare / qr tuu e qd p anima tua rogas / Nō
et erit qd post dies tuos relinques alienu ¶ Fili dei sapiam honora Nō
quam despicientibus no effundas / nc appetetibus ea ueces ¶ Fili duo st
ex hoibus huius mundi solliciti. Vnus e cui diadema et nobilitate annuit deus /
et ipse nihilominus ad alterius mundi nobilitate et sublimitate onatur. Alt
est cuius coiam exiguu et sustinet donc conitate pendit / et huc admodu
seruit deo ¶ Fili qui misserebitur eius misserebitur alter / qui tacet saluus
existit / et pditioni dedicatu e non cohibens lingua sua / et penitens qui
mendacia pfert et malu abhorrens suipsius e custos ¶ Fili sustine
iniuriu uita clamos. qr no e clamor i mudo sic deum prouocans / nc e
quo tam celerius possit impetrari cosensu ¶ Fili qd hes n sufficiat Nō
nc petas aliena / nc concupiscas qd scis habere no posse ¶ Fili pdi
catorem qua licet sint / quia attente recipias. Insodix.n. e audiens et
non pficiens in eo qd audit ab eo qd nouit se coclut a no pfectis
absentans qd uidet prisiens coclut ceceis. Felix eos e ex eo qd
nouit pferendum assumens / et ad uia uita eligit meliora ¶ Fili associa N
te ill quos diligit deus et quos gradu ont rolau / et associabens ill
qui de moribus beatoru fuerit caput ¶ Fili ad deus confecerit ti grado

age, et sis humil' cum recepto, vigilans exinde magis habenti —
No ¶ Fili ex multis quae commisisti operibus, non efficiaris elatus.
Nescis enim si grata aut non recipiat ipsa deus, ad quodlibet aliquid adipi-
No sci merear, operis recte adeptum elatio mentis ¶ Fili mundi oblecta-
menta quae non petas, immo potius illud lucrari conceris, quod te magis proximum
faciat cum deo ¶ Fili conformes te deo, in diligendo sibi obedientes, et
inobedientes horrendo ¶ Fili nihil deo acceptabilius bono sensu. Sen-
sus vero humanus non nisi conditionibus x perficitur, et sunt iste: Non appreciari
seipsum, bene agere, necessariis ad vitam esse contentum, bona erogare pro deo,
quaerere honorem potius quam dedecus, non tedere ante diebus tuis perquirere
scientiam et non gravari, quaerentibus conferre amores, et de modico amoris
alterius petendo gratiari et quo magnum dei adquirendum premium. Decima
est reputare omnes se meliores, et singulos se peiores. Nam homines sunt
duorum modorum: Alii sunt meliores, alii peiores. Igitur humiliandum am-
bobus determinatur: meliori scilicet ut qualis ipse est talis fiat, peiori ut cre-
das bona ipsius latere interius et exterius non patere, quod laudabilius
est pro eo et meum bonum patens est et sum propterea peior. Et ex hac consue-
tudine perficitur sensus humanus, et omni sui temporis talis dignus reputatur, eo
quod nobilitatis finis est bonus sensus, nam bonitas sensus homines vitam et de-
No fectum emendet, et faciat dei gratiam adipisci ¶ Fili deum ora ut pravam
non habeas uxorem, et nostram vitam bonam, nam mulieres raro declinantes
No ad bonum, facile accedunt ad malum ¶ Fili mereare cum deo, et absque
N capitali lucraberis ¶ Fili ex his quae nosti aliud instrue, et ex senis
sapientum sace me adiunge, malus non te associet, nec filius reputeris
eius, nec de domo recedas in qua vivis hodie in crastino forte morieris
No ¶ Fili cum sapientibus iugiter conversare, quia deus sapientie verbis corda
illuminat sicut pluvie rore terram ¶ Et dicitur quod sepulcrum Leginonis
sita sit inter mesquitam arenalis et locum quo sit sorem, et ibidem lxx
prophetarum fuerunt sepulte, qui mortui fuerunt omnes post Legionone quos
prophetas obsederunt filii Israel, quousque fame singuli perierunt ¶ Et
cum Logmon morti appropinquaret, ploravit. Et dixit filius: Ad quid ploras

pater: agis hoc timore mortis aut dolore eius quod mundum quem deseris. Ait
ob nullam ex istis causis ploro. sed ex eo quia habeo graue iter peragere et fortis Nota
restat transmeandi transitus / et modicum fero uiaticum / et onus grande / ignorans
si alleuiabor oneribus istis / priusquam eius itineris caput attingam. Et non.
Et his finitis obijt ¶ Et dixit filio suo fili deum time / ne ostendas eum
timere ut ab hominibus honoreris ¶ Fili ad ad locum peruenies in quo Nota
de deo loquatur morare ad illis / quia si sapiens fueris sapientior esses. si
insipiens instrueris ab illis. Et eciam si deus infert eis particeps eris
in bonis. Et in loco in quo de deo non loquantur homines non quiescas
quia non proficies in sapientia si sapiens fueris / et in ignorancia esses si
fueris ignarus / et si deus eciam contra illos turbetur eris particeps dampni
¶ Fili uerecundus de deo quantumcumque circa te fueris / et timeas eum
iniquitatem maioris potencie existens ¶ Et dixit interrogatio est sciencie medium / et Nota
hominibus blandiri est medium sensus / et uite moderatio est medietas uite
¶ Et dixit quemadmodum inimicus fit domi largitione amicus / sic amicus fit Nota
superbia inimicus ¶ Et dixit qualis sit sensus ostendit eloquium. Igitur
quod proferes inuestiga ¶ Et dixit In recomdatione dei homo quiescit / et men-
dacii primum est cor non credatur ei ¶ Et dixit non credenti tibi rumores
non referas / nec petas ab eo qui tibi donare diffidis / et quod non potes exequi
non promittas. nec deponas aliquid quod non es rehabere securus. Et potenti id
quod hoc non est possibile non attentes ¶ Et dixit caue a societate mendosi N
quod si uitare non potes non credas ei ¶ Et dixit fili ad sedendum in altiori N
loco domus aut palacij non accedas / quia melius est quod transferaris altius quam
inferius subducaris ¶ Et dixit plures studiosos mundi sunt quia qui inui-
dent magis hec credunt ¶ Fili exhortor te quod deum timeas / quia deum est / Nota
et utile tibi / nec de cogitando in eo excellet cor tuum / quia loqui de eo sic
alias loquelas excellit / sicut deus ipse omnes creaturas ¶ Fili in
diuinis seruicijs non [illegible] alicuius interpellatione [illegible] ¶ Fili orationem fac tibi Nota
in deum. quia sic est orans sicut nauis in mari / que si pereat omnes in ea
peribunt / et si euadat euadent. mundus quem singulis diebus cogitas ac
noctibus nullius est precij. Et quando ab eo exiens necessaria tecum deferas imitaris

No ¶ Et dix quo te rex exaltaue mag honoa eu ¶ Et d. quo pe
No quis altern se subijcere, cum no possit animam suam subiugare ¶ Et d.
Bona voluntas e vnu ex bonis quib deo pui, et laudabiliu auditu e
vnu extrans moribg, sensq et boni habitu ee e liberalitas q: et gta
cnsio bona e ex bonis sciendi gsuetudinibg ¶ Et d. si aqua legatione
nuntium expediat mittere, sapiente transmittas, in eq defectu mitte mundas
No ¶ Et d. qui paltero mentitur illi no credas, q sic d te altru mentie
: q facilig e montes de loco transferre : q non potenti cape, capiendi tra:
dere intellectum ¶ Et d. non committas anime tue qd erubestis pand d
hoibus. De deo n magis q de hoibus verecundari teneris, nec sis pfidg
q pfidia sanguine turbat et morte. ymo cupias mag, audire q loqui
No ¶ Et d. caveto vos a mal hoibg et corda vra sanabu, et corpa vra
.1. quiescent, et vri comoda seruiet ¶ Et d. duo sunt, patientie modi
Vnus e hoiez pati qd odit, q hoc facere tenet e. Aliud e pati qd suam
voluntas cohibet face, eo q id age no sit tenad ¶ Et d. tres hoies
no n in 3bg rebg cognostu. Patiens n. no n in prarodia sua cognosca
No Nec agonista n in pugna, Nec n in nali amicus ¶ Et d. Detti:
ores ex moribg st amicum suppite, secretum pandere, in quolibz gfidere
. confabulari i non utili multu, et bona requirere a manu puerorum
¶ Et, dixit. Duo sunt, non rectificanda consilio . s. infeliciem gfice
et obesse feliciem ¶ Et d. debilitas quedam e rem infectam presen:
n tare g facta ¶ Et d. cogitatio e speculu hois in q sua pulcris
et turpitudinem gtemplat ¶ Et d.
ne suppositos suos, q suppositi int te
et amicum quamq amore abscidit
No ¶ Et d. sensus absq doctina ar:
No bor infructifera reputatur ¶ Et d.
hylare vultu ondere, salutare hoies,
in dando recipiendoq liberale ee, et pri
adulsariu no hre hoiez, faciunt
te esse dilectum .hec e

Enesii dicta :

Enesius dix. Cu No
detteriorand tpa
despiciuntur virtutes
et decidunt. Vilitates
vero appriantur
plurimu et precedunt, et diuitis timo
pauperis timore excedit ¶ Et d. me n
lior e nobil obitu q diu vilis

Et d(ixit): modicam moderate expensam e(st) melius plurimo immoderate vastato. No(ta)
Et melius e(st) honestius de bono excedendo discedere q(uam) in suffragiis petitur pendere
¶ Et d(ixit): bona ex sollicitudine hominum e(st) bonum thesaurum. Igitur bonis No(ta)
associeris et eris unus ex eis ¶ Et d(ixit) non e(st) in mundo iniquius q(uam) facere
iniuriam impotenti ¶ Et d(ixit) si deliqueris corrigas confestim peniteas / ne No(ta)
differas in crastinum quod hodie commisisti ¶ Et d(ixit) qui te bonum estimat cum
fide reputari veridicum: et pro bono habeas qui te pro bono degit qualis
sit sui alius ¶ Et d(ixit) non potest multis preesse qui anime sue non preest No(ta)
¶ Et d(ixit) si amorem tuum volueris cum aliquo durabilem esse, eum ad bene agendum
informes ¶ Et d(ixit): si rex egerit iustum et verum populi sui principatum omnes
et si iniustum et iniquum commiserit ipsum suum regem ostendent exterius quam
ad aliam principantem eius ipsorum mundo declinant. Et c(etera).

Medargis

Medargis fuit remissi coloris / magnarum aurium / magni
capitis / parvorum oculorum / gracilis corporis / multi silencii /
dulcis eloquii et blandi / bonorum dentium / Tenebat semper
in manu sua virgam / in cuius summitate erat sculpta
figura lune ¶ Dixit Medargis negocium hominis
in hoc mundo duabus causis dirigitur. Una est scientia qua dirigitur anima
Alia est solliciendo / qua dirigitur vita ¶ Et d(ixit) timor dominantis pericula
malefactorum abigit ¶ Et d(ixit) nobilitas generis ad fructificandum scientie suffragatur
¶ Et d(ixit) divitie bone nobilitant animam / et sic per refrenationem
voluntatis ¶ Et d(ixit) homo nitendus sit animas a turpibus arcere / et sua
compescere voluntate / cum hiis enim bona fama adquiritur / hominum dilectio / et finis
acceptus ¶ Et d(ixit) excellens est ille qui spaciosi est animi / et cum sensu superat
eius iram ¶ Et d(ixit) sufficiat tibi sensus bona tibi ostendens semitam / et deviare
faciens a malo ¶ Et d(ixit) in mundo nichil deterius est quam generositate et doctrina
carere ¶ Et d(ixit) collaudabile et honorabile est scire / cum bona eius mundi et
alterius / adquirantur per id ¶ Et d(ixit) sensatus non delectatur laudari a rege
nisi per lingua veridica / et bono opere adquiri ¶ Et d(ixit) bonus dominus
est / qui velut eius suum conatur regere populum / et quod non sit onerose

opprimit eos ut suu abhominantur dominiu / et qui no talit statuit
nota absolutos q despice videt mandata ipius ¶ Et dixit Gratis benfactu
e prius q petatur incepti ¶ Et d. tuo sensu anima conare dirige
et tuu sire speculu statue in quo tibi lamina tua facta exultent ¶ Et d.
nota cum inimico pacificare studeas / licet fortitudinis sis securus / et tue po-
tentie ¶ Et d. Sicut hominem quod e possibile obmedi e molestum
nota corpori / sic molestu e sensui conari rectificare ignaru ¶ Et d. qui suppi-
nota tione diligit / bona vitam liere no pt ¶ Et d. nichil e quod mansuetu
·l· bonu potius efficiat q vitare superbia ¶ Et d. ille est sensu complecior
qui suam coegerit voluntatem / et qui magis concupiscentias suas eli-
dit ¶ Et d. Grati magis ille detrimitur qui gemit bona gratui-
tate collata / ymo quod peius e denegat illa / et obtior prima nulla
nota rependit ¶ Et d. Cui no n equu exposuit / habilitaty e committere
inimicum · hic e.

Thesilus dicta

Thesilus dixit Iocundis eloquiis no fraudeus et duabus q ex malo ferunt / quia quida in dulcibus venena permiscent / nec verbo turbent aspero ... in bonu / q meditione inducites salute plures amare sunt / et saporis ingrati ~ Et d. de corporis cibis no e turpe ee sollicitum et nocumenta vitentur / et in cibis anime q no sunt pravi et
nota nocivi curiosi no simus ¶ Et d. turpe e naute nave n proprio vento committere / et nos ad bona et ad mala absolute animas exponimus nras ¶ Et d. expedit scienti corpus anime sicut instrumentu artifici comparari q corporis cotidie et anime operibus altius id requirat gratia fugiendo ¶ Et d. oportet quemcumque grandis consilij / ut sit bona plebi comendet et de proprio anima turpia abigat et consulere curet / et ipsum honoribus extollere si no impendit consilia prava e iniquum
nota ¶ Et d. sicut equitanti e turpe equum non ducere / sed duci ab eo / sic turpe
nota e q hoc quo vestimur corpe subduramus ¶ Et d. sic turpe e corpus
immundum ee et sordidum / et pannis sinceris et puris ee vestitum · ita turpe

est anima preciosa quam maculata operibus / et superstitione tenus corpus cum decore
¶ Et dixit. tenemur conservare membra secundum naturam / et maxime principalia / quanto magis ergo tenemur tueri anime potencias / et maxime principale quod dicitur intellectus Nota
¶ Et dixit. Sicut adolescentes sensibus solum in presencia terreni regis non presumunt irasci : sic spiritualiter adolescentes timore regis celestis / ante eius presenciam se existunt commoveri non attentant Nota
¶ Et dixit ei quidam quid patiendum est ut non irascatur ego. Respondit. moveris assidue qualiter sua non interest ut obediatur ei contrario sed ut qui obediat. nec ut serviatur ei iugiter sed ut aliquando alteri serviat / nec ut misereatur alius semper, ymo ut misereatur eius et deus circumspicit omnia. quod si consideraveris non vexaberis ita : vel modicum turberis si turberis ¶ Et vidit quendam virum valde pinguem Cui dixit multum conatus es extollere carceris tui murum ¶ Et dixit. cum oportunum fuerit te corripere aliquem / non sic te gerere decet velut de inimico velles ulcisci / ymo te sic fideris aut tremas suavium morbum periculosum exponas / et si expedierit cauterizare scipsum sic te offeras ut medico se offert infirmus. Hec ...

Gregorii dicta

GRegorius dixit Tandem studeas principia tuorum negociorum et fines scire secundum omnia ex quibus elige meliora Nota
Mala res est paupertas. Sed divicie male peiores
Si desiderabis assimulari te deo sciens / contine corpus tuum et alliga cathenis ut non prevaleat sensui. Ira compesce. Assume sicut loco candele illustrantem. In vita quod non est esse non cogitas / quod mortalis existis. alienigena te reputes / et alienigenas honorabis. Cui properare successit navi tue et ipsa tricas sumergunda
Decet igitur volui recipi quicquid a deo venit. Ita bonorum eligibilior est 11
honore puerorum. Non divinus fecisti hostia sed prudenciam. Res modica que potest invalescere non modica reputetur. Dedecorum tolera modicum et laudabiliter dehonestare atque eciam solo verbo primus error invidie est &c

Galieni dicta

GAlienus fuit unus ex octo medicis precellentioribus in arte medicine sive phisice qui fuerunt capita secundum

Galienus

et maystri maystrorum. Et primus ex eis Esculapius primus a quo processe-
runt alii antiqui medici. Secundus fuit Horus. Tercius Ninus. Quartus parmenides. Quintus
plato. Sextus Esculapius secundus. Septimus ypocras. Octavus Galienus magnorum me-
dicorum patronus. Post hunc non fuit alter medicus nisi eo minor aut discens ab eo
Natus fuit paulominus ducentis annis post xpm. Et composuit bene quadringen-
tos libros inter magnos et paruos, et maiores ex eis sunt bene explanati
in xliii cum illis student volentes comprehendere medicinam. Pater quidem ipsius
multum erat attentus in eo plura expendens tam erga expensas maystrorum
quam in curandis eis dum alonge. Galienus itaque natus fuit in Pergamo civitate
Asie. Athenas Romam et Alexandriam pergens pro adeptione sciencie, medicinam vero
didicit a Nino, et a quibusdam aliis maystris Geometriam, Gramaticam et alias
scientias apprehendit. Didicit etiam medicinam a quadam muliere dicta Cleo-
patra, a qua didicit multas herbas specialiter valentes quam una mulier.
Et pervenit in Egiptum morans in eo per tempus cognoscere herbas ibidem partium
cognoscet. Deinde procedens versus civitatem Romam, obiit inimice in quadam
villa existente iuxta mare uiride in confinijs terre Egipti. Et Galienus a tempore
pueritie optauit multum scire scientias demonstratiuas, et conabatur multum per ea
ita quod cum redibat de domo maystri incedens per uiam semper cogitabat super
hiis que didicerat. Et socij qui cum eo studebant ei dicebant, Quare bona
hora non rides et solaciaris nobiscum, et ipse non respondebat. Et aliquando
eis respondebat sic. Sicut uideo vos delectantes in solacijs, eadem uoce
affectans scire, negligo que vos facitis et nitor ad sciendum, diligens quod scio
et abhominans scitam viam. Et mirabantur eum homines dicentes. Sempfelix
fuit pater istius, qui diues existens et potens, filium obtinuit sibi sic scire amantem
Pater vero eius Geometriam fuit intendens circa agriculturas, et auus eius fuit
carpentariorum mayster, et proauus eius fuit ceratum partitor. Et Galienus
fuit Rome in principio regnationis Anthonij illius scilicet qui regnauit post Adrianum
Ubi composuit anatomie librum et multos alios tractatus Celli alterius sui may-
stri auditor existens. Et composuit eandem Anatomiam in corona Unario et Edrinus
phisicus de uiatorum secta sepe conferebat se ad eum. Et etiam Alexander Damacenus
qui tunc erat, statutus ibidem ad demonstrandum scientias iuxta uiatorum opiniones

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

et dicebant ibi quod multi libri Galieni cremati fuerant in quadam villa in qua
libri regis conservabantur inter quos libros fuerant quidam libri de bray scripti
et alii anaxagore et etiam Aremari / et quidam liber quem edidit Rufus
Tiranus et thosicis / et reges grecorum omnes apparebant erant soliti applanare /
valles replere / montesque rumpere et facile inaccessibiles facere · pontes construere
· fortes muros quoque edificare / et rivos facere unde expediebat / et multum la-
borare inimicos opprimere / et eorum dominio subigere / et conabantur magis
ad gubernationem regnorum / quam ad delectamentum corporum suorum / habentes nihilominus
ingentem appetitum ad scientias et specialiter medicine Et statuebat quilibet
eorum in singulis regionibus homines notos ad inveniendas et colligendas her-
bas que reperiebantur ibidem / quas inventas sub sigillo mittebant / ut so-
phisticari non possent / quibus ad regem pervenientibus rex eas expertis medicis
assignabat et ex eis expertis et approbatis per eos iubebat populo dari
ad eorum subventionem et curam ¶ Fuit Galienus remissi coloris / gran-
dium humerorum / amplarum palmarum et digitorum longorum / habens capillos
bonos / et convenientis stature / et ridentis aspectus / multe locutionis / et pauci
silencii / et erat multi incessus / habens delectationem in cantu et in scyphis / cessabat
multum cum regibus / et dominus querelans / et cum obiit erat lxxxvii annorum
· puer et discipulus xvii annis existens / et sapiens et magister lxx ¶ Et d. Nota
Galienus Qui fuit fideliter remunerationis est dignus etc ¶ Et d.
Scientia insensato non prodest / nec ei quod non venit prodest sensus ¶ Et d.
Preteritorum est tristitia sed cogitatio de futuris ¶ Et d. melior est ap-
petens sano appetitu carente ab operatione bonorum anima tua ad mala
opera non te seducat / Video plures reges ingenti emere precio scientiam et artibus
vivences affluentes et bestias etiam emere congruas sibi / et seipsos negligere /
et sue hominis conditionis in ignorantia quod nec emerent nec reciperent aliquid emptionum
propter ipsi sunt nescientes Agitur mira mundana turpis quod suus cavere emere
precio et dominus non inveniat qui recipiat eum gratis ¶ Olim consueverant Ga- N
lieni medici precipientium loco / et vice subiectorum infirmi eorum / non prevaricando
mandata / et ex hoc suum medicina consequebantur effectum · nunc vero contrario modo
se habet / nam infirmus precipit / medicus velut subiectus applaudit / et infirmorum

oblectamentis assentiens / curare non nititur / ymo blandicijs nocet / quare
obsunt aut non proficiunt nisi natura et impericie medici et morbi acer-
bitati resistat ¶ Et dixit quondam ad potum aliquibus convenientibus / et maioris
precij habebantur qui vini erant complexionum sciebant decentibusque opera et can-
tuum modulationes erant virtutum / nunc vero pro non habentur nisi qui vasa
Nota sciunt evacuare maiora ¶ Et dixit qui sua instancia se moderate gubernat
fit per concupiscencijs moderatus / Sed qui non compescitur a sui temeritate periculo
sui anima concupiscit iugiter voluptuosus existet / nam sic corpus roboratur omnia
N sic non extendo languescunt ¶ Et dixit puerum voluptuosum et effrontem
bono edificare docuimus confidas ¶ Et dixit verecundia est ~~anime~~ in vere-
cundante quedam dubitatis manaciens / qua verecundans aliquid quod per malo
N: generat se melior operari verentur ¶ Et dixit potens est homo suos dirigere
cum agnovit semetipsum / nam excellentis est sapiencie hominis sui ipsius habere
noticiam / nec ex dilectione quam habet in se fallatur / et bonum se reputet cum
non sit. Videmus nam complures se reputare robustos et liberales cum non
sint / et multi qui omnibus se discretiores aliis reputant / et qui se cogitunt mi-
Nota noris discretionis existunt ¶ Et dixit Iustus est iste qui potest iniusticiam agere
et non agit. Et sensatus sui discretus qui verum omnino non novit ad quod
nostendum (?) humana natura sufficerit ¶ Et dixit per gravius morbidus non desistit
donec innuit medicinis insistere ut ad salutem perveniat ad quam com-
plete pervenire non potest: Sic nos omnibus animo necesse saluti aggregare sa-
lutem / et bonitate bonitatibus adiungere / neqamus vigentes et sapi-
entes anime attingere statum ¶ Et dixit qui non cogitet se discreciorem inter
alios homines potest animus propriis in ostensione suorum operum aliis qualiter
dirigantur in eis / et sciat quid ipsorum laudabile fuit / et quid non
¶ Et vidit quendam quem reges multum honorabant quia
robustus erat. Et quesivit quod fuit magis negocium quod exercuerat
Et dixerunt ei: quia levaverat cornu bovis occisum ab altari usque
foras. Quibus dixit Galienus Eo modo levabat ipsum cum sua
nec anima erit bona. Et cetera

Sequuntur dicta sapientum

Apientia dicta est haec. Interrogaverunt Protheogum de quodam qui suos capillos pparabat nigros fieri, quare hoc faciebat. Rn͡t. Ut non stultarer ab eo sapientia senu. ¶ Et dix Plinus. Quanto plus boni hr ignarus tanto e turpior. ¶ Interrogaverunt Crastem. Quid est bonum viro. Rn͡t. ut voluit tunc debilitare eos. ¶ Interrogaverunt Democratem. In quo sapientior extitisti. Rn͡t. In eo q̃ scivi me parum scire. ¶ Et d. Sapiens q̃ditor e melior q̃stimat ignaro. ¶ Et dix ei quidam suus discipulus Ignarus gressor ee no pt, nc sapiens quaditor. ¶ Et captivato Asco quidam volens cu eme q̃suit ab eo de gnē suo. Rn͡t. no de gnē, s sciā et sensu pquiras. ¶ Et captivato Diganee dix ei quidam volens cu emere. Ad quid es util. Rn͡t. ut fiam liber. ¶ Et alteri captivato dix quidam emptor: eris bonus si emero te. Rn͡t. emas vel no, bonus existam. ¶ Et dix alius. Qui hoies no verecundantur ad se no despiciat semetipsm. ¶ Et audiverunt quendam rogare deum ut eum ab amico eriperet. Cui dixerunt quare ab amico liberari petis, et no ab inimico potius. Rn͡t. q̃ cavere ab inimico valeo, s ab amico diffido. ¶ Et dixerunt Esculapio. Quid e verecundia. Rn͡t. delicto committere q̃ redargui pt in publico. ¶ Cui dixerunt alia. Qualia sunt inter mundana maiora. Rn͡t. sunt tria. Insipientia odire: sapientia diligere, et discere no pudere. ¶ Et dixerunt Erasmo. Quales sunt pie quas pui dne addiscere. Rn͡t. quibus senescentibus eis utiliores haberentur pro ignorancia. ¶ Et dixerunt Lundi. Quare abhominaris pecunias. Rn͡t. q̃ fortuna suscipitur. pacitur fiendo, et q̃sumitur expendendo. ¶ Et dixerunt Leginom. Quid adeptus es de tua sapientia. Rn͡t. ut agere

debeat grates / et non lege cognite agat ¶ Et d. alt insipient / cuiusdam obest
nimius insipientis amor ¶ Cuidam quiuatus Hunaldi dixit / conabor ad te
No perdendum. Ouint Et / ego conabor ad tuam ita compensandam ¶ Convenerunt
coram quodam rege tres sapientes. cornus Grecus alter Judeus. Et 3us para-
tenus persanus. Quibus rex ait quilibet vestrum dicat parabolam aliquam: que notenda
congruiquilibus quam sapia Et dixit Grecus In eo quod non retuli potius quam quod dixit
intellectus mea convalet. Judeus dixit. Tale miro experimentis eloquium
est infatuatum damna infert / et suppositio emolimentum non prestat. Persanus
ait vos cum pronunciatione subigo silentio vero subicitur ipsum ¶ Dixit
Salomon discipulis ut vos diligant sic vitam conversari cum hominibus ut per-
mident eum populum / cum nullus vero gravamina irrogando ¶ Et interrogatus
N ab eo qui esset melior rex. Respondit qui non est sue voluntati subiectus ¶ Et d.
Ysocrates homo dicitur bonus in primo gradu / qui ex se est vere pulvaz inventu
In 2o qui ab alio informatur ¶ Et rogatus Milus mutuare pecuniam
amico. Respondit potius volo meum semel erubescere voltum quam saepe pallere
N ¶ Et d. Amonis. Cogitatu mediante sapiens loquitur ymaginatum per-
nens. Insipiens ymaginatur solum attendit negligens cogitatum ¶ Et d.
N pra Theofrastus. Bene morigeratus est ille qui bonitates hominum aperit / et mali-
ve tias celando abscondit ¶ Et vidit Diomedes quendam male scri-
bentem aliud docente sabbe. Cui dixit. Quare ipsum curari non vis tuus
Respondit Non sum adhuc magister. At ille Quare cum doceas scribere cum nec sis
inscribendo magister ¶ Interrogatus Diomedes Quid oportet homine
No facere ut non indigeat petere alienum. Respondit Si dives est sit decenter
suum vivere meciatum. Si pauper se exerceat ad laborandum ¶ Et d. Nicomadius
Non est doctor discretione melior nec predicator laudabilior tyc. Ille vero
diligens est sive sollicitus qui alios corripiendo et non alius per curam ¶ Et
dixit Abradais existentibus certis causis persistunt effectus. Ideo amor per-
N severante et avet absque perseverantia anime sue ¶ Et d. Clinicus Non
rerespribilis sic dicitur quia non sapientia que capiatur aptitudine caret. Quia vera-
No peius non exhibet semetipsum ¶ Et d. sapientes causas et vices ignaras
non doceas / quia videlicet bestia argentum ferens et aurum / ipsum nobilitans

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

ignorat quamquam pondera sentiat / Et sic ignarus nobilitatem dominie
non capit sed solum per disciplinatorie labore ¶ Et quesiverunt Aneb.
ad quid Rome solum ex operibus et non ex malorum preceptibus punitur · Respondit
Quia precepta anime non nisi a deo stabilita ¶ Et dixit Ambrosi. Tria sunt
que obsunt regibus : Superflua vini potatio. Musicorum frequens auditus.
Amor insolens mulierum : hec enim cogitatus ipsorum offendunt ¶ Et dixit alter
Sed factum est non fit non potest / verte sit actum vel non Sed oblivio est ipsius me-
dicina ¶ Et dixit. Hermogenes. Quia nescio quid referre omitto / eo quod in
respondendo nescire quod sciat est signum ¶ Et fecit Philemon bovem
luteum / Et in die sacrificii ymolavit eum ydolis. dicens Nolo sacrificare
rem unam animatam rei inanimate ¶ Et dixit Socrates quelibet bona est
Sed laudabilior veritas est earum que ignorat / se dicere nesciente · Nam quod
audieris dicere taliter scias esse discretum / Et quod audieris se scire dicentem
esse scias ignarum ¶ Et dixit Si tu ad sciam antiquorum pervenire non potes
ad legendos libros eorum mitteris / Et ne tua more cecorum incedas qui sa-
nitatem excludendo naribus venustate non apprehendunt ipsius ¶ Et dixit Qui-
daras Miror qui turpia sermone vituperant eadem operantes / Et se ideo in
ope pulvis extollunt ¶ Et dixit Dionisius. Patientia est inexpugnabile
castrum / festinantia ideo penitudinem inducat / Et fructus veritatis est bonus
¶ Et dixit Platonis Commodius est satis immense pretentis eius qui ar-
rogantis manu et exuberanti voluntate existit / Et exilis satis par
obest / manum blanda et voluntate hilari exeunte ¶ Et dixit. Tri-
meus. Qui capit animo non sibi sufficit / Et de nichilo est securus / mille
rethoricus aggregat non carebit a suo precepto subducta ¶ Et que-
siverunt a Diomede Quare superbia divites se extollunt / Et sapien-
tes non sic · Respondit quia sapientes deum cognoscunt coram quo nemo extolli
Divites hoc ignorant / ¶ Et dixerunt Aristotili. Talis dixit te bona
loquitur : Respondit Et ego merebor ei : Cui dixerunt In quo : Respondit cor veritas
sit quod profert ¶ Et dixit Crefon quemadmodum vas non cor nisi suam cape
quantitatem : per minori bene recipit : sic homo tota stabilitate recipe posse
Et non contra sapie quantitatem · per minus sic / ¶ Et dixit Diras. Quibus pr

Inter huius mundi fluctuationes certe merede que velut unda maris turbide inimicam se sequitur. Serena autem hominum corda longe inspiciunt sanctos intersubstantes quasi naues suffragio secura. ¶ Et dixit Zanarion. Perdidi que habui quorum loco vehementer plus timori adeptus ¶ Et dixit Hesinius Sup-
Nota co quod here optaueris si sic fieri non consideres. Si si assequi potes attendes eo quod ex floribus apes mel excipit quod homo non potest ¶ Et dixit Greg.
Apparenti pulchritudine vere possunt pictores satis suis picturis consciare / sed interiori pulchritudini non potest nisi per claritudine naturam habet ¶ Et vocauit Armesis rex fratres suos. Quibus dixit. Si me reputauerit vt regem vos reputo vt fratres / et si me vt fratrem tenuerit ut rex vobis existam ¶ Et dixit
Nota Milisius Miror ergo illos qui noctibus vigilantes tristibus agris pagat maris vndas inspectando molestas / et terram perungentes cutaneam demoratur ceas lucri offitio / cum hereditarium ignorat successore / nec commendabilem scienciam adipisci intendunt quae absque periculo potest adquiri. Et adipiscentes eo quod sit heres eorum nihil amittunt ob hoc dicitur non fuisse tales extinctus cuius est scientia non extincta ¶ Et dixit Pigonas Talium me contentum non reputo qui sapiens docet illos / qui sunt vix tristiciere propositum / quia velut barbari intelligere non possunt Exirbium Sic insipiens non potest capere sapiens sapientem / conuenit sapienti namque suam honorare sapientiam / et eam non perdere erga illos qui ipsam perditionem reputant et labore Nam sapientia non dehonestatur ab eo qui non est receptiuo eius / Sed ab illo qui inter ignaros eam distribuit / De causis veri distingue ne-
Nota probandum scientes ¶ Et dixit Tuidaros. Velut a cadauere fetor quidam procedens astantium inficit nares. Sic ab insipientibus procedunt verba audientibus fetent / et quemadmodum cadauer fetore suum non percipit. Sic
Nota nec insipientes turpitudinem verborum ¶ Et dixit alius consolacius censent sapientes quia pauci ¶ Et dixit Decet sapientem qui residet cordi suo et cum est consiliis et confidens instruere alios / quia docet alios quod ipse non nouit est fedum / et quod si non volt per alios non accepte ¶ Et quesiuerunt ab alio medicinam qua posset odire conuiuium. Respondit. Quid in ebriis inferat attendatur et cauebit a potu ¶ Et dixit Eugenius Vidi

Sapientum dicta

Homines decernentes ēē luminaria qui volunt amedere, ut videant No
et cernant cibaria immittenda invenientem, quamquam non emaneant ibi
nec sit penes animam facultas ut cibos inspiciendo eligat. Sic doctrinam bona
assistant luminaria: sensus scilicet et intellectus, ad distinguendum cibos
anime qui obtinent sive ab ignorantijs et post. ¶ Et dixit Euclides
Mors non sapientibus amicis obest, nec est aliud cogitatum auferens mortem
quam sapientie amplectandum. ¶ Et dixerunt Salomoni: Ad quid hic vis
morari ex quo certus es honorari post mortem. Respondit: Ego sum velut
confinij regni custos, qui si moram protraxero diucius ero, et si recedero
ad honorem redibo. Cui dixerunt: explana hoc nobis. Respondit: Demoratio
est anima sapientis, et frontaria sive regnum eius est corpus, et inimici
sui adversarij anime, velut ira et concupiscentia, et divicie que refrae-
natores anime, et honor est alacritas quam in alio seculo quis habebit.
¶ Et dixit alius: Si sapiens laborem ob aliud comodum non pateretur
nisi ignis cavere evitaret, ob hoc non solum sustinere eum deberet. ¶ Et dixit Adri- ne No
anus: si non haberet nisi ob aliud sapiens laborem nisi propter mortis timorem, plus
oportet tolerare. ¶ Et dixit Filmon: Maius quod in sapientia recipi comodum est,
quam ex diversis cogitationibus unum recipi cogitatum. ¶ Et dixit Orianus: Sequo No
hominem esse in mundo absque cogitatu est impossibile, laudabilius est preciosum N
cogitatum habere. ¶ Et dixit Quirinus: Aut quidam bonum esse homines comunis Nota
condicionis existere. Sed hoc mundo non expedit, nam quilibet preceptor esse
velle, et nemo obediens, et sic tunc preceptum abesset. Unde bene atten-
dens quod unus sit preceptor, alius obediens, plene distruxit quemcumque esse.
¶ Et dixit Dimitius: Cum in terram perveneris alienam sis anime Nota
tue investigator, silencio attendens excellenciam sapiencium terre illius scru-
tando, et ponderando sermones ipsorum tue discretionis pondere. Et si
melius scis doceas eos, si minus discas ab eis. ¶ Et dixit Leupasius:
Discretus pecuniarum exactor blandiendo melius colligit, quam alter
in superbia et furore. Quia sanguisuga plus trahit sanguinis suavitate
et silencio, quam infestus asilus compungendo acuitate et rigore.
¶ Et dixit alter: Premuniti sitis vestro ingenio, priusquam res aut negocium

exigat quod per rerum euenta deficiunt ingenia et sapientes confunduntur

¶ Et dixit philippus pitagore discipulus Infelix est qui dentes suos dire racione
Nota offendit ¶ Et dixit Biletus De melioribus rebus mundi est superfluitate omissa
medium sequi / nam radix uite est meriti expensas / et uastatio clauis est paupertas
/ et omnem habere graciam est res mirabilis / non irascaris aduersus veritatem prelatore
/ sit anima tua sed paciencia assuescere / et proinde tibi bene contingit ¶ Et dixit alius
Malus dominus ebrius simulatur qui sua ebrietate decora uitans / turpibus ad=
herere et fedis / ebrietate cessante non aduertit quantum offenderit et si condolet
N vehementer ¶ Et dixit decet discretum non decipi verbis sed sibi offerentibus
oportune / et ob inimicorum paucitatem de sua non curare milicia / et subtra=
Nota bene hendo stipendia non credens indigere eisdem ¶ Et dixerunt ei Quare
te odientes sunt plures. Respondit quia hominum oblectamenta detestor. Cui dixerunt
N quare hoc facis. Respondit quia sum omnium expertus ¶ Et dixit Edimon pictori
bannum quidam pingenti. Pulcras depinge figuras eo quod homines surgentes
a banno dum inueniunt figuras pulcritudine / non recedunt statim ve=
stibus induti oportunis. Quare nec frigidus aer eis nocebit in hyeme
nec calidus in estate ¶ Et dixit Bestaius Difficile est longeuum esse
felicem ad multa contingat aduersa eo quod tempus sit competit voluptuose
uiuenti ¶ Et dixit Molosius Non est diues cum quo diuitie parum durant
nec qui post primari eis / nec cui per tempora longa subsistunt. Sed vere di=
N uitie sunt que perhenniter durant ¶ Et dixit Bracalius Cupidus non
quiescit tempore / et nunquam ditatur auarus ¶ Et dixit philippus Rex Mace=
donum cum lucratus esset ciuitatem Atheniensium ei consulentibus ut cremaret eam
Inquiens videndum nobis agere ut uiri reputemur existendo uictores
N ¶ Et dixit Arsides Lingua iurare potest mendacia sensus vero minime. Igitur
vero in sensu lingua gaudet uiciis ¶ Et dixit quod tecum habes a deo
non queras quia quod sufficit quisque habet. Sed queras vero quod habes
N tibi sufficiat ¶ Et dixit Cogitat vulgus deum esse in altari soli
illic tamen pro suis necessitatibus deum orat. Sapientes autem ipsum sunt
L et orat ubique ¶ Et dixit Pittagoras Qui tenet non alia uita esse nisi
naturale est infelix / filius vmbre quae facile tollitur / et plante que

illis desiderat et bestialiter vivit ¶ Sed qui novit aliud esse vitam spiritualem
que mortalis non est perfecta / et gubernat se / ac munit opibus boni et
iuste voluntate dei ¶ Et d. nihil debemus turpius esse in opibus et non operari N
repente / sed ad provisionem magis ¶ Et d. si volueris tuum excedere inimicum Nota
non voces eum stultum mendosum vel scandalizatorem / sed ad opposita obtinenda
mitaris ut sis circumspectus veridicus pius et cetera. Et si forsan improperasti
ei contra aliqua sis elongatus ab illo / ne similieris illi / cui dictum est
qualiter plenus es pustulis medicus existens ¶ Et d. qui laudari vo-
luerit ex suis opibus / querit eum veridicum hic amicum / qui exhortat veri
aut inimicum eius insidiatores formidet / pistos non a pato compescitur ¶ Et Nota
d. non debet aliquis asperis verbis castigare amicum / sed humilibus
et blandimentis admixtis ¶ Et d. amicum obsequia satagens in suis
cogitationibus suffragari eidem. Et adulator quantum perdideris si eum amitti Nota
contingat / nam si domus tue paries cecidit / non perdes nisi parietem
si amicum perdideris magnum dampnum assequeris / quia inimicum de amico
hic fiat ¶ Et d. cum ire fervore accenditur homo / efficitur velut
domus igne incensa / in qua propter fumum et strepitum ignis nec oculus
plene videre potest / nec auris audire / et sicut navis vento impulsa for-
tissimo bene gubernare non valet / ita anima ira commota et provoca-
tionibus lacessita suasiones et inductiones refutat / quo valeat mitigari
/ nec modica spernenda est ira quia excandescere potest in magnam / sicut scintilla in-
flamam / multotiens autem silencio ira compescitur / sicut ignis extinguitur
materia subtracta eidem ¶ Et d. quemadmodum ebrius quamdiu ebrius est in se Nota
sui turpitudinem non agnoscit sed cessante morbo suo / si et aliud ebrium
videat potest se cognoscere qualis fuit. Et excessum iracundie
proprie videt et percipit aliquid melius in alio irato quam in se / et velut
extenuata macies faciei / narium pallor / et oculorum contractio usus interius
sunt mortis signa infirmi: sic et iam dicta in ira motus sensus seu di-
strictus sunt signa ¶ Et d. invenimus mulieres citius quam viros irasci no No
et infirmos quam sanos / senes quam iuvenes / propter quod procedit talem
iram ex debilitate anime provenire ¶ Et d. disputavit quidam

ad fr̄m suo et dixit Sileas fili sive Cui r̄d͞t ego minꝰ valeo mei grādis
causa, tu v̄o oratione tue anime debil' et in̄firme ēciā minꝰ vales
¶ Et d: quidā sapiens cū nom̄ ignoramꝰ; dicitꝰ q̄d querit ēciā si
audias q̄d nō deceat ¶ Et d. aliꝰ nō ē aliquid quo doleat vir amicꝰ
q̄ndo offendē ut eū nō reputes inimicū ¶ Et corripuit quendā dicens.
Taliter querseris cū hoībꝰ, q̄ cum morieris lugeant, et cum absens eis
fueris ipsi p̄ntiam tuā petant ¶ Et plorabat quidā nato suo filio
Nō / qui cū q̄reret quare h̄o. R̄n͞t q̄r hodie obijt puer iste ¶ Et dixerūt
quidam alij quis ē salvꝰ ab odio hōm. R̄n͞t qui nō p̄dest nec obest
eis, eo q̄ malefacientē hoīes odiūt, benefacientē v̄o mali ¶ Et dix͞
alter. fortius ē q̄d consuetudo q̄ q̄d natura requirit ¶ Et periciꝰ a q̄dā
quo anime decus amitti͞r. R̄n͞t ad inq̄rēdū ob lucra mundana ¶ Et d.
N / reputes hoīes velut ignē, q̄ non nī ad necesse sunt eis
adiungi, ad q̄ ignē dū p̄ eo sumēdo p̄veneris non appropinq̄s ei
nī discrete et caute ¶ Et d. si cum sapiente sedeas sis amicꝰ a
inimicis eo q̄ sensꝰ sensū corroborat ¶ Et d: alt̄ duplex ē p̄tinentia
Una ē a q̄ue facē q̄ p̄sidet sciens ēē q̄ expedierit agere. Alia ē p̄tinē
ab hiis q̄ delectant, que p̄tinētia potiꝰ iudicatur ¶ Et d. alt̄ nō loquaris
nī de eo q̄d p̄ficiat, nec comedas nī q̄ tibi delectet aīm, nec petas nī q̄s-
qui possibile fuit, nec doleas de amissis, nec deffes sup̄ eo q̄ nō potes
excusari, nec donū cupidi concupiscas, et q̄d didicisti p̄ficias, et q̄d scias
doceas, et de eo q̄d habes impendas, et sī te de tua pecunia p̄tineas,
priꝰq̄ alter se p̄tineat de eā, et si ceciderīs ī grauē eventū sustineas
paciens, scribi facias in tuo sigillo boni et mali ōīa finem habent
et ipsū sigilli hoīes expectent ¶ Et d. alt̄ verū ex rebus q̄d facit
hoīes errare in suo iudicio ē abreviacio cogitatꝰ ¶ Et qnꝰ redar-
guit q̄dā sapientē. Cui sapiens q̄d ex viciis meis ignoras maiꝰ ē q̄d
n / nosti ¶ Et dixerūt alij. Quare nobiscū non loquis, R̄n͞t p̄fectꝰ q̄
quis p̄sequitur audiendo sui ipsiꝰ ē p̄prie. p̄ p̄fectu in loq̄ndo alteriꝰ ē
¶ Et dixerūt alij, cordis tui cogitatū absconde. Cui r̄n͞t. meꝰ
salubrior ē cogitatꝰ ¶ Et dixerūt alteri ad quid p̄dest filiꝰ bonus

Rnt parare adiuuenti delectat ne mortem habeat cogitandum ¶ Et dixerunt Quare non tu filium cupis. Rnt. immense filiationis amore natum tue non inuitor ¶ Et dixerunt alij terram aliam adire volenti forte morieris No
in terra illa. Rnt eadem mors est in terra aliena et domi ¶ Et dixerunt
alteri, qualis est res non bona licet sit vera. Et Rnt homines laudare se ipsos
/ mentiri autem bonum est ad inimicos pacificandos, veritas vero mala est
obloqui de absente / Et quid est bonum donare suo loco. Et quid melior indignatio
quam pena. Rnt. in malo quod contingit amico. Et quid tacere melius est quam loqui
Rnt In lite ¶ Et dixerunt alij Que verum est delectabilior. Rnt. que non prius
in eo consistere statum ¶ Et dixit Bractalides. Qui mala tolerauit sapienter
indigne contingentia sibi, et sponte a malis assuetis abstinuit, et propter obediens No
deo, quod sue salutis et grauationis est radix, sapiens erit ¶ Et dixit oportet [illegible]
qui ad aliquid nititur, et non assequitur illud, quod redeat iterato ad illud, eo quod
qui vero ipse impendit illud diriget conatum ¶ Et dixit decet sapientem
inimici adulatoriis vel dulcibus verbis non decipi, eo quod pauo decore pennarum No
serpentem comedit intuentem ¶ Et dixit querit sapiens aliquos ex prauis
tue amicos vel aduersus inimicos ei assistat, eo quod adulsus acutum non nisi inci- [illegible]
siliones procedere generari ab eo, nisi ferrum frangi in ferro ¶ Et vidit
Theopasius iuuenem quendam tacitum multum. Cui dixit si defectus sapientie tacitus
es fatuus. Si vero sapiens es non recte agis quod taces ¶ Et dixit cum odi- [illegible]
eris aliquem, non abhorreas totam eius familiam. ymo ad amorem aliquem ex eis
imitaris, quo minuetur nocumentum ipsius ¶ Et dixerunt cuidam medico
Talis emit quendam librum medicinalem, et medicinam studet in eo. Rnt [illegible]
Libri sunt discernendum memorialia, et non discernunt sunt mederene ¶ Et dixit No pendet
Decem modis seruiunt deo. ita scilicet gratias age si quid impenditur tibi,
Si male habueris sustine patienter. Si loqueris loquere veritatem. Et
promissis perfice. Si iudicaueris recte iudica, mensuram habeas si qua
potes prosperitas periculum requiraris, amicum honora. Indulgeas amici
et inimici errori, non nisi quod tibi uis amico desideres ¶ Et dixit Assodius No
Confortum et inquisitio sicut sunt corpus et anima, alterutrum se indigentem
Qua confidens si sufficere absque inquisitione est piger. Inquisitio vero

dicit forma diu subsistere non valebit ¶ Et imperavit quidam a Lene
dicens Quare mutuasti tuam pecuniam malo viro. Respondit non mutuavi malo sed
indigenti ¶ Et dixit Decet nos honorare bonos in vita / et pro eis rogare post
mortem ¶ Et dixit plurimi labores delectationes abscondunt ¶ Et dixerunt
ei a quo tempore apparuit in te sapientia. Respondit ex quo incepi despicere menetipm
¶ Et audivit quidam recitantem quosdam sermones impossibiles Cui dixit
Quare refers si aliquis tibi retulit, ei non credas / quod si vidisse te dixerit ego non
credo tibi ¶ Et dixit videam loquari qui ab eorum a quo loqui omnino et tacere di-
dicisti ¶ Et dixit verecundia ad venustatem se habet sicut introitum se habet ad villam
¶ Et dixit Aristophinus Victoria malis non est victoria / sed vera victoria est
ope vincere et non ... ¶ Et dixit Anaxagoras Sicut mors non competit ei
qui bene vivit / sic male viventi vita non competit vel appetit Sapientia
est decoratio intellectus / lingua est prolatio veritatis / cor est bona voluntas / ma-
nus sue pietas / pedes sue inquirere sapientes / dominum vero iustitia
Regnatio est mensura / consilium est gratia / pax balista / sagitta salvatio / militia
consultare prudentes / decoratio fortitudo. Thesaurus disciplina / societas honor
dilectio / desiderium vitare peccatum et deum sequi ¶ Et dixit sapienti quandam
habitanti villam que bannum meruit et nullam habenti ... Quare
de banno ville non doles. Respondit Quia si talia videre in somnis non moveor
ut excitatus ... et eodem non movebor ex hiis que video ex sensu meo
meditando veridice quod sit expergefactio quedam ¶ Et dixit alter Amici sunt
nobiles quidam affectus / omnibus cum initi adquisitis ipsorum studio et ad acquisitis comp
per alterum / velut familiaris columbe industria alie fuere fuit ¶ Et dixit
alter Amor est infirmitas anime / et amicus est curatio ipsius. Et mansue-
tudo fructus est anime / et fidelitas est vita eius ¶ Et dixit rex cuidam sa-
pienti Quare reputas bonum secundum iudicem Cui respondit Cui adulatoribus non
movetur / et quod mali causatores non evertunt / et qui non decipiendo et a di-
strictu ¶ Et dixit alter Scandalizatores peiores sunt latronibus. Nam latrones
privant pecunia. Scandalizatores amore ¶ Et dixit Honor quibusque sapiens non
informatum in dedecus queritur ¶ Et dixit Inquirere concupiscentias affert
laborem ¶ Et dixit Cum aspide surda est melius conversari quam cum mtre maligna

Et d. alter non apperias inimico inimicitiam tuam quia si sensatus est
sua timere eius ingenia tua / et suam militiam si ignarus. Et d. alter Si canis
predicatus fuerit sis mansuetus eius cor non cum eo alteraris configat No
Et quidam sapiens quendam audivit virum dicentem quod quadraginta
sapiens sunt anni quod scientias adquisivi. Cui sapiens et ego vidi quendam annis xl.
mercatorem / et adhuc omnia dici non obtinet oportuna. Et d. alter
Liberalis mundi homo est qui pro multo reputat quod creditur ei / et pro minimo No
quod credit / et ut quicunque ipse sit / dives an pauper quod sic reputat sic generat
Et d. alter honora famam tuam et non dehonores in petendo aliquid / quod
honoris nudata reddatur Et d. parcissimus homo est qui quod de-
negatur ei plus impetit / nec Et d. alter discretior inter homines est qui
ponit in se et perspiciat per se ipso Et d. alter quemadmodum vermis ferrum comedit et destruit
sic invidia invidum / nec cui invidetur offendit Et d. alter Sicut No
carta non scripta scribi non potest amplius nisi scriptura prius deleta / sic res
nobiles addisci non possunt nisi prius vilia deleantur Et d. Sic homo
non potest uno tacto oculo et alio terram intueri / sic suum sensum devovere
non potest ad nobilia et vilia invicem cupiendo Et d. alter Tuam No
vitam non expendas in vanum / et inutiliter non labores Et d. alter
Amoris radix est amicum equari amico / et amor quicumque sit absque equalitate
sue cito cedatur Et d. populum regem timere melius est quam eum / et
regi obedire in duobus consistit in timore et amore Et dixerunt alii
quod perficitur sensus hominis Respondit Eum locutio non excedit Et d. alter
Liberalem invidus persequitur / et eius quod non est suum cupit avarus Et d. alter No
non potest esse luxuriosus cum munditia / nec cum gulositate sanus / nec Solo
cum deceptione amicitia / nec cum mala disciplinatione nobilitas / nec cum
superbia amor / nec cum necessitate iustitia / nec cum invidia quies / nec cum
vindicta sensus sive discretio / nec perfectio absque consilio Et d. non com- No
mittas magnas cenas cum loquis / nec per inimicum scandens / nec in amore
tui amici esto supplex / nec associeris ei qui te non diligit /
nec obedias ei qui te a deceptione servavit / et malas consuetudines vitam
eo quod amicus redarguet et inimicus convenient te pro eis

Sapientum dicta

No Et dixit alter Non credas de insipiente ob parentelam quam habes ad eo
nec propter communitatem vel amorem ipsius, quia sic est qui ...natur eidem velut igni
No comminus esset et periculo vincet ipsius ¶ Et dixit qui dulcia impendit eloquia
et opera prava, hic magis est inimicus ¶ Et dixit alter Sapientes durare
mundo durante, quorum ad personam perdunt, eorum ymagines in cordibus per-
severant ¶ Et de finibus rerum sitire ad bonum operandum auxiliando et si amari
non poteris sis amator ¶ Et dixit alter Res non absconditur ipsius causa non
No dempta ¶ Et dixit alter Meditando ignarus et simplex quomodo non agat dei
nisi in hiis que sibi gaudet ex hiis quae diligit et cupit, rogetur igitur quod dei sapientia
in dando sibi que cupit assistat, non cogitans de hiis quae meruit ¶ Et dixit
alter Vitam conferre hominibus, quia benefacere egenis est auxiliari et servire deo
¶ Et dixit alter Melius est tacere quam gratiari ignaro, et melior inimicitia
quam amicitia malorum, et asperam vitam benefaciendo est melius, quam malefaciendo
mitis et blanda, et nullam habere famam est melius quam habere malam. parcorum di-
viciis melior est paupertas, et vilis absque precio est melius divite honorato ab eis,
et non cognoscens regem iniustum est melior quam qui est secretarius familiaris eius
Et captivatus est melius absoluto incedente cum malis, et sensatus parum fortunatus
No est melior fatuo magnifice fortunato ¶ Et dixit alter Sapiens membra habet
nam caput mansionem continet et cerebrum eius causas rerum cognoscit est oculus
eius, ab invidia elongari avare sit, Super hiis quae comedit et bibit sanus
non curans, et infirmus impeditum eis, sic bonus pravus et laudabili
tempore se gubernat non curans dispositiones eorum quod facere mala nescit
¶ Et dixit Si alicubi ad famam dederis non est liberalitas quia non nisi ad tuum
No agis profectum ¶ Et dixit malum cibum secum defert quis in aliud medens si
No infert iniuriam servus dei ¶ Et dixit alter Iocari inepte ad hominibus superbia
Nota vel errore gignit ¶ Et dixit alter Res quinque habere est vile In comedendo
et bibendo mensuram. ad benefaciendum initium. amicos adquirere, carum non esse
nec valde esse ridentem vel tristem ¶ Et dixit alter Cui dies hodiernus
non est externo melior, aut est eidem equalis, amissioni est deditus et illaudabilis
vite ¶ Et quesitum est quidam cuidam sapienti de tempore Cui sapiens erit
nullus est cui non aut minus conferat tempus non advertens existentiam meritorum

Sibi est in eo in quo est statu gratum, quia si non gratum patiere coactum. ¶ Et
respondit alter: Sic modo non poteris quicquid assequi quousque sustinueris quod non
vis, et non poteris ab eo quod non vis evadere donec non assequendo plura
de his que desideras sustineas paciente. ¶ Et dixit alter: Si tua servitute
staties(?) non inveneris innovatum. ¶ Et dixit alter: Habes erunt(?) iniusta manus tuas Nota
donec tui fiduciam habebunt. ¶ Et dixit alter: tui generis dader(?) paupertas est.
¶ Et dixerunt cuidam sapienti: Quare filium habere non vis? Respondit: In acquisi- Nota
cando corpus meum et animam sed fatigatum plurimum. Qualiter igitur aliud habere ad acqui-
sitandum conabor. ¶ Et dixit alter: Quomodo animam meam dilexero deo inobediente Nota
et quomodo ipsam non diligam altissimum cognoscentem. ¶ Et dixit alter: Quomodo letor
et non obedio. Sed quomodo doleo te dominum cognoscens. ¶ Et dixerunt cuidam: Nota
Que res finem habet peiorem? Respondit: Regravati mali initium. ¶ Et dixerunt
alii: Quid est quo quis magis penitet? Respondit: Sapiens in hora mortis
qui non est vixit(?) sapientiam suam operatus, et modo isto qui bona fecit negavit(?). ¶ Et
dixerunt alii: Quid legem destruat? Respondit: Cecitas. Quid cecitatem ve-
nustat? Respondit: Sensus. Quid sensum? Lingue custodia. Quid linguam confirmat?
Paciencia. Quid pacienciam dirigit? Dei timor. Quid dei timorem? Loqui de morte
semper et spiritum agnoscere. ¶ Et dixerunt alii: Quid est initium cecitatis?
Respondit: Peccatum non committere, etiam parvum. Et quid est medium cecitatis? Respondit:
Amoris dei preceptum in corde. Et finis cecitatis est quod in corde non ha-
beat nisi dei cogitatum. ¶ Et dixit alius: Mundum querens non assequitur Nota
finem, eo quod nullum pervenit fine quin alius finis non sequatur. ¶ Et di- Nota
xit alter: Res moderata est qua minor non sufficit, nec ipsa si non maior
habeatur offendit. ¶ Et dixit alter: Vinum superfluum facit corpus infirmari, Nota pondus(?)
sensum minuit, iram excitat, et sapientie contrariatur. Moderatum vero corpus
confortat, et aufert tristitiam, colorem vivum reddit, et dirigit cibos. ¶ Et dixit
Sapiens cuidam filio suo: Ad querendam sapientiam conare, quia magis commodum
quod inde captabis est quod mundi solitarius eris. ¶ Et dixit alter: Sapiens
licet sit vilis, preciosus est, et licet ~~aligeni~~ alienigena, parentatus est,
et quamvis pauper sit, habet indiget(?) eorum. ¶ Et dixit alter: Non adquiritur Nota
scientia cum quiete, et labores nemo tolerat si non patientiam sustinebit.

¶ Et d. alter Qui u no vo^t, in sua no quiescit puitate, et vo^t in sua
n. magnitudine no quiescit ¶ Et d. alt no sapias dimis ad pompa, n^c di-
scere ob uerecundia omittas, et pigritia no utaris ¶ Et d. alt e ho
sapiens eo^m sapia inquirere, et e insipiens tu non inquirens suo-
no. gitat sapienti ¶ Et d. tua statue sapia loco suo, et loco tepib tua po-
tiua ¶ Et d. alt. qd vetu inueneris dore alios, alio qud silis cuiq ci,
qui cremo si psentato, n^c utitur, n^t alios pariu uti, sed porg corrupi
no. pmittit ¶ Et d. alt honorat ho scipm, nouu si et certu dicendo
. et qui di^t qd no nouit, d eo qd nouit suspectu habeni ¶ Et d. alt.
no. Dicendo mltoris erro necesij minuitur ¶ Et d. alt lingua discreti in
no. corde ipsig, et cor fatui e in lingue exemo ¶ Et d. alter tua natura
p laudabili gsuetudine assuescas: Et enim ia uidimg multos agnoscn^t
bona uia et salubre, qui in ea incede non poterat, eo q antiqua ipsor
. Nota. mala gsuetudo totalit coicerat illos ¶ Et d. alt. . Di q^m assidue scru-
tari opa sua, et scire quid homes specialit gusantos tu eo^m cesserad d se
in quo cum cu laudat, in quo eo uituparat eu^m, et sic sciat uia
p ingredi placida, et relinqre displiceda ¶ Et d. alt Ingratu e alys
qui si plurimu e gtentu, et qui scipm redarguit alterig correctione
non indiget. et qui scipm no pdicat pdicatore no cupiunt ~~alig~~ alior
n. ¶ Et d. alt, si uolueris sensu tuo, tua comite uoluntate, tua te con-
cupiscn^a non habenes et finem absques ¶ Et d. alt. Verecundia e q
timoris passio, d re omissa indebite in pntia se maioris, et licet mora-
Nota. litas non e tn^t i^o, qui animu hz psspectiua ecce^u pulcraru ¶ Et d.
alter Melior e qui se humiliat, du sublimis existit, et qui mu^m ab-
horret ualde gens, et qui se moderatu du e potens ¶ Et que-
siuerunt ab eo, et distinguet op^a eo^s mundi ab alio. Et resp^t. Iste
mundus e somnu quida, et alter e uigilia, mediu int ea e mors
: Nos aut uanitates somnor sumg ¶ Et dixerunt cuida sapienti
Quid lucratus es p sapiam tua. Resp^t sapia cor firmauit, et instantia
auferens, dubitatem soluit ¶ Et d. alt Miro corde qd dilig^t mund
istu, uoles p in eo morari, tu quottidie abreuiendo uita nra ~

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

¶ Et d. alter Vir cordatus c'itis que delectat magis apperit veri-
tatis eloquia / quam adulteria fraudatoris ¶ Et d. alt. In affligendo nimis
et in permittendo elongari pilos non est dei servitium / sed in frenando nimis
a vitium concupiscentiarum excessu ¶ Et d. alt Si volueris quod magne No
sint bonitates tue in bonis omnibus / modice sint in tuis ¶ Et d. alter
Si scias te esse bonum quod alii de te sentiunt non nocebit ¶ Et d. alt No
Non coneris in adquisitione rei / quam ad demum nature est / et id in quo
dubitas incumbit / omitte ¶ Et d. alter Associatus sum divitibus et dolui / N.
quia corde ornatus et vestes prevalebant. Et adiunxi me pauperibus et quievi
¶ Et d. alt Velut ferrum usui non expositum / operitur rubigine / et pau-
latim consumitur / sic sensus obscuratur ignorantia comitetur et ducat
ad defectum Et sic ignis vento augetur / sic negotia bonorum di-
lucidat bonitates ¶ Et d. alter. Sicut olla fervens invalescente
igne liquorem effundit / sic et concupiscentia iuventutis accensa non egreditur
et quemadmodum olla quam frigide infusione defervet sic supprimitur
subtili predicatione iuventus Et velut sagitta feriens lapidem ad illum
balistarium retrocedit: sic et mala verba cum de bono fiunt / non applicantur
eidem / sed ad referentem sine dubio reflectuntur ¶ Et d. alter Quem- No
admodum visus debilitatus non apprehendit sua sub propria figura sensata / sic
anima cum non munda et stricta sit ab impossibilibus opinionibus et
mendosis ¶ Et d. alter Sic conceptus [illegible] in utero in ortu / nisi do-
lens venire non audet: et post ortum [illegible] mundi sentitis delitiis / collectatur
et gaudet / sic et homines hunc mundum diligentes exire nolunt. et in
post exitum dum ad aliud pervenerint melioratum cognoscunt et gaudent
¶ Et d. alter Sicut infirmo de resumenda salute existenti fiducia
medicus assistit eidem / auferendo nociva / et iuvativa ministrando / et de-
sperato eodem medicus omittit eundem / quod voluerit assumere quod noluerit contra
permittens / eodem modo et homines boni propositi existentes in bono operando
gubernat deus et ad propositum malum et eundem imitari
permittit donec ad malum perveniat finem ¶ Et d. alter Sic va-
sa terrea sono percussa / si sint integra vel fracta probantur: sic

sit et hō luto afectꝫ sono loq̄le ꝓbatur si vere aut errare mediti
Nō ¶ Et d. alter Sic in sapiente sapie bonitas atq fructꝫ quotidie crescat
cuiusq retributio post morte complebitur. Sic insipient malitia quotidie
Nō augmentatur / et eius retributio post morte complebitur ¶ Et d. alter
Si sensatū instruxeris / regratiabitur ti. Si insipiente dehonestaberis
ab eod. ¶ Et d. alter Cū ṫ est amicꝫ tpe necessitatis ē tuus / et ipse tpe
Nō adusitatis ē tuus ¶ Et d. alter Capitale sensati sapia ē / superbia
stulti capitale ē ¶ Et d. alt Qui suis opibꝫ piger ē alterius lucra
cupit ¶ Et d. Qui aliquos excusat honorat eosdē ¶ Et d. alter
Qui rem investigat nō penitet / na prima investigatio solutaria / et
Nō cum discretione 2a. ¶ Et d. alt Sapia lume est sensꝰ / sensum in
illuminare tenetur ¶ Et d. alt Maiorē dior honora / quia te prius
deum agnouit / et minor ex minoris qr mūdo coclong te frandabit
¶ Et d. alter Honor consurgit ex ira / cū ex ira / cū excusationib
angustia ¶ Et d. alter Grandis eventus ē inimicorꝫ cōcordia: ꝓ po-
tior ē egere eisdē: et cocheminor lis ē honor grende cum iracun-
dia sua ¶ Et d. alter Veritas ē dei legatus / qm̄ deus ad suos
suos transmittit. Non in absq opis executione remittenda ē ¶ Et d.
Nō Alter Felix ē ille / qui deū agnoscit et mandata eius obseruat ¶ Et d.
Nō Alt Qui sua multiplicat tpalia / lucra minuit sempiterna ¶ Et d.
Alt. De illo qui noverit sē / sua secundo desideria / nō gradas sciendo aut
ignorando illa eē nociua. qr qui talis sē obest de eo diffidendū ē oīo
Nota ¶ Et d. Alter Expedit sapientibꝫ / cum insipientes viderint / eorum
abhominari opa / et nolle associari eisdē; in animarū miss cantur
ipsorū ¶ Et d. Alter Deum timentes / et cōnitꝰ in eum / nullo delectant
nisi in splendenti contemplatione magnitudinis regni dei / quiete aliā
non habentes / nisi cum caelū et stellas ipsius aspiciunt / et in me-
ditando nobilem dei potentiam vn a turpi statu vincantur ad pulcr
• nec aliquis impedire eos poterit quin perveniant ad eternā quietem
Illi quorū cupiscētie munde sunt / sublimes et clare / om̄i obscuritate
carentes ¶ Et d. Alter Laudabiliora opa sunt / q̄ dei beneplacit

obeditur / et opus corporis cum opere cordis iunctum laudabilius est quam opera
cordis tantum ¶ Et dixit alter Malos velut cadauera fetida reputa vel ut mortale Nota
venenum / aut sicut leones vel serpentes / et adhuc peiores sunt : et sicut alter melius
bono homine terra non gignit / sic peius non gignit malo ¶ Et dixit alter Cum
oculis concupiscentias intuetur : cor in eligendo bono tenebratur ¶ Et dixit prius Nota
iudicare amici demit amorem – et parcere facit inimicum inimici ¶ Et dixit
Alter Qui eo quod non consentit ab aliis statim se statuit / anxiatur non modicum
et oditur a multis ¶ Et dixit Alter qui vult quietam ducere vitam quatuor
occasionibus / suam animam expediat : prima est ut non sollicitetur et doleat si
sic is qui non vult viuere viuat : Secunda si moritur qui mori nolebat
Tertia si non consequitur quod consequi desiderat Quarta si in ... qui
minus eo valet fortuna magis exaltat ¶ Et dixit Alter Qui contentus Nota
est eo quod sibi concessit dominus diues est / et qui non corripitur errat : et qui
suas mutatur malitias incorrumptus est . et qui complere beneplacitum
dei conatur / corroborat eum deus ¶ Et dixit Alter In adipiscendis occa-
sionibus eterne vite conare / a magnis et paruis mortalibus causis ab-
stinens / et exitum time non expedias nisi deum ¶ Et dixit Alter Maius quod Nota
potest quisque ab impedimentis excludi est modicum cum hominibus conuersari ¶ Et dixit Nota
Alter Speciosa est cordis ~~sordi~~ munditiis a sordiciis vitiorum . et quam bonum
est speculum corporis candidum / et quam laudabilis est omnis solaciator / quare non quod congruit
facere non permittit ¶ Et dixit Alter Expedit bonam habenti animam quod
non reputet quietam esse / nisi commendabilis cogitatio / quam imitando ipsius
bonitas inualescit ¶ Et dixit Alter Qui vere deum timet mori desiderat Nota
potius quam peccare / nec aliquem quemquam timet / et qui vere ipsum diligit est
impedimentis quibuslibet expeditus ¶ Et dixit Alter Sapiens cum suis Nota
moratur / plurimum solacii secum habet / tam de nocte quam de die ¶ Et dixit Alter Nota
Qui concupiscentias viles omnes omittit / et deum orare die ac nocte laborat
et cessat ad obitum peruenerat / in hoc bene viuit / et bene moritur / a doloribus
se exclusus / eo quod dolores non sustinent nisi hii mundi delectationes habentes
¶ Et dixit Alter . Rex malus est sicut cadauer omnes suo fetore molestans Nota
Rex qui bonus est similis riuo aque fluentis / et clari / cum pretium singuli sapiunt

¶ Et dixit alter Non potest quisque ad sui puenire notitiam / nisi cum exercicio magno
se aut cognito bene agere nitetur tempore uite sue / et contentus cum mundi quiete
No. sua torpa ne dum aiat non cognoscit ¶ Et dixit alter Sapientes non sunt
contenti tantum sibi prodesse / sed aliis proficere cupiunt sicut et Insipientes uero non
solum impediunt seipsos sed et alios impedire conantur ¶ Et dixit alter Sapiens
timens aliud quam deum excusari non licet ¶ Et dixit alter Nullus conquirit sapienti
quam amicum prode sapientem in fide / quia si de fide consulere uelit ipsum / ei fideliter
respondebit · et si demandans querat ipsum / tegit proprium Et dixit alter Insipiens
N. per modicum lucri somnum se multum exponet ¶ Et dixit alter Meliora quam hec
arma sunt securitas ¶ Et dixit alter Paciens est qui iram compescit / de-
spectum refrenat / dedecus tolerat / et animam suam domat · Et sensatus est ille
qui recto adheret / uoce excessum omittit / nec in inutilitatibus se exercet
· et est moderatus in quolibet suo facto · Et mundum abhorrens est ille · qui
in superfluitatibus mundanis non inflectit cor suum / nec de sui uenustate
contendit · Et humilis est ille qui qualiter honoret honores scire nititur / et
qui rectam amiciciam habet ¶ Et dixit alter Ab ira et a concupiscenciis abstine
hec duo tamen istius mundi quam alterius nobilitas computatur ¶ Et dixit alter
No. Dannis consilium et illud laudantur per discretorum debilitas / et ferox est pessimus
N. qui redarguit consilium ¶ Et dixit alter Non omittas benefacere / et si plures
beneficia non cognoscant / nam de se benefacere bonum est / quamuis non sit qui
retro respondeat pro eo ¶ Et dixit alter Decet discretum non se impingere laboribus
exercere / non loqui que non competit / nec plus expendere quam lucratus / non plus
No. petere quam meruit / neque permittere quod non soluat ¶ Et dixit alter Homine
uituperari de uero est honor / et honorari de falso est dedecus / nec est ala-
critas que dilabitur ad dolorem ¶ Et dixit alter Quamquam semel euaseris
ab errore / nec deterior reuertaris ad eundem / nam et si adhuc bene tibi contingeret
non tamen euaderes in sapiente notam ¶ Et dixit alter A communione hominum non potest
quis totaliter excusari · Sed expedit in hoc iniungere moderamen ¶ Et dixit alter Sicut
se exercet in notiuis quod confert non adiuuit ¶ Et dixit alter non potest aliquis
in laboriosum uitam ducere / quia si non comedat morietur · Si plus aliquantulum
quam expedit comedit leditur · Si multum plus egrotat · Si minus debito

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

sumat esurit ¶ Adeo difficile est hominem agere ut diu sanus existat ¶ Et d. No
alter Nemo mundum istum plus diligit quam centuriomissi cupidus, qui mavult
venenum melle involutum quam vilem cibum ¶ Et d. alter Multum admiror Nota
eos qui inmundi mundos se credunt, sed eque cerciditos esse qui mendaces sunt
et sapientes qui sunt stulti ¶ Et d. alter De forma exteriori pulcra et No
interius turpi, quantum esse non debes, nec de lingua dulci et corde fallaci, nec
de habitu pecuniam multam et eam vos dederit expendere non audentem, nec debes
te de hiis que iam defecerunt commendare, nec de rege ponere quod iniustus sit et
predator ¶ Et d. alter Non confidas in illum, qui fidem deserit pro mundanis
licet ad tui tuitionem magne potencie videatur, nam qui seipsum offendit
quin alios offendat quomodo securus est ¶ Et d. alter Si miteris ad bona N
opera propter deum, in hoc mundo comodum et in alio vitam consequeris eternam
¶ Et d. alter Pravis ostendere facta bonorum periculum est grande, quia
est quasi lutum cum aqua clara miscere, aqua enim ex luto corrumpitur
et lutum non efficitur nisi lutum ¶ Et d. alter Ocium ignoranciam inducit N
et ignorancia errorem prendit ¶ Et d. alter Mundi huius omnia que est intende
in magnum et periculosum laborem ¶ Et d. alter Cibum tegumentum et habitandi No
locum ubique reperies, sed si ex hiis quod necesse est tibi non sufficit concupiscenciarum
servus es ¶ Et d. alter Lingua dum consentiente sed opibus contradicente parum
prodest, ymmo ad impedimentum est suum eloquium et ad mortem ¶ Et d. alter No
In rebus mundanis in toto nemo excusari potest, sed sapiens illud sibi assu-
mit de quo excusari non potest ¶ Et d. alter Finem bonitatis qui potest L
attingere nemo in crastinum differat, quia de crastino non est certus ¶ Et d. No
In multum dormiendo non est prosperitas, sed dampnum assuescere, i. sic sufficere
die et nocte, ut medium vite tue in ocio non expendas ¶ Et d. alter No
In instruendo te de bona fama ad quem studeas ocium tuum, nec in alio de-
lecteris animam tuam quamdiu vixeris in hoc mundo ¶ Et d. alter Bona anima non
potest quiescere in hoc mundo, unde si bona vis fieri quiescere non confidas
¶ Et d. alter Ad sufficiendum vacare potes, sana sis et infirmus, quia tu in-
firmo ita bene poteris sicut sano, et quocumque accidit honorare deum et Nota
orare non desinas ¶ Et d. alter Oportet te de cibo capere quod sufficiat

Et non concupiscere res sapidas in quibus latent pericula tempestatum ¶ Et d. alt
Non te cum mendace adiunges in rebus magnis vel paruis / eo quod mendax
No assimulatur cadaueri / quod quamuis exponatur dampnum infert ¶ Et d. alt
Quot sunt parentes constare aie / qui ad eam perdendam intuentur Si igitur
pius esse vis aie tue / affflige eam in seruicio dei ¶ Et d. alt qui deum
vero amore diligit mortem non odit Et qui vere amore deum non
timet est ille qui equo pede graditur ¶ Et d. alt Quid sit obediencia
vel inobediencia scire non poteris nisi fueris obediencia et ab inobediencia
excludaris ¶ Et d. alt Qui ob delectaciones mundanas te diligit ob easdem
odibit / Et propter donum eternum si quis te diligit / amor iste pp esset
No ¶ Et d. alter Deum cognoscere facit ipsum diligere / Et qui vere diligit suo
No seruicio quod non immisceat ¶ Et d. alt Sit anima tua stabilitas vt a
peccatis omnibus magnis ac paruis excludaris / Et quicquid boni pro paruo feceris
sufficiat tibi ¶ Et d. alt Omnes homines aut deo seruiunt aut concupiscenciis
Qui sic est dei seruitor / Et non delectacionum mundanarum · est non bestiis assi-
Nota milatus · Sed angelis qui numquam deo seruire cessant ¶ Et d. alt Qui vult
scire vtrum anima nobilis sit aut vilis : quae delectant animam suam inspiciat : quia
si nobilia et insensibilia et celestia fuerint nobilis est / Et si vilia sensibilia et
inutilia fuerint vilis est / quia quelibet anima suo simili gaudet : vel turpibus :
No Et sincera sinceris ¶ Et d. alt Felix est ille qui graditur vera via · quia
cito domum attingit / Et qui deuia sequitur quanto plus vadit tanto plus
a domo recedit ¶ Et quesiuerunt a sapiente quodam · Quae est scientia
perfecta Qui respondit Querere malis operibus ad statum peruenire honorum / Et di-
No ligere falsos / Et veros odire ¶ Et dixerunt ei Quid est signum insipien-
tie · Respondit diuitias diligere / longam vitam sperare / Et cupiditate vehe-
menter ¶ Et dixerunt ei quod est caritatis signum · Respondit De eo gaudere de quo
confidendum non est etc Amen

Sit tibi laus Christe quoniam liber explicit iste
¶ Mz

Incipit prologus in librum Senece de remediis fortuitorum

Hunc librum composuit Seneca nobilissimus orator ad Gallionem quendam amicum suum, contra omnes impetus et machinamenta fortune. Facit autem illum sub dyalogo ut sit sensus querens et racio confortans. Liber autem iste et sensuum maiestate, et eloquii claritate et sententiarum breuitate refulget.

Incipit liber

Licet cunctorum poetarum carmina gremium tuum illustrent, aliquid deliberaui hoc tibi opusculum paucioribus causis dirigere curaui: quod non precedentes per preteriti narrabant. Unde quasi incipiendum tibi uidetur a morte. Ab ultimo imo primo a maximo ad hoc populus genus humana contremit. Nec inmerito creditur hoc facere. Ceteri enim timores habent aliquid post se locum. Mors omnia abscindit. Alia nos torquent, Mors omnia deuorat. Omnia que horremus ad hunc exitum spectant aliorum pericula etiam qui aliud se timere iudicat hoc non timent quod ad extinctionem sit aut remedium aut solatium. Sic ergo te formaueris ut si quis palam morte minatus omnes terriculas eius cludas.

De morte. Sensus

Morieris. Ro Ista est hominis natura non pena. Sen Morieris Ro Hac conditione intraui ut exirem. Sen Morieris Ro Gentium lex est quod acceperis reddere. Sen Morieris Ro Peregrinatio est uita, cum multum ambulaueris domum redeundum est. Sen Morieris Ro Putabam te aliquid noui dicere ad hoc ueni, hoc ago, huc me singuli dies ducunt. Nascenti michi protinus natura posuit hunc terminum. Illud habeo quod indignior sit. Sen Morieris Ro Stultum est timere quod euitare non possis. Istud non effugit etiam qui distulit. Sen Morieris Ro Nec primus nec ultimus omnes me antecesserunt

omnes sequentur Sen Morieris Ro Nihil grave est quod semel alienum
meum novi. hoc cum eo creditore contraxi cui dicere non possum
Sen Morieris Ro Dii melius quod nemo istud mihi minari mortalis potest
Sen Morieris Ro Hoc est humanum officium finis. Claudius sanguinem exactum mo-
leste tulit quo vixit cum ego vixero. Claudius quoque nescio me esse aliter vole
mortale cum vole esse immortale Se Morieris Ro Ad hanc conditionem accepta gigni
quod cepit desinit De decollatione et Sensus
Sed decollaberis Ro Quid interest an sensim moriar an
punctim Se Sed sepe ferieris et multi gladii in te convenient
Ro Quid refert quam multa sint vulnera non potest amplius
quam unum esse mortiferum etc. De morte in peregrinando Sen
Peregre morieris Ro Undecumque ad superiores una est via
Se Peregre morieris Ro Hoc est in patria sine viatico per-
venire Se Peregre morieris Ro Ego quod debeo solvo patriam
sum videat quis me feneratum appellet Se Peregre morieris
Ro Nulla est aliena patria morienti Se Peregre morieris Ro Non
est gravior foris quam domi somnus De morte in iuventute
Se Sed iuvenis morieris Ro Optimum est antequam optes mori
Se Sed iuvenis morieris Ro Hoc est eundo quod equum ad iuvenem
quam ad senem pertinet non civitatem egressum et nunquam annorum
adolescentes et impuberes eadem fati necessitas ducit. optimum est
mori cum iuvat vivere Se Iuvenis morieris Ro Quoquo ad extremum sui
fati excedit senex moritur Non enim refert quam sit hominis etas sed quis sit meta
Se Iuvenis morieris Ro Fortasse alicui malo subduxit me fortuna
et si nulli alii certe senectuti Se Iuvenis morieris Ro Non refert quot
annos habeam sed quot acceperim: si plus vivere non possum hec est senectus mea
Sen Insepultus iacebis Ro Quid / De morte sine sepultura
aliud huic respondeam quam illud facilis iactura sepulcri. Si
non sentio non pertinet ad me iactura corporis insepulti. Si sentio
omnis sepultura tormentum est Se Insepultus iacebis Ro Quid
interest ignis me an flamma consumat an terra omnino sepultura. Istud non

sentienti supuacuu ē Sentienti onus Se Insepultus iacebo Ro Aut tu com-
bustus, aut tu obrutus, aut tu inclusus, aut tu putridus, aut tu cruscitus
, aut traditus lapidi qui te paulatim edat et desinet Nulla ē sepultura
Non sepeliemur sed proiciemur Se Insepultus iacebo Ro Quid in re tutissima
dubitas ultra penarum om̄ terminum. Iste locus ē cet uite debeamus
multa, morti nichil, Non defunctorum cā sed uiuorum inuenta ē sepultura, ut
corpa et uisu et odor feda admouerentur Alios terra obruit. alios flama
consumpsit Alios lapis adossa ēdacturos inclusit, nō destitit sed oculi nri pacmg

De egritudine

Se Egroto Ro Venit tempus quo ex-
perimentū mei capiam, nō ī mari tantū aut in prelio
uir fortis apparet Exhibetur et in lecto uirtus
Se Egroto Ro Nō pt id toto seculo fieri, aut ego febre
relinquā, aut ipsa me, sed una esse non possumus Se Egroto Ro Cum
morbo tibi res ē aut uincetur aut uincet

De maliloquio

Sen Male d' te loquū homines Ro Sed male moueres si d' te
Marcus, si Tullius Si Scipio, si Lelius sapiens. si Euripides
d' te ista loquerent, Nā mal' displicet laudari ē, non
pt ullam autoritatē gerē sniā ab qui damnandus ē
male de te loquitur Sen Male d' te loquū Ro Moueres si hor
iudicio fareret, nūc morbo faciūt, non d' me loquū sed d' se, bn̄ n.
loqui nesciunt, faciūt nō ex merito sed qd' solent. Quibusdā .n. tantibus
sic innatū ē. ut non pueritate sed consuetudine latrent

D' exilio

Se Exul es Ro Certas cū oia feceris patria mea exire nō
possū. Orbis terra ē, qui exire nemo potest Se Exulabis
Ro Non patria tibi interdicitur sed locus In quacunq; terra
uenio in mea uenio, Nulla terra exiliū ē, sed aliena pa-
tria Se Exulab Ro Patria ē ubicunq; bn̄ ē Illud aut per qd' bn̄
ē in hoie ē, nō in loco, in ipsius pt̄ate ē ut sit illud fortuny. Si .n.
sapiens ē peregrinatur. Si stultus exulat Se Exulabis Ro Hor
dinis alterius loci dominaberis

D' dolore ff.

Sen Dolor imminet Ro Si exiguus e sferamus no levis e gl'a
Si nunc feras levis e si quiter feras no levior e Se Clamor
dolor exprimit Ro Recta secta no exprimat Ro pt homo do:
lori ee par / nc rationi dolor Se Dura res e dolor Ro ymo
tu mollis Se Pauci dolorem ferre potuerunt Ro Sumus ex paucis Se Im:
becillis natura sumus Ro Natura infamare nolite / illa nos fortes ge:
neravit Se Fugiamus dolore Ro Illud e fuge illu q' sequi' fugientes

Sen Paupertas in grauis e Ro ymo tu ¶ De paupertate
paupertati. Non in paupertate malu e s3 in paupem illa
expedita e / hylaris / tuta / nescis te opinione no re laborare
paup es q' videris Se Paup sum Ro Nihil deest auibus
pecora in diem vivunt : feris in alimenta solitudo sua sufficit Se Accepit
ille grandem pecunia Ro Ergo et superbia magna ¶ De inpotentia

Sen Non sum potens Ro Gaude et inpotens no eris Se In:
iuriam accipe potero Ro Gaudere facere no poteris
Se Magna pecunia est Ro Homines iudicas archa e. Quis
erario Quis plenus invidet loculis Et iste q' tu (existimas) estimas
dominum pecunie loculus e Se Multa est Ro Aut avarus aut prodigus e
Si prodigus no habebit Si avarus no est Iste q' tu feliciter admirandus
credis se dolet sec suspirat Se Multi illum comitantur Ro Mel
musce sequuntur / cadavera lupi / frumenta formice / predam sequitur ista
turba non hoiem ¶ De amissione pecunie Senis

Pecuniam perdidi Ro Nescis fortasse te illa perdidisset Pe:
cunia perdidi Ro Sed habuisti Se Pecuniam perdidi Ro habebis
consilii periculu minus Se Pecuniam perdidi Ro Ut te feliciorem si
(di) cu illa perdisti avaricia Sed si manet apud te es tamen
felicior q' tanto malo ma subducta e Se Pecunia perdidi Ro Et ia q':
multorum Eris et expeditior in via / domi tutior. Non timebis heredem
Exoneravit te fortuna si intelligis et tutiore posuit loco / Dampnu putas
remediu e Deflere cogeris : misisti te clamitas / At opibus excussus es Tuo
vitio ista tibi iactura tam tristis est / non tam moleste ferres si tanq' perditurus

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

habuisses. Ge. Pecuniam pdidi. Ro. Nempe quam cor haberes alius an
perdiderat &c. — De amissione oculorum. Gen.

Oculos pdidi. Ro. Habet et nox suas voluptates. Ge. Oculos
pdidi. Ro. Cum multis cupiditatibus via pclusa est cum multis ho-
minibus carebo, quos ne videre vellem vel cavendi erat
. non intelligis ptam dicentie esse civitate. his qui mo
et quae mundi sunt vident. Davit adulterium monstrant. huic incestu-
huic domum quam concupiscat. huic urbem irritamenta viciorum. duces
scelerum &c. — ¶ De amissione liberorum. Gen.

Amisi liberos. Ro. Stultus es qui fles casum mortalium
Quid istic a novi aut mirum est. Admiraris quod fuisti cum
homo. Quid si miseriditie pomis arbore que stante ipsa
cadant sua poma et tr' fructus tuos. Nemo ex innu
volneris positus est. Dum ex plebea domo inmatura funera. dum ex
regia. Non est idem fati ordo qui et etatis non quo quisque vocatur emittitur
Quid ergo tibi est quod indigneris. Quid que expectatum tua curtus fuit pui.
Gen. Ego illos superstites optaveram. Ro. Sed ergo tibi nemo promiserat. Ge. Fuerunt
liberi mei. Ro. Habebat illos tamen magis essent qui tui apud te mora-
bantur pavio, educandos illos tibi fortuna mandaverat. recepit illos non —

Ge. Naufragium invidi. — De naufragio. Abstulit
Cogita non quod pdideris sed quod evaseris. Ge. Nudus exij
Ro. Sed exisiti. Ge. Omnia pdidi. Ro. Sed cum omnibus
perire potuisti &c. — ¶ De latronibus. Sen.

In latrones incidi. Ro. Sed alius in accusatores, alius
in fures, alius in fraudatores, plena insidiis via est
Noli queri quod incideris gaude quod evaseris. De inimicis. Gen.
Inimicos habeo. Ro. Quo adversus feras munimenta con-
quires, quo adversus serpentes, sic adversus inimicos auxilia circumspice
quibus illos aut arceas, aut compescas, aut quod optimum est eis placeas —
Ge. Inimicos habeo. Ro. Illud est peius quod amicos non habeo &c. —

~~De amissione amici pg~~

De amissione liberorum pg

De latronibus pg · De naufragio pg

De amissione amici. Sensus

Amicum amisi. Ro. Quam te habuisse certum est. Se. Amicum perdidi.
Ro. Alium quere, et si eum queras cito invenias. Quere inter li-
berales artes, inter recta et honesta officia, quere in laboribus
ad miseram istam vitam non queri. Quere. Se. Amicum fugi. Se. Perdidi a-
micum. Ro. Ostende amicum habere si cornu erubesce si amicum. Quid cum tanta
tempestate ad comam anchoram stabas.

De amissione uxoris

Sen. Uxorem bonam amisi. Ro. V. invenneras bonam an fecerasne.
Si inveneras spero te posse ex eo intelligas bonam quam quesisti.
Si feceras bene spera rerum prout salvus est artifex. Se. Uxorem
bonam amisi. Ro. Quid in illa probabas pudicitiam, quam
multe diu custoditam perdiderunt. Decus quod multe inter bona matrimonialia
ordinis et capescunt inter eximiare. Delectabat te fides eius: multas
ex optimis coniugibus pessimas videmus, ex diligentissimis solutissimas,
ex liberalissimis rapacissimas. Hominum quidem ingenium ancipitum atque incertum maxime
in lubrico mulieris est. Etiam si bonam mulierem habuisti, non potes
permansuram affirmare tempore suo fuisse propositio. Nihil est tam mobile quam femine
voluntas. Nihil tam vagum. Veterum matrimoniorum repudia cognovimus
et sediores divortio male coherentium rixas. Quam multe quos in adole-
scentia amaverunt, in senectute reliquerunt. Quotiens anile divortium
vidimus. Quam multarum notum amor odio notiore mutatus est. Se. Sed et
hec fuit bona et fuisset. Ro. Mors efficit ut affirmare sine periculo possis.
Se. Uxorem bonam amisi. Ro. Invenies si non queris non bonam uxorem. Tamen mo-
re ymagines pavosque perspexeris nec patrimonium cui iam ipsa nobili-
tas primo loco cessit. Ista diu cum forma non repugnabit facilis reges
animum nulla vanitate tumente. Non multum intende a contemptu viri que
se nimis suspicit. Due bene instituta nec maternis inquinata viciis.
Non tamen aviculis cotidianis patrimonii bona dependunt. Non quam mar-
garite sufficiunt, non tamen minus sit in dote quam in veste. Non quam frequente
sella circulata per urbem. Non quam propius ex omni parte raro maritus
respexerit, tamen sextimis domus non sit angusta. Tam facile ad mores

tuos redigere qr nō dū corrupit pn̄ corruptores Se Vxorē bonā
amisi Ro Non erubescis flere & intolerabiliter uocare iactura : hic
cornū deest · V · illa lugeas an nos · Cū maritu te cogitaueris A uiru
cogita Se Vxorē bonam amisi Ro Scior reuparari nō pt̄ bona n̄r
mr · Vxor sperari bona nō pt̄ · Vxor aduenticiū bonū est Non ē uit
illa q̄ comiunx sel' ptingit · multos n̄ enilare possum · qbus vxorē
bonā lugentibꝫ ptigit melior · Morb / exiliū / luctꝫ / dolor nō sunt
supplicia sed tributa uiuendi · Neminē illesum fata trāsmittūt · Qui fe-
lix est nō qui alijs uidetur ēē · sed qui sibi · Vides aut q̄ domi sit
ista felicitas rara · &c

Explicit liber Annei Lucij Senece d' remedijs
fortuitor · Anno dn̄i 1 & 42 Et finitꝫ ē liber iste
p me Ioh̄ stöfler die pxia an̄ do(mini)cā oculi mei

Contingimꝰ portū quo modo cursus erat

ontigimꝰ portū quon

Einband ausgebessert.
Lederauflage des Rückens
neu. Heftung neu in der
Art der alten. Ausgeführt
von Buchbinder Haess,
Karlsruhe 1936

92 Bl. + 1 Bl.   21,5 X 16 cm

N° 3

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

[illegible] dissensio [illegible]
[illegible] recipiendo mandatum et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] in nobis et [illegible]
[illegible] forma [illegible] et singulos [illegible] et alios [illegible]
[illegible] et [illegible] suis [illegible]
[illegible] publice et similiter [illegible]
[illegible] capitulum et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] capitulo [illegible]
[illegible] et nos [illegible]
[illegible] Et [illegible]
[illegible] anno [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et singulis [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] Johanne [illegible]
[illegible] capitulum [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] in domo habitationis [illegible]
[illegible] Anno [illegible]

Iohs

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

gefördert durch

Baden-Württemberg

MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST